

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΘΕΜΑ:

“ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΟΥ ΚΡΗΤΙΚΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ”

ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΜΙΝΑΡΑΚΗ ΕΛΕΝΗ Α.Μ.5025

ΕΠΟΠΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΟΥΛΙΔΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2011

Περιεχόμενα

Περίληψη	5
Εισαγωγή	6
<u>Κεφάλαιο 1</u>	
1.1 Σπουδαιότητα του τουρισμού στη Κρήτη. Σύγκριση με άλλους αναπτυξιακούς τομείς.	9
<u>Κεφάλαιο 2</u>	
2.1 Τουριστική Υποδομή	10
2.1.2 Κυριότερα τουριστικά θέλγητρα του νησιού	32
2.1.2.1 Νομός Χανίων	33
2.1.2.2 Νομός Ρεθύμνου	48
2.1.2.3 Νομός Ηρακλείου	56
2.1.2.4 Νομός Λασιθίου	67
2.2 Εκπαίδευση	76
2.3 Τουριστική Ανοδομή	77
2.3.1 Δομές Τουριστικών καταλυμάτων	77
2.3.1.1 Ξενοδοχειακές Μονάδες	78
2.3.1.2 Ενοικιαζόμενα Δωμάτια – Διαμερίσματα	93
2.3.1.3 Camping	107
2.3.1.4 Τουριστικές Κατοικίες – Επαύλεις	110
2.3.2 Δομές Τουριστικών Επιχειρήσεων	111
2.3.2.1 Γραφεία Τουρισμού	112
2.3.2.2 Γραφεία Εσωτερικού Τουρισμού	113
2.3.2.3 Γραφεία Ενοικίασης Ι.Χ. αυτοκινήτων	115
2.3.2.4 Γραφείο Ενοικίασης Μοτοσυκλετών	117
2.3.2.5 Τουριστικά Καταστήματα	118
2.3.3 Δομές Μεταφορικών μέσων	121
2.3.3.1 Αεροπορικές Εταιρίες	121
2.3.3.2 Ναυτιλιακές Εταιρίες	123
2.3.4 Δομές Υπηρεσιών Ψυχαγωγίας	125
2.3.4.1 Animation	125
2.4 Ανάλυση της Τουριστικής Ζήτησης στην Κρήτη	126

2.4.1 Ανάλυση Αφίξεων	126
2.4.2 Αφίξεις αλλοδαπών από το εξωτερικό	126
2.4.3 Ανάλυση αφίξεων Άγγλων και Γερμανών τουριστών σε πίνακες %	128
2.4.4 Ανάλυση Διανυκτερεύσεων κατά εθνικότητα επί τοις % - Διάρκεια παραμονής – Εποχικότητα	133
2.4.5 Ανάλυση τουρισμού και Ελληνικής Οικονομίας	138
2.5. Επικοινωνιακή Πολιτική – Marketing	144
2.6 Στόχος της τουριστικής προβολής και τα μέσα υλοποίησης της	146
2.7 Ο ρόλος των φορέων στην τουριστική προβολή	149
2.8 Η επιλογή των μέσων προβολής	153
2.9 Μέσα προώθησης που έχουν χρησιμοποιηθεί	155
2.10 Συμπεράσματα για την τουριστική προβολή	157
<u>Κεφάλαιο 3</u>	
3.1 Προτάσεις για αναβάθμιση του τουρισμού στην Κρήτη	159
3.1.1 Περιβάλλον	159
3.1.2 Τουριστικό προϊόν	161
3.1.3 Συγκοινωνίες	163
3.2 Αναπτυξιακοί και Συλλογικοί Φορείς	166
3.2.1 Προτάσεις Αναβάθμισης και ανάπτυξης	169
3.2.2 Ειδικοί Στόχοι	171
<u>Κεφάλαιο 4</u>	
4.1 Εναλλακτικές μορφές τουρισμού	175
4.1.1 Γενικός Τουρισμός ή Τουρισμός Διακοπών – Αναψυχής	177
4.1.2 Μορφωτικός Τουρισμός	178
4.1.3 Τουρισμός Εκθέσεων	178
4.1.4 Τουρισμός Υγείας ή Θεραπευτικός Τουρισμός	179
4.1.5 Τουρισμός Άθλησης	179
4.1.6 Τουρισμός Πόλης	180
4.1.7 Συνεδριακός Τουρισμός	180
4.1.8 Τουρισμός Περιπέτειας	181
4.1.9 Οικογενειακός Τουρισμός	181
4.1.10 Τουρισμός Τρίτης Ηλικίας	182
4.1.11 Τουρισμός Χειμερινών Σπορ	182

4.1.12 Τουρισμός Παραχείμασης	183
4.1.13 Ορεινός Τουρισμός	184
4.1.14 Αγροτικός Τουρισμός ή Αγροτουρισμός	184
4.1.15 Θαλάσσιος Τουρισμός	185
4.1.16 Χρονομετρικός Τουρισμός	186
4.1.17 Θρησκευτικός Τουρισμός	187
4.1.18 Επιλεκτικός Τουρισμός	187
4.1.19 Τουρισμός Κινήτρων	188
4.1.20 Οικολογικός Τουρισμός	189
4.1.21 Λαϊκός Τουρισμός	190
4.1.22 Κοσμοπολίτικος Τουρισμός	190
4.1.23 Κοινωνικός Τουρισμός	191
4.1.24 Τουρισμός Αναπήρων ή Ατόμων με ειδικές ανάγκες	192
4.2 Τουρισμός στην Κρήτη	194
4.2.1 Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κρήτης για ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού	195
4.3 Αθλητικές Δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην Κρήτη	196
4.3.1 Ορειβασία – Πεζοπορία	197
4.3.2 Αλεξίπτωτο Πλαγιάς – Παρά πέντε	198
4.3.3 Ποδηλασία	200
4.3.4 Καταδύσεις	200
4.3.5 Ιστιοπλοΐα	200
4.3.6 Ιππασία	201
4.4 Τα αρνητικά και τα θετικά του Κρητικού Τουρισμού	202
<u>Κεφάλαιο 5</u>	
5.1 Συμπεράσματα	204
5.2 Προτάσεις – Εισηγήσεις	206
<u>Βιβλιογραφία</u>	210
<u>Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία</u>	211

Περίληψη

Ο **τουρισμός** είναι γνωστός από τα αρχαία χρόνια, η εντυπωσιακή όμως ανάπτυξή του παρατηρείται μετά το 1970, όπου και μετατρέπεται σε καταναλωτικό προϊόν. Η άνοδός του, σε σχέση με τους άλλους τομείς της οικονομίας, οδήγησε στο να αποτελεί σήμερα μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανίες σε πολλές αναπτυσσόμενες και αναπτυγμένες χώρες. Ο **τουρισμός** επηρεάζει άμεσα προσφέροντας απασχόληση σε πολλές χιλιάδες ανθρώπους και έμμεσα δραστηριοποιώντας πολλούς τομείς της οικονομίας, όπως τρόφιμα, εμπόριο, μεταφορές και γεωργία/κτηνοτροφία. Επωφελείται και κινητοποιείται με αυτό τον τρόπο ολόκληρη η οικονομία μιας χώρας.

Με τον τουρισμό πρώτο και καλύτερο ανάμεσα στους βασικούς τομείς που επιλέγει, η Κρήτη είναι το νησί της Ελλάδας με τη μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα διεθνώς. Κάθε φορά που ανατρέχει κανείς στο τουριστικό προφίλ της Κρήτης, τα οικονομικά και στατιστικά μεγέθη, τις αναπτυξιακές δυνατότητες, τα φυσικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά, καταλήγει αμέσως σε μία διαπίστωση: Η Κρήτη που με βάση το «κλασσικό» μοντέλο ήλιος - θάλασσα ανέδειξε και συνεχίζει να αναδεικνύει τον τουρισμό πολυτελείας, έχει απόλυτη ανάγκη από μια ανανέωση της τουριστικής της οικονομίας, με επίκεντρο τους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους και τον άνθρωπο. Ο αναπροσανατολισμός αυτός θα επιφέρει ισορροπία μεταξύ κορεσμένων και μη ανεπτυγμένων περιοχών, μεταξύ βόρειου άξονα και νότιου άξονα και επιπλέον θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών και για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.

Σκοπός της εργασίας μου λοιπόν είναι οι τρόποι ανάπτυξης του κρητικού τουρισμού σε σχέση με την τουριστική προσφορά και ζήτηση, καθώς και προτάσεις και προβληματισμοί για την αναβάθμιση του τουρισμού όπως η αξιοποίηση του φυσικού πλούτου του νησιού, με ιδιαίτερη αναφορά στις ήδη υπάρχουσες τουριστικές υποδομές και στην κατασκευή νέων, την εποχικότητα της τουριστικής κίνησης καθώς και τις προσπάθειες προώθησης του τουρισμού από τους τοπικούς φορείς.

Εισαγωγή

Η Κρήτη είναι ένα πανέμορφο νησί στα νότια του Αιγαίου Πελάγους, σχεδόν στη μέση της Μεσογείου, ανάμεσα σε τρεις ηπείρους-νοτιανατολικά της Ευρώπης, νοτιοδυτικά της Ασίας και βόρεια της Αφρικής, και τριών θαλασσών. Αποτελούσε ανέκαθεν προσφιλή προορισμό για τους λαούς της Μεσογειακής λεκάνης. Είναι το πέμπτο σε μέγεθος νησί στη Μεσόγειο με συνολική έκταση 8.335 τετραγωνικά χιλιόμετρα και καλύπτει το 6,3% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Είναι ένα νησί με ιστορία που χάνεται στα βάθη του χρόνου και της ανθρώπινης μνήμης από την εποχή του Δία και της Ευρώπης και την εποχή του Ομήρου μέχρι σήμερα. Τόπος ελληνικός, μοναδικό κράμα στοιχείων από τη δημιουργική αφομοίωση πολυποίκιλων πολιτισμικών μορφών σε ένα εκπληκτικής ομορφιάς φυσικό πλαίσιο. Φυσικά και ανθρώπινα στοιχεία σε μια ανεπανάληπτη αρμονία πλάθουν ένα ζωντανό μύθο. Ιστορικές στιγμές διαφορετικός κρίκος της ίδιας αδιάσπαστης αλυσίδας που συνδέει το μυστηριακό παρελθόν με το ζωντανό παρόν. Εκεί γεννήθηκε ο Δίας και πολλοί άλλοι θεοί του Αρχαιοελληνικού Δωδεκάθεου. Εκεί η Ευρώπη ακούει για πρώτη φορά να τη φωνάζουν με το όνομά της. Εκεί γεννήθηκε και μεγαλούργησε ο Μινωικός Πολιτισμός, ένας από τους σημαντικότερους στην Παγκόσμια Ιστορία. Τόπος καταγωγής αλλά και διαμονής μεγάλων προσωπικοτήτων που σημάδεψαν την Ιστορία και τον πολιτισμό της Ελλάδας και έκαναν γνωστό το νησί μέχρι την άκρη του κόσμου. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο Δομίνικος Θεοτοκόπουλος, ο Νίκος Καζαντζάκης είναι μόνο μερικοί από αυτούς τους σημαντικούς ανθρώπους που έβγαλε ο ευλογημένος αυτός τόπος. Στην πορεία της ιστορίας απο'δώ πέρασαν Αρχαίοι Έλληνες, Ρωμαίοι, Βυζαντινοί, Σαρακηνοί και Γενοβέζοι, Βενετσιάνοι, Αιγύπτιοι, Τούρκοι, μέχρι και οι Γερμανοί τον περασμένο αιώνα. Όλοι τούτοι άφησαν το σημάδι τους στον τόπο, τις παραδόσεις και τις μνήμες αυτού του ευλογημένου κομματιού γης, μιας γης που κουβαλάει ιστορία τουλάχιστον 8000 ετών. Εδώ θα βρούμε αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία και μνημεία, απομεινάρια μιας ιστορίας που εκτείνεται από τους προϊστορικούς χρόνους ως τις μέρες μας.

Όλους αυτούς τους αιώνες, η Κρήτη ήταν ένα μέρος που μπορούσε να προσεγγιστεί κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες και τους υπόλοιπους μόνο όταν οι συνθήκες το επέτρεπαν. Έτσι το νησί για ένα μεγάλο διάστημα του έτους ήταν

αποκομμένο, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένας ιδιαίτερος πολιτισμός, επηρεασμένος φυσικά από τους εκάστοτε κατακτητές με ήθη, έθιμα, παραδόσεις αλλά και διάλεκτο ξεχωριστή από την υπόλοιπη Ελλάδα. Ο ιδιαίτερος αυτός πολιτισμός επιβιώνει ακόμα και σήμερα στην Κρήτη σε ένα μεγάλο βαθμό, ιδιαίτέρως στις ορεινές περιοχές.

Η τοποθεσία της στην υφήλιο, στη μέση της Μεσογειακής λεκάνης, σε συνδυασμό με τα ψηλά βουνά της, την έχουν προικίσει μ' ένα θαυμάσιο κλίμα δημιουργώντας ένα περιβάλλον μοναδικό. Εδώ θα συναντήσουμε περίπου 184 ενδημικά φυτά (π.χ. τον περίφημο Δίκταμο) ή ακόμα και ζώα, όπως το περίφημο Κρι-Κρι (Κρητικός Αίγαγρος). Οι ψηλές οροσειρές της με κορυφές που αγγίζουν τα 2500 μ. και εκτείνονται από ανατολή προς δύση, χωρίζουν το νησί σε βόρειο και νότιο, με το βόρειο να έχει περισσότερες βροχοπτώσεις, πιο υγρό κλίμα, περισσότερο πράσινο και χρυσές αμμουδιές, ενώ το νότιο να είναι πιο ξηρό με μεγαλύτερη ηλιοφάνεια, χωρίς ιδιαίτερο πράσινο και παραλίες με γκριζωπή άμμο. Οι μεγάλοι αυτοί ορεινοί όγκοι δημιουργούν αμέτρητα μικροκλίματα από περιοχή σε περιοχή, σε τέτοιο βαθμό ώστε το τοπίο να αλλάζει συνεχώς από τόπο σε τόπο. Μεγάλες διαφορές παρατηρεί κανείς επίσης, ταξιδεύοντας από τα δυτικά στα ανατολικά. Το δυτικό μέρος του νησιού είναι κατάφυτο από δέντρα και έχει περισσότερη υγρασία, εξ' αιτίας των υψηλών επιπέδων βροχόπτωσης, ενώ όσο πιο ανατολικά μετακινείται κανείς γίνεται πιο ξηρό με θαμνώδη βλάστηση.

Στη γη αυτή μπορούν να καλλιεργηθούν σχεδόν τα πάντα, φυτά που ευδοκιμούν σε παραθαλάσσιες, πεδινές ή και ημιορεινές περιοχές. Η Κρήτη είναι πασίγνωστη για το ελαιόλαδο, τη σταφίδα και τα κρασιά της, τα λαχανικά, τα φρούτα και τα βότανα της, βασικά συστατικά της λεγόμενης Κρητικής Διατροφής, της υγιεινότερης διατροφής παγκοσμίως σύμφωνα με τελευταίες έρευνες.

Όλα τα παραπάνω καθιστούν την Κρήτη ως ένα ιδιαίτερα ενδιαφέρον τουριστικό προορισμό που μπορεί να καλύψει τις ανάγκες του μέσου αλλά και του εξειδικευμένου τουρίστα. Έτσι από την δεκαετία του 1960 άρχισαν να φαίνονται τα πρώτα σημάδια της προοπτικής ανάπτυξης του τουρισμού στο νησί. Τις επόμενες δεκαετίες ολοένα και περισσότεροι τουρίστες επισκέπτονταν το νησί, με αποτέλεσμα να δημιουργηθούν χιλιάδες εγκαταστάσεις για να καλύψουν την ολοένα αυξανόμενη ζήτηση, χωρίς ενιαίο προγραμματισμό δυστυχώς. Σήμερα η Κρήτη δέχεται το 20-25% των τουριστών που επισκέπτονται την Ελλάδα, γεγονός που

αποτελεί ισχυρότατο κίνητρο για τον σημερινό επιχειρηματία να επενδύσει σε αυτόν τον τομέα της οικονομίας. Το μεγαλύτερο μέρος των κατοίκων απασχολείται στον τομέα του τουρισμού μια που είναι ένας από τους σημαντικότερους κλάδους της οικονομίας για την περιοχή.

Είναι όμως λυπηρό ένας τέτοιος τύπος που περικλείει τόσες φυσικές ομορφιές, έχοντας τόσο θαυμάσιο κλίμα και τόση ιστορία, να μην μπορεί να προσφέρει ένα τουριστικό προϊόν ανωτέρου επιπέδου. Αιτία είναι η ραγδαία ανάπτυξη του τουρισμού στο νησί, σε συνδυασμό με την έλλειψη σωστού σχεδιασμού και προγραμματισμού, κατάλληλων υποδομών, επαγγελματικής συνείδησης και εξειδικευμένης εκπαίδευσης.

Ειδικότερα, στο κεφάλαιο 1 γίνεται μία σύγκριση του τουρισμού με τους τομείς της αλιείας, της γεωργίας και της κτηνοτροφίας. Στο 2ο κεφάλαιο σχολιάζεται η τουριστική υποδομή αναφορικά με τις συγκοινωνίες, τα αεροδρόμια, τα δίκτυα, κλπ, με ιδιαίτερη μνεία στην πληθώρα λιμανιών που διαθέτει η Κρήτη. Στο ίδιο κεφάλαιο θα δούμε αναλυτικά τα αξιοθέατα του νησιού ταξινομημένα κατά νομό, το θέμα της εκπαίδευσης, σημειώνοντας τις σχολές των τουριστικών επιχειρήσεων και τη σπουδαιότητα της ύπαρξής τους σχετικά με την παροχή τουριστικών υπηρεσιών. Ακόμα θα αναλύσουμε την τουριστική ανωδομή του νησιού δηλαδή τις ξενοδοχειακές μονάδες, τα τουριστικά γραφεία και καταστήματα παρουσιάζοντας και αναλύοντας στατιστικά στοιχεία. Τέλος βλέπουμε την ανάλυση της τουριστικής ζήτησης, δηλαδή τα ποσοστά αφίξεων ανά χώρα προέλευσης, τα ποσοστά αφίξεων σε κάθε εποχή του έτους, το θέμα της επικοινωνιακής πολιτικής και γενικά τον τρόπο που χειρίζονται οι αρμόδιοι φορείς του νησιού, τη διαφήμιση και την ουσιώδη προώθησή του. Στο κεφάλαιο 3 θα δούμε προτάσεις για την αναβάθμιση του τουρισμού στους εξής ζωτικής σημασίας τομείς : περιβάλλον, τουριστικό προϊόν και συγκοινωνίες. Στο κεφάλαιο 4 συναντάμε όλες τις μορφές εναλλακτικού τουρισμού, άλλες από τις οποίες είναι αρκετά ανεπτυγμένες στην Κρήτη και άλλες έχουν σοβαρούς λόγους να πρέπει να αναπτυχθούν. Τέλος στο κεφάλαιο 5 αναφέρονται τα συμπεράσματα που έχουν εξάγει.

Κεφάλαιο 1

1.1 Σπουδαιότητα του τουρισμού στη Κρήτη. Σύγκριση με άλλους αναπτυξιακούς τομείς.

Η τουριστική ανάπτυξη όπως και κάθε άλλο είδος οικονομικής ανάπτυξης επιφέρει σημαντικές διαφοροποιήσεις σε μια περιοχή δημιουργώντας έτσι αλλαγές στο κοινωνικό, στο περιβαλλοντικό και στο πολιτιστικό επίπεδο. Σε έναν τόπο όπως είναι η Κρήτη, που είναι ένα νησί πλούσιο σε πρώτη ύλη, η ανάπτυξη στον τομέα του τουρισμού βοήθησε σημαντικά στην αναβάθμιση και την κοινωνική και την περιβαλλοντική και την πολιτιστική. Κι αυτό γιατί δεν χρειάστηκε κάτι παραπάνω από τη σωστή ανάδειξη του προϊόντος της. Όντας πλούσια σε φυσικά τοπία και έχοντας πίσω της έναν από τους πιο ενδιαφέροντες πολιτισμούς και μια ιδιαίτερη κουλτούρα, κατάφερε να γίνει γνωστή ανά τον κόσμο καθώς και να μετρά χιλιάδες επισκέπτες κάθε χρόνο. Για αυτό λοιπόν δε θα μπορούσαμε να αμφισβητήσουμε τη σπουδαιότητα του τουρισμού στην Κρήτη, η οποία πολλές φορές τυχαίνει να είναι αλληλένδετη και με άλλους αναπτυξιακούς τομείς όπως είναι η αλιεία, η κτηνοτροφία και η γεωργία. Περίπου ο μισός πληθυσμός της Κρήτης εργάζεται άμεσα στον τουριστικό τομέα. Και μ' αυτόν τον τρόπο ωφελούνται έμμεσα όλοι οι τομείς της οικονομίας όπως η παραγωγή τροφίμων, ποτών, ρουχισμού κτλ, αφού τα εισοδήματα των άμεσα εργαζόμενων στον τουρισμό καταναλώνονται σε πάσης φύσεως αγαθά. Η ανάπτυξη του τουρισμού στο νησί οδήγησε στην παράλληλη και αναγκαστική ανάπτυξη επενδύσεων, τόσο ιδιωτικών αλλά και δημοσίων, ώστε να μπορέσει το νησί να δεχθεί χωρίς πρόβλημα αυτόν τον όγκο τουριστών που δέχεται σήμερα. Επενδύσεων όπως η κατασκευή οδικών αρτηριών, αεροδρομίων, λιμανιών, τουριστικών καταλυμάτων, χώρων εστίασης κτλ. Όλες αυτές οι επενδύσεις σαφώς βελτιώνουν την ζωή των μονίμων κατοίκων του νησιού.

Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει προσπάθειες για νέες μορφές τουρισμού. Ο τουρισμός έχει αρχίσει να συνδέεται και με άλλους αναπτυξιακούς τομείς (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία), οι οποίοι μπορούν να συμβάλλουν και στην ανάπτυξη του επιζητούμενου τουρισμού στην ενδοχώρα, στην αντιμετώπιση της ανεργίας, των φαινομένων ερημοποίησης και ερήμωσης, στη διασφάλιση του αγροτικού εισοδήματος και στην εμπύχωση του αγροτικού νοικοκυριού βοηθώντας έτσι την περιφερειακή ανάπτυξη και την αγροφιλία.

Κεφάλαιο 2

2.1.Τουριστική Υποδομή

Οι υποδομές αλλά και οι υπηρεσίες μεταφοράς είναι πολύ σημαντικές για την ανάπτυξη του τουρισμού στην Κρήτη και έχουν να κάνουν κυρίως με το βαθμό προσβασιμότητας του νησιού. Σε ένα περισσότερο γενικευμένο πλαίσιο οι υποδομές μεταφορών είναι αρκετά ικανοποιητικές αφού οι συγκοινωνίες αποτελούν τον βασικότερο παράγοντα για την ανοδική πορεία του τουρισμού ενός τόπου. Για αυτό το λόγο η Κρήτη έχει αρκετά λιμάνια καθώς και αεροδρόμια τα οποία καθιστούν ευκολότερη την προσέλευση των επισκεπτών. Οπότε και ποσοτικά αλλά και ποιοτικά φαίνεται να καλύπτουν εξίσου τις ανάγκες των κατοίκων και των τουριστών επισκεπτών που τις χρησιμοποιούν καθημερινά, βοηθώντας στην αναβάθμιση και τη διαμόρφωση της τουριστικής ανάπτυξης. Οι εναέριες αλλά και οι θαλάσσιες μεταφορές κρίνονται ιδιαίτερα ικανοποιητικές. Τόσο οι αεροπορικές όσο και οι ναυτιλιακές εταιρίες παρέχουν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας, λόγω της ιδιωτικής πρωτοβουλίας και επιχειρηματικότητας που έχουν αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια στο νησί. Σε αντίθεση με αυτά τα μέσα, οι οδικές υπηρεσίες χαρακτηρίζονται από μεγάλο ποσοστό ανεπάρκειας. Αυτό οφείλεται στη χαμηλή ποιότητα των υλικών που δημιουργεί πολλαπλά προβλήματα αλλά και στα ίδια τα οδικά δίκτυα τα οποία δεν επαρκούν για την κάλυψη πρόσβασης σε αρκετές περιοχές της Κρήτης. Οπότε αρκετά έργα θα πρέπει να υλοποιηθούν προκειμένου να βελτιωθεί η ποιότητα των υποδομών μεταφοράς. Όπως η βελτίωση και η κατασκευή νέων εθνικών οδών και περιφερειακών δρόμων, και η κατασκευή περισσότερων ανισόπεδων κόμβων. Οι πράξεις αυτές αποσκοπούν στην βελτίωση της ασφάλειας των οδών (σήμανση, ηλεκτροφωτισμός, στηθαία ασφαλείας, εξοπλισμός).

✓ Οδικές μεταφορές

Σύμφωνα με στοιχεία του ΥΠΕΧΩΔΕ, το οδικό δίκτυο της Κρήτης, αποτελείται από τις εθνικές οδούς, τους δημοτικούς και τους επαρχιακούς δρόμους. Το οδικό δίκτυο από άποψη προσβασιμότητας και συνυπολογίζοντας πάντα τις ανάγκες του τουριστικού τομέα είναι θεωρητικά επαρκές (χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν επιδέχεται περαιτέρω βελτίωση και ανάπτυξη). Υπολογίζοντας όμως τους πολίτες και τη χρήση του οδικού δικτύου στην πράξη, αποδεικνύεται προβληματικό. Το εθνικό οδικό δίκτυο της Κρήτης περιλαμβάνει τα εξής:

- **Βόρειος Οδικός Άξονας.** Ο ΒΟΑΚ συνδέει τις πόλεις που βρίσκονται στο βόρειο τμήμα του νησιού και αποτελεί την σημαντικότερη οδική αρτηρία με την περισσότερη κίνηση. Βρίσκεται σε καλή κατάσταση, λόγω επεκτάσεων και εργασιών που γίνονται ακόμη και σήμερα για την περαιτέρω βελτίωση του.
- **Παλαιά Εθνική Οδός.** Η παλαιά εθνική οδός είναι μικρότερη και σε μήκος αλλά και σε κυκλοφοριακή προτίμηση λόγω του ότι είναι παλαιότερη και χαμηλότερης ποιότητας κάνοντας την πορεία δύσκολη και επικίνδυνη. Αποτελείται κυρίως από στενούς δρόμους με απότομες κλίσεις.
- **Νότιος Οδικός Άξονας.** Ο ΝΟΑΚ βρίσκεται κατά μήκος του νότιου οριζώντιου τμήματος του νησιού αλλά η ολοκλήρωσή του είναι ακόμη υπό εξέλιξη.

Το επαρχιακό οδικό δίκτυο της Κρήτης συνδέει τους οικισμούς με το εθνικό οδικό δίκτυο αλλά και μεταξύ τους. Υπάρχει μεγάλη ανάγκη για ασφαλτοστρώσεις και διαπλατύνσεις έτσι ώστε να γίνει πιο προσπελάσιμο, επειδή το επαρχιακό οδικό δίκτυο συνδέει ελκυστικούς τουριστικούς προορισμούς. Το δημοτικό οδικό δίκτυο της Κρήτης το οποίο συνδέει τους οικισμούς μεταξύ τους αλλά και με κεντρικά σημεία του νησιού χρησιμοποιείται κυρίως από τον αγροτικό πληθυσμό του νησιού αλλά και από τους λιγοστούς επισκέπτες που ενδιαφέρονται να πραγματοποιήσουν περιηγήσεις στην Κρητική ύπαιθρο. Μέρος του αγροτικού οδικού δικτύου της Κρήτης, το οποίο συνδέει κυρίως αγροτικά και κτηνοτροφικά καταλύματα, χρησιμοποιείται σήμερα από τουριστικά γραφεία για τη διοργάνωση εκδρομών (jeep safari). Για τις ανάγκες του τουρισμού τη μεγαλύτερη σημασία έχει το εθνικό οδικό

δίκτυο και μετά τα υπόλοιπα. Η βατότητα των δρόμων παίζει σημαντικό ρόλο για την τουριστική ανάπτυξη μιας περιοχής. Ο Βόρειος Οδικός Άξονας για παράδειγμα, έχει βοηθήσει πολύ στην ραγδαία τουριστική ανάπτυξη των παραλιών στα βόρεια του νησιού. Αντίθετα, σε περιοχές όπου οι δρόμοι είναι είτε παλιοί είτε κακής ποιότητας δεν υπάρχει ανάπτυξη. Ενώ ο βαθμός διασύνδεσης μεταξύ των οικισμών είναι αρκετά ικανοποιητικός, οι ορεινοί όγκοι που βρίσκονται κυρίως στο μέσον του νησιού δημιουργούν προβλήματα στην οδική διασύνδεση του βόρειου και νότιου τμήματος. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα χωριά του νότιο-δυτικού άξονα των Χανίων. Σε αυτό ευθύνεται κυρίως η περιοχή των Λευκών Όρεων η οποία δυσκολεύει τη δημιουργία οδικού δικτύου. Ένα επίσης σοβαρό μειονέκτημα του οδικού δικτύου, είναι η ανεπάρκεια σήμανσης. Δεν υπάρχει σήμανση για παρακαμπτήριους δρόμους αλλά ούτε και για δρόμους που οδηγούν σε περιοχές τουριστικού ενδιαφέροντος. Την περίοδο όμως 2006-2008 προγραμματίστηκε η ολοκλήρωση μεγάλων και πολύ σημαντικών οδικών έργων όπως ο οδικός άξονας Ηρακλείου-Μοιρών και Ηρακλείου-Βιάνου αλλά και ο οδικός άξονας Ρεθύμνου-Αποστόλων και Ρεθύμνου-Σπηλίου. Είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι η αναγκαιότητα της δημιουργίας σωστών οδικών δικτύων είναι εξαιρετικά μεγάλη, όχι μονάχα για τους κατοίκους του νησιού αλλά και για τους τουρίστες-επισκέπτες και ότι χρειάζεται σοβαρή μελέτη και σχεδιασμό έτσι ώστε να επιτευχθεί το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα.

Η ανεπάρκεια και οι ελλείψεις που παρουσιάζονται στις οδικές συγκοινωνίες έχουν άμεσο και μεγαλύτερο αντίκτυπο στους τουρίστες-επισκέπτες που τις χρησιμοποιούν περισσότερο για τις μεταφορές τους. Η εξυπηρέτησή τους, γίνεται με τα αστικά και υπεραστικά λεωφορεία του ΚΤΕΛ. Τα δρομολόγια αυξάνονται τους θερινούς κυρίως μήνες λόγω υψηλού βαθμού επισκεψιμότητας τουριστών και συνδέουν μεταξύ τους, τους σημαντικότερους από τους οικισμούς. Δυστυχώς όμως και σε αυτό τον τομέα παρατηρούνται διάφορα προβλήματα τα οποία προκαλούν ταλαιπωρία στις μετακινήσεις. Υπάρχουν μέρη όπου δεν υπάρχει διασύνδεση και που για να τα επισκεφθεί κανείς, πρέπει να χρησιμοποιήσει το δικό του μεταφορικό μέσο. Επίσης το γεγονός ότι δεν υπάρχουν απευθείας γραμμές να ενώνουν τους οικισμούς αλλά ο επιβάτης πρέπει να αλλάξει λεωφορείο προκειμένου να προσεγγίσει τον προορισμό του, δυσκολεύει ακόμη περισσότερο την υπάρχουσα κατάσταση. Τέλος χρησιμοποιούνται λεωφορεία τα οποία δεν πληρούν τις προδιαγραφές άνεσης και ασφάλειας, και υπάρχει ελλιπής πληροφόρηση για δρομολόγια και προορισμούς.

Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τα δρομολόγια που πραγματοποιούνται στην Κρήτη ο αναγνώστης μπορεί να επισκεφτεί την ιστοσελίδα του ΚΤΕΛ Κρήτης.

✓ **Εναέριες μεταφορές**

Η Κρήτη διαθέτει δύο διεθνή αεροδρόμια στα Χανιά και στο Ηράκλειο, από τα οποία εκτελούνται τακτικές πτήσεις προς την υπόλοιπη Ελλάδα και προς ευρωπαϊκές χώρες. Επίσης υπάρχει και το αεροδρόμιο της Σητείας από το οποίο εκτελούνται πτήσεις σε επιλεγμένες περιοχές στην Ελλάδα. Κατά τη θερινή περίοδο πραγματοποιούνται πολλές πτήσεις charter από και προς πολλές πόλεις της Ευρώπης. Πέρα από τα ήδη υπάρχοντα αεροδρόμια υπήρξαν προτάσεις για τη δημιουργία νέων, ιδιωτικών αεροδρομίων (με πρωτοβουλία των τοπικών φορέων του νομού Λασιθίου), την επαναλειτουργία του αεροδρομίου Τυμπακίου για πολιτικούς κυρίως σκοπούς, την ίδρυση και λειτουργία ενός νέου αεροδρομίου στο νομό Ρεθύμνου (περιοχή Λατζιμά) και, τέλος, τη μεταφορά του αεροδρομίου Ηρακλείου «Νίκος Καζαντζάκης» στο Καστέλι Πεδιάδος αντί της πρότασης κατασκευής του «λοξού διαδρόμου».

Γενικό συμπέρασμα είναι ότι, ανεξάρτητα από τη δημιουργία νέων αεροδρομίων ή την συντήρηση των ήδη υπαρχόντων, μπορούν να υπάρξουν απρόβλεπτες συνέπειες στην τουριστική ύφεση καθότι ο έλεγχος της ροής των επισκεπτών γίνεται από ξένες αεροπορικές εταιρείες.

Ακολουθούν αναλυτικά όλοι οι αερολιμένες που υπάρχουν στην Κρήτη:

• **Αερολιμένας Νομού Ηρακλείου**

Ο αερολιμένας του νομού Ηρακλείου, ονομάζεται Νίκος Καζαντζάκης και γεωγραφικά τοποθετείται σε παραθαλάσσια περιοχή και σε απόσταση 2,5 περίπου χιλιόμετρα από το λιμάνι της πόλης του Ηρακλείου, ενώ από το κέντρο της 3,5 περίπου χιλιόμετρα. Ο αερολιμένας του Ηρακλείου «Νίκος Καζαντζάκης», είναι ένας διεθνής αερολιμένας, ο οποίος σε εθνικό επίπεδο μεταφέρει ετησίως 1.942.500 επιβάτες κατά μέσο όρο. Συν τοις άλλοις η γεωγραφική του θέση στο νοτιότερο άκρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης μπορεί να το αναδείξει σε διαμετακομιστικό κόμβο της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Οδικώς, είναι εύκολα προσβάσιμος δεδομένου ότι

προς το αεροδρόμιο κατευθύνονται δύο ασφαλτοστρωμένοι δρόμοι. Ο πρώτος με παράκαμψη από το ΒΟΑΚ, και ο δεύτερος, μέσω της πόλης. Τρία από τα σημαντικότερα προβλήματα που παρουσιάζονται στον αερολιμένα Ηρακλείου αφορούν: 1) τις εγκαταστάσεις που αν και κρίνονται ικανοποιητικές, σε περιόδους μεγάλων αφίξεων και αναχωρήσεων πτήσεων charters, δημιουργείται συνωστισμός, 2) τις περιόδους νοτίων ανέμων που δυσχεραίνουν την προσέγγιση του αεροδρομίου από τα αεροπλάνα. (Για την αντιμετώπιση αυτών των προβλημάτων απαιτείται η δημιουργία ενός «λοξού διαδρόμου» με επέκταση σε χερσαία αλλά και σε θαλάσσια περιοχή.) και 3) την κοντινή απόσταση του αεροδρομίου από την πυκνοκατοικημένη περιοχή της Ν. Αλικαρνασσού με αποτέλεσμα υπερβολικό θόρυβο, ατμοσφαιρική ρύπανση και κίνδυνο πρόκλησης ατυχήματος. Πέρα από τα κρίσιμα αυτά προβλήματα, αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι το αεροδρόμιο δεν διαθέτει ταχυδρομείο, γραφείο ενημέρωσης του ΕΟΤ και ιατρεία για περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης.

- **Αερολιμένας Νομού Χανίων**

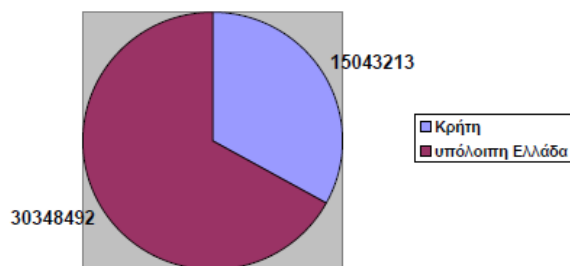
Το αεροδρόμιο Χανίων βρίσκεται κοντά στην ομώνυμη πόλη και εξυπηρετεί κυρίως την τουριστική και επιβατική κίνηση της περιοχής. Βρίσκεται σε απόσταση 14 περίπου χιλιομέτρων από την πόλη των Χανίων στην περιοχή της Σούδας και εξυπηρετεί κυρίως του επισκέπτες της Δυτικής Κρήτης. Η επιβατική του κίνηση δεν είναι τόσο αυξημένη όσο του Ηρακλείου αλλά θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα διεθνή αεροδρόμια της χώρας, καθώς είναι το μοναδικό που μπορεί να εξυπηρετήσει και πτήσεις Ηρακλείου που ορισμένες φορές δε μπορούν να προσγειωθούν εκεί εξαιτίας κακών καιρικών συνθηκών. Τους καλοκαιρινούς μήνες κυρίως παρατηρούνται αυξημένες πτήσεις charter. Διαθέτει αεροδιάδρομο μήκους 3,5 χιλιομέτρων. Για τον αερολιμένα Χανίων πρόβλημα αποτελούν οι εγκαταστάσεις, οι οποίες είναι ανεπαρκείς και δεν καλύπτουν τις ανάγκες που δημιουργούνται. Επίσης, η οδική του προσβασιμότητα είναι ιδιαίτερα δύσκολη αφού ο δρόμος περνά μέσα από τους οικισμούς του δήμου Ακρωτηρίου.

- **Αερολιμένας Σητείας**

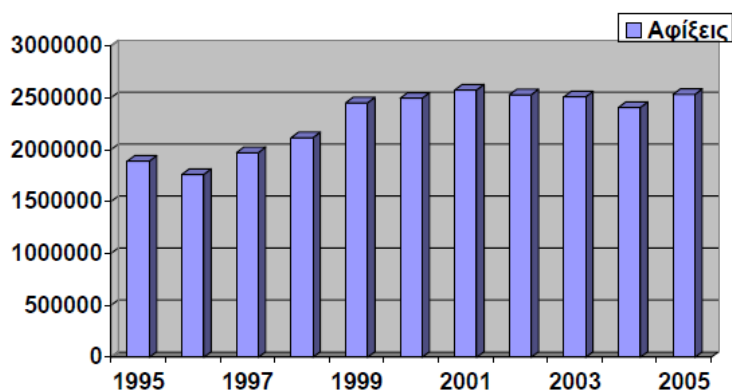
Ο αερολιμένας Σητείας βρίσκεται στο ανατολικό άκρο της Κρήτης και εξυπηρετεί τακτικές και εκπαιδευτικές πτήσεις εσωτερικού κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Το σημαντικό είναι ότι εξελίσσεται με σκοπό να εξυπηρετήσει την

αυξανόμενη ζήτηση σε έκταση πτήσεων charter της Ανατολικής Κρήτης. Ο αερολιμένας δεν χαρακτηρίζεται διεθνής.

Ανακεφαλαιώνοντας, η αεροπορική σύνδεση του νησιού με την υπόλοιπη Ελλάδα και το εξωτερικό καλύπτεται τόσο από ελληνικές δημόσιες και ιδιωτικές εταιρείες (Olympic Airlines και Aegean Airlines) όσο και από ξένες αεροπορικές εταιρείες, οι οποίες πραγματοποιούν και πτήσεις charter με προορισμό όλη τη Κρήτη. Η συνεχής χρήση των υπάρχοντων αερολιμένων, η ανάγκη αναδόμησής τους και δημιουργία νέων αποδεικνύει την προτίμηση των τουριστών στην Κρήτη ως τουριστικό προορισμό. Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται το ποσοστό αφίξεων πτήσεων charter-το σύνολο στην Ελλάδα είναι 45.391.705 αφίξεις μέσα σε πέντε έτη (2000-2005), εκ των οποίων 15.043.213 αφίξεις-δηλαδή το 33%- είχαν προορισμό την Κρήτη.¹

Γράφημα 1 - Ποσοστό αφίξεων πτήσεων charter σε Κρήτη και στην υπόλοιπη Ελλάδα τα έτη 2000-2005

Γράφημα 2 - Εξέλιξη αφίξεων με πτήσεις charter στην Κρήτη το διάστημα 1995-2005

¹ Τα γραφήματα και ο πίνακας που ακολουθούν είναι από τον Ε.Ο.Τ.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ	25.79%	27,18%	26,26%	24,49%
Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	17.85%	20,79%	20,36%	19,65%
ΣΚΑΝΔΙΝΑΒΙΑ	17.15%	5,72%	5,23%	4,17%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	6.79%	7,57%	7,57%	8,07%
ΓΑΛΛΙΑ	8,00%	12,33%	12,01%	11,97%
ΑΥΣΤΡΙΑ	3.76%	4,81%	4,47%	4,58%
ΒΕΛΓΙΟ- ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	4.01%	4,32%	5,13%	5,36%
ΕΛΒΕΤΙΑ	2.41%	2,13%	2,73%	2,43%
ΙΤΑΛΙΑ	3.51%	4,91%	4,92%	5,49%
ΛΟΙΠΕΣ ΧΩΡΕΣ	3.55%	4,03%	3,95%	3,48%
ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΕΥΡΩΠΗ	7.18%	6,22%	7,37%	10,36%

Πίνακας 1 - Αφίξεις charter στους αερολιμένες Χανίων και Ηρακλείου

✓ Ακτοπλοϊκές μεταφορές

Ακτοπλοϊκώς η Κρήτη συνδέεται από όλες τις μεγάλες πόλεις με το λιμάνι του Πειραιά με καθημερινά δρομολόγια. Οι ναυτιλιακές εταιρίες της Κρήτης που εκτελούν τα δρομολόγια, οι οποίες είναι από τις μεγαλύτερες σε όλη τη Μεσόγειο, είναι η ANEK Lines, η Hellenic Seaways, οι Μινωικές Γραμμές και η Λ.Α.Ν.Ε. Επίσης από την Κρήτη υπάρχουν τακτικά δρομολόγια προς άλλα νησιά. Έτσι το Ηράκλειο συνδέεται με τη Σαντορίνη, τη Μύκονο, την Πάρο, τη Σύρο και τη Σκιάθο, το Καστέλλι με τα Κύθηρα και την Πελοπόννησο, ο Άγιος Νικόλαος και η Σητεία με τα Δωδεκάνησα, ενώ στα νότια η Παλαιόχωρα και η Χώρα Σφακίων συνδέονται με τη Γαύδο. Τέλος πραγματοποιούνται ημερήσιες κρουαζιέρες από πολλές παραθαλάσσιες πόλεις και χωριά σε αρκετά μικρότερα νησιά που περιβάλλουν την Κρήτη όπως είναι η Χρυσή, ο Δίας και τα Θοδωρού.

Ακολουθούν αναλυτικά όλοι οι λιμένες που υπάρχουν στην Κρήτη:

• Ηράκλειο

Το μεγάλο λιμάνι του Ηρακλείου φαίνεται εύκολα μπροστά από την πόλη. Είναι ένα πολυσύχναστο λιμάνι και οι γερανοί και τα καράβια φαίνονται από απόσταση. Το εσωτερικό του λιμανιού και η νέα μαρίνα βρίσκονται στο δυτικότερο άκρο. Το Βενετικό Κάστρο του Κούλε σημαδεύει την είσοδό του. Υπάρχει μια νέα μαρίνα στο εσωτερικό του λιμανιού που διαθέτει ηλεκτρισμό. Ανεφοδιασμός σε νερό μπορεί να γίνει στην προκουμαία ενώ μπορεί να κανονιστεί και ανεφοδιασμός καυσίμων. Το Ηράκλειο είναι Λιμάνι Εισόδου. Το Τελωνείο, το Τμήμα Μεταναστών και η Λιμενική

Αστυνομία έχουν γραφεία στο λιμάνι. Το σημείο αγκυροβόλησης μέσα στο εξωτερικό λιμάνι παρέχει καλή προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Στους δυνατούς βόρειους ανέμους υπάρχει φουσκοθαλασσιά στην κεντρική είσοδο του λιμανιού. Με τις υπηρεσίες που παρέχονται στη νέα μαρίνα είναι δυνατό να ξεχειμωνιάσει κανείς εκεί. Η είσοδος του λιμανιού σημαδεύεται τη νύχτα με ένα πράσινο φως που αναβοσβήνει στο εξωτερικό βόρειο τείχος και ένα πράσινο πάνω στον Κούλε. Ένα κόκκινο φως αναβοσβήνει στα αριστερά, απέναντι από τον Κούλε. Δύο μεγάλες προκυμαίες στα νότια έχουν κόκκινα φώτα. Το λιμάνι είναι πολυσύχναστο και πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στα καράβια που συνεχώς πηγαινοέρχονται.

Εικόνα 1 - Λιμάνι Ηρακλείου

- **Καστέλι**

Το Κύριο Λιμάνι βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του κόλπου της Κισάμου. Η Χερσόνησος της Γραμβούσας είναι στα δυτικά και η χερσόνησος της Σπάθας στα ανατολικά. Το λιμάνι βρίσκεται κάτω από μια μεγάλη μάζα βράχων που φαίνονται εύκολα από τη θάλασσα. Στα δυτικά του λιμανιού υπάρχει ένα εγκαταλελειμμένο ναυάγιο πλοίου. Στα ανατολικά βρίσκονται ένα μικρό ψαρολίμανο και η πόλη του Καστελίου. Η προκυμαία του κυρίως λιμανιού, στην οποία υπάρχει νερό, έχει μια ταβέρνα και τα γραφεία της Λιμενικής Αστυνομίας. Η πόλη του Καστελίου βρίσκεται 3 χιλιόμετρα ανατολικά. Η πόλη των Χανιών απέχει μόνο μια ώρα από το Καστέλι και μπορεί εύκολα να προσεγγισθεί με λεωφορείο, ταξί ή ενοικιαζόμενο αυτοκίνητο. Ο μόλος του λιμανιού παρέχει δυνατότητα αγκυροβόλησης και ένα καλό καταφύγιο από βόρειους, νότιους και βορειοδυτικούς ανέμους. Το λιμάνι είναι ανοικτό στα ανατολικά και τα νοτιανατολικά. Στα δεξιά της εισόδου του λιμανιού αναβοσβήνει ένα πράσινο φως και στα αριστερά ένα κόκκινο φως. Το καράβι για την

Πελοπόννησο αράζει στο μεγάλο λιμάνι. Στο ψαρολίμανο μπορούν να αγκυροβολήσουν μικρά πλοία. Το μεγαλύτερο μέρος του λιμανιού είναι γεμάτο ψαρόβαρκες. Το λιμάνι αποτελεί καταφύγιο σε όλες τις καιρικές συνθήκες.

Εικόνα 2 - Λιμάνι Καστελίου

- **Ρέθυμνο**

Το Ρέθυμνο είναι η τρίτη σε μέγεθος πόλη της Κρήτης και βρίσκεται ανάμεσα στα Χανιά και το Ηράκλειο. Η πόλη εύκολα αναγνωρίζεται από τη θάλασσα από το μεγάλο Βενετικό Κάστρο της Φορτέτσας που βρίσκεται στο λόφο στα δυτικά της πόλης, αμέσως ανατολικά από το οποίο βρίσκεται το λιμάνι. Στο λιμάνι υπάρχουν Τελωνειακές Αρχές και Λιμενική Αστυνομία αλλά δεν υπάρχει Τμήμα Αλλοδαπών. Το Ρέθυμνο δεν είναι Λιμάνι Εισόδου. Η πόλη είναι αμέσως μόλις στρίψετε στο λιμάνι. Το μικρό Βενετικό λιμάνι μπορεί να στεγάσει 2 ή 3 μικρά σκάφη. Το βάθος της εισόδου είναι ανομοιόμορφο και απρόβλεπτο λόγω του ότι το λιμάνι φράζεται από λάσπη. Δίνει δυνατότητα αγκυροβόλησης και παρέχει καλή προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Στο εξωτερικό λιμάνι χώρος αγκυροβόλησης μπορεί να βρεθεί στο ανατολικό και στο δυτικό τείχος. Το ανατολικό τείχος παρέχει καλή προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Στο δεξιό τείχος του εξωτερικού λιμανιού αναβοσβήνει ένα πράσινο φως και ένα κόκκινο φως αναβοσβήνει στο αριστερό. Στο εσωτερικό του λιμανιού υπάρχει ένας παλιός φάρος. Σε περίπτωση τρικυμίας τα κύματα στην είσοδο του λιμανιού μπορούν να γίνουν επικίνδυνα.

Εικόνα 3 - Λιμάνι Ρεθύμνου

- **Χανιά**

Το λιμάνι και η μαρίνα των Χανίων βρίσκονται στη βόρεια πλευρά της πόλης. Η είσοδος του λιμανιού είναι εύκολα αναγνωρίσιμη από το Βενετικό φάρο και το κάστρο στο στόμιο, ενώ πιο πέρα φαίνονται ένα θολωτό τζαμί και τα σπίτια του λιμανιού. Η είσοδος στο εσωτερικό του λιμανιού και η μαρίνα βρίσκονται στα αριστερά αμέσως μόλις μπειτε στο λιμάνι. Το λιμάνι δίνει δυνατότητα αγκυροβόλησης και παρέχει καλή προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Αυτό σε συνδυασμό με την καινούρια μαρίνα και τις διευκολύνσεις της πόλης κάνουν τα Χανιά ένα καλό χειμερινό και θερινό λιμάνι. Ο φάρος στην ανατολική πλευρά του λιμανιού αναβοσβήνει όλη τη νύχτα, ενώ και ο κυματοθραύστης στα δυτικά του λιμανιού έχει φώτα που αναβοσβήνουν. Το εσωτερικό της εισόδου του λιμανιού έχει φώτα και στις δύο πλευρές (κόκκινο στα βόρεια και πράσινο στα νότια).

Εικόνα 4 - Λιμάνι Χανίων

- **Σητεία**

Η Σητεία είναι το ανατολικότερο λιμάνι της Κρήτης. Φαίνεται εύκολα από τα δυτικά μόλις στρίψετε από το Ακρωτήριο Βαμβάκια. Το Βενετικό κάστρο μπροστά από το λιμάνι φαίνεται καθαρά και από τα δυτικά. Ο φάρος που βρίσκεται στο Ακρωτήριο διακρίνεται καθαρά κατά τη διάρκεια της ημέρας. Τα κτίρια κατά μήκος του λιμανιού και της πόλης φαίνονται από τη θάλασσα. Η προκυμαία, όπου υπάρχει δυνατότητα αγκυροβόλησης στο λιμάνι, παρέχει αρκετά καλή προστασία από τους βόρειους και τους βορειοδυτικούς ανέμους. Το λιμάνι είναι ανοιχτό στα βορειοανατολικά. Η

είσοδος του λιμανιού φωτίζεται από ένα φάρο με ένα πράσινο φως που αναβοσβήνει στα δεξιά κι ένα κόκκινο στα αριστερά.

Εικόνα 5 - Λιμάνι Σητείας

- **Ιεράπετρα**

Η πόλη της Ιεράπετρας βρίσκεται στα νοτιοανατολικά, στο στενότερο σημείο του νησιού. Φαίνεται εύκολα από τη θάλασσα και καθώς πλησιάζετε το Βενετικό κάστρο και ο πύργος του λιμανιού γίνονται εμφανή. Δύο σημαδούρες στο κοίλο του λιμανιού οριοθετούν μια περιοχή με υποθαλάσσιους βράχους. Η είσοδος βρίσκεται ανάμεσα στις σημαδούρες και το τείχος του λιμανιού. Το λιμάνι δίνει τη δυνατότητα αγκυροβόλησης στην προκυμαία και παρέχει καλή προστασία για όλες τις καιρικές συνθήκες, εκτός αν πνέουν ισχυροί νότιοι άνεμοι. Υπάρχει φάρος στα ΝΑ του τείχους του λιμανιού. Δεν θα πρέπει να επιχειρηθεί είσοδος στο λιμάνι τη νύχτα, λόγω του ότι το άνοιγμα του λιμανιού είναι στενό και δύσκολο στο να προσεγγιστεί, ενώ στο βυθό της εισόδου υπάρχουν επικίνδυνοι βράχοι.

Εικόνα 6 - Λιμάνι Ιεράπετρας

- **Άγιος – Νικόλαος**

Ένα μικρό νησάκι πάνω στο οποίο υπάρχει μια εκκλησία βρίσκεται μπροστά από την πόλη, η οποία είναι χτισμένη στους λόφους πάνω από την ακτή. Το μικρό λιμανάκι μπροστά από τον Άγιο Νικόλαο χρησιμοποιείται από τουριστικά σκάφη το καλοκαίρι και το εσωτερικό του λιμανιού (κάτω από τη γέφυρα) από μικρές ψαρόβαρκες. Η νέα μαρίνα που χτίστηκε ανατολικά του Ακρωτηρίου Μανδράκη παρέχει όλες τις υπηρεσίες και μπορεί να φιλοξενήσει πολλά σκάφη. Ηλεκτρισμός και νερό παρέχονται στην προκυμαία. Ανεφοδιασμός καυσίμων μπορεί εύκολα να πραγματοποιηθεί. Αρκετά καταστήματα μπορούν να εφοδιάσουν τους επισκέπτες με προμήθειες ενώ μπορούν να πραγματοποιηθούν και αρκετές επισκευές. Υπάρχει δυνατότητα αγκυροβόλησης σε όλο το μήκος της νέας μαρίνας που παρέχει θαυμάσια προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Η είσοδος του λιμανιού φωτίζεται με ένα πράσινο φως στα δεξιά και ένα κόκκινο στα αριστερά. Το Ακρωτήριο Μανδράκη έχει ένα φάρο με κόκκινο φως που αναβοσβήνει στο βορειότερο σημείο του.

Εικόνα 7 - Νέα μαρίνα ανατολικά του Ακρωτηρίου Μανδράκη

Εικόνα 8 - Μικρό λιμάνι μπροστά από τον Άγιο-Νικόλαο

- **Σούδα**

Το λιμάνι της Σούδας βρίσκεται στα νότια της μεγάλης χερσονήσου του Ακρωτηρίου. Στη στεριά στην άλλη πλευρά του λιμανιού υπάρχει ένα Τουρκικό κάστρο (Άπτερα) πάνω από το στόμιο του κόλπου. Το Ακρωτήριο έχει ένα Διεθνές Αεροδρόμιο καθώς και στρατιωτικές βάσεις των οποίων οι πύργοι φαίνονται από απόσταση. Στο μέσο του κόλπου της Σούδας βρίσκεται το μικρό Νησί της Σούδας όπου υπάρχει ένα Βενετικό κάστρο. Εκεί είναι ένα στενό κανάλι που σημαδεύεται από κόκκινες και ένα πράσινες σημαδούρες που φωτίζονται, στην άλλη πλευρά των οποίων βρίσκεται ένα ανθυποβρυχιακό δίκτυο που προσδιορίζεται από μεγάλες μαύρες σημαδούρες. Αυτό το δίκτυο εκτείνεται και στις δύο πλευρές της ακτής. Πέρα απ' αυτήν υπάρχει ένα αμαρκάριστο ελεύθερο κανάλι που εκτείνεται από την προβλήτα μέχρι το τέλος του κόλπου της Σούδας 3 χιλιόμετρα ανατολικά. Στο τέλος του λιμανιού βρίσκεται ένας μεγάλος αλευρόμυλος. Υπάρχουν απαγορευμένες περιοχές στο λιμάνι κοντά στη ναυτική προβλήτα. Στην πιο απομακρυσμένη άκρη του λιμανιού υπάρχει ένα πρόσφατα κατασκευασμένο ψαρολίμανο που μπορεί να προσφέρει σημείο αγκυροβόλησης σε μικρά πλοία. Το λιμάνι της Σούδας παρέχει όλες τις υπηρεσίες. Εκεί μπορείτε να ανεφοδιαστείτε από καύσιμα. Δεν είναι Λιμάνι Εισόδου. Η Σούδα δίνει δυνατότητα αγκυροβόλησης κατά μήκος του λιμανιού και παρέχει τέλεια προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Οι καιρικές συνθήκες έξω από τον κόλπο μπορεί να είναι δραστικά διαφορετικές. Δεν επιτρέπεται η είσοδος στη Σούδα τη νύχτα και όλες οι δραστηριότητες στον Κόλπο θεωρούνται δευτερεύουσες, μετά τις στρατιωτικές επιχειρήσεις. Η βόρεια πλευρά του Κόλπου αποτελεί απαγορευμένη περιοχή.

Εικόνα 9 - Λιμάνι Σούδας

- **Χώρα Σφακίων**

Το μικρό αυτό χωριό βρίσκεται 10 χιλιόμετρα ανατολικά από το Λουτρό στα Νότια της Κρήτης. Κατά τη διάρκεια των καλοκαιρινών μηνών τα ferry boats που μεταφέρουν πεζοπόρους από το φαράγγι της Σαμαριάς αράζουν συχνά στη νέα προβλήτα, στην ανατολική άκρη του χωριού. Ένα νέο λιμάνι κατασκευάζεται σ' αυτή την πλευρά. Το χωριό φαίνεται από τη θάλασσα καθώς είναι χτισμένο αμφιθεατρικά πάνω από τον ορμίσκο.

Εικόνα 10 - Λιμάνι Χώρας Σφακίων

- **Παλαιόχωρα**

Η Παλαιόχωρα είναι ένα χωριό στη νοτιοδυτική ακτή της Κρήτης. Το λιμάνι βρίσκεται κάτω από τα ερείπια ενός Βενετικού κάστρου στο τέλος της χερσονήσου. Ένα ψαρολίμανο βρίσκεται μέσα σε ένα μεγαλύτερο λιμάνι. Η αγκυροβόληση στο λιμάνι κατά μήκος της προβλήτας παρέχει προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Μπορεί να γίνει μέσα στους κόλπους στα αριστερά και στα δεξιά της χερσονήσου ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες. Ένας φάρος βρίσκεται στο μικρό νησί μπροστά από το λιμάνι. Αυτή η περιοχή της Κρήτης υπόκειται σε ξαφνικούς και άγριους ανέμους. Το λιμάνι έχει σημαδούρες που σημαδεύουν ένα στενό κανάλι. Και στις δύο πλευρές της εισόδου του λιμανιού υπάρχουν βράχοι κάτω από το νερό. Συνιστάται να μην περνούν μεγάλα πλοία ανάμεσα από το νησί και την ξηρά, γιατί είναι ρηγά και σε περίπτωση ισχυρών ανέμων θα είναι δύσκολο να αφιχθούν ή να αναχωρήσουν από το λιμάνι.

Εικόνα 11 - Λιμάνι Παλαιόχωρας

- **Φαλάσαρνα**

Το σημείο αγκυροβόλησης στα Φαλάσαρνα και τα ερείπια της αρχαίας πόλης των Φαλάσαρνων βρίσκονται στη δυτική παραλία της Κρήτης. Το μικρό ψαρολίμανο βρίσκεται στα νότια μιας μεγάλης άσπρης αμμώδους παραλίας. Η αρχαία πόλη είναι κοντά σε ένα μεγάλο αμμόλοφο στα βόρεια του κόλπου. Το λιμάνι παρέχει δυνατότητα αγκυροβόλησης μόνο για ένα ή δύο μικρά σκάφη. Το αγκυροβόλιο της παλιάς πόλης συνίσταται μόνο όταν οι καιρικές συνθήκες είναι καλές. Σ' αυτή τη περιοχή φυσούν δυνατοί και ξαφνικοί άνεμοι. Αν ταξιδεύει κανείς από τη μία άκρη της Κρήτης ως στην άλλη είναι καλύτερο να μείνει μερικά χιλιόμετρα μακριά από την ακτή.

Εικόνα 12 - Λιμάνι Φαλάσαρνα

- **Καστέλι**

Το Κύριο Λιμάνι βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του κόλπου της Κισάμου. Η Χερσόνησος της Γραμβούσας είναι στα δυτικά και η χερσόνησος της Σπάθας στα ανατολικά. Το λιμάνι βρίσκεται κάτω από μια μεγάλη μάζα βράχων που φαίνονται εύκολα από τη θάλασσα. Στα δυτικά του λιμανιού υπάρχει ένα εγκαταλελειμμένο ναυάγιο πλοίου. Στα ανατολικά βρίσκονται ένα μικρό ψαρολίμανο και η πόλη του Καστελίου. Ο μόλος του λιμανιού παρέχει δυνατότητα αγκυροβόλησης και ένα καλό καταφύγιο από βόρειους, νότιους και βορειοδυτικούς ανέμους. Το λιμάνι είναι ανοικτό στα ανατολικά και τα νοτιοανατολικά. Στα δεξιά της εισόδου του λιμανιού αναβοσβήνει ένα πράσινο φως και στα αριστερά ένα κόκκινο φως. Το καράβι για την Πελοπόννησο αράζει στο μεγάλο λιμάνι. Στο ψαρολίμανο μπορούν να αγκυροβολήσουν μικρά πλοία. Το μεγαλύτερο μέρος του λιμανιού είναι γεμάτο ψαρόβαρκες. Το λιμάνι αποτελεί καταφύγιο σε όλες τις καιρικές συνθήκες.

Εικόνα 13 - Λιμάνι Καστελίου

- **Γραμβούσα**

Το σημείο αγκυροβόλησης της Γραμβούσας βρίσκεται πίσω από το νησί της Γραμβούσας στο τέλος της ομώνυμης χερσονήσου στη βορειοδυτική άκρη της Κρήτης. Το δεύτερο νησί στα βόρεια είναι η Άγρια Γραμβούσα. Ένα Βενετικό κάστρο βρίσκεται πάνω στο νησί πριν τη δυτική παρέκκλιση στην πρόσοψη του νησιού της Γραμβούσας. Σ' ένα μικρό ορμίσκο στα νότια υπάρχει εγκαταλειμμένο ένα ναυάγιο πλοίου. Ένας ορμίσκος βρίσκεται στη βόρεια πλευρά του νησιού. Πόσιμο νερό (από πηγάδι) υπάρχει κοντά στην εκκλησία. Δεν παρέχονται άλλες υπηρεσίες. Μέσα στο μικρό ορμίσκο υπάρχει ένα ασφαλές σημείο αγκυροβόλησης από βορειοδυτικούς και βορειανατολικούς ανέμους. Η προκυμαία έχει σημεία αγκυροβόλησης αλλά η αγκυροβόληση πρέπει να γίνει με προσοχή, εξαιτίας των βράχων που υπάρχουν στη περιοχή. Οι νότιοι άνεμοι κόβουν στον κόλπο που σχηματίζεται από το μικρό ισθμό που βρίσκεται στην ξηρά. Χρειάζεται προσοχή κατά την είσοδο στη περιοχή καθώς υπάρχουν βράχοι στο βυθό της δυτικής εισόδου μπροστά από το κάστρο.

Εικόνα 14 - Λιμάνι Γραμβούσα

- **Γεωργιούπολη**

Η Γεωργιούπολη είναι ένα μικρό χωριό στην εκβολή του Ποταμού Αλμυρού. Βρίσκεται ανατολικά του κόλπου της Σούδας πριν το Ρέθυμνο. Καθώς πλησιάζετε φαίνεται μια μικρή εκκλησία πάνω σε ένα νησάκι ανατολικά της εκβολής του ποταμού. Το νησάκι συνδέεται με ένα διάδρομο με τη στεριά. Υπάρχουν κοπάδια

ψαριών και βράχοι στο βυθό του κόλπου. Η προκυμαία βρίσκεται στα ανατολικά του ποταμού, στο βαθύτερο σημείο. Μπορείτε να αγκυροβολήσετε κατά μήκος της προβλήτας στο μικρό κόλπο στα δυτικά του ποταμού. Η προστασία που παρέχεται είναι καλή σε όλες τις καιρικές συνθήκες εκτός από την περίπτωση που φυσούν δυνατοί βόρειοι ή βορειοδυτικοί άνεμοι. Δεν υπάρχει φωτισμός τη νύχτα.

Εικόνα 15 - Λιμάνι Γεωργιούπολης

- **Πλακιάς**

Ο Πλακιάς είναι ένα μικρό χωριό στον Κόλπο του Πλακιά, στα νότια της Κρήτης, 40 χιλιόμετρα ανατολικά των Σφακίων. Το λιμάνι του Πλακιά παρέχει δυνατότητα αγκυροβόλησης και προστασία από τους νοτιοδυτικούς ανέμους.

Εικόνα 16 - Λιμάνι Πλακιά

- **Κόκκινος Πύργος**

Το χωριό βρίσκεται περίπου 10 χιλιόμετρα ανατολικά της Αγίας Γαλήνης στον Κόλπο της Μεσαράς. Το λιμάνι βρίσκεται στα δυτικά της πόλης. Χαμηλά κτίρια και ξενοδοχεία απλώνονται σε μήκος 2 χιλιομέτρων πίσω από την παραλία. Το μικρό λιμάνι δίνει δυνατότητα αγκυροβόλησης στην προκυμαία και παρέχει καλή προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Στη περιοχή αναπτύσσονται πολύ ισχυρά νότια κύματα αέρα.

Εικόνα 17 - Λιμάνι Κόκκινου Πύργου

- **Μάταλα**

Τα Μάταλα είναι ένα σημείο αγκυροβόλησης στο ανατολικό άκρο του Κόλπου της Μεσσαράς στη Νότια Κρήτη, 25 χιλιόμετρα από την Αγία Γαλήνη. Το χωριό βρίσκεται μέσα σ' έναν ορμίσκο. Το παραθαλάσσιο αυτό θέρετρο έχει καλά μαγαζιά για κάθε είδους τροφοδοσία. Το αγκυροβόλιο αυτό είναι κατάλληλο μόνο όταν ο καιρός είναι ήπιος.

Εικόνα 18 - Λιμάνι Ματάλων

- **Αγία – Γαλήνη**

Το παραθαλάσσιο αυτό θέρετρο βρίσκεται στα δυτικά του κέντρου του Κόλπου της Μεσσαράς στα νότια της Κρήτης. Το χωριό και το λιμάνι αναγνωρίζονται εύκολα καθώς τα ξενοδοχεία και τα σπίτια του χωριού είναι χτισμένα πάνω στους λόφους του φαραγγιού. Το λιμάνι βρίσκεται μπροστά από το χωριό. Το καινούριο λιμάνι παρέχει καλή προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες και υπάρχει δυνατότητα αγκυροβόλησης σε όλο το μήκος της προκυμαίας. Ένας φάρος βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του τείχους του λιμανιού. Η πρόσβαση στο λιμάνι το χειμώνα γίνεται δύσκολη εξαιτίας των δυνατών κυμάτων που αναπτύσσονται στην περιοχή.

Εικόνα 19 - Λιμάνι Αγίας-Γαλήνης

- **Καλοί Λιμένες**

Είναι ένα μικρό χωριό στα νότια της Κρήτης, ανατολικά του Ακρωτηρίου Λίτινος. Το μικρό νησί του Αγίου Παύλου που έχει μεγάλες δεξαμενές πετρελαίου βρίσκεται μπροστά από τους Καλούς Λιμένες και είναι εύκολα αναγνωρίσιμο. Ο κόλπος έχει βάθος 3 έως 6 μέτρα και παρέχει προστασία από βόρειους και δυτικούς ανέμους,

αλλά είναι ανοικτός από τα ανατολικά και τα νότια. Το μικρό νησί της Τράφου στα ανατολικά παρέχει περιορισμένη προστασία από τους ανατολικούς ανέμους.

Εικόνα 20 - Λιμάνι Καλών Λιμένων

- **Βάι**

Το σημείο αγκυροβόλησης του Βάι βρίσκεται κοντά στο φοινικόδασος στην ανατολική ακτή της Κρήτης, στο ανατολικότερο μέρος του κόλπου των Γραντών. Το δάσος φαίνεται από μακριά και ένα μικρό νησάκι βρίσκεται στα βόρεια του ορμίσκου. Εκεί βρίσκεται και μια παραλία με άμμο. Το Βάι προσφέρεται σε σημείο αγκυροβόλησης μόνο αν οι καιρικές συνθήκες είναι καλές.

Εικόνα 21 - Λιμάνι Βάι

- **Σούγια**

Η Σούγια είναι ένα μικρό ψαροχώρι 15 χιλιόμετρα ανατολικά της Παλαιόχωρας. Στα ανατολικά του λιμανιού, μπροστά από το χωριό, υπάρχει μια εκτενής αμμουδιά με βότσαλα. Υπάρχει επίσης ένας ξεροποταμός στα ανατολικά του οικισμού καθώς και ένα πολύ μικρό ψαρολίμανο. Υπάρχει δυνατότητα αγκυροβόλησης μόνο μικρών πλοίων (κάτω από 3 μέτρα) αλλά παρέχεται καλή προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες. Αγκυροβολείτε μόνο αν ο καιρός είναι καλός. Οι άνεμοι μπορεί να είναι άγριοι και να ξεσπάσουν ξαφνικά.

Εικόνα 22 - Λιμάνι Σούγιας

- **Πάνορμο**

Το Πάνορμο είναι ένα μικρό χωριό 10 χιλιάμετρα ανατολικά του Ρεθύμνου. Ένα πρόσφατα κατασκευασμένο προστατευτικό τείχος προσφέρει προστασία από τους βόρειους και τους βορειοανατολικούς ανέμους. Το λιμάνι είναι ανοικτό στα ανατολικά. Το χωριό βρίσκεται πάνω από το λιμάνι. Κατά μήκος του σημείου αγκυροβόλησης το λιμάνι παρέχει προστασία από όλους τους ανέμους εκτός από ισχυρούς βόρειους και ανατολικούς. Το λιμάνι είναι ανοικτό στα ανατολικά. Υπάρχει ένας φάρος στη βόρεια είσοδο του λιμανιού.

Εικόνα 23 - Λιμάνι Πανόρμου

- **Κάτω Ζακρός**

Η Κάτω Ζάκρος είναι ένας αμμώδης κόλπος στο νοτιοανατολικό άκρο της Κρήτης, που μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε σημείο αγκυροβόλησης. Η Κάτω Ζάκρος είναι ένα σημείο αγκυροβόλησης που πρέπει να χρησιμοποιείται μόνο όταν ο καιρός είναι καλός. Υπάρχουν βράχοι γύρω από την ακτή και στο μέσο του κόλπου.

Εικόνα 24 - Λιμάνι Κάτω Ζακρού

- **Μίλατος**

Η Μίλατος είναι ένα μικρό χωριό 16 χιλιάμετρα ανατολικά της Χερσονήσου στον κόλπο της Μιλιάτου. Υπάρχουν ξενοδοχεία κατά μήκος της ακτής, τα οποία φαίνονται εύκολα από τη θάλασσα. Ανατολικά απ' αυτά, κάτω από μια μεγάλη μάζα στεριάς, βρίσκεται το λιμάνι. Η Παραλία της Μιλιάτου είναι η ακτή και η τουριστική περιοχή του ομώνυμου χωριού. Το λιμάνι βρίσκεται στα ανατολικά αυτής της περιοχής, μπροστά από την πόλη. Υπάρχει δυνατότητα αγκυροβόλησης κατά μήκος του

λιμανιού, το οποίο παρέχει προστασία σε όλες τις καιρικές συνθήκες, εκτός αν πνέουν ανατολικοί άνεμοι. Δεν υπάρχει φωτισμός και το λιμάνι είναι ρηχό.

Εικόνα 25 - Λιμάνι Μιλάτου

- **Σπιναλόγκα**

Καθώς έρχεται κανείς από ανατολικά φαίνεται το μεγάλο Βενετικό Κάστρο στο νησάκι της Σπιναλόγκας. Καθώς στρίβει στο Ακρωτήριο του Αγίου Ιωάννη στα δυτικά θα το δείτε ξανά. Η είσοδος της λιμνοθάλασσας βρίσκεται ανάμεσα στο δυτικό τμήμα της στεριάς και στην άκρη του νησιού. Η πόλη της Ελούντας βρίσκεται στο τέλος της λιμνοθάλασσας και υπάρχει ένας διάδρομος που ενώνει τη στεριά με το μεγαλύτερο νησί της Σπιναλόγκας. Σημεία αγκυροβόλησης υπάρχουν σε όλο το μήκος της λιμνοθάλασσας. Το βάθος της κυμαίνεται μεταξύ 3 και 6 μέτρων. Ο ορμίσκος της Ελούντας είναι συχνά πολυσύχναστος. Υπάρχει ένας φάρος στο τέλος του Ακρωτηρίου του Αγίου Ιωάννη και τα χωριά της Πλάκας και της Ελούντας φωτίζονται κατά τη διάρκεια της νύχτας. Υπάρχουν δυνατά κύματα αέρα. Γύρω από το νησάκι και τη χερσόνησο της Σπιναλόγκας υπάρχουν πολλά αγκυροβόλια.

Εικόνα 26 - Λιμάνι Σπιναλόγκας

- **Χερσόνησος**

Η πόλη του Λιμένα Χερσονήσου φαίνεται εύκολα από τη θάλασσα. Μια μικρή άσπρη εκκλησία βρίσκεται στο λόφο στη δυτική πλευρά του τείχους του λιμανιού. Ο μόλος του λιμανιού δίνει δυνατότητα αγκυροβόλησης και παρέχει καλή προστασία από τους βόρειους και τους βορειοδυτικούς ανέμους. Το λιμάνι είναι ανοικτό στα ανατολικά. Υπάρχουν φώτα για το λιμάνι. Δε θα πρέπει να επιχειρηθεί νυχτερινή προσέγγιση ενώ προσοχή θα πρέπει να υπάρχει και τη μέρα, γιατί υπάρχουν αρκετοί βράχοι στο βυθό γύρω από το λιμάνι και κατά μήκος της ακτής.

Εικόνα 27 - Λιμάνι Χερσονήσου

- **Μπαλί**

Το Μπαλί είναι ένα παραθαλάσσιο θέρετρο 20 χιλιόμετρα ανατολικά του Ρεθύμνου. Μέσα στον κόλπο υπάρχουν δυο ορμίσκοι στη δυτική πλευρά, μπροστά από την πόλη, που παρέχουν ασφαλή αγκυροβόληση και προστασία από όλους τους ανέμους, εκτός αν στην περιοχή πνέουν βόρειοι και ανατολικοί άνεμοι. Ασφαλές σημείο αγκυροβόλησης είναι ανάμεσα στους δυο μικρούς ορμίσκους στη δυτική άκρη του κόλπου. Οι ορμίσκοι παρέχουν προστασία από βόρειους και βορειοδυτικούς ανέμους. Υπάρχουν βράχοι που εκτείνονται από τη δυτική άκρη του κόλπου προς τη θάλασσα. Η πόλη φωτίζεται καλά κατά τη διάρκεια της νύχτας. Το λιμάνι δεν παρέχει καλή προστασία κατά τη διάρκεια του χειμώνα, καθώς τα κύματα περνούν πάνω από το προστατευτικό τείχος και προκαλούν τρικυμία. Στους ορμίσκους η δυνατότητα ασφαλούς αγκυροβόλησης είναι μικρή.

Εικόνα 28 - Λιμάνι Μπαλί

2.1.2. Κυριότερα τουριστικά θέλγητρα του νησιού

Η Κρήτη είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας και τόπος διακοπών για περίπου τρία εκατομμύρια τουρίστες κάθε χρόνο. Το νούμερο αυτό θα είχε πολύ μικρότερη αξία αν όλοι αυτοί έρχονταν, περνούσαν τις διακοπές τους και δεν ξαναγύριζαν ποτέ. Αυτό όμως δεν συμβαίνει γιατί η Κρήτη μπαίνει στην καρδιά χιλιάδων επισκεπτών, που επιστρέφουν τουλάχιστον μια φορά το χρόνο για να απολαύσουν την ομορφιά του νησιού, την φιλοξενία των κατοίκων του, τον καλό καιρό και τις καθαρές θάλασσες. Η Κρήτη από άκρη σε άκρη έχει 250 χιλιόμετρα μήκος και πλάτος που ποικίλλει από 15 χιλιόμετρα στο πιο στενό σημείο, μέχρι 65 χιλιόμετρα στο πιο φαρδύ. Το μέγεθος της Κρήτης και η ποικιλία των τοπίων της ξεγελάει τον επισκέπτη που συχνά χάνει την αίσθηση ότι βρίσκεται σε νησί.

Εικόνα 29 – Κρήτη

Στην Κρήτη θα μπορέσετε να βρείτε τεράστια ποικιλία τοπίων όπως δάση από καστανιές και βελανιδιές, εξωτικά φοινικοδάση δίπλα σε όμορφες παραλίες, εύφορες πεδιάδες που ευωδιάζουν οι πορτοκαλιές και οι λεμονιές κάθε άνοιξη ή χρυσίζουν τα ώριμα τσαμπιά από τα σταφύλια κάθε καλοκαίρι, λόφους καλυμμένους με χιλιάδες ελαιόδεντρα που τα φύλλα τους ασημίζουν με το φύσημα του ανέμου, αλλά και λόφους γυμνούς, που πάνω στις κοφτερές πέτρες και τα βράχια η ζωή με πείσμα βρίσκει τον τρόπο να βλαστήσει και να προσφέρει καταφύγιο σε δεκάδες μικρά πουλιά και ζώα. Είναι το μόνο ελληνικό νησί που μπορεί να ξεναγήσει τον καθένα σε μινωικά παλάτια που χτίστηκαν πριν από τρεισήμισι χιλιάδες χρόνια, καθώς τα ρωμαϊκά πλακόστρωτα, οι βυζαντινοί ναοί, Τα Τούρκικα και Βενετσιάνικα φρούρια και κτίσματα, όλα αυτά συνθέτουν ένα μοναδικό μωσαϊκό με την ιστορία και τον πολιτισμό της Κρήτης, του νησιού με τον αρχαιότερο ευρωπαϊκό πολιτισμό.

- ✓ Στην συνέχεια θα αναφερθούμε στα κυριότερα τουριστικά θέλγητρα ανά νομό.

2.1.2.1. Νομός Χανίων

Ο νομός Χανίων βρίσκεται στο δυτικότερο τμήμα του νησιού και έχει πληθυσμό που φτάνει τους 54.000 κατοίκους. Η έκταση του νομού είναι 2.375 τ.χλμ. Από αυτά τα 1.476 τ.χλμ. είναι ορεινή περιοχή που τη διασχίζουν άγρια βουνά και πανέμορφα φαράγγια. Σε αντίθεση με τους άλλους νομούς τα Χανιά έχουν πολλές εναλλαγές στο φυσικό περιβάλλον ενώ ταυτόχρονα διαθέτουν αρκετά αρχαιολογικά σημεία, κυρίως όμως ενετικά και βυζαντινά μνημεία και ιστορικά χωριά.

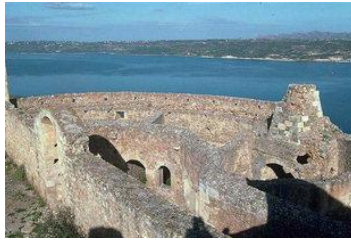
Ιστορικά Στοιχεία

Οι ανασκαφές δείχνουν ότι υπήρξαν αρκετοί μινωικοί οικισμοί στο νομό. Ο κυριότερος ήταν εκείνος που βρέθηκε κοντά στο λόφο Καστελίου. Ο οικισμός ήταν γνωστός με το όνομα Κυδωνία και ήταν μία περιοχή με έντονη εμπορική δραστηριότητα. Αργότερα οι Άραβες κατέκτησαν την πόλη των Χανίων και της έδωσαν το σημερινό της όνομα. Την περίοδο της Ενετοκρατίας η πόλη έφτασε στην ακμή της. Ενετικά κτήρια και τείχη κοσμούν ακόμα και σήμερα την παλιά πόλη. Χαρακτηριστικό δείγμα της Ενετικής αρχιτεκτονικής είναι το λιμάνι των Χανίων το οποίο δεν απέκτησε όμως ποτέ την αναμενόμενη σπουδαιότητα λόγω του μικρού του βάθους. Το 1645 η περιοχή καταλαμβάνεται από τους Τούρκους οι οποίοι αφήνουν τη δική τους σφραγίδα στην περιοχή. Από το 1850 και μετά τα Χανιά αποτελούν πολιτικό κέντρο του νησιού ενώ το 1898 η πόλη ανακηρύσσεται πρωτεύουσα της αυτόνομης Κρήτης μέχρι το 1972 όπου τον τίτλο της πρωτεύουσας παίρνει η πόλη του Ηρακλείου.

Αρχαιολογικοί Χώροι

✓ **Άπτερα**

Η αρχαία πόλη Άπτερα δημιουργήθηκε στη γεωμετρική περίοδο. Έφτασε στο αποκορύφωμα της δόξας της την Ελληνιστική περίοδο, με έντονη οικονομική και πολιτική δράση. Στη Ρωμαϊκή περίοδο, η πόλη απέκτησε ένα πιο πρωτόγονο χαρακτήρα. Καταστράφηκε από σεισμό τον 7ο αιώνα μ.Χ. και πολύ αργότερα, το 12ο αιώνα, χτίστηκε στη θέση της το Μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Βαπτιστή.

Εικόνα 30 - Άπτερα

✓ **Πολυρρήνια**

Πολύ σημαντική πόλη της Ελληνιστικής περιόδου η οποία άνθισε τη Ρωμαϊκή περίοδο. Συστηματικές ανασκαφές έφεραν στο φως την πόλη το 1986.

✓ **Φαλάσαρνα**

Σημαντικό λιμάνι της Κλασσικής και της Ελληνιστικής περιόδου, της οποίας η αξιοθαύμαστη αρχιτεκτονική σώζεται μέχρι σήμερα. Η πόλη καταστράφηκε από τους Ρωμαίους κατακτητές. Έγιναν διάφορες προσπάθειες ανασκαφής από το 1968, αλλά μόνο το 1986 άρχισαν συστηματικές ανασκαφές που έφεραν στο φως της ημέρας τα Φαλάσαρνα.

Εικόνα 31 - Φαλάσαρνα

✓ **Λισσός**

Ήταν το θρησκευτικό κέντρο της Νοτιοδυτικής Κρήτης. Άνθησε κατά τη διάρκεια της Ελληνιστικής και Ρωμαϊκής περιόδου. Το 1957 έως το 1958 ο Ν. Πλάτων έφερε στο φως το Ασκληπιείο.

✓ **Χανιά (Κυδώνια)**

Τα Χανιά είναι γνωστά και με το αρχαίο όνομα της πόλης της Κυδωνίας, η οποία ήταν από τις πιο σημαντικές πόλεις της Μινωικής περιόδου. Μερικά από τα πιο σημαντικά ευρήματα εκθέτονται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων.

✓ **Τάφος στην περιοχή Μαθιουλάκη**

Ο τάφος ανήκει σε νεκροταφείο της Ελληνιστικής πόλης της Κυδωνίας και αποδεικνύει τις σχέσεις που υπήρχαν με την Ελληνιστική Αλεξάνδρεια. Χρονολογικά τοποθετείται στο τέλος του 4ου με το πρώτο μισό του 3ου αιώνα π.Χ

✓ **Τάφος με θόλο στη Φυλακή**

Ο θολωτός αυτός τάφος αποτελείται από ένα τετραγωνισμένο δωμάτιο και κτισμένο με εκφορητικό σύστημα. Ένας μακρύς χτιστός δρόμος οδηγεί στην είσοδο. Χρονολογικά τοποθετείται στην Τελευταία Μινωική 3η περίοδο.

✓ **Τάφος με θόλο στο Μάλεμε**

Είναι ένας μεγάλος τάφος με θόλο χτισμένος με εκφορητικό σύστημα. Το κυρίως δωμάτιο είναι σχεδιασμένο τετράγωνο, ενώ ο δρόμος που οδηγεί στην είσοδο είναι 2 μέτρα πλατύς και 13,3 μέτρα μακρύς. Χρονολογικά τοποθετείται στην Τελευταία Μινωική 3η περίοδο και είναι αποδεικτικό στοιχείο της Μυκηναϊκής επιρροής στην Κρήτη.

✓ **Τάφος με θόλο στο Στύλο**

Μεγάλος θολωτός τάφος με ένα χτιστό μακρύ δρόμο. Είναι χτισμένος με εκφορητικό σύστημα και χρονολογείται και αυτό στην Τελευταία Μινωική 3η περίοδο.

Μοναστήρια και Μνημεία

✓ **Παλαιοχριστιανική βασιλική Αλμυρίδας**

Πρόκειται για τρίκλιτη παλαιοχριστιανική βασιλική του δεύτερου μισού του 6ου αιώνα. Σώζει ψηφιδωτό δάπεδο στο κεντρικό κλίτος. Ανήκει στον τύπο της βασιλικής με εγκάρσιο κλίτος και νάρθηκα. Ανασκαφές πραγματοποιήθηκαν στο χώρο της βασιλικής μεταξύ 1974-1989, από την 13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Έχουν ολοκληρωθεί στερεωτικές εργασίες και έχει γίνει συντήρηση του ψηφιδωτού δαπέδου. Ο χώρος έχει περιφραχθεί και βρίσκεται υπό κατασκευή προστατευτικό στέγαστρο.

✓ **Μονή Γκουβερνέτου:**

Το σημερινό συγκρότημα της Μονής κτίστηκε μεταξύ 1537 και 1548. Σύμφωνα με την παράδοση συνδέεται με τον θαυματουργό Άγιο Ιωάννη τον Ερημίτη και στέγαζε πλήθος προσκυνητών του Αγίου. Ακμάζει τον 16ο αιώνα, υφίσταται καταστροφές το 1765 και στην επανάσταση του 1821, αλλά μετά την απελευθέρωση ακμάζει ξανά λόγω της μεγάλης κτηνοτροφικής της περιουσίας. Η Μονή είναι δείγμα ορθόδοξης

μοναστηριακής αρχιτεκτονικής. Αποτελείται από ένα τετράπλευρο περίβολο, με το μεγάλο καθολικό στο κέντρο. Το καθολικό ανήκει στον τύπο του τρίκογχου με τρούλο και πλάγια, διαμερίσματα με πυραμιδωτούς τρούλους, που επιστέφονται με οβελίσκο. Διαθέτει τράπεζα, μαγειρεία, αποθήκες, φούρνο, κρασαποθήκη, αποθήκη λαδιού και κελιά. Η σημερινή νεοκλασική μορφή του καθολικού δόθηκε τον περασμένο αιώνα. Αναστηλωτικές και στερεωτικές εργασίες έχουν πραγματοποιηθεί στη Μονή από την 13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων.

✓ **Το Κάστρο στο Φραγκοκάστελλο**

Για να μπορούν να προστατέψουν τον κόλπο που βρίσκεται στην περιοχή από τους πειρατές, αποφασίστηκε το 1371 να χτίσουν αυτό το κάστρο. Κατά τη διάρκεια της Ενετοκρατίας το κάστρο χρησιμοποιούταν πολύ λίγο ενώ την παραμονή της Τουρκικής επίθεσης εγκαταλείφθηκε. Το 1828 οι Κρητικοί επαναστάτες κατέλαβαν το κάστρο και κατά τη διάρκεια της πολιορκίας του, οι πύργοι του καταστράφηκαν. Σύμφωνα με την παράδοση κατά τη διάρκεια του δεύτερου μισού του Μαΐου και με συγκεκριμένο καιρό, οι σκιές των οπλισμένων Κρητικών στρατιωτών που έχασαν τη ζωή τους εκεί φαίνεται να προχωράνε στο κάστρο. Οι ντόπιοι τους ονομάζουν Δρουσουλίτες. Κοντά στο κάστρο είναι μία εκκλησία του Αγίου Νικήτα που κατασκευάστηκε και αυτή το 1371 και υπάρχουν ίχνη μιας νεότερης χριστιανικής Βασιλικής. Οι εργασίες επισκευών έχουν ξεκινήσει από τη 13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων.

✓ **Το κάστρο της Γραμβούσας**

Στο βορειοδυτικό άκρο της Κρήτης βρίσκεται το μικρό νησάκι της Γραμβούσας, το οποίο έχει λαμπρή ιστορία. Σήμερα είναι ακατοίκητο αλλά επισκέψιμο, με τα καΐκια που πραγματοποιούν τουριστικές διαδρομές. Τον 16ο αιώνα οι Ενετοί έκτισαν εκεί ένα ισχυρό φρούριο από το οποίο έλεγχαν τους θαλασσινούς δρόμους της Μεσογείου. Το 1692, κυριεύτηκε από τους Τούρκους κι έγινε ορμητήριο πειρατών. Στην διάρκεια του απελευθερωτικού αγώνα υπήρξε έδρα της επαναστατικής επιτροπής Κρήτης.

✓ **Μονή Τζαγκαρόλων**

Μονή του 17ου αιώνα. Έχει υποστεί επεμβάσεις την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Εγκαταλείπεται την περίοδο της Επανάστασης του 1821 και λεηλατείται από τους Τούρκους. Ακμάζει πάλι από το 1834, οπότε γίνονται νέες επισκευές. Τον 19ο αιώνα

κατασκευάζεται νέο ηγουμενείο και ξενώνας και στα τέλη του αιώνα το κωδωνοστάσιο. Από το 1897 λειτουργεί εκκλησιαστική σχολή.

Είναι τυπικό δείγμα ορθόδοξης μοναστηριακής αρχιτεκτονικής. Ο ορθογώνιος περίβολος έχει μεγαλοπρεπή πυλώνα. Το καθολικό είναι αφιερωμένο στην Αγ. Τριάδα, ανήκει στον τύπο του αγιορείτικου τρίκογχου, με παρεκκλήσι αφιερωμένο στη Μεταμόρφωση του Χριστού και διαθέτει κοιμητηριακό χώρο κάτω από το ναό. Στη Μονή υπήρχαν χώροι ελαιοτριβείου, στάβλοι, χώροι επεξεργασίας και αποθήκευσης κρασιού. Εργασίες στερέωσης και αναστήλωσης του συγκροτήματος σε μεγάλη έκταση έχουν πραγματοποιηθεί από την 13η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων. Λειτουργεί ως Μονή. Διαθέτει μουσειακό χώρο και δέχεται συχνά επισκέπτες.

✓ **Η Δημοτική Αγορά των Χανίων**

Πολύ σημαντικό κτίριο που κατασκευάστηκε την περίοδο της Κρητικής Πολιτείας. Έχει σχήμα σταυρού και επιρροές από τα κτίσματα του 19ου αιώνα που συμβολίζει την εποχή της Βιομηχανικής Επανάστασης. Το κτίσμα είναι γνωστό για την κομψότητά του και την καλή ισορροπία που έχει σε σχέση με τα τυπικά Νεοκλασικά χαρακτηριστικά.

✓ **Η κατοικία του Ελευθέριου Βενιζέλου**

Το κτίριο κατασκευάστηκε το 1880 και χρησιμοποιούταν σαν Βίλλα στη Χαλέπα το λόφο των Χανίων. Την τελική του μορφή την απόκτησε το 1927, όταν ο Ελευθέριος Βενιζέλος πήρε την απόφαση να επιβλέψει ο ίδιος τις εργασίες αναπαλαίωσης του σπιτιού. Η εξωτερική Νότια σκάλα, κατεδαφίστηκε και αντικαταστάθηκε από μια βεράντα στον πρώτο όροφο και μια καλυμμένη είσοδο στο ισόγειο. Οι χώροι υποδοχής βρίσκονταν όλοι στο ισόγειο και ένα θαυμάσιο μπαλκόνι προστέθηκε στην πρόσοψη του σπιτιού. Ένα κύριο χαρακτηριστικό του κτίσματος είναι οι εξωτερικοί του χώροι και ειδικά ο μπροστινός κήπος τον οποίο περιποιούταν πολύ συχνά ο ίδιος ο Ελευθέριος Βενιζέλος.

✓ **Η Νομαρχία Χανίων**

Είναι ένα χαρακτηριστικό κτίσμα που κατασκευάστηκε τα τελευταία χρόνια της τουρκικής κατοχής και έχει επηρεασθεί από τα Νεοκλασικά κτίρια των μεγάλων αστικών κέντρων, η συμμετρία που έχει σαν κτίσμα είναι ορατή τόσο στα σχέδια όσο

και στην πρόσοψη. Αποτελείται από χωριστές πτέρυγες που πλαισιώνουν ένα κεντρικό ATRIUM. Το κτίριο κατασκευάστηκε στα τέλη του 19ου αιώνα και είχε σχεδιαστεί να στεγάσει το Τουρκικό Στρατιωτικό Νοσοκομείο.

✓ **Ενετικό Λιμάνι Χανίων**

Το Ενετικό λιμάνι των Χανίων είναι ένα πραγματικό στολίδι για την πόλη και εντυπωσιάζει όλους τους επισκέπτες. Κατασκευάστηκε από τους Ενετούς για να προστατεύει την πόλη από τις πειρατικές επιδρομές. Λέγεται ότι η κατασκευή του, που άρχισε γύρω στο 1320, διήρκεσε 300 περίπου χρόνια! Γύρω στο 1526 οι Ενετοί άρχισαν να επεκτείνουν τα ήδη υπάρχοντα νεώρια, όπου χρησίμευαν σαν αποθηκευτικοί χώροι και τόποι επισκευής πλοίων. Από τα 17 νεώρια που υπήρχαν σήμερα σώζονται μόνο τα 7, τα οποία χρησιμοποιούνται σαν αίθουσες διαφόρων εκδηλώσεων. Το Ενετικό Λιμάνι έχει χάσει πια την αίγλη τού παρελθόντος. Σήμερα χρησιμοποιείται μόνο για τα καΐκια τις ψαρόβαρκες. Στην παραλιακή οδό λειτουργούν πολλά κέντρα διασκέδασης, καφετέριες και εστιατόρια.

✓ **Φρούριο Φιρκά**

Βρίσκεται στη δυτική πλευρά του λιμανιού και κτίστηκε την περίοδο της Τουρκοκρατίας για να προστατεύει την είσοδο του λιμανιού. Το φρούριο αποτελούσε την έδρα του στρατιωτικού διοικητή της πόλης. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας αλλά και στα νεότερα χρόνια, το Φρούριο Φιρκάς χρησιμοποιήθηκε ως στρατώνας και φυλακή. Τα υπόγεια του αποτέλεσαν τις φυλακές των αγωνιστών των απελευθερωτικών αγώνων της Κρήτης, μέχρι και την περίοδο της γερμανικής κατοχής. Στη σκοπιά του φρουρίου υψώθηκε την 1η Δεκεμβρίου 1913 η σημαία της Ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα.

✓ **Ενετικός Φάρος**

Ο φάρος πρωτοκτίστηκε από τους Βενετσιάνους κάπου τον 16ο αιώνα και η αρχική του μορφή είναι αυτή που σώζεται και σήμερα. Μια χοντρή αλυσίδα έκλεινε την είσοδο του λιμανιού μέχρι απέναντι στο Φιρκά, που σώζεται και σήμερα η θέση που έμπαινε και παλιότερα, καθώς και ένας κρίκος της, ο «κέρκελος». Ο Βενετσιάνικος φάρος ήταν αρκετά φαρδύτερος από το σημερινό, δεν ήταν όμως ψηλότερος, όπως φανερώνουν μερικές γκραβούρες της εποχής, που όπως φαίνεται είναι φτιαγμένες «από μνήμης».

Εικόνα 32 - Γκραβούρα Φάρου

Οι Τούρκοι που κατά τη συνήθη τακτική τους άφησαν το λιμάνι εγκαταλελειμμένο, δεν φρόντισαν ούτε για το φάρο, που φαίνεται πως γκρεμίστηκε σε κάποια μεγάλη καταιγίδα το 18ο αιώνα. Οι Αιγύπτιοι που πήραν την Κρήτη το 1830, πραγματοποίησαν λιμενικά έργα στα Χανιά και ανακατασκεύασαν τον παλιό φάρο στην αρχική μορφή του. Ο νέος φάρος που στην κατασκευή θυμίζει μιναρέ, ήταν στενότερος από τον αρχικό, λειτουργούσε όμως με σύγχρονο για την εποχή σύστημα φωτισμού (ασετυλίνης) που κατασκευάστηκε από Γάλλους μηχανικούς. Με τον ίδιο τρόπο λειτουργούσε σχεδόν μέχρι την εποχή μας, όταν αντικαταστάθηκε με ένα μικρό ηλεκτρικό φανό. Η αρχιτεκτονική του είναι ένας συγκερασμός οθωμανικών, νεοκλασικών και παλιότερων Βενετσιάνικων στοιχείων από την τοπική παράδοση, με ενδιαφέρον αποτέλεσμα. Κατά διαστήματα μικρά στρογγυλά παράθυρα προσπαθούν να φωτίσουν το εσωτερικό. Το κουβούκλιο στην κορυφή, κατασκευασμένο από μόλυβδο, με περίεργες τρύπες εξαερισμού, ήταν ένα όμορφο τεχνούργημα. Πάνω στην κτιστή βάση κατασκευάστηκε δωμάτιο για το φαροφύλακα, κυκλική σκοπιά με στρογγυλά παραθυράκια και ένα άνοιγμα για πυροβόλο («κανονιέρα»). Οι Αιγύπτιοι τον στήριξαν πάνω σε ξύλινη βάση, για να έχει ελαστικότητα στους σεισμούς και τις καταιγίδες, η οποία βρέθηκε στις πρόσφατες εργασίες αποκατάστασης. Στις αρχές του 20ου αιώνα, ζώστηκε το πάνω τμήμα του με σιδερένιες ρέλες, γιατί άρχισε να γέρνει. Στα τέλη της δεκαετίας του '60, επειδή το μνημείο παρουσίαζε επικίνδυνη κλίση, του έκαναν μια επένδυση εσωτερικά από σίδερα και μπετόν και έτσι η σκάλα ανόδου στένεψε πολύ. Ελπίζουμε να αποκατασταθεί σύντομα, με την επιτυχία που αποκαταστάθηκε ο μιναρές του Αγ. Νικολάου, αφού τον έχουν αναλάβει και οι ίδιοι φορείς.

Μουσεία

✓ Αρχαιολογικό Μουσείο

Το αρχαιολογικό μουσείο στεγάζεται από το 1962 στον παλαιό καθολικό της Μονής των Φραγκισκανών Μοναχών. Στις αίθουσες του μουσείου εκτίθεται ευρήματα από διάφορες περιοχές του νομού που συνθέτουν την ιστορία της περιοχής από τη νεολιθική εποχή μέχρι την περίοδο της Ρωμαιοκρατίας. Η έκθεση είναι χωρισμένη κατά πλάτος σε δυο ενότητες. Η πρώτη περιλαμβάνει εκθέματα των προϊστορικών και η δεύτερη των ιστορικών χρόνων. Επίσης εκτίθενται ψηφιδωτά δάπεδα της Ρωμαιοκρατίας και εικονίζουν σκηνές από το Διονυσιακό κύκλο και κομμάτια του μύθου του Ποσειδώνα και της νύμφης Αμμώνης.

Εικόνα 33 - Εικόνες από Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων

✓ Αρχαιολογικό Μουσείο Κισάμου

Το αρχαιολογικό μουσείο Κισάμου στεγάζεται στο κτίριο Διοικητηρίου Κισάμου. Πρόκειται για διώροφο λιθόκτιστο κτίριο το οποίο βρίσκεται στην πλατεία του παραδοσιακού πυρήνα της πόλης που είναι χτισμένη στη θέση της αρχαίας Κισάμου.

✓ Βυζαντινή και Μεταβυζαντινή Συλλογή Χανίων

Βρίσκεται στην εσωτερική βορειοδυτική πλευρά των οχυρώσεων, που πήρε το όνομά της από τη μονή. Αρχικά υπήρχε ένα μικρό καμαροσκέπαστο παρεκκλήσι πιθανότατα του 15ου αιώνα. Κατά τον 16ο αιώνα έγινε μια πρώτη επέκταση και στα τέλη της Βενετοκρατίας πήρε τη σημερινή του μορφή. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας

μετατράπηκε σε τζαμί. Το πλούσιο αρχαιολογικό υλικό, το οποίο έχει συγκεντρωθεί από τις ανασκαφές, αλλά και από περισυλλογές και δωρεές αποτέλεσε μια συλλογή στην οποία καταγράφεται με σαφήνεια η ιστορική πορεία του νομού από τα παλαιοχριστιανικά χρόνια μέχρι την Τουρκοκρατία.

✓ **Ιστορικό Λαογραφικό Μουσείο Γαβαλοχωρίου**

Το μουσείο ιδρύθηκε το 1967 και εγκαινιάστηκε το Σεπτέμβριο του 1993. Στεγάζεται σε κτίριο που αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και αναπτύσσεται σε δυο επίπεδα.

✓ **Ναυτικό Μουσείο Κρήτης**

Το Ναυτικό Μουσείο Κρήτης βρίσκεται στην είσοδο του ιστορικού φρουρίου «Φιρκάς» το οποίο κατασκευάστηκε επί Ενετοκρατίας (1204 – 1669). Ιδρύθηκε το 1973, και σκοπό έχει την προβολή της ναυτικής ιστορίας της Ελλάδος και ιδιαίτερα της Κρήτης, καθώς και την καλλιέργεια της αγάπης προς το θαλάσσιο στοιχείο ως πηγή ζωής και εθνικού μεγαλείου.

Είναι το δεύτερο Ναυτικό μουσείο στην Ελλάδα τόσο από πλευρά παλαιότητας όσο και δυναμικού. Περιλαμβάνει 2.500 εκθέματα όπως κειμήλια ,αντικείμενα που ανασύρθηκαν απ το βυθό ,χάρτες μακέτες πλοίων, διάφορα ναυτικά όργανα κλπ. Κατανεμημένα σε ενότητες , καλύπτουν χρονολογικά τις περιόδους από την εποχή του χαλκού μέχρι τη σημερινή. Πέραν αυτού υπάρχει έκθεση θαλάσσιου περιβάλλοντος με μια πλούσια συλλογή οστράκων από διάφορα μέρη του κόσμου.

Εικόνα 34 - Ναυτικό Μουσείο Κρήτης

- ✓ Άλλα αξιοσημείωτα μουσεία του νομού είναι το **μουσείο Χημείας** και το **μουσείο Τυπογραφίας**.

Φυσικά κάλλη

Στην Κρήτη υπάρχουν συνολικά 20 αναγνωρισμένες περιοχές, ως περιοχές "Φυσικού Κάλλους", εκ των οποίων οι 14 βρίσκονται στην περιοχή των Χανίων. Για τους λάτρεις των αναβάσεων, των αναρριχήσεων και των σπηλαίων υπάρχουν αρκετά θέλγητρα από τα οποία τα σημαντικότερα είναι τα εξής:

✓ **Φαράγγι Σαμαριάς**

Το Φαράγγι της Σαμαριάς είναι αναμφισβήτητο το διασημότερο της Κρήτης, και όχι μόνο. Πρόκειται για το μεγαλύτερο, ομορφότερο και επιβλητικότερο φαράγγι ολόκληρης της Ευρώπης. Οι ντόπιοι το αποκαλούν το «φάραγγα», από θαυμασμό για την ομορφιά του, αλλά και για να το ξεχωρίσουν σε σχέση με τα άλλα μικρότερα φαράγγια στην Κρήτη. Το μήκος του φτάνει τα 18χλμ. Αποτελεί ένα σημαντικό βιότοπο με σπάνια χλωρίδα και πανίδα. Τα ονειρεμένα τοπία που αντικρίζει κανείς καθώς διαβαίνει το φαράγγι είναι ανεπανάληπτα και μοναδικά. Το φαράγγι έχει ανακηρυχθεί ως Εθνικός Δρυμός Λευκών Ορέων από το 1962, ενώ το 1973 ανακηρύχθηκε ως τόπος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους. Κάθε χρόνο περισσότεροι από τριακόσιες χιλιάδες φυσιολάτρεις από όλο τον κόσμο το διαβαίνουν. Είναι μια εμπειρία που κάθε επισκέπτης των Χανίων πρέπει να ζήσει. Η διάσχισή του διαρκεί 6 έως 8 ώρες και συνίσταται να γίνεται με οργανωμένες εκδρομές. Η είσοδος του φαραγγιού βρίσκεται στην τοποθεσία Ξυλόσκαλο, που είναι και το υψηλότερο σημείο του οροπεδίου του Ομαλού. Από εκεί ξεκινά μια μαγευτική διαδρομή. Τα τοπία εναλλάσσονται και η φύση αποκαλύπτει το μεγαλείο της. Αιωνόβια κυπαρίσσια και τεράστια δένδρα, πηγές με κρυστάλλινο πόσιμο νερό, θεόρατοι βράχοι και πανύψηλα βουνά (2.000 μέτρα), μαγεύουν κάθε πεζοπόρο. Υπολογίζεται ότι στο φαράγγι της Σαμαριάς υπάρχουν περίπου 450 είδη της Κρητικής χλωρίδας, από τα οποία 70 φύονται μόνο σε αυτό. Ακόμα στη Σαμαριά υπάρχουν δάση με τα πελώρια πεύκα και τα κυπαρίσσια, μια εικόνα από το παρελθόν της Κρήτης, όταν το νησί καλυπτόταν από δάση ονομαστά για την καλής ποιότητας ξυλεία τους, ιδανική για να φτιάχνονται γερά καράβια.

Στα δάση της Σαμαριάς απαντάται συχνά το σύμβολο της Σαμαριάς ο κρητικός αίγαγρος, ή αλλιώς κρι-κρι. Το οποίο με την κρητική αγριόγατα και τον κρητικό σταυραετό θεωρούνται είδη υπό εξαφάνιση και το κυνήγι τους είναι παράνομο.

Στη μέση περίπου της διαδρομής βρίσκεται το χωριό Σαμαριά, που εκκενώθηκε το 1962, όταν ανακηρύχθηκε η ίδρυση του Εθν. Δρυμού. Τα παλιά σπίτια

εξακολουθούν να υπάρχουν και χρησιμοποιούνται από τους φύλακες του δρυμού. Το χωριό Σαμαριά αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της παραδοσιακής κρητικής αρχιτεκτονικής. Λίγο πιο κάτω από το χωριό βρίσκεται η εκκλησία της Οσίας Μαρίας (14ος αιώνας), απ' όπου με παραφθορά προέρχεται το όνομα Σαμαριά. Το μονοπάτι στη Σαμαριά είναι άριστα σηματοδοτημένο σε όλο το μήκος του και θεωρείται το πιο περπατημένο μονοπάτι σε ολόκληρη την Ελλάδα (δεύτερο είναι το μονοπάτι στον Ολυμπο). Κατά τη διάρκεια της ξεχωριστής αυτής διαδρομής υπάρχουν και πολλά στενώματα, που ονομάζονται «πόρτες». Το στενότερο σημείο, γνωστό ως Σιδερόπορτα, έχει πλάτος τρία μέτρα και το κατακόρυφο ύψος των δύο πλευρών φτάνει μέχρι και τα 700 μέτρα. Τοπία άγρια και απειλητικά που όμως αξίζει να δεις.

Εικόνα 35 - Το γνωστό σημείο "Πόρτες"

Το τέλος της διαδρομής καταλήγει σ' ένα ξερό χείμαρρο. Τότε το φαράγγι «ανοίγει» και φανερώνει ένα άλλο έρημο χωριό, την Αγία Ρουμέλη. Εκεί, είναι και η έξοδος του φαραγγιού προς το Λιβυκό πέλαγος.

✓ **Φαράγγι Αγίας- Ειρήνης**

Βρίσκεται στην δυτική πλευρά των Λευκών Ορέων, στην επαρχία Σελίνου και πήρε το όνομά του από το ομώνυμο χωριό που είναι κτισμένο κοντά στην είσοδό του. Το μήκος του φτάνει τα 7,5 χλμ. και η διάσχισή του διαρκεί περίπου τρεις ώρες. Η διαδρομή είναι πανέμορφη, καθώς το φαράγγι διακρίνεται για την βλάστησή του και τα σπάνια φυτά που φύονται σε αυτό. Στην έξοδό του λειτουργεί ένα τουριστικό περίπτερο, όπου μπορεί κανείς να ξεκουραστεί, κι έπειτα, να συνεχίσει την πορεία του ως το χωριό Σούγια και να απολαύσει το μπάνιο του στην υπέροχη παραλία που βρέχεται από το Λιβυκό πέλαγος.

✓ **Φαράγγι Αράδαινας**

Πρόκειται για ένα από τα πιο ενδιαφέροντα Σφακιανά φαράγγια. Βρίσκεται στις νότιες πλαγιές των Λευκών Ορέων και κοντά στο ερειπωμένο χωριό Αράδαινα. Η είσοδος του βρίσκεται κοντά σε μια σιδερένια γέφυρα που ενώνει τις δυο πλευρές του φαραγγιού. Στην γέφυρα αυτή οι λάτρεις των extreme sports μπορούν να βιώσουν την εμπειρία του πιο φημισμένου bungee-jumping στην Κρήτη. Η διαδρομή διαρκεί δύομισι περίπου ώρες και θεωρείται ένα από τα επιβλητικότερα φαράγγια της Κρήτης καθώς διακρίνεται για την άγρια ομορφιά του. Η έξοδος του βρίσκεται στην παραλία Μαρμαρά.

✓ **Φαράγγι Ελυγιά**

Είναι ένα ιδιαίτερο φαράγγι των Σφακίων καθώς έχει διαδρομές για αρχάριους πεζοπόρους, αλλά ενδείκνυται και για έμπειρους ορειβάτες. Η διαδρομή ξεκινά από το χωριό Άγιος Ιωάννης Σφακίων και μετά από μιας ώρας πεζοπορία φτάνει κανείς στην τοποθεσία Κορμοκόπος όπου αρχίζει η κάθοδος για τη διάσχιση του φαραγγιού. Μετά από δύομισι ώρες πεζοπορίας, ανάμεσα στην υπέροχη φύση καταλήγει κανείς στην αμμουδιά της Αγίας Ρουμέλης. Αυτή η διαδρομή καλύπτει το μισό φαράγγι. Για να διασχιστεί όλος ο Ελυγιάς χρειάζεται δυο ημέρες και φυσικά ένας έμπειρος οδηγός.

✓ **Φαράγγι Τρυπητής**

Άλλο ένα μεγάλο και δύσβατο μονοπάτι των Χανίων. Η διάσχισή του διαρκεί μιάμιση μέρα και γίνεται μόνο με την συνοδεία έμπειρου οδηγού. Το φαράγγι διαθέτει πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Τα εντυπωσιακά τοπία του και η άγρια ομορφιά του προκαλούν δέος. Η διαδρομή του ξεκινά από το οροπέδιο του Ομαλού, φτάνει στην κορυφή Γκίγκιλος (1400 υψόμετρο) και έπειτα από πεζοπορία έξι περίπου ωρών καταλήγει στο χωριό Σούγια.

✓ **Φαράγγι Ίμπρου**

Το φαράγγι Ίμπρος είναι μικρό αλλά διακρίνεται για την εξαιρετική του ομορφιά. Χαρακτηριστικό του είναι ότι η διάσχισή του μπορεί να πραγματοποιηθεί καθ' όλη την διάρκεια του χρόνου. Η είσοδος του βρίσκεται στο χωριό Ίμβρος των Σφακίων σε υψόμετρο 780 μέτρων. Έχει μήκος 8 χλμ. και η διάβασή του διαρκεί δύομισι περίπου ώρες. Οι επιβλητικές "πόρτες", τα στενώματα δηλαδή των κατακόρυφων βράχων, προκαλούν δέος στον κάθε πεζοπόρο, καθώς σε ορισμένα σημεία γίνονται τόσο στενά

που κλείνουν τη θέα προς τον ουρανό. Η έξοδος του φαραγγιού βρίσκεται στον δρόμο που συνδέει τη Χώρα των Σφακίων με το Φραγκοκάστελλο.

✓ **Σπήλαιο Γουργούκαθα**

Το σπηλαιοβάραθρο «Γουργούθακας» το μεγαλύτερο στην Ελλάδα βρίσκεται στην τοποθεσία «Ατζίνες» των Λευκών Ορέων και Ανατολικά της κορυφής του Αγίου Πνεύματος, στην περιοχή Μελιδονίου Αποκορώνου. Είχε ανακαλυφθεί το 1990 από τη Σπηλαιολογική Αποστολή της ομάδας Catamaran που έδρευε στο Montbeliard της Γαλλίας. Η Ομάδα αυτή, το 1996 προσέγγισε το βάθος των -452m. Το 1997 των -985m. Τον Αύγουστο του 1998 τελικά κατάφεραν να φθάσουν στο πυθμένα του σε βάθος -1208m, όπου βρίσκεται ένα όμορφο "σιφώνι" (μικρή λίμνη με νερό). Το 2001, Η Μεγάλη Σπηλαιολογική Οικογένεια (Έλληνες και Γάλλοι σπηλαιολόγοι) άγγιξε τον αριθμό των 38 ατόμων που συμμετείχαν στην αποστολή συνολικά. Για δύο ολόκληρες εβδομάδες κοπιαστικών και επίπονων προσπαθειών τόσο έξω, όσο και μέσα στο βάραθρο, είχαν σαν μοναδική ανταμοιβή την ασύγκριτη ομορφιά των χαοτικών καταβάσεων, των καταρρακτών, των φαραγγιών και των λιμνών που αναπτύσσονται στα βάθη του Σπηλαίου.

✓ **Σπήλαιο Ασφένδου**

Στα ανατολικά της Ασκύφου σε απόσταση 8χλμ., σκαρφαλωμένο σε υψόμετρο 770μ., βρίσκεται το χωριό Ασφένδου της ομώνυμης κοινότητας. Στα ανατολικά του χωριού υπάρχουν ένα μικρό σπήλαιο με τοιχογραφίες και το σπήλαιο Φαλαγγάρι, με υπόγεια λίμνη σε μεγάλο βάθος. Το σπήλαιο "Ασφένδου" αναπτύσσεται σε ισόπεδη μικρή κοιλάδα, στο βορειοανατολικό τμήμα της απαρχής του φαραγγιού που εκτείνεται 400μ. νότια της κοινότητας Ασφένδου, στη θέση Σκορδαλάκια. Αποτελείται βασικά από μία αίθουσα η οποία στο παρελθόν ήταν μεγαλύτερων διαστάσεων. Οι έντονες κατακρημνίσεις και η πτώση της οροφής του προσδίδουν μορφολογία βραχοσκεπής. Στο δάπεδο, κοντά στην είσοδο, σε σταλαγματική πλάκα υπάρχουν βραχογραφίες με ποικιλία εικονοθεμάτων, τα οποία είναι δύσκολο να χρονολογηθούν. Κάποιοι ερευνητές, από την θεματολογία και τον τρόπο εγχάραξης τα εντάσσουν στις προϊστορικές περιόδους.

✓ **Σπήλαιο Αγίας Σοφίας**

Το σπήλαιο της Αγίας Σοφίας βρίσκεται στα Τοπόλια, στην δυτική Κρήτη. Η είσοδος του σπηλαίου είναι χαρακτηριστική, με ένα περίεργο μεταλλικό αστέρι στο άνοιγμά

της. Το όνομά του το πήρε από το μικρό εκκλησάκι της Αγίας Σοφίας, που υπάρχει στην αρχή του σπηλαιού. Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία, το σπήλαιο της Αγίας Σοφίας βρίσκεται σε υψόμετρο 285μ. και περιλαμβάνει θόλο ύψους 20μ. και διαμέτρου 70μ. με ποικιλόμορφους σταλακτίτες και σταλαγμίτες. Στην τοποθεσία αυτή βρέθηκαν διάφορα αρχαία αντικείμενα, μεταξύ των οποίων όστρακα της Νεολιθικής εποχής. Το εκκλησάκι βρίσκεται μπροστά στην αριστερή πλευρά της σπηλιάς η οποία σχηματίζει και τον ένα του τοίχο. Είναι ένα μικρό, συνηθισμένο εκκλησάκι, χωρίς κάτι ιδιαίτερο αρχιτεκτονικά ή σε αγιογραφίες. Αυτό όμως που το κάνει μοναδικό είναι η αίσθηση του χώρου που βρίσκεται. Είναι πραγματικά απίστευτο το μέγεθος των σταλαγμιτών που ορισμένοι φθάνουν τα 5-6 μέτρα. Σε ένα-δυο σημεία έχουν φυτρώσει άγριες συκιές ενώ υπάρχουν πολλά περιστέρια.

Εικόνα 36 - Σπήλαιο Αγίας Σοφίας

Ιδιαίτερα εντυπωσιακός ήταν ένας συνδυασμός βράχου και σταλαγμίτη που αναπαριστούσε πιστά το μυθικό Μονόκερω. Η σπηλιά αυτή χρησιμοποιείται για λατρευτικούς σκοπούς και συνδέεται με διάφορους θρύλους, όπως το πέταλο του Αγίου Γεωργίου. Ισχυρίζονται ότι έχει αποτυπωθεί στο βράχο το αποτύπωμα της οπλής του αλόγου του Αγ. Γεωργίου. Πραγματικά σε κάποιο βράχο υπάρχει ένα βαθούλωμα, που το σχήμα του θυμίζει κάτι τέτοιο.

✓ Λίμνη Κουρνά

Το αρχαίο όνομα της λίμνης ήταν Κορησία, υπήρχε μάλιστα και ιερό της Κορησίας Αθηνάς. Το όνομα λέγεται ότι το πήρε από την αραβική λέξη κουρνά, που σημαίνει λουτήρας, λίμνη. Η θεά της λίμνης, είναι μοναδική και στα διάφανα νερά της, καθρεπτίζονται τα γύρω βουνά. Στα νερά της δεν υπάρχουν ψάρια, αλλά μόνο χέλια. Στον Κουρνά σώζονται πολύ παλαιές εκκλησίες του αγ. Γεωργίου και αγ. Ειρήνης με υπολείμματα βυζαντινών τοιχογραφιών. Επίσης στο χωριό υπάρχει ένα μικρό αλλά εντυπωσιακό σπήλαιο, διακοσμημένο με σταλακτίτες και σταλαγμίτες, το

οποίο ανακαλύφθηκε το 1961. Στην λίμνη συγκεντρώνονται τα νερά των βουνών που υπάρχουν τριγύρω από αυτήν, υπάρχουν όμως και δυο πλούσιες πηγές, μέσα σε αυτήν.

Εξ' αιτίας του σκούρου χρώματος που παίρνουν τα νερά της λίμνης από τον αντικαθρεπτισμό των ορεινών όγκων, γεγονός που τρόμαζε τους ανθρώπους, δημιούργησαν ένα θρύλο γι' αυτήν. Ο θρύλος αυτός αναφέρεται σε ένα κάτοικο του χωριού που είχε μια πανέμορφη κόρη και μια μέρα πήγαιναν μαζί στις γεωργικές δουλειές. Στο δρόμο η κόρη κουράστηκε, κάθισε σε μια πέτρα και άρχισε να χτενίζει τα μαλλιά της. Στον πατέρα της, βλέποντάς την τόσο όμορφη με τα ξέπλεγα μαλλιά της, δημιουργήθηκε μια κτηνώδης επιθυμία. Η κόρη τον παρακάλεσε να την αφήσει να πει τρία λόγια και είπε : «Βούλα και βουλολίμνα κι εγώ στοιχειό στη λίμνα». Και αμέσως βούλιαξε ο τόπος κι έγινε λίμνη. Ακόμη και σήμερα, κάποιοι κάτοικοι ισχυρίζονται ότι έχουν δει την όμορφη κόρη να προβάλλει από την λίμνη με την ανατολή του ηλίου.

Πάντως και σήμερα ακόμη η λίμνη περιβάλλεται από ένα μυστήριο που ξεκινά από το μύθο. Από τους ντόπιους θεωρείται 'άπατη' σαν άβυσσος. Στην άκρη της λίμνης τα νερά σχηματίζουν με αποχρώσεις μπλε επάλληλους κύκλους στο κέντρο των οποίων η πηγή, ο «ανάβολος» αναβλύζει. (το βαθύτερο σημείο της λίμνης βρίσκεται 3,5 μ. κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας.

Εικόνα 37 - Λίμνη Κουρνά

2.1.2.2 Νομός Ρεθύμνου

Το Ρέθυμνο με τον Ψηλορείτη και την καταγάλανη θάλασσα, με ίχνη 3500 χρόνων πολιτισμού, με πολυάριθμες βυζαντινές εκκλησίες και μοναστήρια, με βενετσιάνικα μνημεία με την πιο καλοδιατηρημένη αναγεννησιακή πόλη της χώρας και την υπέροχη φύση του, είναι από τους πιο όμορφους νομούς της Ελλάδας. Σε ένα μεγάλο μέρος της έκτασης του Νομού Ρεθύμνου έχουν εντοπιστεί σημαντικά αρχαιολογικά κατάλοιπα που μας γυρίζουν εκατομμύρια χρόνια πίσω, στην εποχή του λίθου και φτάνουν μέχρι τη Ρωμαϊκή και παλαιοχριστιανική περίοδο.

Ιστορικά στοιχεία

Η περιοχή του Ρεθύμνου κατοικούνταν πάντα. Νεολιθικά χωριά, Μινωικοί οικισμοί και ναοί, Κλασσικές και Ρωμαϊκές πόλεις συνθέτουν μια συνεχή εικόνα των προϊστορικών και αρχαίων χρόνων. Το παλάτι στο Μοναστηράκι, στην περιοχή του Αμαρίου, το Μινωικό Κοιμητήριο των Αρμένων, τα χωριά Ελευθέρνα, Σιβήριτος, Λάππα, Αξός και Εσταυρωμένος είναι μερικές μόνο από τις περιοχές οπού οι ανασκαφές έφεραν στο φως αρχαιολογικά μνημεία. Κατά τη βυζαντινή περίοδο η επαρχία του Ρεθύμνου εξωραΐστηκε με μοναστήρια και εξάισιες σταυροειδείς εκκλησίες με τρούλους, διακοσμημένες με τοιχογραφίες. Επιγραφές και νομίσματα με ναυτικά σύμβολα, συγγραφείς αλλά και αρχαιολογικά ευρήματα αποδεικνύουν την ύπαρξη μιας πόλης ονόματι «Ρύθυμνα». Η ακριβής τοποθεσία της την περίοδο εκείνη είναι ακόμα άγνωστη παρόλο που θεωρείται ότι ήταν χτισμένη στο λόφο του Παλαίικαστρου, στο μέρος όπου βρίσκεται τώρα η Βενετσιάνικη Φορτέτσα. Η αποικία εξελίχθηκε σταδιακά στο μικρό ακρωτήριο αλλά παρέμεινε ασήμαντη μέχρι την άφιξη των Ενετών οι οποίοι οχύρωσαν την πόλη.

Αρχαιολογικοί χώροι

✓ **Αρχαία Ελευθέρνα**

Γνωστή και ως Απολλωνία από τη λατρεία του Απόλλωνα. Αναμφισβήτητα πρόκειται για τον πιο ενδιαφέρον αρχαιολογικό χώρο του νομού για επίσκεψη. Η πόλη Ελευθέρνα είναι μια πόλη οικοδομημένη σε λόφο, περικλειόμενο από δύο χειμάρρους. Ανασκαφές πραγματοποιούνται στο χώρο από το 1995, υπο την εποπτεία και καθοδήγηση του καθηγητού και αρχαιολόγου Νικολάου Σταμπολίδη.

✓ **Υστερομινωικό Νεκροταφείο**

Βρίσκεται στους Αρμένους. Στις ανασκαφές που έγιναν βρέθηκαν πήλινες λάρνακες διακοσμημένες με θρησκευτικά Μινωικά σύμβολα και σκηνές κυνηγιού καθώς και πολλοί σφραγιδολίθοι.

✓ **Αρχαία Λάππα**

Πρόκειται για μια μεγάλη δωρική και ρωμαϊκή πόλη, κοντά στην Αργυρούπολη.

✓ **Αξος**

Οι ανασκαφές που έγιναν από Ιταλούς το 1899 έφεραν στο φώς γυναικεία ειδώλεια και αρχαϊκά λείψανα του «δαιδαλικού ρυθμού» όπως και επιγραφές, μήτρες του 7ου π.Χ αιώνα καθώς και μια χάλκινη διακοσμημένη περικεφαλαία.

✓ **Νεκροταφείο στους Αρμένους της Τελευταίας Μινωικής Περιόδου**

Το σχέδιο του νεκροταφείου μοιάζει να έχει προσχεδιαστεί. Όλοι οι τάφοι ανήκουν σε ένα κομμένο βράχο με δρόμο εκτός από ένα ο οποίος είναι χτιστός. Ήταν κυρίως οικογενειακοί τάφοι και περιείχαν διάφορα αγγεία, όπλα, κοσμήματα και αντικείμενα που μας προμηθεύουν με σημαντικές πληροφορίες της τέχνης, της θρησκείας και της κοινωνικής ζωής της περιόδου εκείνης. Το 1969 δύο ομάδες οι οποίες αντιπροσώπευαν το Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου, βρήκαν δύο βάζα στην τοποθεσία Πρινοκέφαλο στην κοινότητα των Αρμένων. Έρευνες στην περιοχή απέδειξαν την ύπαρξη ενός αρκετά μεγάλου και επεκταμένου νεκροταφείου της Τελευταίας Μινωικής Περιόδου. Από τότε στην τοποθεσία αυτή έγιναν συστηματικές ανασκαφές και μέχρι τώρα έχουν ανακαλυφθεί πάνω από 220 τάφοι.

✓ **Αποδούλου**

Ερείπια ενός εκτεταμένου κέντρου της Παλιάς Ανακτορικής Περιόδου (γύρω στο 1950-1700 π.Χ), ανακαλύφθηκαν στην περιοχή των Γουρνών, κοντά στο χωριό Αποδούλου στους Δυτικούς Πρόποδες του Ψηλορείτη. Το κέντρο δέσποζε στην κοιλάδα Αμαρίου και έλεγχε το κυρίως πέρασμα για την πεδιάδα της Μεσσαράς. Οι ανασκαφές έφεραν στο φως τρία κτιριακά συμπλέγματα της Μετανακτορικής Περιόδου (γύρω στο 1380-1200 π.Χ) τα οποία βρίσκονται στην ευρύτερη περιοχή.

✓ **Μοναστηράκι**

Το Μοναστηράκι βρίσκεται στην κοιλάδα του Αμαρίου στο φυσικό μονοπάτι που οδηγεί από τη βόρεια Κρήτη στην κοιλάδα της Μεσσαράς. Ανασκαφές έφεραν στο φως ένα κέντρο της Παλιάς Ανακτορικής Περιόδου (γύρω στο 1950-1700 π.Χ), το οποίο καταστράφηκε από φωτιά που ακολούθησε ένα σεισμό. Ο μεγάλος αριθμός δωματίων και οι δύο βιβλιοθήκες δίνουν ένα χαρακτήρα ανακτόρου στο οίκημα. Αντικείμενα που βρέθηκαν στην κορυφή ενός λόφου που γειτονεύει με το ανάκτορο, οδηγούν στο συμπέρασμα ότι πρέπει να ήταν επίσης και ένα θρησκευτικό κέντρο.

Μοναστήρια και Μνημεία

✓ **Φορτέτζα**

Εξαιρετικό μνημείο της περιόδου της Βενετοκρατίας, είναι το φρούριο της Φορτέτζας, που δεσπόζει στα απόκρημνα βράχια, στο βορειότερο άκρο της χερσονήσου, σε ένα σημείο ιδανικό για την επιτήρηση της πόλης, των λόφων και των ακτών. Η Φορτέτζα φημίζεται ως το μεγαλύτερο κάστρο που χτίστηκε ποτέ. Είχε σχεδιαστεί έτσι ώστε να μπορεί να προσφέρει καταφύγιο σε ολόκληρο τον πληθυσμό και περιλαμβάνει στρατώνες, μια εκκλησία, ένα νοσοκομείο και αποθήκες. Το Βενετσιάνικο φρούριο χτίστηκε το 1573 από τον ρετούρη (διοικητή) Λάντο. Οι λόγοι υπήρξαν καθαρά οχυρωματικοί για αυτό και επιλέχθηκε ο λόφος Παλαιόκαστρο, που έχει απέραντη θέα σε μεγάλη έκταση και από στεριά και από θάλασσα. Το συνολικό μήκος του είναι 1307 μ. και περιλαμβάνει τέσσερις προμαχώνες και τρεις αιχμές.

✓ **Ο πύργος του ρολογιού**

Ο πύργος του Ρολογιού ήταν ένα μνημείο της ενετικής πόλης του Ρεθύμνου μοναδικό στα κρητικά δεδομένα. Ηλιακό βέβαια ρολόι υπήρχε στο Χάνδακα, στο καμπαναριό του μητροπολιτικού ναού του Αγ. Μάρκου, γνήσιο όμως και αποκλειστικό πύργο-ρολόι διέθετε μόνο το Ρέθυμνο.

✓ **Τζαμί Νερατζέ**

Το Τζαμί Νερατζέ ή Ωδείο για τους νεότερους, με το εντυπωσιακό του θύρωμα και τον επιβλητικό μιναρέ του, αποτελεί ένα από τα σπουδαιότερα μνημεία της πόλης.

✓ **Η πόλη Guora**

Η Πύλη Guora ή Μεγάλη Πόρτα όπως αποκαλείται, αποτελούσε την κεντρική είσοδο του τείχους που περιέκλειε την πόλη του Ρεθύμνου και χτίστηκε την περίοδο της ενετοκρατίας.

✓ **Το τούρκικο σχολείο**

Το 1ο Δημοτικό σχολείο Ρεθύμνου ή Τούρκικο όπως συνηθίζεται να αποκαλείται, είναι το παλιότερο σχολικό κτίριο της πόλης. Το πρώτο κτίριο του σχολείου, που δεν υπάρχει σήμερα, κατασκευάστηκε το 1795, από τον Κλάμα Εδεχέμ Μπέη. Αυτό μαρτυρά η μαρμάρινη τούρκικη επιγραφή που βρίσκεται πάνω από το ανώφλι της δυτικής εξώπορτας.

✓ **Οι κρήνες του Ρεθύμνου**

Σήμερα στην πόλη του Ρεθύμνου σώζονται οχτώ δημόσιες κρήνες. Από αυτές μόνο μια, η κρήνη Rimondi, ανάγεται στην εποχή της βενετοκρατίας, ενώ οι υπόλοιπες είναι της τουρκικής περιόδου. Ανήκουν στον τύπο “esme”, που είναι η απλούστερη μορφή κρήνης και μπορούμε να τις κατατάξουμε στις συνοικιακές κρήνες και σε αυτές που εξυπηρετούσαν κάποιο παρακείμενο τζαμί. Οι περισσότερες από αυτές τις κρήνες είναι κατασκευασμένες σε κοντινές χρονολογίες από την ίδια οικογένεια Τουρκοκρητικών, την οικογένεια των Κλαψάρηδων, που είναι η ίδια που κατασκεύασε και το τούρκικο σχολείο. Οι επιγραφές όλων των τούρκικων κρηνών είναι σχεδόν πανομοιότυπες. Φέρουν φυτική ανάγλυφη διακόσμηση και αραβικούς χαρακτήρες. Οι περισσότερες από αυτές τις κρήνες σταμάτησαν να λειτουργούν στα μέσα περίπου του 20ου αιώνα, όταν όλα τα σπίτια της πόλης είχαν πλέον συνδεθεί στο κεντρικό σύστημα ύδρευσης και έτσι εγκαταλείφθηκαν και έχασαν την χρηστικότητά τους.

✓ **Μητροπολιτικός Ναός**

Ο Μητροπολιτικός Ναός του Ρεθύμνου είναι αφιερωμένος στα Εισόδια της Θεοτόκου. Ονομάζεται και Μεγάλη Παναγία, σε αντιπαράβολή με τη Μικρή Παναγία, που και αυτή βρίσκεται στην παλιά πόλη του Ρεθύμνου.

✓ **Μονή Αρκαδίου**

Το ιστορικό αυτό μοναστήρι χτίστηκε αρχικά τον 14ο αιώνα και στην Τουρκοκρατία ήταν πνευματικό κέντρο. Στην επανάσταση του 1866 βρήκαν εκεί καταφύγιο και βοήθεια επαναστάτες αλλά και πολίτες από τα γύρω χωριά. Όταν κατακτήθηκε από

τον Μουσταφά πασά οι πολιορκημένοι για να μην πέσουν στα χέρια του εχθρού ανατίναξαν την πυριτιδαποθήκη και θάφτηκαν κάτω από τα ερείπια μαζί με τους πολιορκητές. Από τότε αποτέλεσε σύμβολο θάρρους και ελευθερίας.

✓ **Μονή Ασωμάτων**

Τοποθετείται χρονολογικά στον 13ο αιώνα και βρίσκεται στο Αμάρι, ένα γραφικό χωριό του Ρεθύμνου.

✓ **Μονή Πρέβελης**

Από τους πιο όμορφους χώρους του Νομού. Σήμερα λειτουργεί μόνο ένα μέρος του μοναστηριού, η μονή του Αγίου Ιωάννη του Θεολόγου.

Μουσεία

Σε ένα μεγάλο μέρος του Νομού Ρεθύμνης έχουν εντοπιστεί σημαντικά αρχαιολογικά κατάλοιπα που μας γυρίζουν εκατομμύρια χρόνια πίσω, ξεκινώντας από την εποχή του χαλκού και καταλήγοντας στη Ρωμαϊκή και παλαιοχριστιανική περίοδο.

✓ **Αρχαιολογικό Μουσείο**

Το αρχαιολογικό μουσείο Ρέθυμνου, βρίσκεται στην είσοδο της Φορτέτζας. Στο μουσείο εκτίθενται μοναδικά ευρήματα από τα Νεολιθικά και Ρωμαϊκά χρόνια που αξίζει να θαυμάζουν όλοι οι επισκέπτες.

✓ **Μουσείο Ενάλιας Ζωής**

Για τους λάτρεις του θαυμαστού θαλάσσιου πλούτου, το μουσείο προσφέρει μια σύντομη περιήγηση στον κόσμο αυτό με μια ενδιαφέρουσα συλλογή από μαλάκια, σπόγγους, διάφορα είδη ψαριών και εχινόζωα. Το μουσείο βρίσκεται στην Παλιά Πόλη.

✓ **Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο**

Σε μια πόλη με τόσο πλούσιο και έντονο το στοιχείο της τοπικής ενδυμασίας, δε θα μπορούσε να λείπει ένα λαογραφικό μουσείο. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να δουν κεντήματα, υφαντά, ανδρικές και γυναικείες παραδοσιακές φορεσιές, κεραμικά, καλάθια, δαντέλες και γενικά πολλά από τα αντικείμενα και τα εργαλεία της καθημερινής ζωής που χρησιμοποιούσαν οι πρόγονοί μας.

✓ **Εκκλησιαστικό Μουσείο**

Το 1994, δημιουργήθηκε στην πόλη του Ρεθύμνου, στην περιοχή της Πλατείας Μητροπόλεως, το Εκκλησιαστικό Μουσείο. Το μουσείο εκθέτει Ιερά σκεύη, άμφια και θρησκευτικά αντικείμενα των τελευταίων 150 χρόνων.

✓ **Μουσείο Κέρινων Ομοιομάτων**

Ένα μουσείο που αποκαλύπτει στοιχεία από την ιστορία της Κρήτης, στην περιοχή των Ζωνιανών.

✓ **Συλλογή Ελένης Φραντζεσκάκης**

Η ιδρύτρια εκθέτει παραδοσιακά είδη (πανάκριβες δαντέλες, πανέμορφα υφαντά και κοσμήματα), τα οποία ανήκουν στην προσωπική της συλλογή.

Σπήλαια

Η περιοχή του Ρεθύμνου διαθέτει ένα εξαιρετικής ομορφιάς φυσικό τοπίο. Υπάρχουν περίπου 850 σπηλιές εκ των οποίων αναφέρονται οι πιο σημαντικές.

✓ **Ιδαίο Άντρο**

Σύμφωνα με τους μύθους η Σπηλιά Ιδαίο Άντρο ήταν ο τόπος γέννησης του Δία, για να προστατευθεί από τον πατέρα του τον Κρόνο, που θα τον κατάπινε ζωντανό, όπως είχε κάνει πιο πριν στους αδελφούς και τις αδελφές του. Εδώ τον έτρεφε η κατσίκια, νύμφη Αμάλθεια. Προστατευόταν από τους Κουρήτες, οι οποίοι χόρευαν και χτυπούσαν τα όπλα τους για να καλύψουν το κλάμα του μωρού Δία. Αυτός ο μύθος αμφισβητείται από όσους αναφέρουν ως τόπο γέννησής του το Δικταίον Άντρον στο οροπέδιο του Λασιθίου.

Εικόνα 38 - Ιδαίων Άντρον

✓ **Σπήλαιο του Μελιδονίου**

Το σπήλαιο αυτό που βρίσκεται στην περιοχή του Περάματος, έχει σπηλαιολογικό αρχαιολογικό αλλά και ιστορικό ενδιαφέρον. Το 1824 βρήκαν εδώ καταφύγιο εκατοντάδες χωρικοί και επειδή δεν παραδίδονταν, ο Χουσεΐν πασάς έφραξε την είσοδο και έβαλε φωτιά με αποτέλεσμα να πεθάνουν από ασφυξία.

✓ **Η τρύπα του Σφεντόνη**

Πρόκειται για ένα εντυπωσιακό σπήλαιο που βρίσκεται στα Ζωνιανά.

✓ **Αγία Δύναμη στην Αργυρούπολη**

Τεράστιοι όγκοι βουνών με πηγές νερού από το σπήλαιο όπου βρίσκεται η μικρή εκκλησία της Αγίας Δύναμης.

✓ **Το Σπήλαιο Γεράνι**

Το σπήλαιο, στο Γεράνι, 6 χλμ δυτικά από το Ρέθυμνο, που ανακαλύφθηκε με τη διάνοιξη της εθνικής οδού το 1969. Παρουσιάζει σπηλαιολογικό, παλαιοντολογικό ενδιαφέρον. Βρέθηκαν λίθινα και κοκάλινα εργαλεία, οστά από ελέφαντες, ελάφια και άλλα ζώα. Είναι ένα μικρό αλλά εντυπωσιακό για τη φυσική του ομορφιά σπήλαιο το οποίο δυστυχώς δεν είναι ανοικτό για το κοινό.

✓ **Το Σπήλαιο των Φαντασμάτων στον Πρίνο**

Ένα από τα ομορφότερα σπήλαια της Κρήτης, αλλά η προσέγγισή του είναι πολύ δύσκολη.

Φαράγγια

✓ **Το Φαράγγι της Πρέβελης**

Το φαράγγι, η εκβολή του Μεγάλου Ποταμού, η διάσημη λίμνη της Πρέβελης με το Φοινικόδασός της, αποτελούν μία από τις πιο όμορφες περιοχές όχι μόνο του Νομού Ρεθύμνου αλλά και ολόκληρης της Κρήτης.

✓ **Το Φαράγγι Πατσός**

Εντυπωσιακό φαράγγι με ενδιαφέρουσα χλωρίδα και μεγάλο αριθμό σπηλαίων στα τοιχώματά του.

✓ Το Πρασσανό Φαράγγι

Μια μικρογραφία του Φαραγγιού στη Σαμαριά, με πολύ πλούσια πανίδα και χλωρίδα.

✓ Το Κουρταλιώτικο Φαράγγι και το Φαράγγι του Κοτσιφού

Δύο πολύ άγρια και εντυπωσιακά φαράγγια. Το επιβλητικό φαράγγι, στενό με άγρια ομορφιά. Οι πλαγιές του είναι γεμάτες πηγές και σπηλιές. Όταν φυσά άνεμος ακούγονται ήχοι σαν χειροκροτήματα - κούρταλα, όπως λέγονται στην τοπική διάλεκτο. Από εκεί πήρε και το όνομά του το φαράγγι. Στο βάθος κυλά ο Κουρταλιώτης ποταμός ο οποίος χύνεται κοντά στη μονή Πρέβελης. Στο φαράγγι είναι η εκκλησία του Αγίου Νικολάου. Η παράδοση λέει ότι μόλις ο άγιος άγγιξε το βράχο, αμέσως πετάχτηκε άφθονο νερό από τα σημεία που ακούμπησαν τα δάχτυλά του. Είναι οι πέντε πηγές του Κουρταλιώτη, κοντά στο εκκλησάκι. Εκεί κοντά, στο μικρό ναό του Αγίου Γεωργίου, υπάρχει τοιχογραφία της Αγίας Τριάδας, όπου το Άγιο Πνεύμα εκπορεύεται ως περιστέρα από τα χείλη του Πατρός, μοναδική εικόνα σε όλη την Ελλάδα.

Πεζοπορίες

Ο Νομός Ρεθύμνου είναι ένας Παράδεισος για τους ορειβάτες και για τους περιπατητές, που όμως χρειάζεται η μεγάλη εμπειρία και ο κατάλληλος εξοπλισμός.

- ✓ Ρουσοσπίτι έως Βρίσινα: Διάρκεια 4 ώρες.
- ✓ Αρκάδι έως Θρόνος: Διάρκεια 5 ώρες.
- ✓ Κουρούτες έως Ψηλορείτη: Διάρκεια 14 ώρες με μια μικρή στάση στα 1400 μέτρα στο καταφύγιο της Ορεινής Λέσχης Ρεθύμνου.
- ✓ Άνω Μέρος έως Κέδρος: Διάρκεια 8 ώρες.
- ✓ Αλπαδιανά έως Κουλούκωνα: Διάρκεια 6 ώρες.

2.1.2.3. Νομός Ηρακλείου

Το Ηράκλειο είναι η μεγαλύτερη πόλη της Κρήτης. Η περιοχή είχε κατοικηθεί από την Μινωική εποχή. Μετά την Αραβική κατάληψη της Κρήτης η πόλη οχυρώθηκε και άλλαξε το όνομά της σε Ραμπντ ελ Χαντάκ. Οι Βυζαντινοί το συντόμευσαν σε Χαντάκ και οι Ενετοί το έφθειραν σε Κάντια. Υπό τους Τούρκους η πόλη ήταν γνωστή ως μεγάλο Κάστρο με το τέλος της Τουρκικής κατοχής το 1898 ονομάστηκε ξανά Ηράκλειο. Η παλιά πόλη χαρακτηρίζεται από Ενετικά κτίρια. Το μικρό εσωτερικό λιμάνι που σήμερα χρησιμεύει στους Κρητικούς ψαράδες φυλάγεται από το κάστρο Κούλες που χτίστηκε μεταξύ του 1523 και του 1540.

Ιστορικά στοιχεία

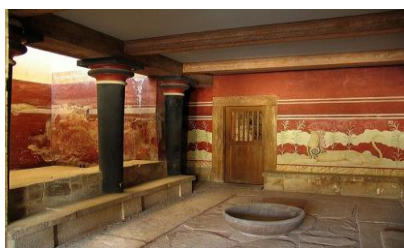
Το Ηράκλειο είναι πρωτεύουσα της Κρήτης από το 1972, είναι το οικονομικό κέντρο του νησιού, με έντονη εμπορική και βιομηχανική δραστηριότητα. Η πόλη αποτελείται από δύο μέρη, τη νέα πόλη με τα σύγχρονα καταστήματα, τις πολυσύχναστες πλατείες και την παλιά με τις Βενετσιάνικες Κρήνες, τη Λότζια, την αγορά, τα γραφικά δρομάκια, το άλλοτε και το τώρα. Κατά τη Μινωική εποχή, στη θέση της σημερινής πόλης, υπήρχε ένα μικρό λιμάνι, το οποίο ανήκε στην Κνωσό. Οι Έλληνες στην κάθοδο τους φτάνοντας εδώ το ονόμασαν Ηράκλεια. Μ' αυτό το όνομα ήταν γνωστή η πόλη στην Αρχαία Ελλάδα και τη Ρωμαϊκή εποχή, μια πόλη ωστόσο που η ιστορική σημασία της τα χρόνια εκείνα, ήταν ασήμαντη. Κατά τη μεσαιωνική περίοδο η περιοχή ήταν γνωστή με το όνομα «Χάνδαξ» ενώ οι Ενετοί αποκαλούσαν για πολλά χρόνια την περιοχή «Κάνδια». Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης η πόλη γνώρισε μεγάλη πρόοδο αφού κατέφυγαν εδώ πολλοί καλλιτέχνες και άνθρωποι του πνεύματος. Όταν οι Τούρκοι κατέλαβαν την πόλη άφησαν τη δική τους σφραγίδα ενώ η πόλη ήταν γνωστή με το όνομα «Μεγάλο Κάστρο» ή απλά «Κάστρο». Μετά την Τουρκοκρατία η πόλη ξαναπήρε την παλιά της ονομασία, Ηράκλειο από την αρχαία Ηράκλεια.

Αρχαιολογικοί Χώροι

✓ Μινωικό Παλατι Κνωσσού

Η πρώτη αποικία στην περιοχή της Κνωσσου δημιουργήθηκε γύρω στο 7000 π.Χ. κατά τη διάρκεια της Νεολιθικής περιόδου. Η οικονομική και κοινωνικοπολιτική εξέλιξη της αποικίας οδήγησε στην κατασκευή του μεγαλειώδους παλατιού της Κνωσσου στα τέλη της δεύτερης χιλιετίας π.Χ.

Η Κνωσσός ήταν η έδρα του θρυλικού βασιλιά Μίνωα και το κύριο κέντρο ισχύος της Κρήτης. Το πρώτο παλάτι καταστράφηκε περίπου το 1700 π.Χ. Ξαναχτίστηκε και καταστράφηκε ξανά από φωτιά αυτή τη φορά οριστικά το 1350 π.Χ. Τα περίχωρα του παλατιού διαμορφώθηκαν σε ιερό ναό της θεάς Ρέας, αλλά δεν κατοικήθηκαν ξανά. Το παλάτι της Κνωσσου είναι το μνημειώδες σύμβολο του Μινωικού πολιτισμού εξ' αιτίας της κατασκευής του, της χρήσης πολυτελών υλικών, του αρχιτεκτονικού του σχεδίου, των προηγμένων τεχνικών κατασκευής και του εντυπωσιακού μεγέθους του. Οι πρώτες ανασκαφές έγιναν το 1878 από τον Ηρακλειώτη Μίνωα Καλοκαιρινό. Στη συνέχεια ακολούθησαν οι ανασκαφές που διεξήγαγε ο Άγγλος Sir Άρθουρ Έβανς (1900-1913 και 1922-1930)

Εικόνα 39 – Κνωσσός

✓ Μινωικό Παλάτι Φαιστού

Η Φαιστός, το δεύτερο σημαντικότερο μινωικό ανάκτορο στην Κρήτη δεσπόζει στην εύφορη πεδιάδα της Μεσσαράς, με θέα στο Λυβικό πέλαγος. Σύμφωνα με τον μύθο, ιδρυτής του παλατιού ήταν ο Μίνωας, και ο πρώτος του βασιλιάς ο αδερφός του, Ροδάμανθης, γιός του Δία. Ως τοποθεσία κατοικείται ήδη από τους νεολιθικούς χρόνους, στην αρχή όμως της Μεσομινωικής Περιόδου (1900 π.Χ. περίπου) διάφορες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες ενδυναμώνουν τους θεσμούς της εξουσίας και έτσι χτίζεται το πρώτο Μινωικό ανάκτορο. Η θέση που επιλέχθηκε δεν ήταν τυχαία. Μπορούσε να ελέγξει όλη τη διακίνηση προϊόντων στον κάμπο της Μεσσαράς και

μέσω των δύο λιμανιών της, του Κομμού και των Ματάλων, που δεν απείχαν πολύ από το ανάκτορο να διατηρούσε υπερπόντιες επαφές με την Κύπρο, Παλαιστίνη και Αίγυπτο. Το 1200 π.Χ ένας ισχυρός σεισμός κατέστρεψε το παλάτι το οποίο ξαναχτίστηκε σχεδόν αμέσως. Η Φαιστός όμως δεν ήταν πια το κέντρο της περιοχής. Η Αγία Τριάδα πήρε τα ηνία με την πάροδο των χρόνων, ενώ η Φαιστός συνέχισε να είναι το Θρησκευτικό κέντρο της νότιας Κρήτης. Το 1450 π.Χ , μια μεγάλη καταστροφή έμμελε να συνθλήψει τη Φαιστό και σχεδόν όλη την Κρήτη. Η πόλη κατάφερε να επανέλθει απ την καταστροφή, δημιούργησε δικά της νομίσματα και συνέχισε ν' αναπτύσσεται μέχρι τον πρώτο αιώνα π.Χ , όπου και καταστράφηκε ολοκληρωτικά από την γειτονική Γόρτυνα.

Εικόνα 40 - Φαιστός

✓ Μινωικό παλάτι Μαλλίων

Ανατολικά της περιοχής των Μαλλίων βρίσκεται το Μινωικό παλάτι .Είναι το τρίτο σε μέγεθος παλάτι της Κρήτης, χτισμένο σε μια παραθαλάσσια τοποθεσία στο δρόμο που συνδέει την ανατολική με την κεντρική Κρήτη. Κατασκευάστηκε γύρω στα 1900 π.Χ .Οι ήδη μεγάλες εγκαταστάσεις, μέρη των οποίων διατηρούνται ακόμα λειτουργούσαν ως μια μικρή αυτόνομη πόλη. Το παλάτι καταστράφηκε και ξαναχτίστηκε το 1650 π.Χ στην ίδια τοποθεσία με την ίδια δομή, ενώ το 1450 καταστρέφεται και πάλι και εγκαταλήφθηκε.

✓ Αρχάνες

Η Μινωική Έπαυλη Αρχανών

Το 1964 οι αρχαιολόγοι Γιάννης και Έφη Σακελλαράκη άρχισαν τις ανασκαφές στην περιοχή και έφεραν στο φως έναν μινωικό οικισμό κάτω από τη σημερινή πόλη, όπως επίσης μια μινωική έπαυλη, η οποία βρισκόταν στη τούρκικη συνοικία. Ο οικισμός κατοικούνταν αδιάκοπα από την Προανακτορική μέχρι και τη Νεοανακτορική

περίοδο (2500-1400 π.Χ.). Η καλοδιατηρημένη έπαυλη χρονολογείται από τη Νεοανακτορική περίοδο (1700-1400 π.Χ.) και είχε τις προδιαγραφές των ανακτόρων της Κνωσού και Φαιστού. Για την ανοικοδόμησή της είχαν χρησιμοποιηθεί ακριβά υλικά, όπως μάρμαρο και γύψος. Ήταν περιτοιχισμένη από ψηλούς τοίχους και διέθετε εξαιρετικό σύστημα ύδρευσης-αποχέτευσης. Ορισμένα από τα ευρήματα της έπαυλης εκτίθενται σήμερα στο Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχανών.

✓ **Η Μινωική Νεκρόπολη στο Φουρνί**

Ένα χιλιόμετρο βορειοδυτικά των Αρχανών, στη θέση Φουρνί βρίσκεται το μεγαλύτερο μινωικό κοιμητήριο που βρέθηκε ποτέ στη Κρήτη. Το 1967 ο Γιάννης και η Έφη Σακελλαράκη ανακάλυψαν ταφικά συγκροτήματα, τα οποία χρονολογούνται από το 2500 έως το 1200 π.Χ. Η νεκρόπολη αποτελείται από θολωτούς τάφους μέσα στους οποίους βρέθηκαν αξιόλογα αντικείμενα, όπως κοσμήματα κλπ. Ένα μυκηναϊκό ταφικό συγκρότημα, απλοί τάφοι αλλά και διάφορα κτίρια είναι ορισμένα από τα ευρήματα που έφεραν στο φως οι ανασκαφές.

✓ **Ανεμοσπηλιά**

Στους βόρειους πρόποδες του Γιούχτα, τρία χιλιόμετρα βορειοδυτικά των Αρχανών, στη θέση Ανεμοσπηλιά βρέθηκε ένας μινωικός ναός. Ο αρχαιολόγος Γιάννης Σακελλαράκης έφερε στο φως το 1979 έναν απομονωμένο ναό, ο οποίος πιθανότατα να καταστράφηκε από σεισμό γύρω στο 1700 π.Χ. Το ορθογώνιου σχήματος κτίριο είχε τρεις στενές αίθουσες. Στην κεντρική αίθουσα του βρέθηκε το ξόανο κάποιας θεότητας που πιθανολογείται ότι λατρευόταν εδώ. Η ανατολική αίθουσα ενδέχεται να χρησίμευε για αναίμακτες θυσίες. Παρόλα αυτά η πιο σημαντική ανακάλυψη έγινε αδιαμφισβήτητα στη δυτική αίθουσα: μέσα σε αυτή βρέθηκαν οι σκελετοί τριών ανθρώπων που είχαν λάβει μέρος σε ανθρωποθυσία. Ο ένας σκελετός είχε κοσμήματα και πιθανόν να ανήκε σε κάποιον ιερέα, ο άλλος ήταν γυναικείος, ίσως της βοηθού του. Ο τρίτος σκελετός βρέθηκε τοποθετημένος πάνω σε βωμό και ανήκε σε έναν νεαρό άνδρα, ο οποίος σύμφωνα με τους επιστήμονες ήταν ήδη νεκρός όταν έγινε ο σεισμός. Έξω από την αίθουσα βρέθηκε ένας τέταρτος σκελετός, ενός άνδρα. Κοντά στο σώμα του είχε ένα πολύτιμο αγγείο, που ίσως να περιείχε το αίμα του νεαρού άνδρα από την ανθρωποθυσία.

✓ **Βαθύπετρο**

Σε απόσταση περίπου δύο χιλιομέτρων νότια των Αρχανών στη θέση Βαθύπετρο βρίσκονται τα ερείπια μιας μινωικής έπαυλης και ένας μινωικός αμπελώνας. Η

έπαυλη ήταν μεγάλη σε μέγεθος, διέθετε διάφορα πατώματα, πολλά δωμάτια, μια κεντρική αυλή και ένα ιερό. Σε ένα από τα εργαστήρια της έπαυλης βρέθηκε το πιο παλιό πατητήρι της Ελλάδας, όπως επίσης γεωργικά εργαλεία που χρησιμοποιούνταν τα μινωικά χρόνια. Γύρω από την έπαυλη υπάρχει ένας αμπελώνας, ο οποίος λέγεται ότι είναι ο αρχαιότερος στον κόσμο. (Οι Μινωίτες ήταν άριστοι οινοπαραγωγοί 3.500 χρόνια πριν.

✓ **Ο Γιούχτας**

Ένας χωματόδρομος πριν το Βαθύπετρο οδηγεί στην κορυφή του όρους Γιούχτα (υψόμετρο 810 μέτρα). Κατά τη μυθολογία επρόκειτο για το μέρος ταφής του Δία και γι' αυτό το λόγο θεωρούνταν από τους Μινωίτες ιερό βουνό. Η ίδια η κορυφογραμμή του βουνού έχει τα χαρακτηριστικά του προσώπου ενός ξαπλωμένου άνδρα, ενισχύοντας έτσι τον μύθο για τον Δία. Στο βόρειο τμήμα της κορυφής του βρίσκονται τα ερείπια ενός Ιερού Κορυφής της Μεσομινωικής περιόδου. Οι αρχαιολόγοι ανακάλυψαν εδώ μεγάλο αριθμό ειδωλίων αλλά και κοσμημάτων, τα οποία εκτίθενται σήμερα στο Μουσείο Ηρακλείου.

✓ **Γόρτυνα**

Η Γόρτυνα είναι μία από τις σημαντικότερες πόλεις της Κρήτης, με αδιάκοπη ιστορία 6.000 χρόνων και ένας από τους μεγαλύτερους σε έκταση αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα. Βρίσκεται στο Νότιο Κεντρικό τμήμα της Κρήτης στην εύφορη πεδιάδα της Μεσαράς, η οποία φημίζεται για την πρώτη ανθρώπινη κατοίκηση στο νησί στο τέλος της Νεολιθικής περιόδου (5η χιλιετία π.Χ.).

Το όνομά της η Γόρτυνα, το πήρε σύμφωνα με μία παράδοση, από τον Γόρτυνα, γιό του Ραδάμανθυ, του βασιλιά της Φαιστού και αδερφού του Μίνωα, ο οποίος και την ίδρυσε.

Οι ανασκαφικές εργασίες ξεκίνησαν με την αυτονόμηση της Κρήτης, μετά το 1898, από την Ιταλική Αρχαιολογική Αποστολή σε συνεργασία με την Αρχαιολογική Υπηρεσία. Οι εργασίες κράτησαν μέχρι και το 1940.

Οι ανασκαφές στην ευρύτερη περιοχή της Γόρτυνας έφεραν στο φως σπουδαία αρχιτεκτονικά σύνολα καθώς και ευρήματα ενώ μέχρι και σήμερα μεγάλο μέρος της Ρωμαϊκής πόλης δεν έχει ανασκαφεί. Τα σημαντικότερα ευρήματα εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου.

✓ **Αμνισός**

Ήταν το επίνειο της Κνωσσού. Ονομάζεται Έπαυλη των Κρίνων από τις τοιχογραφίες που βρέθηκαν εκεί. Το κτίριο έχει καταστραφεί από σεισμό και οι τοιχογραφίες βρίσκονται στο Μουσείο του Ηρακλείου.

✓ **Λιμνή Χερσονήσου**

Ήταν το επίνειο της Λητού. Μερικοί ογκόλιθοι της προβλήτας φαίνονται τώρα μέσα στη θάλασσα. Εκτός από αυτούς τα υπολείμματα δύο εκκλησιών της Πρωτοχριστιανικής Εποχής σε ρυθμό Βασιλικής με μωσαϊκά.

Μουσεία

✓ **Ιστορικό μουσείο**

Το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης ιδρύθηκε το 1953 από την Εταιρεία Κρητικών Ιστορικών στη θέση του παλαιότερου αρχοντικού ιδιοκτησίας των φιλανθρωπικών ιδρυμάτων Α. και Μ. Καλοκαιρινού. Το 1870 χαρακτηρίστηκε ιστορικό μνημείο. Περιλαμβάνει εκθέματα της Βυζαντινής - Μεσαιωνικής Ιστορικής Λαογραφικής Συλλογής, αίθουσα Ν. Καζαντζάκη. Ορισμένα από τα εκθέματά του είναι τα « Χρυσό Βυζαντινό Νόμισμα » , « Γοτθική κεφαλή Χριστού » κ.α. Η σημερινή του μορφή συνδιάζει νεοκλασική και μοντέρνα αρχιτεκτονική

✓ **Αρχαιολογικό Μουσείο**

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου είναι ένα από τα πιο ενδιαφέροντα μουσεία της Ελλάδος με εντυπωσιακές συλλογές από αντικείμενα των Μινωικών πολιτισμών, εφάμηλλα εκείνων της αρχαίας Ελλάδας και Ρώμης. Κάποια από τα πιο διάσημα εκθέματα του μουσείου είναι ο πρίγκηπας με τα κρίνα, οι διπλοί πέλεκυς , αξιοσημείωτα αντικείμενα από την Κνωσό και τη Φαιστό όπως οι απεικονήσεις από τα ταυροκαθάρψια, ο δίσκος της Φαιστού , η χρωματιστή σαρκοφάγος της Αγίας Τριάδας καθώς και πανέμορφα μινωικά κοσμήματα και αγαλματίδια . Το μουσείο τελεί ακόμα υπό κατασκευή και μόνο ένα μέρος του είναι ανοιχτό προς το κοινό.

✓ **Μουσείο Φυσικής Ιστορίας**

Ο νέος εκθεσιακός χώρος του μουσείου Φυσικής Ιστορίας Κρήτης στεγάζεται σε διατηρητέο βιομηχανικό κτήριο και καλύπτει μια επιφάνεια 6000 τ.μ. Στα διοράματα, που βρίσκονται στον πυρήνα του μουσείου παρουσιάζονται σε φυσικό μέγεθος τα οικοσυστήματα της ανατολικής Μεσογείου , με κέντρο αναφοράς την Κρήτη. Παράλληλα, λειτουργούν πρωτοπόρες μονάδες όπως το «Ζωντανό Μουσείο»

με πλήθος ζωντανών –εντυπωσιακών ζώων, το Πλανητάριο, η Σεισμική Τράπεζα και ο Ερευνότοπος ένας χώρος ειδικά σχεδιασμένος για παιδιά που θέλουν να εξερευνήσουν τη φύση.

✓ **Λαογραφικό Μουσείο «Λυχνοστάτης»**

Το μουσείο «Λυχνοστάτης» στο λιμάνι Χερσονήσου, πλάι στη θάλασσα, είναι ένας χώρος διατήρησης και προβολής της παραδοσιακής ζωής και του λαϊκού πολιτισμού της Κρήτης. Συγκεκριμένα ο επισκέπτης μπορεί να γνωρίσει με τρόπο εποπτικό και βιωματικό την παραδοσιακή αρχιτεκτονική της Κρήτης, τις παραδοσιακές τοπικές ασχολίες, καθώς και την Κρητική γλωρίδα, τον ορυκτό πλούτο της Κρήτης και τη σύγχρονη λαϊκή καλλιτεχνική δημιουργία στην Κρήτη. Το μουσείο «Λυχνοστάτης» με τη βιωματική προσέγγιση της παράδοσης και την προσήλωση στην περιβαλλοντική μέριμνα, δεν είναι απλά ένα ακόμη λαογραφικό μουσείο είναι ένας τόπος ενεργούς λαογραφίας και φυσιογνωσίας της Κρήτης, πρωτότυπος και ξεχωριστός στο είδος του μέσα στον Ελλαδικό χώρο. Το μουσείο ήταν υποψήφιο Ευρωπαϊκό Μουσείο της χρονιάς το 1996, ενώ τιμήθηκε με έπαινο από το Πανεπιστήμιο της Κρήτης το 1997.

✓ **Μουσείο Νίκος Καζαντζάκης**

Λίγα χιλιόμετρα έξω από το Ηράκλειο σε ένα γραφικό ιστορικό χωριό, τους Βαρβάρους (Μυρτιά), το χωριό καταγωγής του πατέρα του συγγραφέα, του καπετάν Μιχάλη, βρίσκεται και λειτουργεί το Μουσείο Νίκος Καζαντζάκης.

Το Μουσείο εγκαινιάστηκε από την τότε Υπουργό Πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη, στις 27 Ιουνίου 1983. Ιδρυτής του Μουσείου είναι ο Γιώργος Ανεμογιάννης. Στο Μουσείο στεγάζονται κειμήλια που θυμίζουν και ζωντανεύουν τη μνήμη του μεγάλου Κρητικού, εθνικού και οικουμενικού μας συγγραφέα.

Μοναστήρια και Μνημεία

✓ **Μοναστήρι του Βροντησίου**

Ένα από τα γνωστότερα και μαγευτικά μοναστήρια της Κρήτης. Κατά τη διάρκεια της Κρητικής Αναγέννησης ήταν σημαντικό κέντρο των γραμμάτων και των τεχνών. Τα ονόματα διάσημων συγγραφέων, ζωγράφων και δασκάλων είναι συνδεδεμένα με την ιστορία του Μοναστηριού. Ο Μιχαήλ Δαμασκηνός, ζωγράφισε εκεί έξι από τα πιο σημαντικά έργα του. Λέγεται ότι ακόμα και ο Δομίνικος Θεοτοκόπουλος

μελέτησε στα εργαστήρια του Μοναστηριού. Το μοναστήρι του Βροντισίου βρίσκεται στους Νότιους πρόποδες του Ψηλορείτη λίγο βορειοδυτικά του Ζαρού και 50 χιλιόμετρα μακριά από το Ηράκλειο.

✓ **Το Μοναστήρι των Βαλσαμόνερων**

Το Μοναστήρι αυτό χτίστηκε πιθανότατα κατά τη διάρκεια των πρώτων αιώνων της Ενετοκρατίας. Εκεί υπάρχουν και χαρακτηριστικά από το 1332. Η Βόρεια πτέρυγα είναι αυτή που χτίστηκε πρώτα ενώ το υπόλοιπο Μοναστήρι κατασκευάστηκε αργότερα.

✓ **Άγιος Μηνάς και Παντάνασσα**

Πρόκειται για το Μικρό Ναό του Αγίου Μηνά και της Παντάνασσας που βρίσκεται νοτιοδυτικά της μονής της Αγίας Αικατερίνης των Σιναΐτών. Αναφέρεται στους καταλόγους των εκκλησιών τους Χάνδακα της εποχής της Ενετοκρατίας. Από το ναό του 1735 σώζεται ένα χαρακτηριστικό γοτθικό παράθυρο στο βόρειο κλίτος. Κατά την άλωση της πόλης από τους Τούρκους, ο ναός βρέθηκε σε αχρηστία μέχρι το 1735. Πολλά από τα κειμήλια του ναού βρίσκονται σήμερα στη συλλογή της Αγίας Αικατερίνης, τα περισσότερα όμως έχουν καταστραφεί. Πολλές από τις εικόνες του ναού που σώζονται μέχρι σήμερα αποτελούν έργα Κρητών αγιογράφων του 18ου αιώνα με μεγάλη καλλιτεχνική αξία. Από τα πολυτιμότερα έργα του ναού είναι οι έξι εικόνες του Μιχαήλ Δαμασκηνού: Η Βάτος, η Θεία Λειτουργία, Μη μου Άπτου, η Προσκύνησις των Μάγων, ο Μυστικός Δείπνος και η Ά Οικουμενική Σύνοδος, που σήμερα βρίσκονται στη συλλογή της Αγίας Αικατερίνης.

Ο μικρός ναός του Αγίου Μηνά συνδέεται με μία από τις πλέον φρικιαστικές στιγμές της ιστορίας του τόπου. Τον Ιούνιο του 1821 οι Τούρκοι έσφαξαν το μητροπολίτη Γεράσιμο Παρδάλη, επισκόπους, ηγούμενους, κληρικούς και απλούς πολίτες που βρέθηκαν μέσα στο ναό και στο περίβολό του. Ο ναός καταστράφηκε από το μεγάλο σεισμό του 1856 και μετά από ένα χρόνο αρχίζει και πάλι να επισκευάζεται..

✓ **Μητροπολιτικός Ναός Αγίου Μηνά**

Ο μικρός ναός του Αγίου Μηνά δεν επαρκούσε πια για να καλύψει τις θρησκευτικές ανάγκες της ολοένα και αυξανόμενης κοινότητας των χριστιανών της πόλης και έτσι δημιουργήθηκε η ανάγκη για την ανέγερση ενός νέου μητροπολιτικού ναού. Ο αρχιτέκτονας ήταν ο Αθανάσιος Μούσης και το 1862 τοποθετήθηκε ο θεμέλιος λίθος ενός από τους πιο μεγαλοπρεπείς και επιβλητικούς ναούς της Ελλάδας.

Η έκρηξη της κρητικής επανάστασης το 1866 απαιτεί την άμεση διακοπή των εργασιών που θα συνεχιστούν το 1883 για να ολοκληρωθούν το 1895, οπότε και γίνονται τα εγκαίνια του περικαλλούς Μητροπολιτικού Ναού. Το δεξιό κλίτος είναι αφιερωμένο στον Άγιο Τίτο και το αριστερό στους Αγίους Δέκα, Μάρτυρες της Κρήτης

✓ **Η Νομαρχία του Ηρακλείου**

Το κτίριο κτίστηκε το 1883 στο σημείο των ενετικών στρατώνων. Σχεδιάστηκε από τον αρχιτέκτονα Αθ. Μούσση και αρχικά είχε μια στενόμακρη ξύλινη οροφή. Στη δεκαετία του 1920 χωρίστηκε σε τρεις ξεχωριστούς τομείς και ξαναχτίστηκε από την αρχή βάση των σχεδίων που έκανε ο Δ. Κυριακού, με εμφανή την επιρροή από την Νεοκλασική Περίοδο. Από την ημέρα της ανακατασκευής του, τα τρία κτίρια στεγάζουν διάφορες υπηρεσίες. Στο Ανατολικό κτίριο στεγάζεται η Νομαρχία Ηρακλείου, στο μεσαίο κτίριο βρίσκονται τα δικαστήρια και στο Δυτικό κτίριο στεγάζεται η Λέσχη Αξιωματικών.

✓ **Τα ενετικά Τείχη – Ο τάφος του Καζαντζάκη**

Τα Ενετικά τείχη του Ηρακλείου χτίστηκαν τον 16ο αιώνα από τον Μικέλε Σαμικέλι, έναν από τους διασημότερους αρχιτέκτονες της εποχής του. Έχουν μήκος περίπου 4 χλμ, πάχος περίπου 15 μέτρων και διαθέτουν 12 πύργους, στο μήκος τους, και 4 μεγάλες πύλες.

Τα τείχη ήταν τόσο καλά χτισμένα που πήρε 21 χρόνια πολιορκίας για να παραδοθεί η πόλη στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και να λήξει η Ενετοκρατία της Κρήτης, ύστερα από 450 χρόνια. Τελικά, το 1669, ο κυβερνήτης Μοροζίνι διαπραγματεύθηκε την παράδοση της πόλης και έφυγε με την πλειοψηφία των κατοίκων της και τα αρχεία της πόλης.

Ο τάφος του Νίκου Καζαντζάκη βρίσκεται στον πύργο Μαρτινένγκο, στο νότιο τμήμα των τειχών. Είναι ένας απλός τάφος, με ένα ξύλινο σταυρό, που έχει χαραγμένη την διάσημη φράση που παρήγγειλε ο Καζαντζάκης να γραφεί στον τάφο του: «Δεν ελπίζω τίποτε. Δεν φοβάμαι τίποτε. Είμαι ελεύθερος».

✓ **Η κρήνη των Λεόντων – Ναός του Αγίου Μάρκου – Δημαρχείο Ηρακλείου**

Η Κρήνη “ Morosini ” ή Λιοντάρια αποτελούσε μαζί με το αντίστοιχο υδραγωγείο ένα σημαντικό τεχνικό και αισθητικό επίτευγμα. Ο Morosini μαζί με τους μηχανικούς του έφεραν το νερό απ τους πρόποδες του Γιούχτα κατασκευάζοντας διάφορα τεχνικά έργα , πάνω στα οποία διαμορφώθηκε ο αγωγός προσαγωγής νερού. Η Κρήνη εγκαινιάστηκε το 1628.

Απέναντι από την βρύση βρίσκεται ο παλιός Καθολικός καθεδρικός ναός του Αγίου Μάρκου, που έχει ανακαινισθεί και σήμερα στεγάζει την Δημοτική Πινακοθήκη, με ενδιαφέρουσες εκθέσεις και αφιερώματα.

Δίπλα από την Πινακοθήκη είναι η παλιά λέσχη των Ενετών Ευγενών, που σήμερα στεγάζει το Δημαρχείο Ηρακλείου. Το κτίσμα καταστράφηκε και ξαναχτίστηκε 3 φορές.ο Morosini ανακατασκεύασε τη Loggia στη θέση που είναι σήμερα,με την προσθήκη ενός νέου κτίσματος για την φύλαξη όπλων , την Armeria.

Εικόνα 41 - Κρήνη των Λεόντων

✓ **Ο ναός του Αγίου Τίτου**

Ο Τίτος ήταν ο Κρητικός μαθητής του Αποστόλου Παύλου, που κήρυξε τον Χριστιανισμό στην Κρήτη και έκανε το νησί βαθύτατα χριστιανικό, μέχρι σήμερα. Η εκκλησία του Αγίου Τίτου χτίστηκε από τους Ενετούς, καταστράφηκε πολλές φορές και ξαναχτίστηκε σαν τζαμί από τους Τούρκους, μετά την πτώση του Χάνδακα, το 1669.

Η πρώτη εκκλησία περιείχε την κάρα (κεφάλι) του Αγίου Τίτου, το οποίο φυγάδευσαν στο Βατικανό οι Ενετοί, με την έξοδο τους από το νησί εκείνη την χρονιά. Το 1966 το κειμήλιο επεστράφη στους Κρητικούς από τον Πάπα Παύλο τον 4ο, και σήμερα βρίσκεται στο μικρό παρεκκλήσι αριστερά του νάρθηκα.

Φυσικά κάλλη

Ίσως δεν υπάρχει, εκτός της Κρήτης, άλλο σημείο στη γη που μπορεί να ανταγωνιστεί την αρμονική σχέση της μυθολογίας και της Φύσης. Η Φύση είναι αυτή που ώθησε τους Κρήτες να δημιουργήσουν θεούς και μύθους που είναι πλέον μέρος της παράδοσής μας. Θεότητες και ήρωες ήταν δημιουργήματα της φύσης και του ανθρώπινου χαρακτήρα. Στο Νομό Ηρακλείου, μπορεί κανείς να συναντήσει το Ιερό βουνό Ίδη όπου σύμφωνα με την παράδοση, κάθε Άνοιξη ο Δίας ξαναγεννιέται. Στους λόφους του Γιούχτα και των Αστερούσιων Ορέων υπάρχει σπάνια χλωρίδα και πανίδα που οφείλεται στις θαυμάσιες κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν. Από επιστημονικής άποψης είναι τα οικοσυστήματα τα οποία δημιουργήθηκαν σε μεγαλύτερες ορεινές πλαγιές. Στο Γιούχτα μάλιστα φιλοξενείται μία από τις μεγαλύτερες αποικίες αρπακτικών πουλιών. Επίσης, σύμφωνα με την παράδοση πιστεύεται ότι εκεί θάφτηκε ο Δίας. Μάλιστα από μια συγκεκριμένη οπτική γωνία το βουνό έχει το σχήμα κεφαλιού με στέμμα!

Όλη η περιοχή του Νομού Ηρακλείου είναι διάσπαρτη από διάφορα αρωματικά και θεραπευτικά φυτά που γεμίζουν την Άνοιξη με ένα ευγενές άρωμα την ατμόσφαιρα.

2.1.2.4 Νομός Λασιθίου

Ο Νομός Λασιθίου έχει μια ιδιαίτερης γοητείας φυσική ομορφιά που συναρπάζει κάθε φορά τον επισκέπτη του συνδυάζοντας διαδρομές του παρελθόντος με ένα πολλά υποσχόμενο παρόν και μέλλον. Τόπος με έντονες αντιθέσεις, όπου κανείς μπορεί να βρει μοναδικά αρχαιολογικά ευρήματα, εντυπωσιακά φαράγγια, πανέμορφα οροπέδια, μικρά γραφικά χωριά.

Ιστορικά στοιχεία

Στην αρχαιότητα υπήρχε στην περιοχή ένα μικρό λιμάνι, η Λατώ , που ήταν επίνειο της Δωρικής πόλης Λατώ η Ετέρα που βρισκόταν στη σημερινή θέση Γουλάς. Η πόλη κατά τον 3ο αι. προ Χριστού ήταν μεγάλο εμπορικό λιμάνι με ισχυρή επιρροή και έκοβε δικά της νομίσματα.

Κατά το 13ο αι. ο κόλπος του Μιράμπελλου πήρε το όνομα του από το φρούριο που έφτιαξαν εδώ οι Γενουάτες. Από το οχυρό αυτό που βρισκόταν πάνω σε ένα λόφο δυτικά του λιμανιού, δε διατηρείται κανένα ίχνος.

Τον 16ο αι. έδωσαν οι Ενετοί στην πόλη τη σημερινή της ονομασία από το εκκλησάκι του Αγίου Νικολάου που σώζεται μέχρι σήμερα στη μικρή χερσόνησο.

Μετά το 1870 ήρθαν στην περιοχή πολλοί Σφακιανοί για να αποφύγουν τις αιματηρές διαμάχες που κρατούσαν χρόνια. Από τότε άρχισε να αναπτύσσεται το μέρος.

Οι αρχαιολογικές έρευνες απέδειξαν ότι το Οροπέδιο κατοικείται από τα Νεολιθικά χρόνια. Αποκαλύφθηκαν οικισμοί στη θέση Καρφή και Πλάτη. Στα Ιστορικά χρόνια αποτελούσε τμήμα της πόλης κράτους Λυττού. Στη βυζαντινή περίοδο υπήρχε στη θέση Αυγουστή μεγάλος οικισμός. Οι Βενετοί όμως το 1263, έδιωξαν όλους τους κατοίκους του Λασιθίου γιατί το Οροπέδιο είχε γίνει κέντρο αντίστασης των επαναστατών. Έτσι τα χωριά ερημώθηκαν για δύο ολόκληρους αιώνες και ο κάμπος κατάντησε αγριότοπος. Όταν όμως οι Βενετοί αντιμετώπισαν έλλειψη σε σιτηρά αναγκάστηκαν να επιτρέψουν να κατοικηθούν και πάλι.

Αρχαιολογικοί Χώροι

✓ Ζάκρος

Το Ανάκτορο της Ζάκρου είναι το τέταρτο από άποψη μεγέθους ανάμεσα στα Μινωικά Ανάκτορα. Βρισκόταν σε μία πλεονεκτική στρατηγικής σημασίας τοποθεσία, σε έναν προστατευμένο κόλπο και ήταν το οικονομικό και εμπορικό κέντρο που είχε συναλλαγές με τις χώρες της Ανατολής. Αυτό άλλωστε φαίνεται και από τα ευρήματα των ανασκαφών όπως ελεφαντόδοντα, χάλκινα νομίσματα και πολλά άλλα. Είχε δύο κυρίως κτίρια: το παλιό ανάκτορο το οποίο κατασκευάστηκε το 1900 π.Χ και το καινούριο το οποίο κατασκευάστηκε το 1600 Π.Χ. αλλά καταστράφηκε το 1450 όπως και τα υπόλοιπα μινωικά Ανάκτορα. Το Ανάκτορο ήταν το οικονομικό, θρησκευτικό και εμπορικό κέντρο και ήταν περιτριγυρισμένο από την πόλη. Μετά την καταστροφή του δεν ξανακτίστηκε και η όλη περιοχή χρησιμοποιούταν μόνο για καλλιέργεια.

✓ Γουρνιά

Η Γουρνιά- η αρχαία της ονομασία δεν είναι ακόμα γνωστή- είναι το πιο χαρακτηριστικό κτίσμα μεσαίου μεγέθους από αυτά που έχουν ανασκαφεί και τοποθετείται χρονολογικά στην κορύφωση του Μινωικού Πολιτισμού (1550-1450 π.Χ) Ονομάζεται "Πομπηία της Μινωικής Κρήτης" εξαιτίας της πολύ καλής κατάστασης συντήρησης. Βρίσκεται σε ένα χαμηλό λόφο κοντά στη θάλασσα στην Ιεράπετρα. Οι πρώτοι κάτοικοι εγκαταστάθηκαν εκεί την Προμινωική Περίοδο (γύρω στο 2300 π.Χ). Επίσης σώζονται ερείπια της Μεσομινωικής Περιόδου (2000-1600 π.Χ).

✓ Λατώ

Η Λατώ ήταν από τις σημαντικότερες Δωρικές Πόλεις-Κράτη της Κρήτης, αν και πρέπει να υπήρχε και πριν την κάθοδο των Δωριέων. Είναι χτισμένη ανάμεσα σε δύο λόφους, μια τοποθεσία που προστατεύεται από πιθανές επιθέσεις αλλά συνάμα είχε και υπέροχη θέα στον Κόλπο του Μιραμπέλλου. Η Λατώ ήταν και γενέτειρα του Νέρχου μεγάλου θαυμαστή του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Πριν το τέλος του 3ου π.Χ αιώνα οι κάτοικοι της Λατούς συμμετείχαν στη Ομοσπονδία των Κρητικών Πόλεων και μοιραζόντουσαν τους ίδιους νόμους. Είχε πολλές συναλλαγές με τη Ρόδο και με τον Ευμένη το Βασιλιά της Περγάμου. Ωστόσο ήταν σε συνεχή διαμάχη με τη γειτονική πόλη του όλους για τη διευθέτηση των μεταξύ τους συνόρων. Το λιμάνι της

πόλης ήταν η Καμάρα, ο σημερινός Άγιος Νικόλαος και ήταν τόσο δραστήρια που το στρατηγείο μεταφέρθηκε εκεί το 20 Π.Χ. αιώνα και η Λατώ εγκαταλείφθηκε σταδιακά.

✓ **Βασιλική**

Η Βασιλική ήταν από τις πρώτες Μινωικές πόλεις που είχαν πολεοδομικό σχέδιο. Βρίσκεται στην κορυφή και στις πλαγιές ενός χαμηλού λόφου, κοντά στο χωριό Βασιλική. Η πρώτη αποικία παρουσιάζεται στην Προμινωική περίοδο (γύρω στα 2600-2300 π.Χ) και οφείλει την ανάπτυξή της όχι μόνο στη στρατηγική της θέση αλλά και στις άριστες σχέσεις με τις γειτονικές πόλεις. Το κυρίως κτίριο της τοποθεσίας καταστράφηκε από φωτιά γύρω στα 2300 Π.Χ. Ο λόφος επανακατοικήθηκε στη Μεσομινωική Περίοδο, όπως αποδεικνύεται από ένα κτίσμα της περιόδου εκείνης (γύρω στα 2200 - 1900 π.Χ), μέχρι τη Ρωμαϊκή Περίοδο.

✓ **Παλαιόκαστρο**

Στο Βορειότερο σημείο της Ανατολικής Κρήτης βρίσκονται τα ερείπια της τοποθεσίας που άνθισε κατά τη διάρκεια της Υστερομινωικής Περιόδου (1550-1220 π.Χ). Ωστόσο στην ίδια περιοχή υπάρχουν και ερείπια της Προμινωικής και Μεσομινωικής Περιόδου (3000-1550 π.Χ), κυρίως νεκροταφεία με καλοφτιαγμένες οστεοθήκες και διάφορα σπίτια. Εικάζεται πως η περιοχή κατοικήθηκε όταν εγκαταλείφθηκε η Ζάκρος (το 1450 π.Χ). Η πόλη κάλυπτε μια συνολική έκταση άνω των 50.000 τετραγωνικών μέτρων, ήταν πυκνοκατοικημένη αλλά ανοχύρωτη.

✓ **Τρυπητός**

Σε μια μικρή περιοχή που ονομάζεται Τρυπητός, 3 χιλιόμετρα ανατολικά από τη μοντέρνα Σητεία βρίσκεται μία πόλη της Ελληνιστικής Περιόδου (μέσα του 4^{ου} – 10^{ου} αιώνα π.Χ), που ονομαζόταν πιθανότατα Ιτεία.

✓ **Χαμέζι**

Σε έναν λόφο που ονομάζεται Σουβλωτό Μουρί βρίσκεται το μοναδικό οβάλ σπίτι της Μεσομινωικής Περιόδου (2100-2000 π.Χ). Η κατασκευή του σπιτιού είναι μία μικρή αυλή περιτριγυρισμένη από δωμάτια. Ένα από τα μεγαλύτερα δωμάτια χρησιμοποιούταν σαν Ιερό. Σε μία νεότερη αρχιτεκτονική φάση ανήκουν τα ευρήματα τριών δωματίων στην ανατολική επεκταμένη μεριά, ελάχιστα σκεπασμένα.

Μουσεία

✓ Αρχαιολογικό Μουσείο Ιεράπετρας

Το Μουσείο ιδρύθηκε στα τέλη του 19ου αιώνα, κατά τη διάρκεια της Τουρκικής κατοχής στην Κρήτη και είχε στεγαστεί σε πολλά κτίρια στο παρελθόν. Σήμερα στεγάζεται στο Οικονομικό Οθωμανικό Σχολείο, το οποίο έχει χαρακτηριστεί διατηρητέο και έχει δωριθεί στο Υπουργείο Πολιτισμού από το Δήμο Ιεράπετρας.

Στις συλλογές που εκτίθενται συμπεριλαμβάνονται τα παρακάτω: Μινωική τέχνη, όπως ζωγραφισμένες σαρκοφάγους, πιθάρια, βάζα και πολλά άλλα που χρονολογούνται γύρω στο 1400-1200 π.Χ. Αγαλματίδια και αμφορείς της Γεωμετρικής Περιόδου (9ος με 8ος αιώνας π.Χ.). Αντικείμενα της Αρχαϊκής Περιόδου (κυρίως αγαλματίδια και αμφορείς του 7ου και 6ου αιώνα π.Χ.). Αμφορείς και αγαλματίδια της Ελληνιστικής και Κλασσικής Περιόδου (τέλη 1ου π.Χ. - 4ου μ.Χ. αιώνα). Ρωμαϊκές επιγραφές και αγάλματα. Νεκρικά αντικείμενα των Ελληνικών και Ρωμαϊκών ετών.

✓ Αρχαιολογική Συλλογή Νεαπόλεως

Η αρχαιολογική συλλογή της Νεάπολης, δημιουργήθηκε πριν το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και μέσα σε δύο χρόνια συμπεριλάμβανε παραπάνω από 1000 αντικείμενα, τα περισσότερα εκ των οποίων βρέθηκαν στην περιοχή του Μεραμβέλου καθώς και σε άλλες τοποθεσίες της περιοχής. Κατά τη διάρκεια της Ιταλικής κατοχής και χάρις στις προσπάθειες του τότε έκτακτου έφορου αρχαιοτήτων, Εμμ. Μαυροειδή, η συλλογή προστατεύθηκε στο υπόγειο της Ένωσης. Σήμερα στεγάζεται σε ένα κτίριο το οποίο δωρίθηκε από το Υπουργείο Υγείας και το Δήμο στο Υπουργείο Πολιτισμού.

✓ Αρχαιολογικό Μουσείο Αγίου Νικολάου

Το Μουσείο του Αγίου Νικολάου ιδρύθηκε το 1970 ώστε να μπορέσουν να στεγαστούν τα αναρίθμητα αρχαιολογικά ευρήματα της Ανατολικής Κρήτης, τα οποία μέχρι τότε στεγάζονταν στο Μουσείο Ηρακλείου.

Στις συλλογές του συμπεριλαμβάνονται μεταξύ άλλων: Ευρήματα της Προμινωικής Περιόδου (3000-2000 π.Χ. καθώς και ευρήματα της Μεσομινωικής Περιόδου (2600-2200 π.Χ.) από τα κορυφαία Ιερά των: Πετσοφά, Μόδι, Τραόσταλος, Καλαμάκι, Πρινιά, Ετιανή και Κεφάλαια. Ευρήματα της Μεταμινωικής Περιόδου (1400 - 1200 π.Χ.) από τους τάφους της Μιλάτου και του Κριτσά. Ευρήματα της Γεωμετρικής

Περίοδου από τον Ανάβλοχο Βραχασίου. Ευρήματα της Αρχαϊκής Περιόδου από την περιοχή του Όλους. Ευρήματα από την πόλη Λατώ έως την Καμάρα που χρονολογούνται από την Ελληνιστική στη Ρωμαϊκή περίοδο.

✓ **Αρχαιολογικό Μουσείο Σητείας**

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Σητείας συμπεριλαμβάνει τα πιο σημαντικά ευρήματα της Ανατολική Κρήτης. Εκτός από τους χώρους εκθέσεως, το Μουσείο έχει αποθήκες, εργαστήρια και γραφεία με προσωπικό. Το Μουσείο είναι ανοικτό στο κοινό από το 1984 και σχεδιάζεται να επεκταθεί σύντομα. Τα αντικείμενα είναι εκτεθειμένα με χρονολογική σειρά, με επεξηγηματικές πληροφορίες για κάθε περίοδο.

✓ **Μουσείο – Εκθετήριο Τοπικών προϊόντων**

Το εκθετήριο – μουσείο τοπικών προϊόντων, δημιουργήθηκε και λειτουργεί με την ευθύνη της Ένωσης Αγροτικών Συνεταιρισμών Σητείας. Σκοπός του η προβολή των τοπικών προϊόντων, η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής και η ενίσχυση της τοπικής παραγωγής. Κυρίαρχα προϊόντα είναι το περίφημο ελαιόλαδο «Σητεία», ο φημισμένος «Κρητικός Τοπικός Οίνος» της Σητείας και η τσικουδιά Βαρβάκι.

✓ **Λαογραφικό Μουσείο**

Μετά από μακροχρόνιες προσπάθειες και δραστηριοποίηση των μελών του πολιτιστικού συλλόγου «Βιτσέντζος Κορνάρος» και με τη συνεργασία και αρωγή του Δήμου οργανώθηκε και λειτουργεί ένα αξιόλογο λαογραφικό μουσείο με ενδιαφέροντα εκθέματα. Τα εκθέματα ανήκουν στον προηγούμενο αιώνα και στις αρχές του αιώνα μας.

Περίφημα κεντήματα υφαντά εξαιρετικής τέχνης, ξυλόγλυπτα, τοπικές ενδυμασίες, οικοσκευές εικόνες και άλλα είδη δίνουν μια παραστατική εικόνα της παλιάς ζωής των κατοίκων της Σητείας

Μοναστήρια και Μνημεία

✓ Μονή Τοπλού

Από τα πιο ονομαστά και πλούσια μοναστήρια που έχουν απομείνει είναι η μονή της Κυράς Ακρωτηριανής, γνωστότερο με το όνομα Τοπλού, επειδή πήρε το προνόμιο κατά την οθωμανική κατάκτηση να διατηρεί κανόνι. Η Μονή Τοπλού είναι ένα ιστορικό μοναστήρι που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σε όλους τους αγώνες των Κρητικών για Ελευθερία.

Το καθολικό τη Μονής είναι αφιερωμένο στην Παναγία και στον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο. Ο δραστήριος ηγούμενος της μονής Φιλόθεος Σπανουδάκης σήμερα έχει φροντίσει να αναστηλωθεί ολόκληρο το μοναστήρι και να οργανωθεί μουσείο παλιών εικόνων και χαλκογραφιών. Ιδιαίτερης καλλιτεχνικής αξίας και έμπνευσης είναι οι δύο φορητές εικόνες, έργο του Ιωάννου Κορνάρου, η εικόνα «Μέγας εί Κύριε και Θαυμαστά τα έργα Σου» και η Αγία Αναστασία η Φαρμακολύτρια. Εκτός από τις φορητές εικόνες εξαιρετικής τέχνης εκτίθενται Ευαγγέλια, αργυροεπίχρυσοι σταυροί, μολυβδόβουλα πατριαρχικά συγίλια, αρχιερατικά άμφια κ.α.

✓ Μονή Καψά

Σκαλωμένο στο φρύδι της εξόδου του φαραγγιού των Περβολακίων, σε επιβλητικό τοπίο που ατενίζει το Λιβυκό πέλαγος βρίσκεται το μοναστήρι του Αγίου Ιωάννη του Καψά. Το μοναστήρι είναι μετόχι της Μονής Τοπλού και απέχει 9 χλ.μ. από τον οικισμό του Μακρύ Γιαλού.

✓ Μονή Παναγίας Φανερωμένης

Βρίσκεται στην περιοχή Πλατάνι, δυτικά της Σητείας. Σήμερα το μοναστήρι είναι σχεδόν εγκαταλελειμμένο και στο μικρό αυτό βυζαντινό εκκλησάκι, πιθανότατα του 15ου αιώνα, σπάνια γίνονται λειτουργίες.

✓ Η Εκκλησία της Παναγίας Κεράς

Η κανονική εκκλησία με τρούλο χτίστηκε το 13ο μ.Χ. αιώνα και ήταν αφιερωμένη στην Κοίμηση της Θεοτόκου. Τα υπόλοιπα κλίτη προστέθηκαν τον επόμενο αιώνα και η εκκλησία επιδιορθώθηκε.

✓ **Νησίδα Σπιναλόγκα**

Νησίδα στην είσοδο του κόλπου της Ελούντας όπου κατά την αρχαιότητα υπήρχε φρούριο των Ολουνιτών. Το 1579 κτίσθηκε από τους Βενετούς ισχυρότατο φρούριο, το οποίο παρέμεινε στην κυριαρχία τους και μετά την κατάληψη της Κρήτης από τους Τούρκους το 1669. Τα τελευταία χρόνια της Τουρκοκρατίας ήταν ασφαλής τόπος διαμονής οθωμανικών οικογενειών. Το 1903, με απόφαση της κρητικής πολιτείας, ορίστηκε ως τόπος διαμονής των λεπρών της Κρήτης. Αναστηλωτικές εργασίες από την 13 Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων έγιναν σε μεμονωμένα παλαιά κτίσματα.

Φυσικά κάλλη

✓ **Κάτω Ζάκρος**

Το φαράγγι της Κάτω Ζάκρου είναι γνωστό και ως φαράγγι των νεκρών. Εδώ οι μινωίτες στις σχισμές και στα κοιλώματα έθαβαν τους νεκρούς τους. Είναι μέρος του ευρωπαϊκού μονοπατιού E4 και εύκολα κανείς σε μία ώρα μπορεί να το διασχίσει.

✓ **Φαράγγι Λαμνονίου**

Το φαράγγι του Λαμνονίου πήρε το όνομά του από το χωριό Λαμνόνι. Η άκρη του συναντά τις πανέμορφες παραλίες του Ξερόκαμπου.

✓ **Φαράγγι Πεύκων**

Το φαράγγι των Πεύκων είναι ένα υπέροχο φαράγγι με καταπληκτικούς σχηματισμούς των πετρωμάτων του από την επίδραση των φυσικών δυνάμεων και οδηγεί στην παραλία του Μακρύ Γιαλού.

✓ **Το σπήλαιο του Ψυχρό**

Το σπήλαιο του Ψυχρό είναι ένας από τους σημαντικούς λατρευτικούς χώρους της Μινωικής Κρήτης. Η λειτουργία σπηλαίων ως Ιερών ήταν ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της πίστης και θρησκείας των αρχαίων Κρητών. Τα αντικείμενα που βρέθηκαν στο σπήλαιο μαρτυρούν την παρουσία ανθρώπων από την Προμινωική έως και τη Ρωμαϊκή Περίοδο. Τα ευρήματα ήρθαν στο φως έπειτα από ιδιωτικές και παράνομες ανασκαφές και σήμερα εκτίθενται στο Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου, αλλά και στο Μουσείο της Οξφόρδης.

✓ **Οι ανεμόμυλοι του Λασιθίου**

Η πιο εντυπωσιακή ομάδα ανεμόμυλων στην Κρήτη. Βρίσκονται στη Βόρεια είσοδο του Οροπεδίου Λασιθίου είναι το σήμα κατατεθέν όλης της περιοχής. Σήμερα σώζονται 24 ανεμόμυλοι από τους 26 που ήταν αρχικά, εκ των οποίων οι 7 επεκτείνονται στη Νότια είσοδο του Οροπεδίου. Αυτού του είδους οι ανεμόμυλοι συναντούνται μόνο στην Κρήτη και στην Κάρπαθο, αλλά αυτοί της Κρήτης είναι γενικά πιο καλοχτισμένοι και πιο όμορφοι.

✓ **Το Φαράγγι του Χάους**

Το φαράγγι αυτό βρίσκεται μπροστά από το χωριό Βασιλική. Είναι ένα σπάνιο μορφολογικό φαινόμενο σε ολόκληρη την Ευρώπη. Είναι το ψηλότερο φαράγγι στην Ευρώπη (700 μέτρα ύψος και στη βάση του 8 μέτρα φάρδος). Πίσω από το φαράγγι βρίσκεται μία χαράδρα η οποία είναι απλησίαστη από την είσοδο του φαραγγιού ενώ υπάρχουν και δύο μικρές λίμνες που καθιστούν το φαράγγι σε ένα πολύ σπάνιο υγροβιότοπο.

✓ **Τα νησιά Διονυσιάδες**

Είναι ένα σύμπλεγμα από τις νησίδες Δραγονάδα, Γιννισάδα, Παξιμάδα και Παξιμαδάκι, όπου βρίσκεται ένα σπάνιο είδος γερακιού, το γνωστό επονομαζόμενο "Γεράκι Ελεονόρα".

✓ **Το νησί Χρυσή ή Γαϊδουρονήσι**

Είναι ένα νησί απέναντι από την Ιεράπετρα, το οποίο μπορεί κανείς να επισκεφθεί καθημερινά. Όπως μαρτυρά και το όνομα είναι καλυμμένο από χρυσή αμμουδιά, χρυσούς λόφους και ένα μοναδικό δάσος κέδρων.

✓ **Βάι**

Το Βάι βρίσκεται 25 χιλιόμετρα ανατολικά της Σητείας και είναι ένα μοναδικό φοινικόδασος σε ένα τοπίο ασυνήθιστης τροπικής ομορφιάς. Σύμφωνα με μία εκδοχή, το δάσος το δημιούργησαν οι Φοίνικες κατακτητές που είχαν εγκατασταθεί στη γειτονική πόλη Ίτανος και λάτρευαν το θεό Φοίνικα. Σύμφωνα με μία άλλη εκδοχή, υποστηρίζεται ότι το δάσος το δημιούργησαν οι αιγύπτιοι πολεμιστές του Πτολεμαίου, οι οποίοι είχαν έρθει σαν σύμμαχοι της Ιτάνου για τη διαμάχη που είχε τότε με την Πραισό και την Ιεράπετρα. Η τρίτη εκδοχή υποστηρίζει ότι το δάσος

δημιουργήθηκε από τα κουκούτσια των χουρμάδων των Σαρακηνών πειρατών που έφαγαν σαν παραδοσιακό έδεσμα μετά την κατάκτηση της νήσου το 824 π.Χ

✓ **Σελέκανος**

Στη Σελέκανο βρίσκεται ένα δάσος από κυπαρίσσια και πεύκα, μοναδικό στο είδος του και ενδείκνυται για ορειβασία και για φυσιολατρικό τουρισμό.

✓ **Δικταίον Άντρο**

Ο επισκέπτης του Οροπεδίου Λασιθίου πρέπει να επισκεφθεί και το Δικταίο Άντρο. Είναι το σπήλαιο στο οποίο σύμφωνα με τη μυθολογία μεγάλωσε ο Δίας με τη βοήθεια της κατσίκας Αμάλθειας και των Κουρητών. Βρίσκεται παραπάνω από το χωριό Ψυχρό, σε υψόμετρο 1025 μέτρων.

2.2 Εκπαίδευση

Το εκπαιδευτικό επίπεδο των εργαζομένων της Περιφέρειας Κρήτης εμφανίζει αποκλίσεις σε σχέση με το σύνολο της χώρας. Υπάρχει υστέρηση σε πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και σε αποφοίτους μέσης εκπαίδευσης, ενώ η εξειδίκευση της οικονομίας στον πρωτογενή τομέα και τον τουρισμό δημιουργεί υψηλές απαιτήσεις σε δεξιότητες και ειδικεύσεις. Οι υποδομές εκπαίδευσης κυρίως της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Περιφέρεια Κρήτης είναι σε υψηλό επίπεδο.

Η Κρήτη βρίσκεται μεταξύ των πιο ισχυρών περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά τον τομέα της παραγωγής και της προσφοράς. Μετά από 20 χρόνια σημαντικών επενδύσεων, διαθέτει σημαντική υποδομή για την παραγωγή έρευνας και τεχνολογίας με διεθνή αναγνώριση, σύγχρονες εγκαταστάσεις σε ένα ευρύ φάσμα υψηλών τεχνολογιών και διεθνώς ανταγωνιστικά ειδικά όσον αφορά τη διεκδίκηση Ευρωπαϊκών χρηματοδοτήσεων Έρευνας και Τεχνολογίας. Ορισμένα από τα ερευνητικά ιδρύματα της περιφέρειας όπως το **ΙΤΕ** και το **ΙΘΑΒΙΚ** έχουν δυνατότητα να λειτουργούν λαμβάνοντας λιγότερο από 20% της χρηματοδότησής τους από το Ελληνικό κράτος. Επίσης ικανοποιητική είναι η κινητικότητα και ανταλλαγή επιστημονικού προσωπικού (ερευνητές, εκπαιδευόμενοι) μεταξύ ερευνητικών κέντρων και πανεπιστημίων.

Στην Κρήτη λειτουργούν το **Πανεπιστήμιο**, το **Οολυτεχνείο**, το **M.A.I.X.**, το **ΤΕΙ Κρήτης**, καθώς και Τουριστικές σχολές όπως η **IATA** και η **ΑΣΤΕΑΝ** αναπτύσσοντας σημαντική εκπαιδευτική και ερευνητική δραστηριότητα .

Παρ'όλα αυτά, το κενό στη τουριστική εκπαίδευση υπάρχει και είναι αρκετά εμφανές. Κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής περιόδου η συντριπτική πλειοψηφία των τουριστικών επιχειρήσεων καταφεύγουν στη πρόσληψη ατόμων ανειδίκευτων, ανεκπαιδευτων, ατόμων που ευκαιριακά ασχολούνται με τα τουριστικά επαγγέλματα. Ακόμη πιο ανησυχητικό είναι το φαινόμενο της σοβαρής έλλειψης ειδικοτήτων στα ξενοδοχειακά επαγγέλματα καθώς και το γεγονός ότι πολλά μορφωμένα άτομα αποφεύγουν το ξενοδοχειακό επάγγελμα. Αυτό βέβαια έχει ως αποτέλεσμα να επιδρά αρνητικά στην παροχή των υπηρεσιών, το σέρβις των πελατών, τις πωλήσεις, τα κέρδη, τις επενδύσεις, το κύρος του ίδιου του τουριστικού προορισμού. Η εκπαίδευση λοιπόν είναι αναγκαία.

2.3 Τουριστική Ανωδομή

Στην ενότητα αυτή θα δούμε αναλυτικά τους τύπους και τις κατηγορίες των τουριστικών καταλυμάτων. Θα δούμε επίσης στοιχεία για τα τουριστικά γραφεία καθώς επίσης και για τις αεροπορικές εταιρείες.

2.3.1 Δομές Τουριστικών καταλυμάτων

Χωρίς αμφιβολία, η Κρήτη, προσφέρει μια ποικιλία προσφοράς τουριστικών καταλυμάτων όλων των ειδών. Η αύξηση της τουριστικής υποδομής στην Κρήτη τα τελευταία χρόνια ήταν λίγο μικρότερη από τον αντιπροσωπευτικό μέσο όρο της Ελλάδας. Η αύξηση αυτή δικαιολογείται χρονικά από το 1995 από τότε δηλαδή που η Ελληνική κυβέρνηση χορήγησε στα καταλύματα το 'Σήμα Νόμιμης Διαχείρισης', σε μία προσπάθεια να ενθαρρύνει τους ιδιοκτήτες παράνομων κατασκευασμένων καταλυμάτων και κυρίως των αυτοεξυπηρετούμενων να νομιμοποιηθούν. Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται ο διαχωρισμός των χαρακτηριστικών των τουριστικών καταλυμάτων βάσει του είδους, της κατηγορίας, της χωροθέτησης και της δυναμικότητας ανά νομό κατά τα έτη 2004- 2010.

Είδη και κατηγορίες τουριστικών καταλυμάτων

Τα είδη των τουριστικών καταλυμάτων στους τέσσερις νομούς της Κρήτης κατά τα έτη 2004-2005 μπορούν να χωριστούν ως εξής:

1. Ξενοδοχειακές Μονάδες
2. Ενοικιαζόμενα Δωμάτια- Διαμερίσματα
3. Campings
4. Τουριστικές Κατοικίες- Επαύλεις

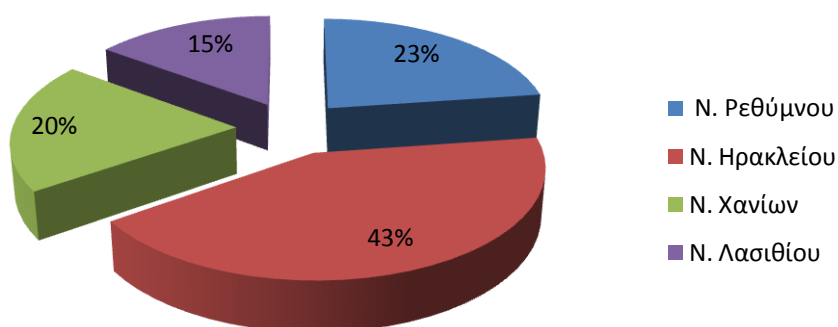
2.3.1.1 Ξενοδοχειακές Μονάδες

Η γενικότερη εικόνα των ξενοδοχειακών μονάδων το έτος 2004 ανά νομό έχει ως εξής:

Νομοί	Μονάδες	Κλίνες
Ν. Ηρακλείου	517	59.438
Ν. Λασιθίου	236	21.274
Ν. Ρεθύμνου	284	27.479
Ν. Χανίων	458	30.810
Σύνολο	1.495	139.001

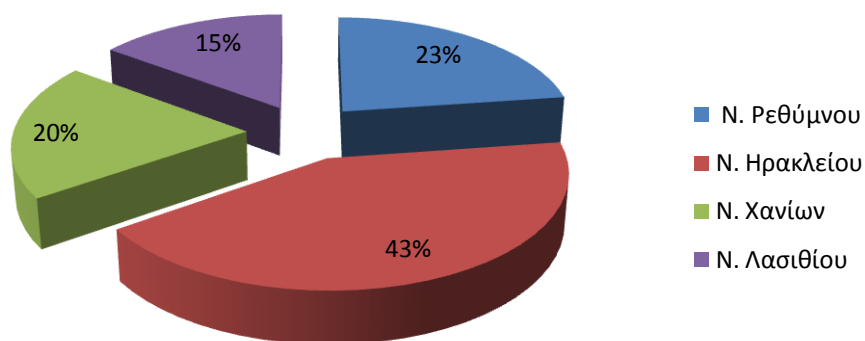
Κατηγορίες, μονάδες, δωμάτια και κλίνες ξενοδοχείων ανά νομό το 2004

Από τον παραπάνω πίνακα συμπεραίνουμε ότι το 2004 ο νομός Ηρακλείου έρχεται πρώτος σε αριθμό ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών, ενώ οι νομοί Λασιθίου και Ρεθύμνης έχουν σχεδόν το μισό αριθμό από το νομό Ηρακλείου. Όπως φαίνεται και στα παρακάτω διαγράμματα, ο νομός Χανίων πλησιάζει το νομό Ηρακλείου με 31% και 34% αντίστοιχα στις ξενοδοχειακές μονάδες, ενώ ξεκάθαρη είναι η υπεροχή του νομού Ηρακλείου στις κλίνες.

Γράφημα 3 - Ποσοστιαίο διάγραμμα ξενοδοχειακών μονάδων ανά νομό 2004

Όπως βλέπουμε από το παραπάνω ποσοστιαίο διάγραμμα ξενοδοχειακών μονάδων ανά νομό, για το 2004 το Ηράκλειο κατείχε την πρώτη θέση σε ποσότητα κλινών για το συγκεκριμένο έτος με ποσοστό 34,57% στην δεύτερη θέση έρχονται τα Χανιά με ποσοστό 30,64%, ακολουθεί το Ρέθυμνο με ποσοστό ξενοδοχειακών μονάδων που φτάνει το 19% και τέλος έρχεται ο νομός Λασιθίου με ποσοστό 15,79%

Γράφημα 4 -Ποσοστιαίο διάγραμμα κλινών ανά νομό 2004

Στο συγκεκριμένο διάγραμμα αναπαριστάται σε ποσοστά, ο αριθμός κλινών ανά Νομό για το 2004. Ο Νομός με το μεγαλύτερο ποσοστό κλινών, είναι ο νομός Ηρακλείου με ποσοστό 42,76% μετά ακολουθεί ο νομός Χανίων με ποσοστό 2,17% , στην τρίτη θέση έρχεται ο νομός Ρεθύμνου με ποσοστό 22,17% ενώ στην τέταρτη θέση κατατάσσεται ο νομός Λασιθίου με ποσοστό 15,3%.

Στην συνέχεια ακολουθούν πίνακες που περιγράφουν τις κατηγορίες των ξενοδοχειακών μονάδων ανά νομό το έτος 2004.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ηρακλείου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	13	3982	8056
	A	58	10538	20080
	B	65	4764	9086
	C	137	4818	9180
	D	46	1303	2587
	E	15	344	668

Πίνακας 2- Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Ηρακλείου βάση κατηγορίας

Στον πίνακα 2 φαίνεται ότι στο νομό Ηρακλείου τα περισσότερα ξενοδοχεία, είναι τρίτης κατηγορίας (C→137 μονάδες). Ακολουθούν τα ξενοδοχεία A και B κατηγορίας με ποσότητα 58 και 65 μονάδες αντίστοιχα, ενώ λιγότερα είναι τα ξενοδοχεία τέταρτης και πέμπτης κατηγορίας(D→46 και E→15 αντίστοιχα). Ενώ τα ξενοδοχεία πολυτελείας είναι 13.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Λασιθίου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	9	1534	2943
	A	21	3007	5880
	B	26	1616	3177
	C	70	2219	4186
	D	19	232	439
	E	7	63	125

Πίνακας 3 - Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Λασιθίου βάση κατηγορίας

Στον πίνακα 3 περιγράφονται αναλυτικά, οι κατηγορίες αλλά και το σύνολο δωματίων και κλινών για το Νομό Λασιθίου. Όπως καταγράφεται στον πίνακα, ο νομός Λασιθίου έχει περισσότερες μονάδες τρίτης κατηγορίας (C→70 μονάδες), οι οποίες αποτελούνται από 2.219 δωμάτια τα οποία αντιστοιχούν σε 4.186 κλίνες. Τα λουξ ξενοδοχεία δεν ξεπερνούν τα 10, κάτι που θα μπορούσε να καταδεικνύει τη μειωμένη προσέλευση τουριστών υψηλού οικονομικού επιπέδου. Εξετάζοντας όμως τους πίνακες αναλυτικής καταγραφής των νομών Λασιθίου και Ρεθύμνου εύκολα διαπιστώνουμε ότι από άποψη μονάδων, δωματίων και κλινών, ο νομός Λασιθίου κινείται σε υψηλότερα επίπεδα.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ρεθύμνου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	5	1402	2691
	A	19	3063	6236
	B	42	3116	6065
	C	62	1869	3612
	D	9	132	278
	E	1	9	20

Πίνακας 4 - Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Ρεθύμνης βάση κατηγορίας

Στον πίνακα 4, καταγράφεται ο αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών στο νομό Ρεθύμνου. Τα λουξ ξενοδοχεία είναι μόλις 5 σε αριθμό, για ολόκληρο το νομό, με 1.402 δωμάτια και 2.691 κλίνες αντίστοιχα. Τα ξενοδοχεία πρώτης, δεύτερης και τρίτης κατηγορίας (A, B, C), αποτελούνται στο σύνολό τους από 8.048 δωμάτια και 15.913 δωμάτια αντίστοιχα.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Χανίων		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	2	361	761
	A	14	1985	3880
	B	35	2107	4063
	C	90	2891	5660
	D	18	408	800
	E	7	102	214

Πίνακας 5 - Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Χανίων βάση κατηγορίας

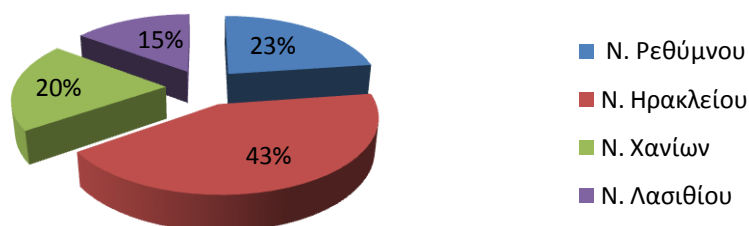
Συγκρίνοντας τον πίνακα 5, (στον οποίο καταγράφονται βάση κατηγορίας οι ξενοδοχειακές μονάδες του νομού Χανίων), με τους αντίστοιχους πίνακες καταγραφής ξενοδοχειακών μονάδων των άλλων τριών νομών της Κρήτης (Ηρακλείου, Λασιθίου και Ρεθύμνου), διαπιστώνουμε ότι ο νομός Χανίων διαθέτει τις λιγότερες μονάδες σχεδόν σε κάθε κατηγορία. Οι λουξ μονάδες στον νομό αυτό είναι μόλις 2 με 361 δωμάτια και 761 κλίνες αντίστοιχα. Τα ξενοδοχεία πρώτης κατηγορίας (A) είναι σε αριθμό 14 και αποτελούνται από 1.985 δωμάτια και 3.880 κλίνες, τα ξενοδοχεία δεύτερης κατηγορίας (B) είναι σε αριθμό 35 με 2.107 δωμάτια και 4.063 κλίνες ενώ τα ξενοδοχεία τρίτης και τέταρτης και πέμπτης κατηγορίας(C,D,E) αποτελούνται από 90 ξενοδοχεία με 2.891 δωμάτια και 5.660 κλίνες(περισσότερα από τους νομούς Λασιθίου και Ρεθύμνου αλλά λιγότερα από τον νομό Ηρακλείου που όπως είδαμε παραπάνω έχει 137 μονάδες στην τρίτη κατηγορία), από 18 ξενοδοχεία με 408 δωμάτια και 800 κλίνες (τέταρτης κατηγορίας) και από 7 μονάδες με 102 δωμάτια και 214 κλίνες.

Η γενικότερη εικόνα των ξενοδοχειακών μονάδων το έτος 2005 ανά νομό έχει ως εξής:

Νομοί	Μονάδες	Κλίνες
Ν. Ηρακλείου	529	62.236
Ν. Λασιθίου	234	21.640
Ν. Ρεθύμνου	292	28.845
Ν. Χανίων	468	32.418
Σύνολο	1.523	145.139

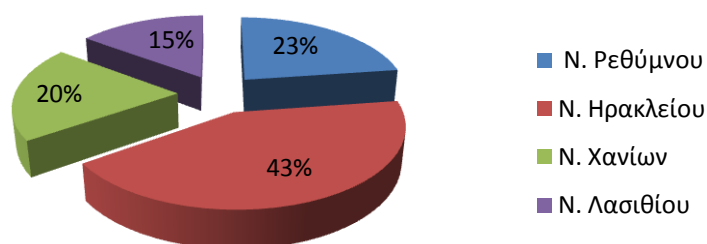
Κατηγορίες, μονάδες, δωμάτια και κλίνες ξενοδοχείων ανά νομό το 2005

Από τον παραπάνω πίνακα συμπεραίνουμε ότι πρώτος σε αριθμό ξενοδοχειακών μονάδων, έρχεται ο νομός Ηρακλείου με 529 μονάδες και 62.336 κλίνες, δεύτερος ο νομός Χανίων με 468 μονάδες και 32.418 κλίνες και μετά ακολουθούν οι νομοί Ρεθύμνου και Λασιθίου με 292 μονάδες και 28.845 κλίνες και 234 μονάδες με 21.640 κλίνες αντίστοιχα. Γενικά, παρουσιάζεται μια μικρή αλλά σταθερή αύξηση τόσο στις ξενοδοχειακές μονάδες όσο και στις κλίνες και στους τέσσερις νομούς για το έτος 2005.

Γράφημα 5 - Ποσοστιαίο διάγραμμα ξενοδοχειακών μονάδων ανά νομό 2005

Όπως βλέπουμε από το παραπάνω ποσοστιαίο διάγραμμα ξενοδοχειακών μονάδων ανά νομό, για το 2005 το Ηράκλειο κατείχε την πρώτη θέση σε ποσότητα κλινών για το συγκεκριμένο έτος με ποσοστό 34,73% στην δεύτερη θέση έρχονται τα Χανιά με ποσοστό 30,73%, ακολουθεί το Ρέθυμνο με ποσοστό ξενοδοχειακών μονάδων που φτάνει το 19,17% και τέλος έρχεται ο νομός Λασιθίου με ποσοστό 15,36%.

Γράφημα 6 - Ποσοστιαίο διάγραμμα κλινών ανά νομό 2005

Στο συγκεκριμένο διάγραμμα αναπαριστάται σε ποσοστά, ο αριθμός κλινών ανά Νομό για το 2005. Ο Νομός με το μεγαλύτερο ποσοστό κλινών, είναι ο νομός Ηρακλείου με ποσοστό 42,95% μετά ακολουθεί ο νομός Ρεθύμνου με ποσοστό 22,34% , στην τρίτη θέση έρχεται ο νομός Χανίων με ποσοστό 19,87% (παρουσίασε σχετική μείωση σε σύγκριση με το 2004) ενώ στην τέταρτη θέση κατατάσσεται ο νομός Λασιθίου με ποσοστό 14,84%.

Αναλυτικότερα, στους πίνακες που ακολουθούν περιγράφεται οι κατηγορίες των ξενοδοχειακών μονάδων ανά νομό το έτος 2005:

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ηρακλείου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	14	4404	8866
	A	61	11692	22343
	B	63	4491	8585
	C	134	4867	9333
	D	58	1366	2672
	E	5	97	180

Πίνακας 6 - Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Ηρακλείου βάση κατηγορίας

Στον πίνακα 6 φαίνεται ότι στο νομό Ηρακλείου τα περισσότερα ξενοδοχεία, είναι τρίτης κατηγορίας (C→134 μονάδες, και παρουσιάζουν μικρή μείωση από το 2004).

Ακολουθούν τα ξενοδοχεία Α και Β κατηγορίας με ποσότητα 61 και 63 μονάδες αντίστοιχα, ενώ λιγότερα είναι τα ξενοδοχεία τέταρτης και πέμπτης κατηγορίας (D→58 και E→5 αντίστοιχα). Τα ξενοδοχεία τέταρτης κατηγορίας παρουσίασαν αύξηση, ενώ τα ξενοδοχεία της πέμπτης κατηγορίας μειώθηκαν αρκετά. Τα ξενοδοχεία πολυτελείας είναι 14 αποτελούνται από 4.404 δωμάτια και 8.866 κλίνες.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Λασιθίου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	10	1700	3267
	A	19	2476	4843
	B	25	1646	3182
	C	68	2122	4045
	D	21	281	532
	E	4	29	59

Πίνακας 7 - Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Λασιθίου βάση κατηγορίας

Στον πίνακα 7 περιγράφονται αναλυτικά, οι κατηγορίες αλλά και το σύνολο δωματίων και κλινών για το Νομό Λασιθίου. Όπως καταγράφεται στον πίνακα, ο νομός Λασιθίου έχει περισσότερες μονάδες τρίτης κατηγορίας (C→68 μονάδες), οι οποίες αποτελούνται από 2.122 δωμάτια τα οποία αντιστοιχούν σε 4.045 κλίνες. Τα λουξ ξενοδοχεία είναι σε αριθμό 10. Εξετάζοντας όμως τους πίνακες αναλυτικής καταγραφής των νομών Λασιθίου και Ρεθύμνου εύκολα διαπιστώνουμε ότι από άποψη μονάδων, δωματίων και κλινών, ο νομός Λασιθίου κινείται σε υψηλότερα επίπεδα. Τα ξενοδοχεία δεύτερης κατηγορίας είναι 25 με 1.646 δωμάτια και 3.182, ενώ τα ξενοδοχεία τέταρτης κατηγορίας είναι 21 με 281 δωμάτια και 532 κλίνες.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ρεθύμνου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	6	1709	3281
	A	20	3197	6517
	B	40	2844	5548
	C	66	2138	4135
	D	10	165	358
	E	1	9	20

Πίνακας 8 - Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Ρεθύμνου βάση κατηγορίας

Στον πίνακα 8, καταγράφεται ο αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών στο νομό Ρεθύμνου. Τα λουξ ξενοδοχεία είναι μόλις 6 σε αριθμό, για ολόκληρο το νομό, με 1.709 δωμάτια και 3.281 κλίνες αντίστοιχα. Τα ξενοδοχεία πρώτης, δεύτερης και τρίτης κατηγορίας (A, B, C), αποτελούνται στο σύνολό τους από 8.179 δωμάτια και 16.200 δωμάτια αντίστοιχα.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Χανίων		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	5	830	1717
	A	15	1870	3641
	B	41	2329	4517
	C	83	2549	5096
	D	22	468	924
	E	3	59	122

Πίνακας 9 - Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Χανίων βάση κατηγορίας

Συγκρίνοντας τον πίνακα 8, (στον οποίο καταγράφονται βάση κατηγορίας οι ξενοδοχειακές μονάδες του νομού Χανίων), με τους αντίστοιχους πίνακες καταγραφής ξενοδοχειακών μονάδων των άλλων τριών νομών της Κρήτης (Ηρακλείου, Λασιθίου και Ρεθύμνου), διαπιστώνουμε ότι ο νομός Χανίων διαθέτει τις λιγότερες μονάδες σχεδόν σε κάθε κατηγορία. Οι λουξ μονάδες στον νομό αυτό είναι 5 με 830 δωμάτια και 1717 κλίνες αντίστοιχα. Τα ξενοδοχεία πρώτης κατηγορίας (Α) είναι σε αριθμό 15 και αποτελούνται από 1.870 δωμάτια και 3.641 κλίνες, τα ξενοδοχεία δεύτερης κατηγορίας (Β) είναι σε αριθμό 41 με 2.329 δωμάτια και 4.517 κλίνες ενώ τα ξενοδοχεία τρίτης και τέταρτης και πέμπτης κατηγορίας (C,D,E) αποτελούνται από 83 ξενοδοχεία με 2649 δωμάτια και 5.096 κλίνες(περισσότερα από τους νομούς Λασιθίου και Ρεθύμνου και λιγότερα από τον νομό Ηρακλείου, αλλά εμφανώς λιγότερα από το 2004), από 22 ξενοδοχεία με 468 δωμάτια και 924 κλίνες (τέταρτης κατηγορίας) και από 3 μονάδες με 59 δωμάτια και 122 κλίνες (που παρουσίασε αρκετή μείωση από το 2004).

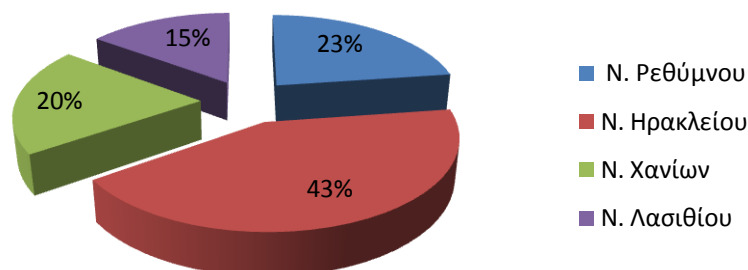
Η γενικότερη εικόνα των ξενοδοχειακών μονάδων το έτος 2006 ανά νομό έχει ως εξής:

Νομοί	Μονάδες	Κλίνες
Ν. Ηρακλείου	531	63.132
Ν. Λασιθίου	230	21.392
Ν. Ρεθύμνου	302	29.146
Ν. Χανίων	495	33.471
Σύνολο	1.548	14.141

Κατηγορίες, μονάδες, δωμάτια και κλίνες ξενοδοχείων ανά νομό το 2006

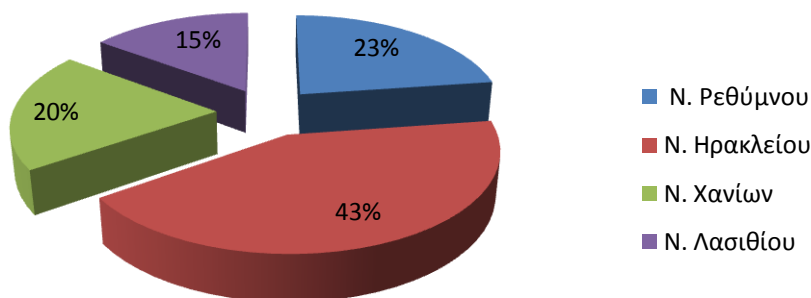
Από τον παραπάνω πίνακα συμπεραίνουμε ότι πρώτος σε αριθμό ξενοδοχειακών μονάδων, έρχεται και πάλι ο νομός Ηρακλείου με 531 μονάδες και 63.132 κλίνες, δεύτερος ο νομός Χανίων με 485 μονάδες και 33.471 κλίνες και μετά ακολουθούν οι νομοί Ρεθύμνου και Λασιθίου με 302 μονάδες και 29.146 κλίνες και 230 μονάδες με 21.392 κλίνες αντίστοιχα. (Στο νομό Λασιθίου παρατηρείτε σχετική μείωση σε σχέση

με τα στοιχεία του 2005). Ενώ στους υπόλοιπους νομούς, παρουσιάζεται μια μικρή αλλά σταθερή αύξηση τόσο στις ξενοδοχειακές μονάδες όσο και στις κλίνες για το έτος 2006.

Γράφημα 7 - Ποσοστιαίο διάγραμμα ξενοδοχειακών μονάδων ανά νομό 2006

Όπως βλέπουμε από το παραπάνω ποσοστιαίο διάγραμμα ξενοδοχειακών μονάδων ανά νομό, για το 2006 το Ηράκλειο κατείχε την πρώτη θέση σε ποσότητα κλινών για το συγκεκριμένο έτος με ποσοστό 34,73% στην δεύτερη θέση έρχονται τα Χανιά με ποσοστό 31,33%, ακολουθεί το Ρέθυμνο με ποσοστό ξενοδοχειακών μονάδων που φτάνει το 19,51% και τέλος έρχεται ο νομός Λασιθίου με ποσοστό 14,86%.

Γράφημα 8 - Ποσοστιαίο διάγραμμα κλινών ανά νομό 2006

Στο συγκεκριμένο διάγραμμα αναπαριστάται σε ποσοστά, ο αριθμός κλινών ανά Νομό για το 2006. Ο Νομός με το μεγαλύτερο ποσοστό κλινών, είναι ο νομός Ηρακλείου με ποσοστό 42,91% μετά ακολουθεί ο νομός Ρεθύμνου με ποσοστό 22,75% , στην τρίτη θέση έρχεται ο νομός Χανίων με ποσοστό 19,81% ενώ στην τέταρτη θέση κατατάσσεται ο νομός Λασιθίου με ποσοστό 15,54%.

Αναλυτικότερα, στους πίνακες που ακολουθούν περιγράφεται οι κατηγορίες των ξενοδοχειακών μονάδων ανά νομό το έτος 2005:

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ηρακλείου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	16	4788	9644
	A	60	11369	21750
	B	66	4663	8915
	C	131	4691	8996
	D	58	1387	2705
	E	4	47	92

Πίνακας 10 - Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Ηρακλείου βάση κατηγορίας

Στον πίνακα 10 φαίνεται ότι στο νομό Ηρακλείου τα περισσότερα ξενοδοχεία, είναι της κατηγορίας με δύο αστέρια (2*131 μονάδες.) Ακολουθούν τα ξενοδοχεία κατηγορίας με τρία και τέσσερα αστέρια με 66 και 60 μονάδες αντίστοιχα, ενώ λιγότερα είναι τα ξενοδοχεία με ένα αστέρι 1*58 μονάδες των 1.387 δωματίων και 2.705 κλινών). Τα ξενοδοχεία με πέντε αστέρια (λουξ ξενοδοχεία- πολυτελείας), παρουσίασαν αύξηση συγκριτικά με τα έτη 2004 και 2005 και είναι 16 σε αριθμό αποτελούμενα από 4.788 δωμάτια και 9.644 κλίνες.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Λασιθίου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	11	1787	3449
	A	20	2487	4860
	B	24	1607	3097
	C	65	2044	3896
	D	21	292	559
	E	4	29	59

Πίνακας 11 - Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Λασιθίου βάση κατηγορίας

Στον πίνακα 11 περιγράφονται αναλυτικά, οι κατηγορίες αλλά και το σύνολο δωματίων και κλινών για το Νομό Λασιθίου. Όπως καταγράφεται στον πίνακα, ο νομός Λασιθίου έχει περισσότερες μονάδες κατηγορίας δύο αστεριών (2* 65 μονάδες), οι οποίες αποτελούνται από 2.044 δωμάτια τα οποία αντιστοιχούν σε 3.896 κλίνες. Τα ξενοδοχεία πολυτελείας (5* αστερία) είναι σε αριθμό 11. Περισσότερα είναι τα ξενοδοχεία με δύο αστέρια (65 με 2.044 δωμάτια και 3.896 κλίνες) ενώ μετά ακολουθούν τα ξενοδοχεία με τρία , ένα και τέσσερα αστέρια. Τα ξενοδοχεία με τρία αστέρια (3*), αποτελούνται από 24 μονάδες με 1.607 δωμάτια και 3.097 κλίνες. Τα ξενοδοχεία με ένα αστέρι είναι 21 αλλά από άποψη συνόλου δωματίων (292 δωμάτια) αλλά και αντίστοιχων κλινών, (559 κλίνες), είναι η κατηγορία ξενοδοχείων με το μικρότερο αριθμό δωματίων και κλινών. Τα ξενοδοχεία με τέσσερα αστέρια (4*), ενώ αριθμητικά είναι 20, έχουν το μεγαλύτερο αριθμό σε σύνολο δωματίων (2.487 δωμάτια), και κλινών (4.860 κλίνες) από όλες τις υπόλοιπες κατηγορίες.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ρεθύμνου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	6	1709	3281
	A	21	3201	6525
	B	40	2646	5555
	C	65	2139	4138
	D	12	190	409
	E	-	-	-

Πίνακας 12 - Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Ρεθύμνου βάση κατηγορίας

Στον πίνακα 12, καταγράφεται ο αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών στο νομό Ρεθύμνου. Τα λουξ ξενοδοχεία (5* αστέρια) είναι 6 σε αριθμό, για ολόκληρο το νομό, με 1.709 δωμάτια και 3.281 κλίνες αντίστοιχα. Τα ξενοδοχεία κατηγορίας δύο, τριών και τεσσάρων αστεριών (2*, 3*, 4*), αποτελούνται στο σύνολό τους από 8.186 δωμάτια και 16.218 κλίνες αντίστοιχα.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Χανίων		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	5	830	1717
	A	17	2056	4009
	B	42	2337	4537
	C	82	2487	4771
	D	20	496	989
	E	3	59	122

Πίνακας 13 - Αναλυτική καταγραφή των ξενοδοχειακών μονάδων του Νομού Χανίων βάση κατηγορίας

Συγκρίνοντας τον πίνακα 13, (στον οποίο καταγράφονται βάση κατηγορίας οι ξενοδοχειακές μονάδες του νομού Χανίων), με τους αντίστοιχους πίνακες καταγραφής ξενοδοχειακών μονάδων των άλλων τριών νομών της Κρήτης από το 2004 έως και το 2006 (Ηρακλείου, Λασιθίου και Ρεθύμνου), διαπιστώνουμε ότι ο νομός Χανίων διαθέτει τις λιγότερες μονάδες σχεδόν σε κάθε κατηγορία. Οι λουξ μονάδες στον νομό αυτό είναι 5 με 830 δωμάτια και 1717 κλίνες αντίστοιχα. Τα ξενοδοχεία κατηγορίας (4*) είναι σε αριθμό 17 και αποτελούνται από 2.056 δωμάτια και 4.009 κλίνες, τα ξενοδοχεία κατηγορίας (3*) είναι σε αριθμό 42 με 2.337 δωμάτια και 4.537 κλίνες ενώ τα ξενοδοχεία κατηγορίας (2* και 1*) αποτελούνται από 82 ξενοδοχεία με 2.487 δωμάτια και 4.771 κλίνες (περισσότερα από τους νομούς Λασιθίου και Ρεθύμνου και λιγότερα από τον νομό Ηρακλείου,) και από 20 ξενοδοχεία με 496 δωμάτια και 989 κλίνες.

Στις Ξενοδοχειακές Μονάδες, υπάρχουν κλίμακες αξιολόγησης οι οποίες είναι και εκείνες που διαχωρίζουν το εκάστοτε ξενοδοχείο και βοηθούν στην γενικευμένη αναγνώριση των παρεχόμενων υπηρεσιών δίνοντας παράλληλα και μια «εικόνα για την τιμή του. Οι πέντε κλίμακες αξιολόγησης των ξενοδοχείων είναι:

- ✓ Πέντε αστέρια: Σε αυτήν αναμένεται να ενταχθούν τα ξενοδοχεία πολυτελείας.
- ✓ Τέσσερα αστέρια: Θα συμπεριλάβει τα ξενοδοχεία Α' κατηγορίας.
- ✓ Τρία αστέρια: Σε αυτήν θα ενταχθούν οι ξενοδοχειακές μονάδες Β' κατηγορίας.
- ✓ Δύο αστέρια: Θα συμπεριλάβει τα ξενοδοχεία Γ' κατηγορίας.
- ✓ Ένα αστέρι: Σε αυτήν θα περιληφθούν τα ξενοδοχεία Δ' και Ε' κατηγορίας.

Ο αριθμός των «αστεριών» θα αναγράφεται υποχρεωτικά και στα διαφημιστικά φυλλάδια των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων.

2.3.1.2 Ενοικιαζόμενα Δωμάτια – Διαμερίσματα

Η γενικότερη εικόνα των Ενοικιαζόμενων Δωματίων- Διαμερισμάτων το έτος 2004 ανά νομό έχει ως εξής:

Νομοί	Μονάδες	Κλίνες
Ν. Ηρακλείου	965	20273
Ν. Λασιθίου	541	7734
Ν. Ρεθύμνου	603	9301
Ν. Χανίων	1007	16672
Σύνολο	3116	53980

Μονάδες και Κλίνες ενοικιαζόμενων Δωματίων – Διαμερισμάτων ανά νομό το 2004

Όπως βλέπουμε στον παραπάνω πίνακα, το σύνολο των μονάδων των ενοικιαζόμενων δωματίων – διαμερισμάτων για το έτος 2004 είναι 3.116 με αντίστοιχο αριθμό κλινών 53.980. Το μεγαλύτερο μέρος αυτού του συνόλου, το καλύπτει ο νομός Χανίων στον οποίο καταγράφηκαν 1.007 μονάδες με αντίστοιχες 16.672 κλίνες ενώ στον νομό Ηρακλείου την ίδια περίοδο καταγράφηκαν 965 μονάδες με 20.273. Σε αυτό το σημείο παρατηρούμε το ότι ενώ ο νομός Χανίων έχει περισσότερες μονάδες (42 παραπάνω), από το νομό Ηρακλείου, ο νομός Ηρακλείου έχει περισσότερες κλίνες (3.601 παραπάνω) άρα μπορεί να φιλοξενήσει και περισσότερους τουρίστες.

- Αναλυτικότερα, στους πίνακες που ακολουθούν περιγράφονται οι κατηγορίες των Ενοικιαζόμενων Δωματίων- Διαμερισμάτων ανά νομό το έτος 2004:

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ηρακλείου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ενοικιαζόμενα Δωμάτια – Διαμερίσματα	A	52	1640	2887
	B	26	818	1595
	C	64	1612	2878
	D	38	1392	2400

**Πίνακας 14 - Αναλυτική καταγραφή των ενοικιαζόμενων δωματίων - διαμερισμάτων του Νομού Ηρακλείου
βάση κατηγορίας**

Βάση του πίνακα 14 στο νομό Ηρακλείου για το έτος 2004 καταγράφηκαν περισσότερα ενοικιαζόμενα δωμάτια – διαμερίσματα C κατηγορίας (64), σε σχέση με τις υπόλοιπες κατηγορίες. Αμέσως μετά αριθμητικά ακολουθούν τα ενοικιαζόμενα δωμάτια – διαμερίσματα A κατηγορίας (52) ενώ περισσότερα από τα δωμάτια – διαμερίσματα B κατηγορίας τα οποία είναι μόλις (26) είναι αυτά της κατηγορίας D (38).

Είδος	Κατηγορία	Νομός Λασιθίου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ενοικιαζόμενα Δωμάτια – Διαμερίσματα	A	13	628	1158
	B	14	311	580
	C	37	1109	1873
	D	17	442	442

**Πίνακας 15 - Αναλυτική καταγραφή των ενοικιαζόμενων δωματίων - διαμερισμάτων του Νομού Λασιθίου
βάση κατηγορίας**

Στον πίνακα 15 βλέπουμε ότι στο νομό Λασιθίου οι περισσότερες μονάδες που υπάρχουν είναι μονάδες C κατηγορίας και είναι στο σύνολό τους 1.109 δωμάτια τα

οποία αποτελούνται από 1.873 κλίνες ενώ τα ενοικιαζόμενα δωμάτια που κατατάσσονται στην Α κατηγορία είναι μόλις 13 σε αριθμό και αποτελούνται αντίστοιχα από 628 δωμάτια με 1.158 κλίνες.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ρεθύμνου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ενοικιαζόμενα Δωμάτια – Διαμερίσματα	A	6	680	1039
	B	21	687	1210
	C	94	3176	9536
	D	16	366	637

**Πίνακας 16 - Αναλυτική καταγραφή των ενοικιαζόμενων δωματίων - διαμερισμάτων του Νομού Ρεθύμνου
βάση κατηγορίας**

Στον πίνακα 16 βλέπουμε ότι ο νομός Ρεθύμνου για την συγκεκριμένη χρονική περίοδο, διαθέτει 6 μονάχα ενοικιαζόμενα δωμάτια – διαμερίσματα Α κατηγορίας τα οποία όμως αποτελούνται από 680 δωμάτια αριθμός αρκετά μεγάλος αν συγκρίνει κανείς τις μονάδες Β και D κατηγορίας. Οι μονάδες οι οποίες κατατάσσονται Β και D κατηγορία, είναι σχεδόν τριπλάσιες ακόμα και τετραπλάσιες σε αριθμό Β = 21 μονάδες & D= 16 από τις μονάδες της Α κατηγορίας. Παρόλα αυτά όμως, η Α κατηγορία έχει τον ίδιο σχεδόν αριθμό δωματίων με την Β και πολύ μεγαλύτερο από την D κατηγορία.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Χανίων		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ενοικιαζόμενα Δωμάτια – Διαμερίσματα	A	7	192	346
	B	40	1608	2736
	C	197	6412	10895
	D	28	637	1128

Πίνακας 17 - Αναλυτική καταγραφή των ενοικιαζόμενων δωματίων - διαμερισμάτων μονάδων του Νομού Χανίων βάση κατηγορίας

Σε αυτόν τον πίνακα, παρατηρούμε ότι η κατηγορία με τις περισσότερες μονάδες είναι η C κατηγορία (197 μονάδες), η οποία αποτελείται από 6.412 δωμάτια και 10.895, αριθμό ρεκόρ σε σύγκριση με τις μονάδες της ίδιας κατηγορίας (C), που καταγράφηκαν στους νομούς Ηρακλείου, Λασιθίου, και Ρεθύμνου.

Νομοί	Μονάδες	Κλίνες
N. Ηρακλείου	968	20114
N. Λασιθίου	540	7670
N. Ρεθύμνου	610	9362
N. Χανίων	1018	16762
Σύνολο	3136	53908

Μονάδες και Κλίνες Ενοικιαζόμενων Δωματίων – Διαμερισμάτων ανά νομό το 2005

Από τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι το σύνολο των μονάδων συγκεντρωτικά για όλους τους νομούς της Κρήτης, είναι 3.136 μονάδες στις οποίες αντιστοιχούν 53.908 κλίνες. Πρώτος σε αριθμό δωματίων έρχεται ο νομός Χανίων με 1,018 μονάδες και 16.762 κλίνες ενώ ο νομός Ηρακλείου έρχεται δεύτερος με 968 μονάδες και 20.114 κλίνες.

- Αναλυτικότερα, στους πίνακες που ακολουθούν περιγράφεται οι κατηγορίες των Ενοικιαζόμενων Δωματίων- Διαμερισμάτων ανά νομό το έτος 2005:

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ηρακλείου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	A	46	1497	2604
	B	29	905	1710
	C	65	1746	3175
	D	47	1707	2967

Πίνακας 18 - Αναλυτική καταγραφή των Ενοικιαζόμενων Δωματίων - Διαμερισμάτων του Νομού Ηρακλείου βάση κατηγορίας

Από τον πίνακα 18, στον οποίο καταγράφονται τα Ενοικιαζόμενα Δωμάτια – Διαμερίσματα του νομού Ηρακλείου το έτος 2005, βλέπουμε ότι δεν υπάρχει καταγραφή στην κατηγορία λουξ, ενώ η τρίτη κατηγορία έρχεται πρώτη σε αριθμό με 65 μονάδες. Αρκετά μεγάλος είναι και ο αριθμός των μονάδων πρώτης κατηγορίας (46 μονάδες) ενώ εντύπωση δημιουργεί ο μικρός αριθμός μονάδων της δεύτερης κατηγορίας (μόλις 29), εκεί όπου οι μονάδες τέταρτης κατηγορίας είναι σχεδόν διπλάσιες (47 σε αριθμό).

Είδος	Κατηγορία	Νομός Λασιθίου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	1	45	90
	A	11	635	1137
	B	13	306	561
	C	40	1224	2068
	D	19	284	492

**Πίνακας 19 - Αναλυτική καταγραφή των Ενοικιαζόμενων Δωματίων - Διαμερισμάτων του Νομού Λασιθίου
βάση κατηγορίας**

Βάση του πίνακα 19 σε σύγκριση με τα στοιχεία του παραπάνω βλέπουμε ότι στο νομό Λασιθίου το 2005 καταγράφηκε μια λουξ μονάδα ενώ στο νομό Ηρακλείου καμία. Λούξ μονάδες, δεν καταγράφηκαν για το ίδιο έτος, ούτε για το νομό Ρεθύμνου αλλά ούτε και για το νομό Χανίων. Η κατηγορία με τον μεγαλύτερο αριθμό μονάδων, είναι η Τρίτη κατηγορία η οποία και αποτελείτε από 1.224 δωμάτια, στα οποία αντιστοιχούν 2068 κλίνες.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ρεθύμνου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	-	-	-
	A	8	829	1290
	B	22	1158	1984
	C	95	2887	5046
	D	16	569	569

**Πίνακας 20 - Αναλυτική καταγραφή των Ενοικιαζόμενων Δωματίων - Διαμερισμάτων του Νομού Ρεθύμνου
βάση κατηγορίας**

Στον πίνακα 20 όπου καταγράφονται τα ενοικιαζόμενα δωμάτια – διαμερίσματα του νομού Ρεθύμνου βλέπουμε ότι και εδώ οι περισσότερες μονάδες τοποθετούνται στην τρίτη κατηγορία με 95 μονάδες στις οποίες αντιστοιχούν 5046 κλίνες αντιστοίχως.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Χανίων		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	L	-	-	-
	A	6	183	320
	B	40	1627	2776
	C	205	7029	11914
	D	33	747	1316

**Πίνακας 21 - Αναλυτική καταγραφή των Ενοικιαζόμενων Δωματίων - Διαμερισμάτων του Νομού Χανίων
βάση κατηγορίας**

Και στον πίνακα 21 όμως, καταγράφεται μεγαλύτερος αριθμός μονάδων στην τρίτη κατηγορία οι οποίες είναι πολύ περισσότερες από αυτές που καταγράφηκαν κατά το έτος 2005 στο Ρέθυμνο. Στον νομό Χανίων οι μονάδες της τρίτης κατηγορίας είναι σε

αριθμό 205 με διπλάσιες (και παραπάνω) κλίνες, 11914 σε σχέση με τις αντίστοιχες του Ρεθύμνου που είναι μόλις 5046.

Νομοί	Μονάδες	Κλίνες
Ν. Ηρακλείου	963	19669
Ν. Λασιθίου	526	7454
Ν. Ρεθύμνου	593	9108
Ν. Χανίων	998	16428
Σύνολο	3080	52959

Μονάδες και Κλίνες ενοικιαζόμενων Δωματίων – Διαμερισμάτων ανά νομό το 2006

Όπως βλέπουμε από τον παραπάνω πίνακα, στον οποίο καταγράφονται οι μονάδες και οι κλίνες σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα και δωμάτια για το έτος 2006, ο νομός με τον μεγαλύτερο αριθμό μονάδων και αντίστοιχων κλινών είναι ο νομός Χανίων. Στον νομό Χανίων, καταγράφηκαν 998 μονάδες οι οποίες αποτελούνται από 16.428 κλίνες αντίστοιχα. Ο αμέσως επόμενος νομός, είναι ο νομός Ηρακλείου. Στον Ηρακλείου, καταγράφηκαν 963 μονάδες και 19.969 κλίνες. Μετά, ακολουθούν στην κατάταξη, ο νομός Ρεθύμνου με 593 μονάδες και ο νομός Λασιθίου με 526 μονάδες. Στους πίνακες που ακολουθούν περιγράφονται αναλυτικότερα οι κατηγορίες των Ενοικιαζόμενων Δωματίων- Διαμερισμάτων ανά νομό το έτος 2006:

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ηρακλείου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	5'	1	220	349
	4'	45	1476	2568
	3'	30	926	1746
	2'	67	1862	3343
	1'	47	1707	2967

Πίνακας 22 - Αναλυτική καταγραφή των Ενοικιαζόμενων Δωματίων - Διαμερισμάτων του Νομού Ηρακλείου βάση κατηγορίας

Όπως βλέπουμε στον πίνακα 22 στην κατηγορία με τα 5 αστέρια (λούξ) καταγράφηκε κατά το έτος 2006 μια μονάδα, ενώ το 2005 στην αντίστοιχη κατηγορία δεν υπήρχε καμία. Επίσης αύξηση παρατηρείτε στην τρίτη και τέταρτη κατηγορία από το 2005. Τέλος ενώ τα ξενοδοχεία με ένα αστέρι ανάμεσα στα δυο έτη (2005-2006), παρέμειναν σταθερά, στη κατηγορία με τεσσάρων αστέρων καταγράφηκε μια μικρή μείωση.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Λασιθίου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	5'	1	45	90
	4'	12	650	1158
	3'	10	247	446
	2'	39	1200	2029
	1'	18	245	431

Πίνακας 23 - Αναλυτική καταγραφή των Ενοικιαζόμενων Δωματίων - Διαμερισμάτων του Νομού Λασιθίου βάση κατηγορίας

Στον πίνακα 23 βλέπουμε ότι στον νομό Λασιθίου, έχουν καταγραφεί για το έτος 2006, 39 μονάδες ενοικιαζόμενων δωματίων-διαμερισμάτων με αντίστοιχες 2.029 κλίνες στην κατηγορία με τα 2 αστέρια ενώ αμέσως μετά ακολουθούν η κατηγορία με το 1 αστέρι στην οποία καταγράφηκαν 18 μονάδες και οι κατηγορίες με τα 3 και 4 αστέρια οι οποίες αποτελούνται από 10 και 12 μονάδες αντίστοιχα. Στην κατηγορία με το 1 αστέρι, καταγράφηκε μονάχα μία μονάδα.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Ρεθύμνου		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	5'	-	-	-
	4'	10	842	1311
	3'	23	1177	2015
	2'	96	2923	5109
	1'	17	343	607

**Πίνακας 24 - Αναλυτική καταγραφή των Ενοικιαζόμενων Δωματίων - Διαμερισμάτων του Νομού Ρεθύμνου
βάση κατηγορίας**

Βάση του πίνακα 24, στην κατηγορία με τα 5 αστέρια δεν υπήρξαν καταγεγραμμένες μονάδες σε σύγκριση με τους νομούς Ηρακλείου και Λασιθίου. Στον νομό Ρεθύμνου όπως και στο νομό Λασιθίου, η μεγαλύτερη κατηγορία σε αριθμό μονάδων είναι η κατηγορία με τα 2 αστέρια με 96 μονάδες ενώ αμέσως μετά έρχονται τα δωμάτια – διαμερίσματα των 3 και 4 αστεριών με αντίστοιχα 23 και 10 μονάδες.

Είδος	Κατηγορία	Νομός Χανίων		
		Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Ξενοδοχεία	5'	-	-	-
	4'	9	464	777
	3'	40	1569	2679
	2'	210	7191	12138
	1'	33	747	1316

**Πίνακας 25 - Αναλυτική καταγραφή των Ενοικιαζόμενων Δωματίων - Διαμερισμάτων του Νομού Χανίων
βάση κατηγορίας**

Τέλος, στον πίνακα 25 που αφορά τον νομό Χανίων, παρατηρούνται μεγάλες διαφορές ανάμεσα στις κατηγορίες. Ενώ ο νομός Χανίων όπως και ο νομός Ρεθύμνου δεν έχουν μονάδες στην κατηγορία 5 αστερών, στην κατηγορία 2 αστερών, οι μονάδες είναι 210 ενώ στις υπόλοιπες κατηγορίες καταγράφονται πολύ λιγότερες. Στην κατηγορία 3 αστερών (που είναι και αριθμητικά η αμέσως επόμενη), καταγράφονται μονάχα 40, στην κατηγορία με το 1 αστέρι 33, ενώ στην κατηγορία 4 αστερών μόλις 9.

- Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζεται το ξενοδοχειακό δυναμικό της Κρήτης ανά νομό και κατηγορία, τα σύνολα μονάδων, δωματίων και κλινών καθώς και συμπεράσματα για την τουριστική κίνηση.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΡΗΤΗΣ 2009 - 2010 ΜΟΝΑΔΕΣ

ΝΟΜΟΙ	5*****	4****	3***	2**	1*	ΣΥΝΟΛΑ
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	26	103	100	176	96	501
ΡΕΘΥΜΝΟ	10	47	92	139	26	314
ΧΑΝΙΑ	16	48	110	297	55	526
ΛΑΣΙΘΙ	24	34	33	84	33	208

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΡΗΤΗΣ 2009 – 2010 ΔΩΜΑΤΙΑ

ΝΟΜΟΙ	5*****	4****	3***	2**	1*	ΣΥΝΟΛΑ
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	7.150	12.695	5.239	6.355	3.148	34.587
ΡΕΘΥΜΝΟ	2.157	4.584	4.114	4.824	545	16.224
ΧΑΝΙΑ	1.936	3.736	4.601	10.661	1.309	22.243
ΛΑΣΙΘΙ	4.383	3.194	1.586	2.706	484	12.353

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΡΗΤΗΣ 2009 - 2010 ΚΛΙΝΕΣ

ΝΟΜΟΙ	5*****	4****	3***	2**	1*	ΣΥΝΟΛΑ
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	14.374	24.473	9.944	11.830	5.732	66.353
ΡΕΘΥΜΝΟ	4.286	8.844	7.742	8.881	1.020	30.703
ΧΑΝΙΑ	3.875	7.322	8.568	18.622	2.408	40.795
ΛΑΣΙΘΙ	8.730	6.127	3.024	4.939	907	23.727

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΚΡΗΤΗΣ 2009 - 2010 ΣΥΝΟΛΑ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	5*****	4****	3***	2**	1*	ΣΥΝΟΛΑ
ΜΟΝΑΔΕΣ	76	232	335	696	210	1.549
ΔΩΜΑΤΙΑ	15.626	24.209	15.540	24.546	5.486	85.407
ΚΛΙΝΕΣ	31.265	46.766	29.287	44.202	10.067	161.578

Με βάση τα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας, το ξενοδοχειακό δυναμικό της Κρήτης αυξήθηκε το 2010 σε σχέση με το 2005 κατά 2,9% (ως προς τις μονάδες) και κατά 12,6% (ως προς τις κλίνες). Η αύξηση που σημειώθηκε οφείλεται κυρίως στην προσθήκη μονάδων υψηλής κατηγορίας (τα ξενοδοχεία 5 αστέρων υπερδιπλασιάστηκαν από το 2005). – Ειδικότερα, ως προς τη διάρθρωση του ξενοδοχειακού δυναμικού (σε κλίνες, ΞΕΕ 2010) της Κρήτης προκύπτει ότι:

- Το ξενοδοχειακό δυναμικό της Κρήτης είναι υψηλού επιπέδου, καθώς σχεδόν το μισό (48,2%) ανήκει σε ξενοδοχεία 5* και 4*. Στο Λασιθί και το Ηράκλειο το αντίστοιχο ποσοστό είναι σημαντικά υψηλότερο από το μέσο όρο του νησιού (63%

και 58,5%, αντίστοιχα).

- Το μέσο μέγεθος των ξενοδοχείων του νησιού είναι 104 κλίνες. Στο Ηράκλειο και το Λασιθί το μέσο μέγεθος είναι μεγαλύτερο από το μέσο όρο (132 και 114 κλίνες αντίστοιχα).

- Τα ξενοδοχεία 5* και 4*, τόσο στο σύνολο του νησιού όσο στους επιμέρους νομούς, έχουν πολύ μεγαλύτερο μέσο μέγεθος από το μέσο όρο.

→ Ο λόγος διανυκτερεύσεων προς τον αριθμό των κλινών αποτελεί το δείκτη που δείχνει το βαθμό αξιοποίησης της δυναμικότητας των καταλυμάτων της περιοχής. Ο δείκτης αυτός μειώθηκε το 2009 σε σχέση με το 2008:

- στο νομό Ηρακλείου κατά -8,4%
- στο νομό Χανίων κατά -6,1%
- στο νομό Ρεθύμνης κατά -3,8%, και
- στο νομό Λασιθίου κατά -4,4%

→ Η μέση ετήσια πληρότητα στα ξενοδοχεία της Κρήτης ήταν:

- 78,5% το 2005
- 61,4% το 2009
- Δηλαδή στην πενταετία 2005-2009 η μέση ετήσια πληρότητα μειώθηκε κατά 22% περίπου.

→ Η μέση τιμή δωματίου στην Κρήτη μειώθηκε κατά:

- 3% το Μάιο του 2010 σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2009, και
- 2,2% τον Αύγουστο του 2010 σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2009.

→ Μεγαλύτερη μείωση των τιμών καταγράφεται στα ξενοδοχεία 2* και 3*. Η μέση τιμή δωματίου έχει διαμορφωθεί στα 50,00 € την ημέρα.

→ Το μέσο έσοδο ανά δωμάτιο στην Κρήτη είναι: 14.270 €, χαμηλότερο κατά 9% του μέσου όρου της χώρας.

- Κυμαίνεται από 3.000 € έως 28.000 € περίπου ανάλογα με την κατηγορία του ξενοδοχείου

→ Η απασχόληση στα ξενοδοχεία της Κρήτης μειώθηκε κατά:

- 5,8% το Μάιο του 2010 σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2009, και
- 6,7% τον Αύγουστο του 2010 σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2009.

→ Σύμφωνα με στοιχεία της ICAP για τις μεγαλύτερες τουριστικές επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην Κρήτη:

- Ο κύκλος εργασιών αυτών το 2009 μειώθηκε κατά 21% σε σχέση με το 2008
- Το περιθώριο μικτού κέρδους μεταξύ των ετών 2005 και 2009 μειώθηκε κατά:
 - 28% για τα ξενοδοχεία 5 αστέρων
 - 30,9% για τα ξενοδοχεία 4 αστέρων, και
 - 19,3% για τα ξενοδοχεία 3 αστέρων
- Ήδη από το 2005 παρατηρείται μείωση του περιθωρίου καθαρού κέρδους των επιχειρήσεων αυτών, η οποία κορυφώνεται το 2009. Η μείωση είναι μεγαλύτερη στα ξενοδοχεία υψηλότερης κατηγορίας. Το περιθώριο καθαρού κέρδους ήταν:

Περιθώριο Καθαρού Κέρδους

ΕΤΗ	5*****	4*****	3***
2005	3,85	15,62	16,51
2009	25,52	23,99	23,38

2.3.1.3 Camping

Η γενικότερη εικόνα των Campings το έτος 2004 ανά νομό έχει ως εξής:

Νομοί	Μονάδες	Άτομα
Ν. Ηρακλείου	4	978
Ν. Λασιθίου	3	483
Ν. Ρεθύμνου	3	498
Ν. Χανίων	6	836
Σύνολο	16	2795

Μονάδες και Άτομα που συνθέτουν την εικόνα των Campings ανά νομό το έτος 2004

Βάση του παραπάνω πίνακα, τα περισσότερα camping καταγράφηκαν στον νομό Χανίων (6 μονάδες χωρητικότητας 836 ατόμων). Ο νομός Ηρακλείου έχει 4 μονάδες χωρητικότητας 978 ατόμων (μεγαλύτερης χωρητικότητας από τον νομό Χανίων). Στους νομούς Λασιθίου και Ρεθύμνου, καταγράφονται 3 camping για κάθε νομό με μεγαλύτερης χωρητικότητας αυτό του νομού Ρεθύμνου αφού είναι για 498 άτομα έναντι των 483 που είναι στον νομό Λασιθίου.

Νομοί	Μονάδες	Άτομα
Ν. Ηρακλείου	4	978
Ν. Λασιθίου	3	483
Ν. Ρεθύμνου	3	498
Ν. Χανίων	6	856
Σύνολο	16	2815

Από τους παραπάνω πίνακες, εύκολα μπορεί να συμπεράνει κανείς, ότι ανάμεσα στα έτη 2004 και 2005 δεν υπήρξαν αυξομειώσεις μεταξύ των μονάδων και των ατόμων. Η μοναδική αλλά μικρή διαφορά, παρατηρείται στην αύξηση των ατόμων που επισκέφτηκαν τα Campings των Χανίων το 2005.

Νομοί	Μονάδες	Άτομα
Ν. Ηρακλείου	4	978
Ν. Λασιθίου	3	483
Ν. Ρεθύμνου	3	498
Ν. Χανίων	6	856
Σύνολο	16	2815

Όπως παρατηρούμε δεν σημειώθηκαν αλλαγές σχετικά με τον αριθμό των camping (ο οποίος παρέμεινε σταθερός) αλλά και των ατόμων που εργάζονται σε αυτά. Τα στοιχεία αυτά δεν θεωρούνται άσχημα (λόγω της στασιμότητας), αλλά θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη με σκοπό τη δημιουργία καλύτερων υποδομών και προσφερόμενων υπηρεσιών έτσι ώστε να επιτευχθεί αύξηση μελλοντικά. Στον παρακάτω πίνακα που ακολουθεί, καταγράφονται ορισμένα από τα camping που υπάρχουν σε νομούς τις Κρήτης.

Camping ανά νομό για το έτος 2006 – 2007

Νομοί	Ονομασίες Camping				
Ηράκλειο	Creta Camping	Caravan Camping	Αγία Γαλήνη	Hersonissos	Kommos
Λασιθί	Κουτσουνάρι				
Ρέθυμνο	Camping Apollonia	Elisabeth			
Χανιά	Chania Camping	Cissamos Camping	Mithimna	Paleohora	Nopigia
Άγιος Νικόλαος	Gournia				

2.3.1.4. Τουριστικές Κατοικίες – Επαύλεις

Μονάδες και Κλίνες Τουριστικών Κατοικιών – επαύλεις ανά νομό το 2004

Νομοί	Μονάδες	Κλίνες
Ν. Ηρακλείου	27	367
Ν. Λασιθίου	12	1057
Ν. Ρεθύμνου	56	495
Ν. Χανίων	36	376
Σύνολο	131	2295

Από τον παραπάνω πίνακα, φαίνεται το σύνολο των μονάδων τουριστικών κατοικιών – επαύλεις το οποίο είναι 131 μονάδες που αποτελούνται από 2.295 κλίνες. Ο νομός με το μεγαλύτερο αριθμό μονάδων είναι ο νομός Ρεθύμνου, ενώ ο νομός Ηρακλείου, έρχεται στην Τρίτη θέση με 27 μονάδες σύνολο ενώ ο νομός Λασιθίου τέταρτος με μόλις 12 μονάδες. Παρόλα αυτά όμως, ο νομός Λασιθίου έχει μεγαλύτερες (αν και λιγότερες), μονάδες και αυτό φαίνεται στο γεγονός ότι οι κλίνες των 12 αυτών μονάδων είναι 1.057 εκεί όπου ο νομός Ηρακλείου έχει μονάχα 367 κλίνες.

Μονάδες και Κλίνες Τουριστικών Κατοικιών – Επαύλεις ανά νομό το 2005

Νομοί	Μονάδες	Κλίνες
Ν. Ηρακλείου	29	393
Ν. Λασιθίου	13	1070
Ν. Ρεθύμνου	62	565
Ν. Χανίων	42	441
Σύνολο	146	2469

Σε αυτό τον πίνακα, βλέπουμε ότι σημειώνεται μια σχετική αύξηση στο σύνολο μονάδων και κλινών σχετικά με τις τουριστικές επαύλεις ανάμεσα στα έτη 2004 και 2005. Η αύξηση αυτή οφείλεται στην γενικότερη αύξηση μονάδων και κλινών ανά νομό. Το σύνολο των μονάδων, αυξήθηκε κατά 15 μονάδες ενώ το σύνολο των κλινών κατά 174 κατά τη διάρκεια ενός έτους.

Μονάδες και Κλίνες Τουριστικών Κατοικιών – Επαύλεις ανά νομό το 2006

Νομοί	Μονάδες	Κλίνες
Ν. Ηρακλείου	41	529
Ν. Λασιθίου	15	1108
Ν. Ρεθύμνου	77	733
Ν. Χανίων	55	572
Σύνολο	188	2942

Από τους παραπάνω πίνακες φαίνεται η σταθερά ανοδική πορεία της αύξησης σε μονάδες και κλίνες στις τουριστικές κατοικίες – επαύλεις κάτι που καταδεικνύει την ποιοτικά αυξημένη εισροή τουριστών που επιλέγουν ακριβότερα και ποιοτικότερα καταλύματα για τη διαμονή τους στο νησί.

2.3.2 Δομές Τουριστικών Επιχειρήσεων

Στις τουριστικές επιχειρήσεις που εντοπίζονται στην περιφέρεια της Κρήτης εντάσσονται και τα τουριστικά γραφεία γενικού τουρισμού, η λειτουργία των οποίων κρίνεται ιδιαίτερα ικανοποιητική. Στο σύνολο τους τα τουριστικά γραφεία γενικού τουρισμού, για τα έτη 2004 & 2005 παρουσίασαν μια σχετικά μικρή μείωση του αριθμού τους, όπως αυτή φαίνεται και στον πίνακα που ακολουθεί.

2.3.2.1 Γραφεία Τουρισμού

Γραφεία Γενικού Τουρισμού στην Κρήτη τα έτη 2004 – 2005

Γραφεία Γενικού Τουρισμού 2004	440
Γραφεία Γενικού Τουρισμού 2005	434
Διαφορά	6

Εκτός όμως από τα γραφεία γενικού τουρισμού που είδαμε παραπάνω στην Κρήτη υπάρχουν και γραφεία εσωτερικού τουρισμού καθώς και τουριστικά τρένα. Τα περισσότερα τουριστικά γραφεία που λειτουργούν σε περιοχές της Κρήτης, είναι παραρτήματα μεγάλων επιχειρήσεων που έχουν την έδρα τους στις πρωτεύουσες των νομών ή ακόμα και στην Αθήνα. Τα τουριστικά γραφεία είναι υπεύθυνα για την έκδοση των εισιτηρίων, την σωστή ενημέρωση των τουριστών (για τα αξιοθέατα που προσφέρει το νησί, καθώς και για τις ώρες πτήσεων αναχώρησης των τουριστών), την δημιουργία τουριστικών πακέτων διακοπών, μα πάνω και πέρα από όλα για την παροχή υπηρεσιών που θα δημιουργήσουν την καλύτερη δυνατή εικόνα για την φιλοξενία του τόπου μας. Η τουριστική συμπεριφορά των τουριστικών γραφείων είναι θέμα κυρίως διεύθυνσης και υπαλλήλων του εκάστοτε γραφείου, η πολιτική όμως καθώς και η τουριστική κίνηση αυτή κάθε αυτή, καθορίζεται από τους TOUR – OPERATORS του εξωτερικού. Οι TOUR – OPERATORS είναι αυτοί που αποφασίζουν για την τουριστική πολιτική που θα ακολουθήσει το εκάστοτε τουριστικό γραφείο. Οι πιο ισχυροί από αυτούς σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, είναι :

Tour – Operators	Χώρες Προέλευσης
Tui	Γερμανία
Club Mediterranee	Γαλλία
Nouvelles Frontieres	Γαλλία
Tompson	Αγγλία

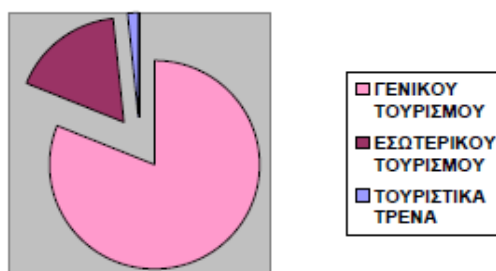
Holland International	Ολλανδία
Equador	Ισπανία
Viajes Marsons	Ισπανία

2.3.2.2.Γραφείο Εσωτερικού Τουρισμού

Γραφεία Εσωτερικού Τουρισμού στην Κρήτη τα έτη 2004 – 2005

Γραφεία Γενικού Τουρισμού 2004	440
Γραφεία Γενικού Τουρισμού 2005	434
Διαφορά	6

Και εδώ φαίνεται η μικρή μείωση του αριθμού των γραφείων εισερχόμενου τουρισμού στην Κρήτη. Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρακάτω φαίνεται πιο από τα τουριστικά γραφεία καταλαμβάνει μεγαλύτερη έκταση στην Κρήτη.

Όπως βλέπουμε και από το παραπάνω διάγραμμα (πίτα), στην περιφέρεια της Κρήτης για τους τέσσερις νομούς (Ηράκλειο, Λασιθί, Ρέθυμνο και Χανιά) την μεγαλύτερη θέση σε αριθμό, κατέχουν τα γραφεία γενικού τουρισμού που είναι και τα περισσότερα που συναντά κανείς και στους τέσσερις νομούς της Κρήτης. Στους πίνακες που ακολουθούν παρακάτω καταγράφεται αναλυτικά η κίνηση σε τουριστικά γραφεία γενικού τουρισμού, εσωτερικού τουρισμού και τουριστικών τρένων σε κάθε νομό της Κρήτης χωριστά, για της περιόδους 2004 – 2005.

Νομοί Κρήτης	Γενικού Τουρισμού	Εσωτερικού Τουρισμού	Τουριστικά Τρένα
Ν. Ηρακλείου	226	18	4
Ν. Λασιθίου	49	11	1
Ν. Ρεθύμνου	65	5	5
Ν. Χανίων	100	10	7
Σύνολο	440	44	17

Πίνακας 26 - Τουριστικά Γραφεία Κρήτης ανά νομό το 2004

Νομοί Κρήτης	Γενικού Τουρισμού	Εσωτερικού Τουρισμού	Τουριστικά Τρένα
Ν. Ηρακλείου	225	17	4
Ν. Λασιθίου	47	10	1
Ν. Ρεθύμνου	64	5	5
Ν. Χανίων	98	10	7
Σύνολο	434	42	17

Πίνακας 27 - Τουριστικά Γραφεία Κρήτης ανά νομό το 2005

Νομοί Κρήτης	Γενικού Τουρισμού	Εσωτερικού Τουρισμού	Τουριστικά Τρένα
Ν. Ηρακλείου	229	15	4
Ν. Λασιθίου	51	7	1
Ν. Ρεθύμνου	67	6	5
Ν. Χανίων	108	11	7
Σύνολο	455	39	17

Πίνακας 28 - Τουριστικά Γραφεία Κρήτης ανά νομό το 2006

Από τους παραπάνω πίνακες, εύκολα μπορεί κανείς να παρατηρήσει ότι ενώ υπάρχει αύξηση των γραφείων γενικού τουρισμού που υπάρχουν στην Κρήτη, (από 440 γραφεία γενικού τουρισμού το 2004 το 2006 αυξήθηκαν στα 455), το ίδιο δεν συμβαίνει και με τα γραφεία εσωτερικού τουρισμού στα οποία παρατηρείτε μείωση του συνόλου (το 2004 τα γραφεία εσωτερικού τουρισμού της Κρήτης, ήταν σε αριθμό 44 το 2005 μειώθηκαν στα 32 ενώ το 2006 έφτασαν τα 39 ενεργά γραφεία).

2.3.2.3. Γραφεία Ενοικίασης Ι.Χ. Αυτοκινήτων

Καθώς οι περισσότεροι τουρίστες φτάνουν στο νησί προκειμένου να περιηγηθούν στις γωνίες της Κρήτης ενοικιάζουν αυτοκίνητα από επιχειρήσεις εκμίσθωσης επιβατικών αυτοκινήτων. Οι εταιρίες αυτές βάση κάποιων συμβολαίων ενοικιάζουν τα οχήματά τους προκειμένου να εξυπηρετήσουν τους τουρίστες στις μετακινήσεις τους (συνήθως παρέχεται οδικός χάρτης για την ενημέρωση των τουριστών σχετικά με τους δρόμους αλλά και τα αξιοθέατα και μουσεία του νησιού). Ένας ακόμη λόγος που οι τουρίστες ενοικιάζουν Ι.Χ αυτοκίνητα είναι η δυσκινησία ορισμένων οδικών συγκοινωνιών, αλλά και το ότι μπορεί εύκολα κανείς να «γυρίσει» την Κρήτη με το αυτοκίνητο και να πάει σε μέρη όπου δεν περιλαμβάνονται στις προγραμματισμένες διαδρομές των συγκοινωνιών. Κάποια από τα γραφεία αυτά είναι ιδιωτικά ενώ κάποια άλλα είναι παραρτήματα άλλων μεγαλύτερων εταιρειών. Παρακάτω ακολουθούν αναλυτικοί πίνακες με τους αριθμούς των επιχειρήσεων εκμίσθωσης επιβατικών αυτοκινήτων ανά νομό για τα έτη 2004 & 2005.

Νομοί	Ποσότητα
Ν. Ηρακλείου	269
Ν. Λασιθίου	69
Ν. Ρεθύμνου	83
Ν. Χανίων	122
Σύνολο	543

Πίνακας 29 - Επιχειρήσεις Εκμίσθωσης επιβατικών αυτοκινήτων ανά νομό το 2004

Όπως φαίνεται από τον πίνακα 29, ο Νομός Ηρακλείου κατέχει την πρώτη θέση σχετικά με τον αριθμό επιχειρήσεων εκμίσθωσης επιβατικών αυτοκινήτων σε σύγκριση με τους υπολοίπους νομούς της Κρήτης.

Νομοί	Ποσότητα
Ν. Ηρακλείου	290
Ν. Λασιθίου	84
Ν. Ρεθύμνου	89
Ν. Χανίων	136
Σύνολο	599

Πίνακας 30 - Επιχειρήσεις Εκμίσθωσης επιβατικών αυτοκινήτων ανά νομό το 2005

Νομοί	Ποσότητα
Ν. Ηρακλείου	270
Ν. Λασιθίου	69
Ν. Ρεθύμνου	90
Ν. Χανίων	130
Σύνολο	559

Πίνακας 31 - Επιχειρήσεις Εκμίσθωσης επιβατικών αυτοκινήτων ανά νομό το 2006

Από τους παραπάνω πίνακες φαίνεται ότι ο Νομός Ηρακλείου παρά την πτώση που παρατηρείτε έως και το 2006, συνεχίζει να κατέχει την πρώτη θέση σχετικά με τον αριθμό επιχειρήσεων εκμίσθωσης επιβατικών αυτοκινήτων σε σύγκριση με τους υπολοίπους νομούς της Κρήτης. Στα ποσά παρατηρείτε μια μείωση των επιχειρήσεων στο Ν. Λασιθίου (ο οποίος το 2006 έφτασε να έχει τον ίδιο αριθμό επιχειρήσεων που είχε το 2004).

2.3.2.4. Γραφείο Ενοικίασης Μοτοσυκλετών

Εκτός από τους λόγους που είδη αναφέραμε παραπάνω σχετικά με τα γραφεία ενοικίασης Ι.Χ αυτοκινήτων μια εξίσου καλή λύση στην μετακίνηση των τουριστών είναι η εκμίσθωση μοτοσυκλετών. Οι μοτοσυκλέτες ενδείκνυνται για μετακινήσεις σε μικρές αποστάσεις αλλά είναι πολύ βολικότερες από άποψη στάθμευσης. Παρακάτω υπάρχουν πίνακες στους οποίους φαίνεται ο αριθμός επιχειρήσεων ενοικίασης μοτοσυκλετών ανά νομό τα έτη 2004 & 2005.

Νομοί	Ποσότητα
Ν. Ηρακλείου	69
Ν. Λασιθίου	17
Ν. Ρεθύμνου	30
Ν. Χανίων	26
Σύνολο	142

Πίνακας 32 - Επιχειρήσεις Εκμίσθωσης μοτοσυκλετών ανά νομό το 2004

Νομοί	Ποσότητα
Ν. Ηρακλείου	72
Ν. Λασιθίου	17
Ν. Ρεθύμνου	30
Ν. Χανίων	28
Σύνολο	147

Πίνακας 33 - Επιχειρήσεις Εκμίσθωσης μοτοσυκλετών ανά νομό το 2005

Από τους πίνακες 32 και 33 φαίνεται ότι υπάρχει αύξηση στον αριθμό των επιχειρήσεων εκμίσθωσης μοτοσυκλετών ανάμεσα στα έτη 2004 & 2005.

Νομοί	Ποσότητα
Ν. Ηρακλείου	70
Ν. Λασιθίου	15
Ν. Ρεθύμνου	27
Ν. Χανίων	27
Σύνολο	139

Πίνακας 34 - Επιχειρήσεις Εκμίσθωσης μοτοσυκλετών ανά νομό το 2006

Παρά την αύξηση που σημειώθηκε στο σύνολο των επιχειρήσεων εκμίσθωσης μοτοσυκλετών στην Κρήτη τα έτη 2004 και 2005, το έτος 2006 οι επιχειρήσεις αυτές μειώθηκαν στο σύνολό τους.

2.3.2.5 Τουριστικά Καταστήματα

Στα τουριστικά καταστήματα περιλαμβάνονται εκτός των επιχειρήσεων πώλησης τουριστικών ειδών (αναμνηστικά, χάρτες, τοπικά προϊόντα) και διάφορες επιχειρήσεις αναψυχής και εστίασης. Λόγω του ότι δεν υπάρχει ενιαία καταγραφή των τουριστικών αυτών επιχειρήσεων είναι δύσκολο να τις προσδιορίσουμε επακριβώς. Μια ενδεικτική καταγραφή μπορεί να έχει ως εξής:

- ✓ Καταστήματα τουριστικών ειδών
- ✓ Εστιατόρια
- ✓ Παντοπωλεία
- ✓ Κέντρα διασκέδασης

Τα παραπάνω τουριστικά καταστήματα μπορούν να βρεθούν στα μεγάλα αστικά κέντρα του νησιού αλλά και σε οικισμούς όπου την καλοκαιρινή περίοδο σημειώνεται τουριστική κίνηση. Τέτοιοι οικισμοί μπορούν να βρεθούν στα εξής σημεία:

1. Ν. Ηρακλείου → Γούβες, Χερσόνησος, Μάλλια, Μοχός, Σταλίδα, Ζαρός, Μοίρες, Μυρτιά, Άνω Αρχάνες, Αγία Πελαγία, Λυγαριά, Αμνισός, Ροδιά, Φόδελε, Τσούτσουρας, Μάταλα, Καλοί Λιμένες, Λέντας, Άγιος Παύλος, Κόκκινος Πύργος, Άρβη, Άνω Βιάννος.

2. Ν. Λασιθίου → Ελούντα, Κριτσά, Παχειά Άμμος, Σίσι, Μίλατος, Τζερμιάδο, Ύτρο, Αμμουδάρα, Παχιά Άμμος, Ιεράπετρα, Σητεία, Ζάκρος, Μόχλος, Πλάκα, Παλαίκαстро, Μακρύς Γιαλός, Μύρτος.

3. Ν. Ρεθύμνης → Πάνορμο, Μπαλί, Άδελε, Ανώγεια, Αργυρούπολη, Σπήλι, Φραγκοκάστελο, Πλακιάς, Δαμνώνι, Αγία Γαλήνη.

4. Ν. Χανίων → Μαράθι, Αγία Μαρίνα, Κολυμπάρι, Πλατανιάς, Καστέλι, Γεωργιούπολη, Καλύβες, Βρύσες, Σούγια, Κουρνά, Βάμος, Παλαιόχωρα, Σφακιά, Αγία Ρούμελη.

Ακολουθούν αναλυτικοί πίνακες των τουριστικών καταστημάτων των τεσσάρων νομών της Κρήτης κατά τα έτη 2004-2005.

Ν. Ηρακλείου	45
Ν. Λασιθίου	36
Ν. Ρεθύμνης	176
Ν. Χανίων	24
Σύνολο	281

Πίνακας 35 - Τουριστικά καταστήματα 2004

Ν. Ηρακλείου	45
Ν. Λασιθίου	39
Ν. Ρεθύμνης	193
Ν. Χανίων	25
Σύνολο	302

Πίνακας 36- Τουριστικά καταστήματα 2005

N. Ηρακλείου	46
N. Λασιθίου	39
N. Ρεθύμνης	201
N. Χανίων	25
Σύνολο	311

Πίνακας 37 - Τουριστικά καταστήματα 2006

Από τους παραπάνω πίνακες παρατηρούμε ότι κατά το έτος 2005 υπήρχε μια μικρή αύξηση των τουριστικών καταστημάτων κυρίως στο νομό Ρεθύμνης.

2.3.3 Δομές Μεταφορικών Μέσων

2.3.3.1 Αεροπορικές Εταιρίες

Η στενή σχέση ανάμεσα στον τουρισμό και τις αερομεταφορές μπορεί να γίνει εύκολα αντιληπτή από ένα και μόνο στοιχείο: Το 70% περίπου των ξένων τουριστών που επισκέπτονται κάθε χρόνο τη χώρα μας φθάνουν αεροπορικά, είτε με προγραμματισμένες είτε με ναυλωμένες πτήσεις (τσάρτερ). Αναπόφευκτα, το τελικό ποσό που θα κληθεί να πληρώσει ο ξένος τουρίστας που θα επιλέξει να κάνει τις διακοπές του στη χώρα μας, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από το κόστος της αερομεταφοράς που - συγκριτικά με άλλες ανταγωνίστριες χώρες- είναι υψηλότερο. Παράλληλα, η πρώτη και η τελευταία εικόνα που συγκρατούν οι ξένοι που επισκέπτονται την Κρήτη σχετίζεται με το σύστημα αερομεταφοράς: τα αεροδρόμια (με τις εξυπηρετήσεις που προσφέρουν), ο έλεγχος εναέριας κυκλοφορίας (στον οποίο σε μεγάλο βαθμό οφείλονται οι καθυστερήσεις) καθώς και με την ασφάλεια. Ο αερολιμένας Ηρακλείου ο οποίος από το 2000 εξυπηρετεί περίπου πέντε εκατομμύρια επιβάτες ετησίως (με το μεγαλύτερο μέρος των αφίξεων να καταγράφεται κατά το πεντάμηνο Μάιος – Σεπτέμβριος), διαδραματίζει σήμερα πρωταρχικό ρόλο στο Εθνικό, Ευρωπαϊκό δίκτυο αερομεταφορών και αεροδρομίων αλλά και ευρύτερα στην Ανατολική λεκάνη της Μεσογείου. Αποτελεί το δεύτερο αεροδρόμιο σε συνολική εξυπηρέτηση επιβατών στην Ελλάδα, ενώ είναι το πρώτο αεροδρόμιο στην εξυπηρετούμενη έκτακτη κίνηση εξωτερικού (πτήσεις τσάρτερ, κλπ). Κατά τους καλοκαιρινούς μήνες εξαντλείται η δυνατότητα των υποδομών με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η εξυπηρέτηση περισσότερων πτήσεων λόγω της περιορισμένης χωρητικότητας στερώντας τη δυνατότητα περαιτέρω τουριστικής ανάπτυξης της Κρήτης. Σύμφωνα μάλιστα με μελέτη του ΕΜΠ η αναμενόμενη κίνηση έως το 2010 εκτιμάται ότι θα κινηθεί στα επίπεδα των 8 εκατομμυρίων επιβατών ετησίως και έως το 2020 θα φτάσει τα 10 – 12 εκατομμύρια. Στη χώρα μας δραστηριοποιούνται σήμερα εμπορικά 96 αεροπορικές εταιρίες. Από το σύνολο των εταιριών, οι 49 πραγματοποιούν δρομολογημένες (τακτικές) πτήσεις, ενώ οι 47 από αυτές δεν πετάνε καθόλου από και προς την Ελλάδα, διατηρώντας μόνο γραφεία τα οποία έχουν σημαντική παρουσία στην αγορά. Η εξήγηση για το γεγονός ότι διατηρούν γραφεία στη χώρα μας (που διεκπεραιώνουν σημαντικό μέρος της

επιβατικής κίνησης) και προσφέρουν δρομολόγια μέσω ανταποκρίσεων, βρίσκεται στη ναυτιλία μας. Πιο συγκεκριμένα, υπολογίζεται ότι περισσότερο από το 58% του τζίρου των εταιριών οφείλεται στις μετακινήσεις πληρωμάτων της ελληνικής ναυτιλίας. Οι εταιρίες που εκτελούν τακτικά δρομολόγια από και προς την Ελλάδα, μεταφέρουν συνολικά το 1/3 των ξένων τουριστών, ενώ τη μερίδα του λέοντος της αερομεταφοράς των τουριστών καρπώνονται οι διάφοροι ελεύθεροι αερομεταφορείς που πραγματοποιούν ναυλωμένες πτήσεις (τσάρτερ). Παρακάτω θα δούμε αναλυτικά τις ναυλωμένες αφίξεις πτήσεων συνολικά για ολόκληρη την Ελλάδα αλλά και για την Κρήτη ξεχωριστά έτσι ώστε να μπορέσουμε να δούμε ευκολότερα το σημαντικό ποσοστό αφίξεων που καταλαμβάνει το νησί μας.

Έτος	Σύνολο Αφίξεων Ελλάδα	Σύνολο Αφίξεων Κρήτη	Ποσοστό Αφίξεων Κρήτης
1999	7.685.258	2.449.985	31,88%
2000	7.847.818	2.494.631	31,79%
2001	8.083.252	2.575.010	31,86%
2002	7.690.288	2.527.838	32,87%
2003	7.495.174	2.508.509	33,51%
2004	7.075.739	2.406.029	34,00%
2005	7.209.434	2.531.196	35,11%
2006	7.609.308	2.778.339	36,51%

Πίνακας 38 - Συγκεντρωτικός Πίνακας αφίξεων ναυλωμένων πτήσεων σε Ελλάδα και Κρήτη από το 1999-

2006

Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία των αεροδρομίων του Ηρακλείου και των Χανίων:

→ Οι αεροπορικές αφίξεις τουριστών στην Κρήτη μειώθηκαν κατά 0,8% το 2010 σε σχέση με το 2009:

- Στο Ηράκλειο η αντίστοιχη μείωση ήταν -1%,
- Στα Χανιά παρέμειναν στα επίπεδα του 2009 (+0,1%)

Αφίξεις Αλλοδαπών Τουριστών Αεροπορικώς

ΑΕΡΟΔΡΟΜΙΑ	2008	2009	2010	% 2009-08	% 2010 - 2009
ΗΡΑΚΛΕΙΟ	2.155.756	1.954.611	1,934.765	9,3	1,0
ΧΑΝΙΑ	684.974	592.456	592.992	13,5	0,1
ΚΡΗΤΗ	2.840.730	2.547.067	2.527.757	10,3	0,8

2.3.3.2 Ναυτιλιακές Εταιρείες

Εξίσου σημαντική είναι και η ύπαρξη των Ναυτιλιακών Εταιρειών στον τουρισμό, (αλλά και αλλού: εμπόριο, μεταφορές οχημάτων, δημιουργία θέσεων εργασίας, ανταγωνιστικότητα κ.α), όχι μονάχα γιατί αποτελεί έναν οικονομικότερο τρόπο μετακίνησης άλλα και για το ότι μέσω θάλασσας μπορεί κανείς να επισκεφθεί όλα τα νησιά της Ελλάδας.

Τα τελευταία έτη, εφαρμόζεται από τις Ναυτιλιακές Εταιρείες, ένας έγκαιρος προγραμματισμός των δρομολογίων των πλοίων ο οποίος σε συνδυασμό με την καλύτερη οργάνωση των υποδομών στα λιμάνια, θα επιφέρει άμεσα θετικά αποτελέσματα στην κίνηση των τουριστικών ρευμάτων. Εκτός από τα παραπάνω, έχουν ληφθεί αυστηρά μέτρα για την βελτίωση και την πρόληψη σχετικά με την ασφαλή μεταφορά των επιβατών. Υπήρξε συμφωνία μεταξύ των Ναυτιλιακών Εταιρειών και του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης για την συμμετοχή γιατρών στα ακτοπλοϊκά ταξίδια, με σκοπό την παροχή υπηρεσιών ιατρικής περίθαλψης στο πλήρωμα αλλά και τους επιβάτες του πλοίου. Οι τοπικές Ναυτιλιακές Εταιρείες που υπάρχουν σήμερα στο νησί της Κρήτης είναι Μινωικές

γραμμές που βρίσκονται στο Ηράκλειο, οι ANEK LINES που βρίσκονται στα Χανιά και εξυπηρετούν και το νομό Ρεθύμνης και τέλος οι L.A.N.E. που βρίσκονται στον Άγιο Νικόλαο στο νομό Λασιθίου. Στο πλαίσιο των Ναυτιλιακών Εταιρειών, κατατάσσονται εκτός των γραμμών εσωτερικού και κρουαζιερόπλοια εξωτερικού και θαλαμηγοί Ελληνικής και ξένης σημαίας.

- Παρακάτω ακολουθούν πίνακες που παρουσιάζουν την κίνηση των αφίξεων στον λιμένα Ηρακλείου ανά μήνες και ανά έτη.

Είδος πλοίου	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Επιβάτες	-	-	-	-	-	-	-	-
Γραμμή Εσωτερικού	474057	421336	669761	785172	726297	698330	800467	752837
Γραμμή Εξωτερικού	-	-	-	-	-	-	-	-
Κρουαζιερόπλοια Εσωτερικού	-	-	-	-	-	-	-	-
Κρουαζιερόπλοια Εξωτερικού	131174	181420	149268	134420	107691	127667	193737	178665
Θαλαμηγοί Ελληνικής Σημαίας	128	25	61	101	58	209	134	144
Θαλαμηγοί Ξένης Σημαίας	275	220	343	239	371	530	389	499
Σύνολα	605634	606051	819433	919932	834417	826736	994727	932145

Πίνακας 39 - Συγκεντρωτικός Πίνακας αφίξεων λιμένος Ηρακλείου από το 1999-2006

Από τον πίνακα 39 φαίνεται ότι η αναβάθμιση της Ακτοπλοΐας είναι πλέον γεγονός. Στην αναβάθμιση αυτή κύριο ρόλο έχει η αύξηση του αριθμού των επιδοτήσεων η οποίες ανέρχονται στα 49 εκ ευρώ, στην αναγέννηση της Ελληνικής Κρουαζιέρας αλλά θα συμβάλουν επίσης και οι συμβάσεις για τις άγονες γραμμές (διάταγμα που ψηφίστηκε στη Βουλή τον Ιούλιο του 2006).

2.3.4 Δομές Υπηρεσιών Ψυχαγωγίας

2.3.4.1. Animation

Η αναψυχή και η ψυχαγωγία, εμφανίζεται ως ένα νέο είδος του τουρισμού σε ξενοδοχειακές μονάδες. Ενώ παλαιότερα Η ψυχαγωγία και η άθληση πελατών ξενοδοχείων, αποτελούσε συμπληρωματικό προϊόν στο τουριστικό πακέτο προσφορών, σήμερα εξελίχθηκε σε κύριο ξενοδοχειακό προϊόν .

Τα ξενοδοχεία που παρέχουν είδη αναψυχής και ψυχαγωγίας, ονομάζονται club hotels. Ο συνδυασμός ψυχαγωγίας και άθλησης, είναι διεθνώς γνωστός με τον όρο “animation”. Η animation αποτελεί μία υπηρεσία η οποία θεωρείται ότι στο μέλλον θα είναι αναπόσπαστο συστατικό του συστήματος παροχής υπηρεσιών των ξενοδοχείων διακοπών. Ενώ η ύπαρξη αθλητικών εγκαταστάσεων και η απασχόλησης εξειδικευμένου προσωπικού σε τουριστικές μονάδες, αποτελούν σημαντικά βήματα προς την ποιοτική αναβάθμιση του εγχώριου τουριστικού προϊόντος, δυστυχώς στην Κρήτη, ο θεσμός του επαγγελματία στελέχους αναψυχής είναι σχεδόν ανύπαρκτος με αποτέλεσμα οι διευθυντές του εκάστοτε ξενοδοχείου να προσλαμβάνουν άτομα από το εξωτερικό προκειμένου να παρέχουν στους πελάτες τους υπηρεσίες ψυχαγωγίας. Η ύπαρξη έστω και ενός από τα πιο κάτω, θεωρήθηκε αρκετή για το τι μπορεί να αποτελέσει τη βάση για τη δημιουργία προγραμμάτων αναψυχής:

- ✓ Πισίνα (παιδική και ενηλίκων)
- ✓ Χώροι παιχνιδιών
- ✓ Θαλάσσιες δραστηριότητες (αλεξίπτωτο, κανό, μαρίνα, θαλάσσιο

σκι, καταδύσεις, jet – ski

- ✓ Αθληση (τένις, γκόλφ, πινγκ- πονγκ)

Συνοψίζοντας, οι αντιλήψεις και απόψεις των διευθυντών και managers ξενοδοχείων ταυτίζονται σε ότι αφορά την αναγκαιότητα και χρησιμότητα ύπαρξης και εφαρμογής προγραμμάτων άθλησης και ψυχαγωγίας για λόγους ανταγωνισμού, αύξησης εσόδων και διατήρησης της πελατείας τους. Ακόμη και αν η παροχή προγραμμάτων άθλησης και ψυχαγωγίας έχει υψηλό κόστος, αυξάνει τα έσοδα μακροπρόθεσμα, βελτιώνει την εικόνα του ξενοδοχείου και δημιουργεί επαναλαμβανόμενους πελάτες.

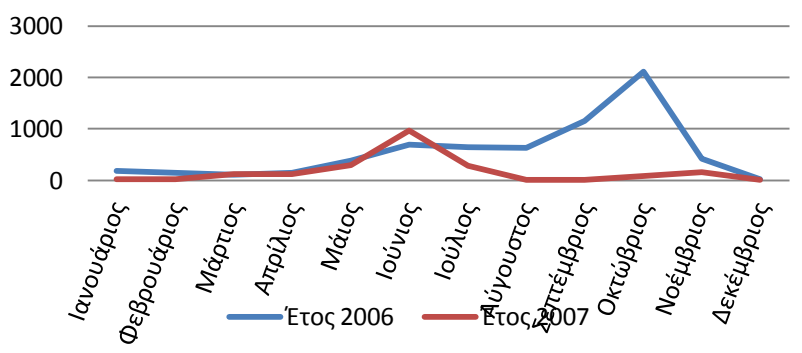
2.4 Ανάλυση της Τουριστικής Ζήτησης στην Κρήτη

2.4.1 Ανάλυση Αφίξεων

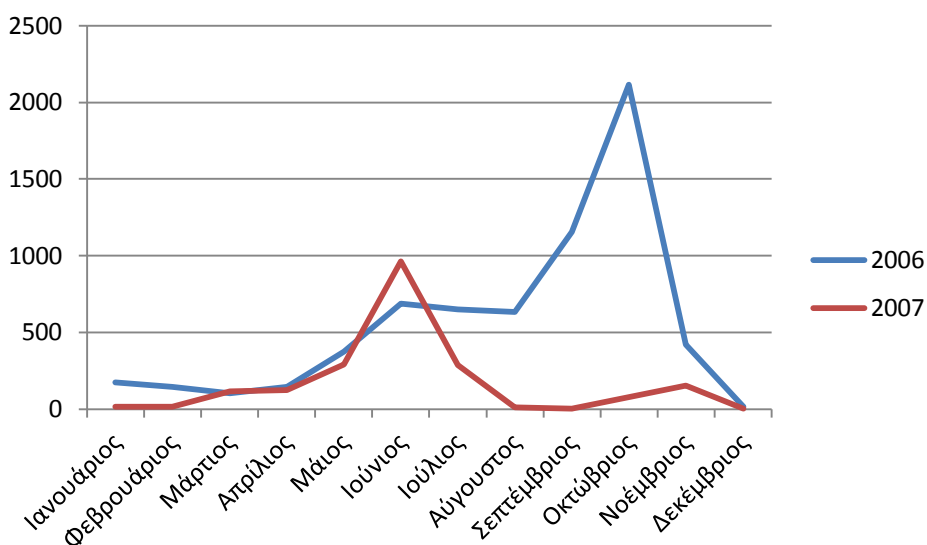
Παρακάτω ακολουθεί η ανάλυση των αφίξεων των τουριστών στην Κρήτη. Από την ανάλυση αυτή μπορούμε να πάρουμε στοιχεία που θα μας καταδείξουν τους μήνες - εποχές που παρατηρείται μεγαλύτερη τουριστική κίνηση αλλά και από ποια κράτη μας επισκέπτονται περισσότερο.

2.4.2 Αφίξεις αλλοδαπών από το εξωτερικό

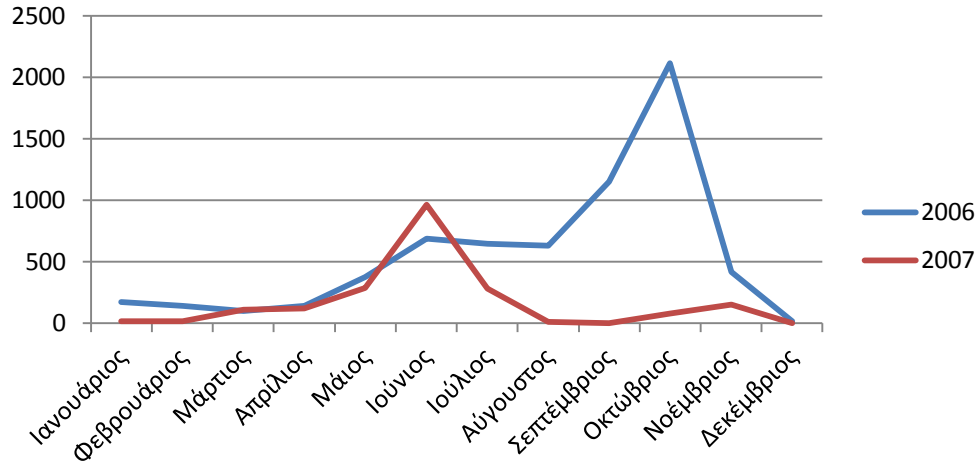
Παρατίθενται γραφήματα που απεικονίζουν τις αφίξεις αλλοδαπών από το εξωτερικό στον Νομό Ηρακλείου και στο Νομό Χανίων.

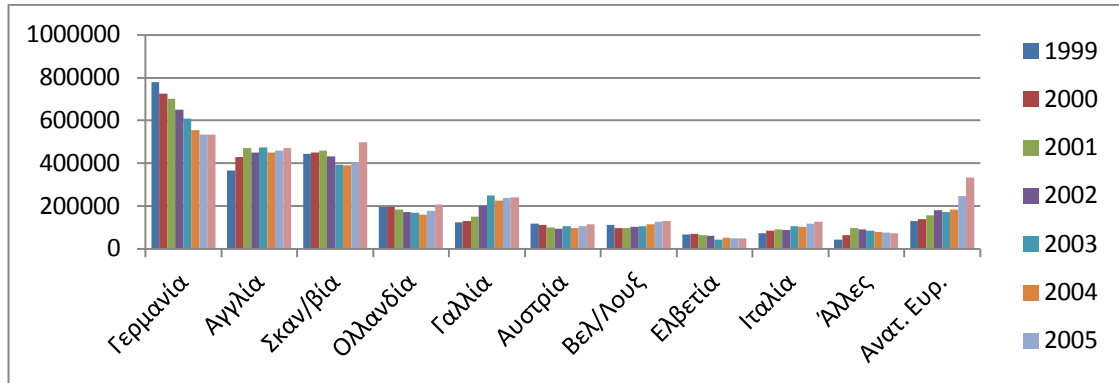
Γράφημα 9 - Αφίξεις στο αεροδρόμιο Ηρακλείου

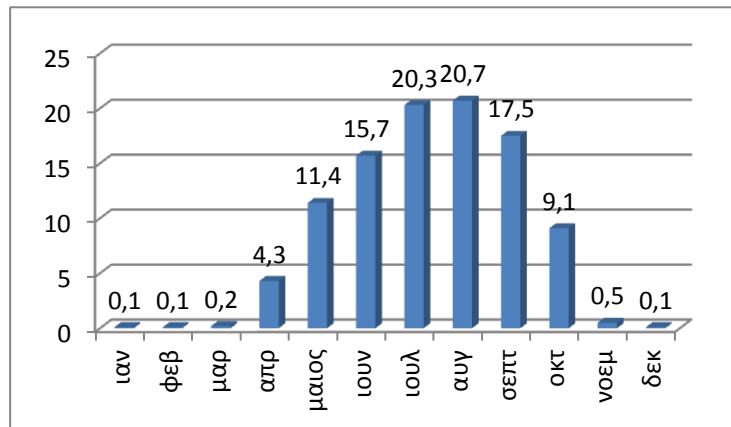
Γράφημα 10 - Αφίξεις στο λιμάνι Ηρακλείου

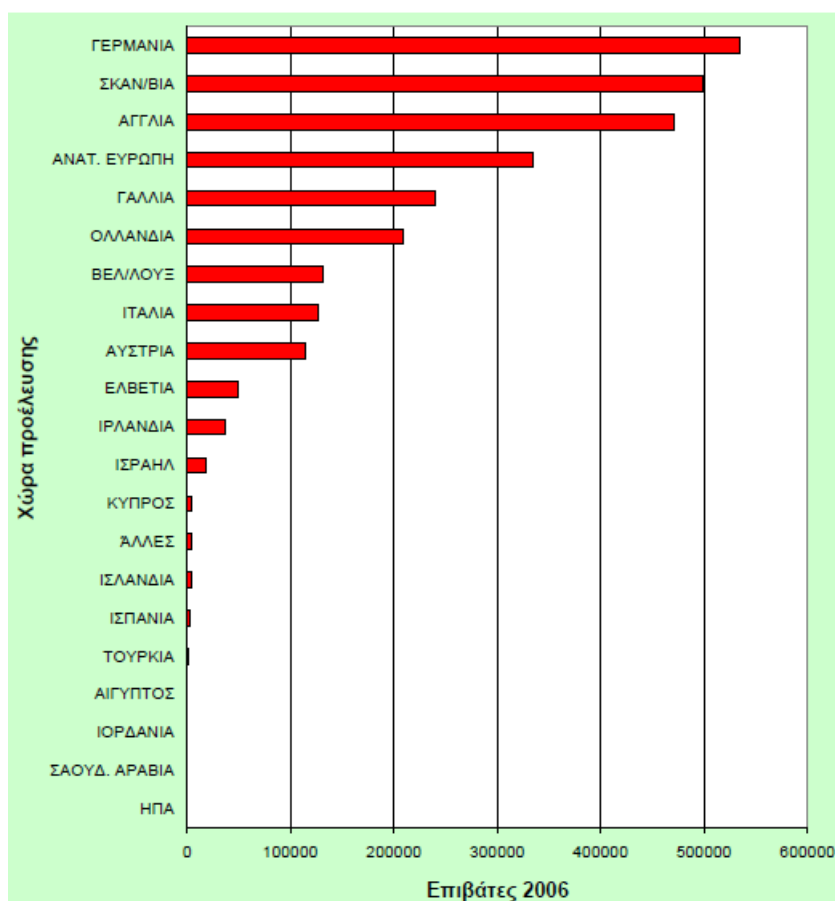
Γράφημα 11 - Αφίξεις στο αεροδρόμιο Χανίων

Γράφημα 12 - Αφίξεις επιβατών με charters ανά εθνικότητα στους διεθνείς αερολιμένες Ηρακλείου και Χανίων από το 1999 έως το 2006

Γράφημα 13 - Εποχιακή κατανομή πτήσεων το έτος 2006 στους διεθνείς αερολιμένες Ηρακλείου και Χανίων

Γράφημα 14 - Κατανομή αφίξεων επιβατών ανά εθνικότητα το 2006 στους διεθνείς αερολιμένες Ηρακλείου και Χανίων

2.4.3. Ανάλυση Αφίξεων Αγγλων και Γερμανών Τουριστών σε πίνακες επί %

Παρακάτω ακολουθούν πίνακες με τις αφίξεις στο αεροδρόμιο του Ηρακλείου τα έτη 2003,2004,2005.

Μήνες	Γερμανία 2003	Γερμανία 2004	Αγγλία 2003	Αγγλία 2004
Ιανουάριος	-	-	-	-
Φεβρουάριος	-	-	-	145
Μάρτιος	-	90	-	-
Απρίλιος	41067	37820	10238	9824
Μάιος	69985	77373	56838	47745
Ιούνιος	72689	62601	65734	66396
Ιούλιος	81523	76847	87228	74484

Αύγουστος	102340	80039	81331	78388
Σεπτέμβριος	90458	83158	75123	69066
Οκτώβριος	77193	72435	34364	35688
Νοέμβριος	1985	2034	5	122
Δεκέμβριος	-	-	-	-

Πίνακας 40 - Αεροπορικές αφίξεις Γερμανών και Άγγλων στο αεροδρόμιο του Ηρακλείου από το έτος 2003 έως το έτος 2004

Όπως βλέπουμε στον πίνακα 40 υπάρχει μια αυξομείωση στις αφήξεις Γερμανών και Άγγλων τα έτη 2003 – 2004. Οι αφήξεις κορυφώνονται τους καλοκαιρινούς κυρίως μήνες Ιούνιο, Ιούλιο, Αύγουστο, ενώ το μήνα Σεπτέμβριο παρατηρείται μια κάμψη η οποία αυξάνεται όσο πλησιάζουμε προς τους χειμερινούς μήνες.

Μήνες	Γερμανία 2005	Γερμανία 2006	Αγγλία 2005	Αγγλία 2006
Ιανουάριος	-	-	-	-
Φεβρουάριος	-	-	-	-
Μάρτιος	5944	282	190	752
Απρίλιος	22325	24014	2845	7559
Μάιος	71030	80028	55799	63821
Ιούνιος	65726	82885	64757	72324
Ιούλιος	82117	92289	78894	93013
Αύγουστος	85108	86745	84140	105789
Σεπτέμβριος	87519	98829	67323	84523
Οκτώβριος	63615	68394	34166	42479
Νοέμβριος	425	252	10	53
Δεκέμβριος	-	-	-	-

Πίνακας 41 - Αεροπορικές αφίξεις Γερμανών και Άγγλων στο αεροδρόμιο του Ηρακλείου από το έτος 2005 έως το έτος 2006

Στον πίνακα 41 που ακολουθεί εύκολα μπορεί κανείς να διαπιστώσει ότι η Γερμανική αγορά παρουσιάζει σημαντική μείωση στο ετήσιο σύνολο αφίξεων στην Κρήτη. Ενώ το 1999 οι αφίξεις των Γερμανών τουριστών στο νησί ήταν 780.538 άτομα μέσα σε μια πενταετία (2004), ο αριθμός αυτός μειώθηκε κατακόρυφα στα 555.730 άτομα. Δυστυχώς όμως η μείωση αυτή συνεχίστηκε με ακόμη χαμηλότερο σύνολο αφίξεων

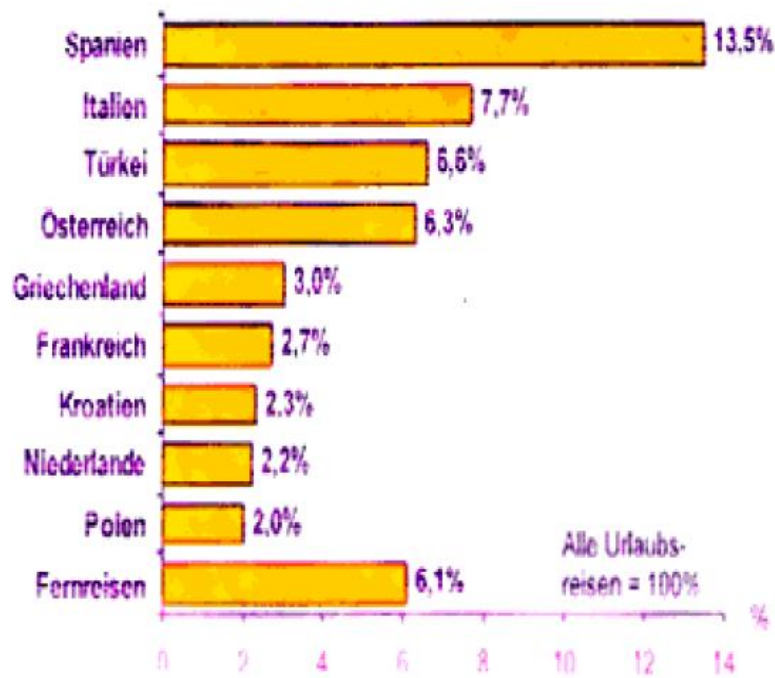
Γερμανών τουριστών το 2006. Το ίδιο όμως δεν συμβαίνει και με την Αγγλική αγορά η οποία παρουσιάζει αρκετά μεγάλη αύξηση στο σύνολο έλευσης τουριστών. Το 1999 οι Άγγλοι τουρίστες που επισκεφτήκαν το νησί ήταν 366.113 άτομα και μέσα σε μία πενταετία (2004), ο αριθμός αυτός αυξήθηκε στους 448.566 Άγγλους τουρίστες.

Χώρες	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Γερμανία	780.538	724.596	702.565	651.840	607.301	555.730	534.452	533.718
Αγγλία	366.113	429.013	470.745	451.111	475.566	488.595	475.595	470.313

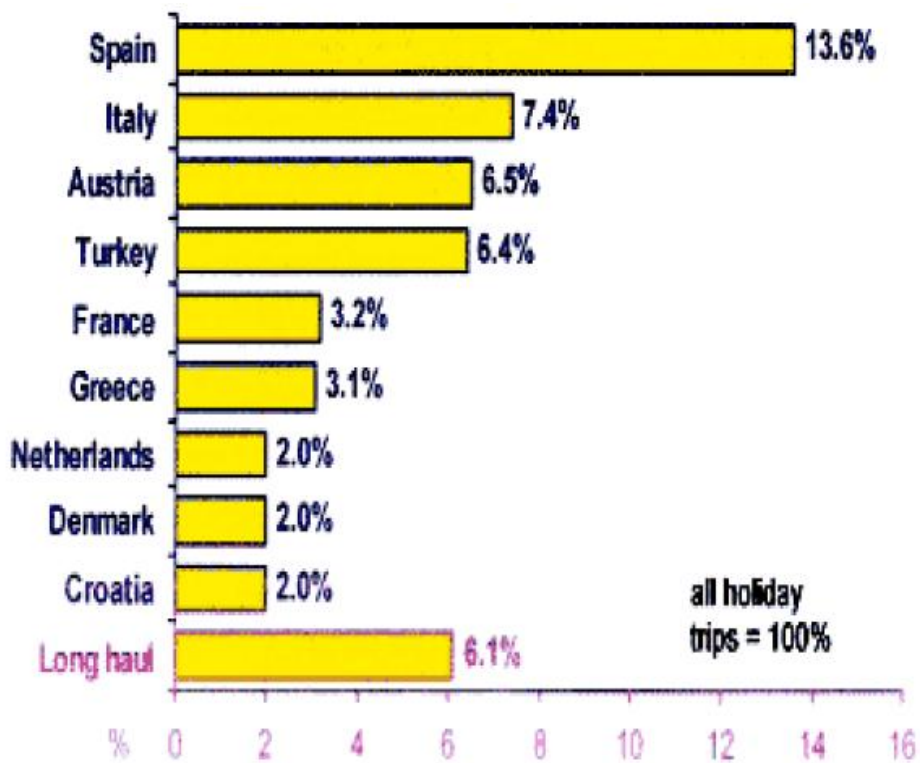
Πίνακας 42 - Συνολικές αφίξεις Γερμανών και Άγγλων στο αεροδρόμιο του Ηρακλείου από το έτος 1999 έως το έτος 2006

Γερμανία

Η αγορά της Γερμανίας με στοιχεία της Ε.Σ.Υ.Ε. – Ε.Ο.Τ. είναι μια σταθερή αγορά που κυμαίνεται γύρω στο 3,0% έως 3,5% επί του συνολικού αριθμού των ταξιδιών των Γερμανών τουριστών. Ειδικότερα, το 2000 καταλαμβάνει ένα ποσοστό 3.3% επί του συνολικού αριθμού, το 2001 καταγράφεται ένα ποσοστό 3,5%, το 2002 επίσης 3,5%, το 2003 φτάνουμε στο 3,0%, το 2004 στο 3,1% και το 2005 στο 3,0%. Είναι δηλαδή ένα σχεδόν σταθερό ποσοστό. Επειδή όμως ο συνολικός αριθμός ταξιδιών των Γερμανών που κάνουν διακοπές διακυμάνθηκε το 2000-2005 λόγω πολλών αιτιών, όπως διαθέσιμο εισόδημα για διακοπές, τρομοκρατία, βόμβες κλπ. αντίστοιχα ο απόλυτος αριθμός προς την χώρα μας διακυμάνθηκε ανάλογα. Έτσι το 2004 έχουμε 65,4 συνολικά ταξίδια από Γερμανούς που πάνε διακοπές και από αυτά το 3,1% ήτοι 2.027.400 κατευθύνονται προς Ελλάδα, ενώ το 2005 επί συνόλου 64,1 εκατ. το 3,0% ήτοι 1.923.000 προς Ελλάδα. Η εξέλιξη 2004,2005 απεικονίζεται πιο κάτω (Πηγή Reiseanalyse F.U.R.). Οι ανταγωνίστριες χώρες το 2004, 2005 κερδίζουν όμως κομμάτι της αγοράς. Έτσι, το 2005 περνάει η Τουρκία μπροστά, πλέον ως τρίτη χώρα στην προτίμηση των Γερμανών, θέση που πολλά χρόνια κατείχε η Αυστρία. Παρακάτω απεικονίζεται η ποσοστιαία κατανομή - ταξίδια Γερμανών προς τους βασικούς προτιμώμενους προορισμούς - χώρες 2004, 2005.

Εικόνα 42 - Ταξίδια Γερμανών στο εξωτερικό το 2005

Εικόνα 43 - Ταξίδια Γερμανών στο εξωτερικό το 2004

Επίσης, στη διεθνή τουριστική έκθεση ITB (7 – 11 Μαρτίου 2007) στο Βερολίνο, υπήρξε ειδική παρουσίαση από τοπική εταιρία Συμβούλων για την προβολή και προώθηση του τουρισμού City break στην Αθήνα – Αττική και Θεσσαλονίκη. Η παρουσίαση έγινε στα πλαίσια του πιλοτικού προγράμματος για την επιλογή γραφείων δημοσίων σχέσεων και διαφήμισης στην Αγγλία, Γερμανία και Γαλλία με στόχο την καθιέρωση της Αθήνας και Θεσσαλονίκης ως CITY BREAK προορισμών.

Τα βασικά συμπεράσματα από την συμμετοχή της Ένωσης ήταν τα εξής:

- ✓ Χαμηλή επισκεψιμότητα επαγγελματιών, κυρίως κατά την πρώτη και Τρίτη ημέρα, καθώς και του κοινού κατά την δεύτερη ημέρα -σε σχέση με το 2006.
- ✓ Το ελληνικό περίπτερο, υπό την αιγίδα του ΕΟΤ παρουσίασε νέα αρχιτεκτονική μορφή. Το περίπτερο της Ένωσης δεν βρισκόταν σε ευνοϊκή θέση με αποτέλεσμα να μην διευκολύνεται η επισκεψιμότητά του σε σχέση με άλλα περίπτερα.

Προβλέψεις για την Γερμανική αγορά:

Η αίσθηση από τις επαφές με εκπροσώπους της Γερμανικής αγοράς, είναι ότι η Γερμανική αγορά θα κινηθεί πτωτικά για το 2007 προς τη χώρα μας. Στην καλύτερη περίπτωση θα κινηθεί στα ίδια με τα περσινά επίπεδα. Από το γραφείο του ΕΟΤ Φραγκφούρτης, καθώς και το γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων της ελληνικής πρεσβείας, κοινοποιήθηκαν τα παρακάτω ενδιαφέροντα στοιχεία:

Έτη	Σουηδία	Δανία	Νορβηγία	Φιλανδία	Σύνολο
2003	128447	100216	109402	55866	393931
2004	126000	97660	110439	55092	389191
2005	118225	114539	116296	55106	404166
2006	163372	133216	142516	59738	498842

Πίνακας 43 - Διανυκτερεύσεις τουριστών που προέρχονται από σκανδιναβικές χώρες τα έτη 2003 έως 2006 (σε χιλιάδες)

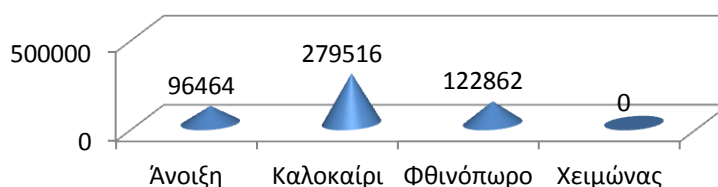
- ✓ Το ΑΕΠ της Γερμανίας σημείωσε αύξηση 2,9% κατά το 2006.
- ✓ Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ινστιτούτου ΒΑΤ, ποσοστό 65% των Γερμανών πραγματοποίησαν το 2006 ένα ταξίδι διακοπών διάρκειας τουλάχιστον 5 ημερών, το αντίστοιχο ποσοστό το 2005 ήταν 64%.
- ✓ Ποσοστό 4% των γερμανών τουριστών ταξιδεύει προς την χώρα μας.

2.4.4. Ανάλυση Διανυκτερεύσεων κατά εθνικότητα επί τοις % - Διάρκεια παραμονής, Εποχικότητα

Με βάση τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα, εύκολα μπορεί κανείς να συμπεράνει ότι οι τουρίστες που προέρχονται από Σκανδιναβικές χώρες όπως η Σουηδία, η Δανία, η Νορβηγία και η Φιλανδία, παρουσιάζουν αύξηση στις διανυκτερεύσεις του ανά έτος. Οι Σουηδή τουρίστες για παράδειγμα, ενώ το 2003 παρουσίαζαν σύνολο διανυκτερεύσεων 128.447, μέσα στα επόμενα τρία χρόνια ο αριθμός αυτός εκτινάχθηκε στις 163.372 διανυκτερεύσεις στην Κρήτη. Αύξηση όμως στο σύνολο διανυκτερεύσεων παρουσίασαν και οι άλλες Σκανδιναβικές χώρες (βλέπε πίνακα 43).

Έτη	Σουηδία	Δανία	Νορβηγία	Φιλανδία
2003	32,61%	25,44%	27,77%	14,18%
2004	32,37%	25,09%	28,38%	14,16%
2005	29,25%	28,34%	28,34%	13,63%
2006	32,75%	26,71%	28,57%	11,98%

Πίνακας 44 - Διανυκτερεύσεις Τουριστών που προέρχονται από σκανδιναβικές χώρες τα έτη 2003 έως 2006 (%)

Γράφημα 15 - Εποχικότητα κατά το έτος 2006 για τις σκανδιναβικές χώρες

Η εποχικότητα το έτος 2006 όσον αφορά τις αφίξεις / διανυκτερεύσεις από τις σκανδιναβικές χώρες είναι η εξής: Άνοιξη (Μάρτιος, Απρίλιος, Μάιος) έφτασε τις 96.464 διανυκτερεύσεις, Καλοκαίρι (Ιούνιος, Ιούλιος, Αύγουστος) έγιναν 279.516, Φθινόπωρο (Σεπτέμβρης, Οκτώβριος, Νοέμβριος) έχουμε 122.862, Χειμώνας (Δεκέμβριος, Ιανουάριος, Φεβρουάριος) δεν έχουμε καμία άφιξη/ διανυκτέρευση.

Αντιστοίχως, τα παραπάνω ποσά επί τις εκατό έχουν ως εξής: Άνοιξη 19.16%, Καλοκαίρι 56.23%, Φθινόπωρο 24,62 και Χειμώνας 0%.

Έτη	Ουγγαρία	Πολωνία	Σλοβακία	Σλοβενία	Ρωσία	Τσεχία	Ουκρανία	Σύνολο
2003	12728	51431	8035	3988	22084	61751	3030	163047

2004	12228	47370	10294	4985	24990	65506	2971	168342
2005	17602	65552	12534	5466	37720	74352	3539	216765
2006	22807	71806	19879	6209	68619	85326	7723	282369

Πίνακας 45 - Διανυκτερεύσεις τουριστών που προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη τα έτη 2003 έως 2006 (σε χιλιάδες)

Έτη	Ουγγαρία	Πολωνία	Σλοβακία	Σλοβενία	Ρωσία	Τσεχία	Ουκρανία
2003	7,43%	30,00%	4,69%	2,33%	12,88%	36,02%	1,77%
2004	6,69%	25,92%	5,63%	2,73%	13,67%	35,84%	1,63%
2005	7,14%	26,61%	5,09%	2,22%	15,31%	30,18%	1,44%
2006	6,83%	21,51%	5,95%	1,86%	20,55%	25,56%	2,31%

Πίνακας 46 - Διανυκτερεύσεις τουριστών που προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη τα έτη 2003 έως 2006 (%)

Έτη	Βουλγαρία	Ρουμανία	Αλβανία	Λετονία	Σύνολο
2003	0	1726	0	1990	3716
2004	271	4119	0	2865	7255
2005	436	8437	0	6363	15236
2006	462	15361	0	9471	25294

Πίνακας 47 - Διανυκτερεύσεις τουριστών που προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη τα έτη 2003 έως 2006 (σε χιλιάδες)

Έτη	Βουλγαρία	Ρουμανία	Αλβανία	Λετονία
2003	0,00%	1,01%	0,00%	1,16%
2004	0,15%	2,25%	0,00%	1,57%
2005	0,18%	3,42%	0,00%	2,58%
2006	0,14%	4,60%	0,00%	2,84%

Πίνακας 48 - Διανυκτερεύσεις τουριστών που προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη τα έτη 2003 έως 2006 (%)

Έτη	Ιρλανδία	Ισραήλ	Ισπανία	Κύπρος	Αίγυπτος	Σύνολο
2003	36527	29089	1213	10494	2575	79898
2004	33159	21466	1845	11912	3813	72195
2005	37114	22130	1656	3931	602	65433
2006	36356	3176	3176	4460	284	62871

Πίνακας 49 - Διανυκτερεύσεις τουριστών που προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη τα έτη 2003 έως 2006 (σε χιλιάδες)

Έτη	Ιρλανδία	Ισραήλ	Ισπανία	Κύπρος	Αίγυπτος
2003	42,74%	34,04%	1,42%	12,28%	3,01%
2004	41,55%	26,09%	2,31%	14,93%	4,78%
2005	49,56%	29,55%	2,21%	5,25%	0,80%
2006	50,66%	25,91%	4,43%	6,22%	0,40%

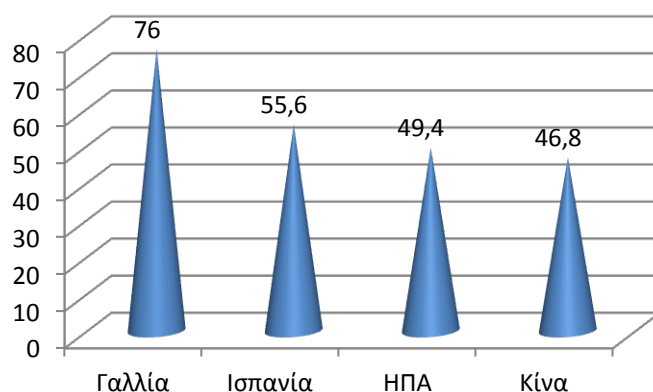
Πίνακας 50 - Διανυκτερεύσεις τουριστών που προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη τα έτη 2003 έως 2006 (%)

Έτη	Κροατία	Γιουγκοσλαβία	Λιθουανία	Εσθονία	Σύνολο
2003	33	1968	2656	0	4657
2004	0	2301	3294	1585	7180
2005	270	3800	4515	5783	14368
2006	426	5604	11162	7979	25171

Πίνακας 51- Διανυκτερεύσεις τουριστών που προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη τα έτη 2003 έως 2006 (σε χιλιάδες)

Έτη	Κροατία	Γιουγκοσλαβία	Λιθουανία	Εσθονία
2003	0,02%	1,15%	1,55%	0,00%
2004	0,00%	1,26%	1,80%	0,87%
2005	0,11%	1,54%	1,83%	2,35%
2006	0,13%	1,68%	3,34%	2,39%

Πίνακας 52 - Διανυκτερεύσεις τουριστών που προέρχονται από την Ανατολική Ευρώπη τα έτη 2003 έως 2006 (%)

Γράφημα 16 - Εποχικότητα το έτος 2006 από άλλα κράτη

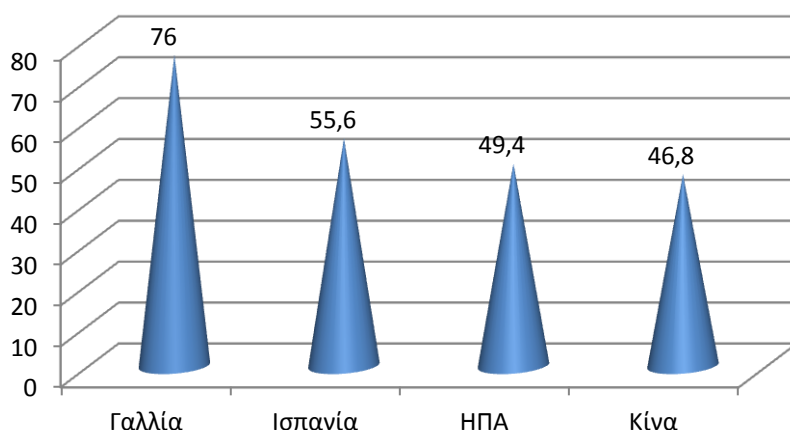
Όσον αφορά τις χώρες της ανατολικής Ευρώπης, η εποχικότητα διακυμαίνεται ως εξής: Άνοιξη 30.372 διανυκτερεύσεις, Καλοκαίρι 220.162, Φθινόπωρο 82.053 , Χειμώνας 482 διανυκτερεύσεις. Αντιστοίχως, τα παραπάνω ποσά επί τις εκατό έχουν ως εξής: Άνοιξη 10.64%, Καλοκαίρι 66.91%, Φθινόπωρο 22,23 και Χειμώνας 0,22%.

Έτη	Τουρκία	Σαουδική Αραβία	Ιορδανία	Η.Π.Α.	Ισλανδία	Σύνολο
2003	924	17	0	0	4329	5270
2004	1212	0	0	0	4060	5272
2005	1885	13	162	0	0	2060
2006	824	84	118	9	3663	4698

Πίνακας 53 - Διανυκτερεύσεις τουριστών που προέρχονται από άλλα κράτη τα έτη 2003 έως 2006 (σε χιλιάδες)

Έτη	Τουρκία	Σαουδική Αραβία	Ιορδανία	Η.Π.Α.	Ισλανδία
2003	1,08%	0,02%	0,00%	0,00%	5,07%
2004	1,52%	0,00%	0,00%	0,00%	5,09%
2005	2,52%	0,02%	0,22%	0,00%	0,00%
2006	1,15%	0,12%	0,16%	0,01%	5,10

Πίνακας 54 - Διανυκτερεύσεις τουριστών που προέρχονται από άλλα κράτη τα έτη 2003 έως 2006 (%)

Γράφημα 17 - Εποχικότητα κατά το έτος 2006 από άλλα κράτη

Η εποχικότητα το έτος 2006 όσον αφορά τις αφίξεις/ διανυκτερεύσεις από διάφορες άλλες χώρες(π.χ. Ιορδανία, Σαουδική Αραβία κλπ) έχει ως εξής: Άνοιξη 10.623 διανυκτερεύσεις, Καλοκαίρι έγιναν 43.115, Φθινόπωρο έχουμε 17.901, Χειμώνας 119. Αντιστοίχως, τα παραπάνω ποσά επί τις εκατό έχουν ως εξής: Άνοιξη 16.13%, Καλοκαίρι 58.95%, Φθινόπωρο 23,04% και Χειμώνας 1,87%.

Φθίνουσα πορεία ακολουθεί ο Τουρισμός στην Κρήτη την τελευταία διετία με τις αεροπορικές αφίξεις τουριστών να καταγράφουν πτώση κατά 0,8% το 2010 σε σχέση με το 2009, ενώ και η μέση τιμή δωματίου τον Αύγουστο του 2010 μειώθηκε κατά 2,2% σε σύγκριση με τον αντίστοιχο μήνα του 2009. Αντίστοιχη είναι η πορεία και του δείκτη πληρότητας, καθώς στην πενταετία 2005-2009 η μέση ετήσια πληρότητα **μειώθηκε κατά 22%** περίπου. Σήμερα, η Κρήτη διαθέτει 1.549 μονάδες συνολικής δυναμικότητας 161.578 κλινών που αντιπροσωπεύουν το 21,2% της συνολικής δυναμικότητας της Ελλάδας (ΞΕΕ 2010). Η αύξηση των αφίξεων που ακολούθησε την μετα-ολυμπιακή περίοδο δημιούργησε ένα κλίμα ευφορίας και θετικών προσδοκιών με αποτέλεσμα την αύξηση του ξενοδοχειακού δυναμικού κατά 12,6% (σε κλίνες). Η διεθνής οικονομική κρίση που ξέσπασε στο τέλος της δεκαετίας του 2000 επηρέασε αρνητικά την πορεία του τουρισμού στην Κρήτη. Οι αρνητικές αυτές εξελίξεις αποτυπώνονται κυρίως στους δείκτες που αφορούν τις διανυκτερεύσεις ανά άφιξη και τις διανυκτερεύσεις ανά κλίμα. Με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ για το 2009 προκύπτει ότι αντιστοιχούν 6,6 διανυκτερεύσεις ανά άφιξη και 109 διανυκτερεύσεις ανά κλίμα, ενώ τα αντίστοιχα

μεγέθη για το 2005 ήταν 7,2 διανυκτερεύσεις ανά άφιξη και 145 διανυκτερεύσεις ανά κλίνη.

Σύμφωνα με τα μηνιαία στοιχεία για την απασχόληση που δημοσιεύει το ΙΚΑ, η απασχόληση στην Κρήτη (Ελλήνων και αλλοδαπών) μειώθηκε κατά 7% το Δεκέμβριο του 2009 σε σχέση με τον αντίστοιχο μήνα του 2008.

- Επίσημα διαθέσιμα στοιχεία για τις διανυκτερεύσεις (ΕΛ.ΣΤΑΤ.) υπάρχουν μέχρι το 2009. Από αυτά προκύπτει ότι:

- Στην Κρήτη το 2009 οι συνολικές διανυκτερεύσεις κατέγραψαν μείωση 0,7% σε σχέση με το 2008, ενώ η αντίστοιχη μείωση των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών ήταν 2,8%.

- Η εικόνα για τους επιμέρους νομούς είναι μικτή: Στο Ηράκλειο τόσο οι συνολικές διανυκτερεύσεις όσο και οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών κατέγραψαν σημαντική μείωση (-5,8% και -6,7%, αντίστοιχα). Στο Λασιθί και τα Χανιά σημειώθηκε αύξηση των διανυκτερεύσεων (συνολικές και αλλοδαπών). Στο Ρέθυμνο οι συνολικές διανυκτερεύσεις κατέγραψαν αύξηση 0,2%, ενώ οι διανυκτερεύσεις των αλλοδαπών τουριστών κατέγραψαν μείωση -4,6%.

2.4.5 Ανάλυση Τουρισμού και Ελληνικής Οικονομίας

Ο ελληνικός τουρισμός συνεισφέρει σήμερα περίπου το 18% του ΑΕΠ, αν ληφθούν υπόψη και οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις του στο σύνολο της οικονομίας. Το σύνολο των εσόδων της χώρας μας από τον τουρισμό είναι μεγαλύτερο από το σύνολο της αξίας των ελληνικών εξαγωγών, τόσο προϊόντων όσο και υπηρεσιών, ενώ παράλληλα καλύπτει το 40% του ελλείμματος του ισοζυγίου των εξωτερικών πληρωμών. Στον ελληνικό τουρισμό απασχολούνται άμεσα και έμμεσα περίπου 800.000 εργαζόμενοι, το μεγαλύτερο μέρος των οποίων δραστηριοποιείται στην περιφέρεια και σε μικρού ή μεσαίου μεγέθους επιχειρήσεις. Συγκρινόμενος σε παγκόσμιο επίπεδο, ο ελληνικός τουρισμός καταγράφει εντυπωσιακές επιδόσεις. Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού η χώρα μας το 2003 κατατάσσεται 10η στον κόσμο ως προς τις τουριστικές εισπράξεις και 15η ως προς τις αφίξεις. Οι επιδόσεις αυτές, είναι εντυπωσιακές για τα δεδομένα της

Ελλάδας και καταδεικνύουν αναμφίβολα την ύπαρξη ενός εξαιρετικού πρωτογενούς τουριστικού προϊόντος.

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει αναμφίβολα μια θετικότερη εικόνα γύρω από τον τουρισμό. Το γεγονός αυτό ενισχύεται και από την κίνηση του 2006 όπου συνεχίστηκε η θετική πορεία που είχαμε το 2005. Στην αύξηση του 5,6% των αφίξεων μεταξύ 2005 – 2004, προσθέτουμε και την αύξηση 7,2% που σημειώθηκε στην τρέχουσα χρονιά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Υ.Π.Α. στα 12 κυριότερα διεθνή αεροδρόμια της χώρας που αντιστοιχούν περίπου στο 93% του συνόλου των αεροπορικών αφίξεων και στο 76% των συνολικών διεθνών αφίξεων στη χώρα μας. Το 7,2% αφορά διεθνείς τουριστικές αφίξεις στο διάστημα Ιανουάριος – Οκτώβριος 2006 και σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2005 το οποίο φαίνεται αναλυτικότερα στον πίνακα που ακολουθεί.

Πόλεις	2006	2005	Ποσοστό διαφοράς (% Δ)
Αθήνα	2.811.730	2.633.464	6,77%
Θεσσαλονίκη	1.044.474	1.009.766	3,44%
Ρόδος	1.338.872	1.215.773	10,13%
Κως	659.493	607.015	8,65%
Κέρκυρα	861.664	851.391	1,21%
Ηράκλειο	2.154.502	2.002.968	7,57%
Χανιά	660.275	555.414	18,88%
Ζάκυνθος	481.154	474.081	1,49%
Κεφαλονιά	161.039	143.357	12,33%
Σάμος	137.034.	118.467	15,67%
Μυτιλήνη	68.310	66.470	2,77%

Πίνακας 55 - Διεθνείς αφίξεις σε επιλεγμένα αεροδρόμια της χώρας

Κατά το 2006 παρουσιάστηκε μια ελαφρά ανακατανομή της ζήτησης στην λεκάνη της Μεσογείου γενικά και ειδικά σε ότι αφορά στους άμεσους ανταγωνιστές μας (βλ. Πίνακα 17). Σε παγκόσμιο επίπεδο, το μερίδιο των 6 χωρών στις οποίες κάνουμε σύγκριση σε επίπεδο ανταγωνισμού (Ελλάδα, Τουρκία, Κύπρος, Αίγυπτος, Κροατία, Ισπανία) από 13,37% το 2005 έγινε 13,12% το 2006. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η αντίστοιχη μεταβολή ήταν από 24,42% σε 24,27% (Πίνακες 18 και 19). Ανάμεσα

λοιπόν στις έξι χώρες η Ελλάδα και η Ισπανία ωφελήθηκαν από την μείωση της Τουρκίας αρχικά και της Κύπρου κατά δεύτερο λόγο. Ελλάδα και Ισπανία, επίσης, ήταν ανάμεσα στους προορισμούς που ωφελήθηκαν από τον πόλεμο στην Μέση Ανατολή, ο οποίος σταμάτησε την μεγάλη αύξηση που παρουσίασε τα τελευταία δύο χρόνια αυτή η περιοχή, οι επισκέπτες της οποίας κατά 50% περίπου προέρχονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κράτη	2005	2006	% Δ
Ισπανία	49.614.153	51.985.383	4,78%
Κύπρος	2.289.579	2.234.215	-2,42%
Τουρκία	19.210.489	17.872.759	-6,90%
Κροατία	8.331.136	8.496.853	1,99%
Αίγυπτος	6.474.531	6.615.500	2,18%

Πίνακας 56 - Διεθνείς αφίξεις σε ανταγωνιστικές χώρες

Έτος	Ισπανία	Κροατία	Αίγυπτος	Κύπρος	Τουρκία	Ελλάδα	Σύνολο χωρών
2004	53.599	7.912	8.103	2.439	16.826	12.119	100.908
2005	55.577	8.457	8.244	2.470	20.273	12.798	107.829
2006	58.300	8.535	8.425	2.413	19.077	13.725	110.475

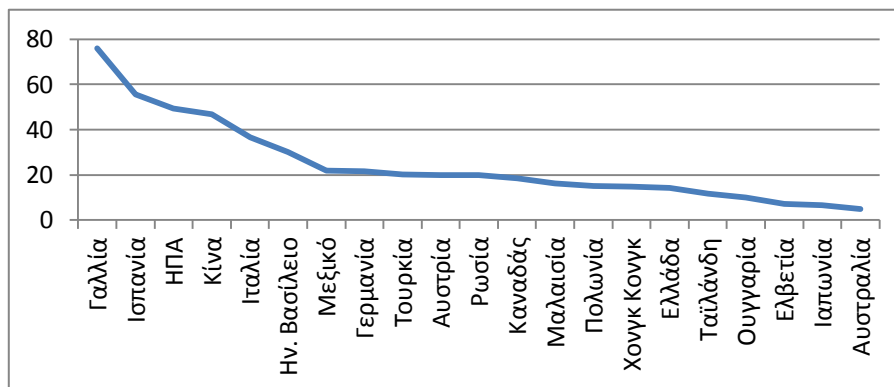
Πίνακας 57 - Ελλάδα - Ανταγωνιστές, Διεθνείς αφίξεις (σε χιλιάδες)

Έτος	Ισπανία %Δ	Κροατία %Δ	Αίγυπτος %Δ	Κύπρος %Δ	Τουρκία %Δ	Ελλάδα %Δ	Σύνολο χωρών %Δ
2004	-	-	-	-	-	-	-
2005	3,69%	7,01%	1,74%	5,15%	20,49%	5,60%	6,86%
2006	4,90%	0,80%	2,20%	-2,30%	-5,90%	7,24%	2,45%

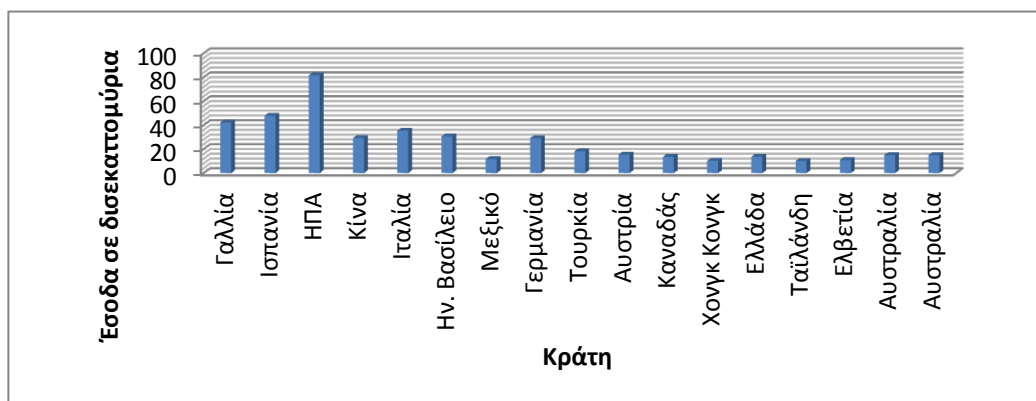
Πίνακας 58 - Ελλάδα - Ανταγωνιστές, Ποσοστιαία διαφορά στις Διεθνείς

Στο επίπεδο εσόδων και σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδας, στο διάστημα Ιανουάριος – Σεπτέμβριος 2006, σημειώνεται αύξηση 6,75% σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2005. Εάν δούμε την παγκόσμια κατάταξη των τουριστικών προορισμών για το 2005, η χώρα μας καταλαμβάνει την 16η θέση ως προς τις διεθνείς αφίξεις και την 11η ως προς τα έσοδα (Γράφημα 7). Σε επίπεδο μέσης κατά κεφαλήν δαπάνης, η Ελλάδα βρίσκεται στην 6η θέση, ανάμεσα στις 10 - 15 παγκόσμιες δυνάμεις του τουρισμού με 1.070 Δολάρια ΗΠΑ (Πίνακας 20), αρκετά

μπροστά από τους ανταγωνιστές της. Οι επιδόσεις αυτές είναι αξιοσημείωτες και επιτυγχάνονται παρά τα πολλά και σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τουρισμός στη χώρα μας.

Γράφημα 17 - Παγκόσμια Κατάταξη 2005 - Αφίξεις σε εκατομμύρια

Γράφημα 183 - Παγκόσμια κατάταξη 2005 - Έσοδα σε δισεκατομμύρια

Αυστραλία	3000
Ιαπωνία	1851
ΗΠΑ	1654
Ελβετία	1528
Γερμανία	1358
Ελλάδα	958 / 1070
Ολλανδία	1050
Ην. Βασίλειο	1023
Ιταλία	970
Τουρκία	897
Ταϊλάνδη	871

Ισπανία	861
Αυστρία	775
Καναδάς	731
Χονγκ Κονγκ	696
Κίνα	626
Γαλλία	557
Μεξικό	539
Κύπρος	880
Κροατία	882
Αίγυπτος	841

Πίνακας 59 - Μέση κατά κεφαλή Δαπάνη σε USD, 2005

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τουρκικής Στατιστικής Υπηρεσίας ο αριθμός τουριστικών αφίξεων για το 2006 μειώθηκε κατά 6,2% σε σχέση με το έτος 2005 φθάνοντας τα 19,8% εκ.. Οι Γερμανοί με 3,7 εκ., οι Ρώσοι με 1,8 εκ., οι Άγγλοι 1,7 εκ. οι Βούλγαροι με 1,2 εκ. και οι Ολλανδοί κατέβαλαν τις πρώτες πέντε θέσεις. Οι Έλληνες με 413 χιλ. κατέλαβαν την δέκατη τρίτη θέση. Ο αριθμός αφίξεων από τη χώρα μας σε σχέση με το προηγούμενο έτος ήταν μειωμένος κατά 29,4%. Το τουριστικό συνάλλαγμα ανήλθε στα 12,5 δισ. δολ. ΗΠΑ μειωμένο κατά 10% σε σχέση με το έτος 2005. Η μέση συνολική δαπάνη ανά τουρίστα συνέχισε την πτωτική της πορεία για τρίτο συνεχές έτος φθάνοντας τα 633 δολ. ΗΠΑ. Οι συναλλαγματικές εισπράξεις από τον αλλοδαπό τουρισμό συνήθως ταυτίζονται με το ποσό του λογαριασμού «ταξιδιωτικό συνάλλαγμα» των τραπεζικών στατιστικών. Στην Ελλάδα όμως, έχει γίνει αποδεκτό ότι τα ποσά του ταξιδιωτικού της Ελλάδος, είναι μικρότερα από το πραγματικό τουριστικό συνάλλαγμα που εισρέει στη χώρα και τούτο διότι διάφορα ποσά συναλλάγματος που αφορούν στον τουρισμό (όπως η προαγορά δραχμών εκ μέρους των Tour Operators, οι αγορές τουριστών μέσω πιστωτικών καρτών, οι συναλλαγματικές εισπράξεις για κρουαζιέρες και για ενοικίαση σκαφών κλπ.) καταχωρούνται σε άλλες κατηγορίες αδήλων πόρων. Αν στα ποσά του «ταξιδιωτικού συναλλάγματος» προστεθούν τα παραπάνω ποσά, τότε το προκύπτον τουριστικό συνάλλαγμα, με βάση τις εκτιμήσεις του ΕΟΤ, υπερβαίνει τα τρία τελευταία χρόνια τα 6 δις δολάρια. Μια σύγκριση των συναλλαγματικών εισπράξεων από τον τουρισμό με άλλες σημαντικές κατηγορίες εισροών συναλλάγματος, καθιστά

εμφανή τη μεγάλη σπουδαιότητα του τουριστικού τομέα ως πηγή συναλλάγματος. Είναι σαφές ότι η αύξηση των τελευταίων δύο χρόνων στη χώρα μας οφείλεται κυρίως στο θετικό κλίμα που δημιούργησε η επιτυχής οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων καθώς και σε εξωγενείς παράγοντες, όπως τρομοκρατικές ενέργειες και πόλεμοι σε άλλες χώρες. Παρόλα αυτά, πρέπει να βρεθεί ένας τρόπος έτσι ώστε ο ελληνικός τουρισμός να συντηρήσει την δυναμική του πορεία ή θα μπει σε ένα νέο κύκλο αστάθειας και διακυμάνσεων όπως είχε συμβεί μεταξύ 2001-2004. Αυτό όμως γίνεται δυσκολότερο από την εξελισσόμενη δυσμενή για τους εντός ευρωζώνης τουριστικούς προορισμούς, εξέλιξη της ισοτιμίας Ευρώ – Δολαρίου. Από τον Δεκέμβριο του 2005 μέχρι σήμερα το Ευρώ ανατιμήθηκε έναντι του Δολαρίου σχεδόν 12%, γεγονός που συνιστά τιμολογιακό μειονέκτημα έναντι των εκτός ευρωζώνης προορισμών. Αν οι προβλέψεις επαληθευτούν και το Ευρώ φτάσει στα 1,37 Δολάρια από τα 1,32 που είναι σήμερα, τότε η κατάσταση επιδεινώνεται.

τελευταία χρόνια τα 6 δις δολάρια. Μια σύγκριση των συναλλαγματικών εισπράξεων από τον τουρισμό με άλλες σημαντικές κατηγορίες εισροών συναλλάγματος, καθιστά εμφανή τη μεγάλη σπουδαιότητα του τουριστικού τομέα ως πηγή συναλλάγματος. Είναι σαφές ότι η αύξηση των τελευταίων δύο χρόνων στη χώρα μας οφείλεται κυρίως στο θετικό κλίμα που δημιούργησε η επιτυχής οργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων καθώς και σε εξωγενείς παράγοντες, όπως τρομοκρατικές ενέργειες και πόλεμοι σε άλλες χώρες. Παρόλα αυτά, πρέπει να βρεθεί ένας τρόπος έτσι ώστε ο ελληνικός τουρισμός να συντηρήσει την δυναμική του πορεία ή θα μπει σε ένα νέο κύκλο αστάθειας και διακυμάνσεων όπως είχε συμβεί μεταξύ 2001-2004. Αυτό όμως γίνεται δυσκολότερο από την εξελισσόμενη δυσμενή για τους εντός ευρωζώνης τουριστικούς προορισμούς, εξέλιξη της ισοτιμίας Ευρώ – Δολαρίου. Από τον Δεκέμβριο του 2005 μέχρι σήμερα το Ευρώ ανατιμήθηκε έναντι του Δολαρίου σχεδόν 12%, γεγονός που συνιστά τιμολογιακό μειονέκτημα έναντι των εκτός ευρωζώνης προορισμών. Αν οι προβλέψεις επαληθευτούν και το Ευρώ φτάσει στα 1,37 Δολάρια από τα 1,32 που είναι σήμερα, τότε η κατάσταση επιδεινώνεται.

2.5 Επικοινωνιακή Πολιτική – Marketing

Σήμερα ο τουρισμός αποτελεί βαρύνουσας σημασίας οικονομική δραστηριότητα για την Περιφέρεια Κρήτης καθώς διαμορφώνει σε μεγάλο βαθμό τα μεγέθη του εισοδήματος και της απασχόλησης. Το γεγονός αυτό υπογραμμίζει την έμφαση που πρέπει κάθε φορά να δίδεται στον συγκεκριμένο τομέα ώστε να δημιουργούνται ευνοϊκές προϋποθέσεις για την περαιτέρω ανάπτυξή του στο πλαίσιο βέβαια της και του σεβασμού στο περιβάλλον, την ποιότητα ζωής και την τοπική ταυτότητα. Η ραγδαία ανάπτυξη τόσο του διεθνούς, όσο και του εσωτερικού Τουρισμού συνέτεινε εκτός των άλλων, στην αύξηση του αριθμού των τουριστικών προορισμών οι οποίοι, διαθέτοντας τουριστικούς πόρους και θέλγητρα, διεκδικούν τμήμα της τουριστικής αγοράς. Στο πλαίσιο αυτών των εξελίξεων καλούνται να δραστηριοποιηθούν οι εμπλεκόμενοι φορείς του τουρισμού της Κρήτης ώστε με τις κατάλληλες ενέργειες, η βασικότερη των οποίων είναι η προβολή, να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητά της ως προορισμού διακοπών.

Η τουριστική προβολή μέχρι σήμερα παρά την σπουδαιότητά της αποτέλεσε αντικείμενο περιστασιακής δραστηριότητας των (τοπικών) φορέων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα οι οποίοι δραστηριοποιούνταν ανεξάρτητα, χωρίς συνεργασία και προγραμματισμό, με συνέπεια όλες οι ενέργειες προβολής να μην έχουν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Σημειώνεται δε ότι η διαφημιστική εκστρατεία περιοριζόταν σε μεθόδους οι οποίες σήμερα είναι ξεπερασμένες και τείνουν αν όχι να εγκαταλειφθούν, να περιοριστούν σημαντικά.

Είναι γνωστό ότι έως και σήμερα η Κρήτη έχει καθιερωθεί ως προορισμός του ήλιου και της θάλασσας την ίδια στιγμή μάλιστα που διαθέτει τόσους άλλους πόρους ικανούς να στηρίξουν την ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού που τόσο έχει ανάγκη προκειμένου να:

- ✓ Επεκτείνει την τουριστική περίοδο,
- ✓ Διαφοροποιήσει το υφιστάμενο μοντέλο του μαζικού τουρισμού
- ✓ Αναβαθμίσει την ποιότητα του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος,
- ✓ Εμπλουτίσει την τουριστική προσφορά,
- ✓ Προσελκύσει υψηλότερου επιπέδου επισκέπτες.

Όλα τα παραπάνω σε συνάρτηση με το ότι άλλοι τουριστικοί (ανταγωνιστικοί) προορισμοί έχουν σχεδιάσει και προωθούν με ιδιαίτερο δυναμισμό και μεθοδικότητα

συγκεκριμένη στρατηγική για την προβολή τους, αποτελεί δεδομένο ιδιαίτερης σημασίας και εν μέρει απειλή και κίνδυνο να παραμείνει η Κρήτη εκτός των σημαντικότερων τουριστικών προορισμών αν δεν ακολουθήσει ανάλογη πρακτική και φιλοσοφία. Η επιλογή των μέσων προβολής δεν είναι εύκολο εγχείρημα καθώς δεν μπορεί να εκτιμηθεί προκαταβολικά η επίδραση που θα ασκήσουν στους δυνητικούς επισκέπτες – αγοραστές του τουριστικού προϊόντος. Βέβαια η αποτελεσματικότητα των μέσων εξαρτάται και από παράγοντες όπως:

- ✓ Το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά του τμήματος της τουριστικής αγοράς στο οποίο ενδιαφέρεται να διεισδύσει η Κρήτη.
- ✓ Οι στόχοι που έχουν τεθεί για την προώθηση του τουριστικού προϊόντος.
- ✓ Η κάλυψη που προσφέρει το διαφημιστικό μέσο, στο πλαίσιο της προσπάθειας να περάσει το μήνυμα στους δέκτες την κατάλληλη στιγμή.
- ✓ Η διάρκεια ζωής, η συχνότητα και τα χαρακτηριστικά του διαφημιστικού μηνύματος που η Περιφέρεια θέλει να μεταδώσει.
- ✓ Το κόστος κάθε διαφημιστικού μέσου.

2.6 Στόχος της τουριστικής προβολής και τα μέσα υλοποίησης της

Στόχος της τουριστικής διαφήμισης και της τουριστικής προβολής, είναι να προβληθούν οι ιδιαιτερότητες του τουριστικού προορισμού ή του τουριστικού προϊόντος μέσα από την επιρροή που θα ασκήσει στους δυνητικούς επισκέπτες.

Τα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για το σκοπό αυτό είναι :

Διαφημιστικά Μέσα	Έντυπος και ηλεκτρονικός τύπος, διαφημιστικοί πίνακες, διαδίκτυο, τουριστικοί οδηγοί, βιβλίο, μπροσούρες.
Δημόσιες Σχέσεις	Κάθε είδους προβολή που εμφανίζεται ως μη πληρωμένη καταχώρηση.
Προώθηση Πωλήσεων	Βραχυπρόθεσμα κίνητρα αύξησης των πωλήσεων, π.χ. δωρεάν φιλοξενία σε καταλύματα.
Εκπτώσεις Τιμολογίων	Προσφορές μειωμένων τιμών.
Κανάλια Διανομής	Χρήση κάθε καναλιού διανομής ακόμα και μέσω διαδικτύου.
Ταξίδια Γνωριμίας	Προσφορά ταξιδιών γνωριμίας σε τουριστικούς πράκτορες, δημοσιογράφους, κ.α.
Εκθέσεις	Συμμετοχή σε τουριστικά shows.
Εκδόσεις Διαφημιστικών εντύπων και ηλεκτρονικού τύπου	Έκδοση ενημερωτικών εντύπων και βιβλίων, cd – rom, video, DVD, κ.α.
Διαφημιστικές Επιδείξεις στα Σημεία Πωλήσεων	Έκθεση κάθε μέσου φωτογραφίας που δημιουργεί πληρέστερη εικόνα του τουριστικού προγράμματος.
Ταχυδρόμηση Ενημερωτικών Δελτίων	Ταχυδρομική επικοινωνία (Direct Mail).
Οργάνωση Εκδηλώσεων	Οργάνωση και επιχορήγηση κοινωνικών, αθλητικών και πολιτιστικών εκδηλώσεων,

Στο πλαίσιο της προβολής τα μέσα που χρησιμοποιούν ανταγωνιστικοί προς την Ελλάδα και την Κρήτη τουριστικοί προορισμοί, είναι κυρίως :

- ✓ Εφημερίδες, Περιοδικά
- ✓ Αλληλογραφία (direct mailing)
- ✓ Τηλεόραση, Κινηματογράφος, Ραδιόφωνο
- ✓ Υπαίθρια μέσα (billboard training sings) όπως αφίσες και πανό
- ✓ Αρθρογραφία τοπικής εμβέλειας
- ✓ Άμεση διαφήμιση (direct advertsing)
- ✓ Καλωδιακή τηλεόραση
- ✓ Ενημερωτικά video (travel video)
- ✓ Διαδίκτυο, κ.α.

Για την τελική επιλογή των μέσων προβολής αντλούνται σημαντικές πληροφορίες από τα Γραφεία του ΕΟΤ στο εξωτερικό, δεδομένου ότι οι υπεύθυνοι και το προσωπικό είναι σε καθημερινή επαφή με τις κατά τόπους αγορές στόχους και άρα διαθέτουν πολύ καλή εικόνα και γνώση των προτιμήσεων και των αποτελεσματικότερων μέσων προβολής. Οι ενδεδειγμένες λοιπόν πρακτικές κατά σειρά προτεραιότητας είναι οι εξής:

Οι *φιλοξενίες* δημοσιογράφων, τουριστικών πρακτόρων, υπαλλήλων τουριστικών πρακτορείων και γενικά επιλεγμένων ομάδων θεωρούνται ως μια από τις αποτελεσματικότερες μεθόδους προβολής ενός τουριστικού προορισμού. Έχει εντοπισθεί μάλιστα ότι σε πολλές περιπτώσεις οι πωλητές διακοπών αγνοούν στοιχειώδη πράγματα για την τουριστική Ελλάδα και την Κρήτη. Η συγκεκριμένη πρακτική δίνει τη δυνατότητα στα άτομα αυτά που επηρεάζουν την τουριστική ζήτηση, να επισκεφθούν την Κρήτη, να δουν τη μοναδικότητα του φυσικού και πολιτισμικού πλούτου, να συναναστραφούν τόσο με τουριστικούς παράγοντες και επιχειρηματίες, όσο και με τον τοπικό πληθυσμό και να βιώσουν την «κρητική φιλοξενία». Στη συνέχεια και έχοντας αποκομίσει θετικές εντυπώσεις, θα μεταδίδουν στους δυνητικούς πελάτες τις θετικές τους εντυπώσεις και θα τους προτρέπουν να επισκεφθούν την Κρήτη. Για παράδειγμα σύμφωνα με το Γραφείο του ΕΟΤ της Αυστρίας, σε χρονικό διάστημα έξι μηνών (Ιανουάριος – Ιούνιος 2002) δημοσιεύθηκαν στον αυστριακό τύπο δώδεκα άρθρα για την Κρήτη, από δημοσιογράφους που είχαν ήδη επισκεφθεί το νησί.

Στην επόμενη θέση κατατάσσεται η **διοργάνωση εκδηλώσεων** και ειδικών happenings. Έμφαση πρέπει να δοθεί στην προβολή της Κρητικής Κουζίνας και της κρητικής φιλοξενίας, ως ιδιαίτερα στοιχεία της τουριστικής προσφοράς του νησιού, ικανά να την διαφοροποιήσουν από ανταγωνιστικούς προορισμούς. Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης δράσης εντάσσεται η διοργάνωση εβδομάδων προβολής της Κρήτης σε επιλεγμένα ξενοδοχεία, η διοργάνωση roadshow αλλά και work shops, για την προβολή εξειδικευμένων προϊόντων.

Η έντυπη διαφήμιση, θεωρείται ένα γνωστό και αποδοτικό μέσο προβολής, που όμως πρέπει να είναι προσαρμοσμένο στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Κρήτης και των ομάδων στόχων. Εκπρόσωποι γραφείων σε χώρες όπως η Ιαπωνία αλλά οι χώρες της Βαλτικής υπογράμμισαν το μειονέκτημα της απουσίας φυλλαδίων μεταφρασμένων στις τοπικές γλώσσες. Οι απόψεις σχετικά με το είδος της έντυπης διαφήμισης διαφέρουν και είναι ανάλογες με τα είδη εντύπων π.χ. αφίσα, ενημερωτικά φυλλάδια, κ.α.

Στην ίδια θέση με την έντυπη διαφήμιση κατατάσσεται και η **ηλεκτρονική προβολή** ως ένα σύγχρονο και αποτελεσματικό μέσο. Κοινός τόπος είναι η ανάγκη δημιουργίας ενός σύγχρονου, πλήρους και ενημερωμένου δικτυακού τόπου (portal) για λεπτομερή ενημέρωση αλλά και πώληση του τουριστικού προϊόντος του νησιού.

Η **συμμετοχή σε εκθέσεις**, θεωρείται ως μια αποδοτική μέθοδος τουριστικής προβολής, υπό την προϋπόθεση ότι πρέπει να γίνεται από εξειδικευμένα στελέχη, με αποδεδειγμένες ικανότητες στις πωλήσεις και να συνδυάζεται με άλλες δράσεις όπως συνεντεύξεις τύπου, γεύματα εργασίας με τουριστικούς πράκτορες και εν γένει επαφές πέρα και έξω από το αυστηρά εκθεσιακό περιβάλλον.

Τη μικρότερη απόδοση έχει η **προβολή μέσω της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου**. Οι χώρες που ενδείκνυνται για την υλοποίηση τέτοιων δράσεων είναι η Ιταλία, το Βέλγιο – Λουξεμβούργο και οι ΗΠΑ. Πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι η Κρήτη εντάσσεται στο συνολικό πρόγραμμα προβολής της χώρας που προωθείται σε κεντρικό επίπεδο από τον ΕΟΤ, λαμβάνοντας παράλληλα τα κατάλληλα μέτρα ή τροποποιώντας κάθε φορά τους στόχους και τα μέσα προβολής.

Οι κυριότερες πρακτικές που έχουν υιοθετηθεί, κατά καιρούς είναι :

- ✓ Η δημιουργία ισχυρής ονομασίας μάρκας για το προϊόν «Ελλάς».
- ✓ Η αλλαγή στον τρόπο υλοποίησης της καμπάνιας.

- ✓ Η αλλαγή στο μήνυμα, και επικέντρωση του στα προσωπικά οφέλη που θα αποκομίσει ο τουρίστας από την επίσκεψη του στην Ελλάδα.
- ✓ Ο περιορισμός των συμμετοχών στις διεθνείς εκθέσεις.
- ✓ Η δημιουργία τοπικών μονάδων πωλήσεων.

2.7. Ο ρόλος των φορέων στην τουριστική προβολή

Οι πολλαπλές και αλυσιδωτές επιδράσεις που ασκεί ο τουρισμός και ο πολυδιάστατος χαρακτήρας του, έχουν ως συνέπεια την εμπλοκή πολλών και διαφορετικών παραγόντων και φορέων τόσο σε επίπεδο σχεδιασμού όσο και σε επίπεδο εφαρμογής υλοποίησης της τουριστικής πολιτικής. Η κατάσταση είναι ανάλογη και στον τομέα της τουριστικής προβολής, όπου διαφορετικοί φορείς με διαφορετικά προφίλ και δυνατότητες αλλά και συχνά συγκρουόμενα συμφέροντα αναλαμβάνουν δράσεις και πρωτοβουλίες, οι οποίες σε πολλές περιπτώσεις επικαλύπτονται ή αδυνατούν να εξυπηρετήσουν ένα κοινό στόχο και προσφέρουν υπηρεσίες αμφίβολης αποτελεσματικότητας. Ειδικότερα :

EOT: Κεντρικός φορέας άσκησης τουριστικής πολιτικής, ο EOT αναλαμβάνει δράσεις προβολής της Ελλάδας στο εξωτερικό και της προσέλκυσης δυνητικών επισκεπτών στη χώρα. Βασικοί μέθοδοι εργασίας έως σήμερα είναι

- i. η λειτουργία των Γραφείων του εξωτερικού με κεντρική αρμοδιότητα την πληροφόρηση και εξυπηρέτηση του κοινού, τη διάθεση ενημερωτικού υλικού και την αρθρογραφία ή καταχώρηση πληροφοριών στον τοπικό τύπο,
- ii. η διοργάνωση της ετήσιας διαφημιστικής εκστρατείας στο εξωτερικό,
- iii. οι επαφές με αντίστοιχους εθνικούς οργανισμούς άλλων χωρών,
- iv. η εκπροσώπηση της Ελλάδας σε διεθνείς αλλά και εθνικές εκθέσεις.

Οι πρακτικές αυτές έχουν κατά διαστήματα δεχθεί εντονότερες κριτικές σε ότι αφορά τόσο το κόστος υλοποίησής τους όσο και την αποτελεσματικότητά τους η οποία έχει να κάνει με την επιλογή των μέσων και της χρονικής περιόδου. Από την άλλη πλευρά ο EOT αποτελεί τον φορέα εκείνο που διαθέτει τους πόρους και την εμπειρία για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή κεντρικής διαφημιστικής καμπάνιας, μειονεκτεί όμως σημαντικά καθώς αποτελεί δημόσιο φορέα που υπόκεινται κάθε φορά στις αλλαγές

της πολιτικής ηγεσίας. Η πιθανή μετεξέλιξή του σε Α.Ε. και ο σχεδιασμός ίδρυσης εταιρείας τουριστικού μάρκετινγκ με κεντρική αρμοδιότητα την τουριστική προβολή, ενδέχεται να συμβάλλει σημαντικά στην υιοθέτηση μακροπρόθεσμων και αποτελεσματικών πρακτικών. Ωστόσο σε πολλές περιπτώσεις ο ρόλος του ΕΟΤ είναι καίριας σημασίας για την προβολή γεγονότων υπερτοπικής εμβέλειας όπως π.χ. είναι οι Ολυμπιακοί Αγώνες. Η συγκεκριμένη διοργάνωση αποτελεί ένα γεγονός διεθνούς σημασίας και μόνο ένας εθνικός φορέας είναι σε θέση να αναλάβει την διεθνή προβολή του.

Περιφέρεια: Η νέα δομή του ΕΟΤ και ο διακριτός ρόλος του σε σχέση με την Γενική Γραμματεία Τουρισμού, συνοδεύτηκε από την κατάργηση των τοπικών γραφείων του ΕΟΤ και τη δημιουργία των νέων Διευθύνσεων Τουρισμού στις δεκατρείς (13) περιφέρειες. Επίσης η Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας, εκτός των άλλων προώθησε και στήριξε τη δημιουργία της Εταιρείας Τουρισμού Κρήτης, η οποία αποτέλεσε την πρώτη ουσιαστική προσπάθεια συνεργασίας και κοινής δράσης μεταξύ των φορέων του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα. Μεταξύ των αρμοδιοτήτων της ήταν η προβολή του περιφερειακού τουριστικού προϊόντος. Ωστόσο παράγοντες και αιτίες που δεν αποτελούν αντικείμενο της παρούσας μελέτης, εμπόδισαν την επιτυχή λειτουργία της. Σήμερα βάσει των νέων δεδομένων η Περιφέρεια καλείται και επιβάλλεται να λάβει ενεργό ρόλο στον τομέα της τουριστικής προβολής, συντονίζοντας και στηρίζοντας πρακτικά έργα και δράσεις που εξυπηρετούν το σπουδαίο αυτό σκοπό.

ΟΤΑ Β' Βαθμού: Σύμφωνα με το Νόμο 2160/93 στην έδρα κάθε νομού συνιστάται Επιτροπή Τουριστικής Προβολής, της οποίας σκοπός είναι ο καταρτισμός προγραμμάτων τουριστικής προβολής στο εσωτερικό και εξωτερικό και στη συνέχεια η εκτέλεση τους μετά από έγκριση και συγχρηματοδότηση του ΕΟΤ. Στην επιτροπή συμμετέχουν εκπρόσωποι του δημόσιου (εκπρόσωποι τουριστικών δήμων, νομαρχιακοί σύμβουλοι) και του ιδιωτικού τομέα (εκπρόσωποι επαγγελματικών οργανώσεων). Ωστόσο ο ρόλος των ΝΕΤΠ (Νομαρχιακών Επιτροπών Τουριστικής Προβολής), παρά τις φιλότιμες προσπάθειες των στελεχών τους, έχει περιορισθεί ο που καταβάλλονται και εξαιρουμένων ελαχίστων περιπτώσεων, έχει περιορισθεί στη δημιουργία και τη διακίνηση υλικού προβολής και τη συμμετοχή σε εκθέσεις. Ως

βασικοί λόγοι της αδυναμίας άσκησης ουσιαστικής και αποτελεσματικής πολιτικής τουριστικής προβολής προβάλλουν:

- i. το ιδιαίτερα περιοριστικό θεσμικό πλαίσιο των ΟΤΑ β' βαθμού και των ΝΕΤΠ,
- ii. η έλλειψη επαρκών οικονομικών πόρων και
- iii. η απουσία κατάλληλα καταρτισμένου και με υψηλή εμπειρία προσωπικού, όμως υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις οι ΝΕΤΠ μπορούν να εξελιχθούν σε αποτελεσματικούς στυλοβάτες της προβολής της Κρήτης.

ΟΤΑ Α' Βαθμού: Το είδος, ο τρόπος και τα μέσα προβολής συναρτάται με τη φιλοσοφία της εκάστοτε δημοτικής αρχής. Βασικό εργαλείο (μέχρι σήμερα) της προβολής τους είναι η δημιουργία έντυπου και ηλεκτρονικού υλικού και η διοργάνωση ημερίδων και συναντήσεων με θέμα την τουριστική ανάπτυξη. Οι πιο μεγάλοι δήμοι ενίοτε συμμετέχουν σε τουριστικές εκθέσεις ή λειτουργούν κατά τόπους κέντρα ενημέρωσης και πληροφόρησης για τους επισκέπτες π.χ. στον Άγιο Νικόλαο και παλαιότερα στη Σητεία, ενώ στα Χανιά λειτουργεί σε συνεργασία με το Κέντρο Εξυπηρέτησης Πελατών (ΚΕΠ). Προς την κατεύθυνση αυτή κινούνται και οι εκδηλώσεις που διοργανώνουν οι Δήμοι κατά τη θερινή περίοδο με τοπικό κυρίως χαρακτήρα και περιορισμένη εμβέλεια και σημασία.

Συλλογικοί Φορείς: Οι συλλογικοί φορείς του τουρισμού (Ενώσεις ξενοδόχων, Σύλλογοι ξενοδόχων, κ.λπ.) δημιουργούν οικονομίες κλίμακας, ικανοποιούν από κοινού συγκεκριμένους στόχους, ασκούν συντονιστικό ρόλο, παρεμβαίνουν στην χάραξη τουριστικής πολιτικής και προασπίζουν τα συμφέροντα των μελών τους. Γενικά ασκούν δραστηριότητες και αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες που οι μεμονωμένες επιχειρήσεις θα ήταν πολύ δύσκολο ή αδύνατον να πραγματοποιήσουν. Όμως ο ρόλος τους σε ότι αφορά την τουριστική προβολή δεν πρωταγωνιστικός και περιορίζεται στην οικονομική συμμετοχή τους στις δραστηριότητες των ΝΕΤΠ, και σε άλλες περιορισμένης όμως εμβέλειας και σημασίας.

Ιδιώτες - Επιχειρήσεις: Παράλληλα και με βάση την παραπάνω εικόνα οι ιδιωτικές (ξενοδοχειακές κυρίως) επιχειρήσεις αναλαμβάνουν και υλοποιούν μεμονωμένα δράσεις προβολής σε μια προσπάθεια (αυτόνομης) προσέγγισης νέων πελατών και

διατήρησης των παλαιών. Στη συντριπτική τους πλειοψηφία πρόκειται για προβολή δια αλληλογραφίας ή μέσω συμμετοχής σε εξειδικευμένες εκθέσεις από επιχειρήσεις που έχουν την οικονομική δυνατότητα να αναλάβουν το υψηλό πραγματικά κόστος της προβολής.

Οι παραπάνω φορείς είναι αυτοί που κατά κύριο λόγο προωθούν την προβολή του τουριστικού προϊόντος της Κρήτης. Ωστόσο οι δράσεις που αναλαμβάνουν είναι τις περισσότερες φορές μεμονωμένες χωρίς κοινή λογική και συνισταμένη και επιλέγονται στη βάση των διαφορετικών στόχων και επιδιώξεων του κάθε φορέα ή της κάθε δομής. Η απουσία ενιαίας μακροπρόθεσμης στρατηγικής τόσο σε εθνικό όσο και σε περιφερειακό επίπεδο είναι ιδιαίτερα εμφανής και σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την υλοποίηση αποσπασματικών και αναποτελεσματικών συνήθως δράσεων προβολής.

2.8 Η επιλογή των μέσων προβολής

Τα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την τουριστική προβολή γενικότερα, είναι ποικίλα και εφόσον λειτουργούν συμπληρωματικά μεταξύ τους μπορούν να εξασφαλίσουν σημαντικά αποτελέσματα. Ωστόσο δεν είναι πρακτικά δυνατόν, κυρίως λόγω των περιορισμένων οικονομικών πόρων να γίνει προβολή όλων των επιμέρους στοιχείων της τουριστικής προσφοράς και προς όλες τις κατευθύνσεις. Έτσι για την τελική επιλογή των μέσων που συνήθως λαμβάνονται υπόψη είναι:

- ✓ Το ύψος του προϋπολογισμού που μπορεί να διαθέσει η Περιφέρεια Κρήτης για την τουριστική προβολή του νησιού.
- ✓ Τα είδη των διαφημιστικών μέσων που χρησιμοποιούν οι ανταγωνίστριες τουριστικές περιοχές και ο βαθμός χρήσης τους.
- ✓ Η καταλληλότητα του διαφημιστικού μέσου για το σκοπό που χρησιμοποιείται.
- ✓ Ο βαθμός επηρεασμού των μεσαζόντων (διαμορφωτές γνώμης) από τα
- ✓ διαφημιστικά μέσα που χρησιμοποιούνται.
- ✓ Η ύπαρξη ευελιξίας στη χρησιμοποίηση ενός διαφημιστικού μέσου σε ορισμένο τόπο και χρόνο.
- ✓ Η αποτελεσματικότητα (ωφέλεια) του μέσου σε σχέση με το κόστος που συνεπάγεται η εφαρμογή του.

Ειδικότερα λαμβάνονται υπόψη τα εξής :

Οι διαθέσιμοι οικονομικά πόροι, μέσα από το ΠΕΠ Κρήτης δεν είναι απεριόριστοι. Πρέπει να επιλεγούν τα πιο αποτελεσματικά μέσα που θα εξυπηρετήσουν τους στρατηγικούς στόχους της Περιφέρειας οι οποίοι επικεντρώνονται (α) στην προβολή του τουριστικού προϊόντος της Κρήτης σε ενιαίο και συνεκτικό πρόγραμμα για την περίοδο 2003-2006 και (β) στην ενημέρωση των κατοίκων με σκοπό τη δημιουργία συλλογικής συνείδησης ελέγχου – αυτοπροστασίας από πρακτικές που δεν επιτρέπουν την αναβάθμιση του σημερινού προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος.

- Η ανάγκη προσαρμογής των δράσεων προβολής του τουριστικού προϊόντος προς συγκεκριμένες ομάδες στόχους, όπως αυτές προσδιορίστηκαν βάσει της τμηματοποίησης της αγοράς.
- Οι κατευθύνσεις στις οποίες θα κινηθεί η τουριστική προβολή για την εξυπηρέτηση των στόχων της μακροπρόθεσμης στρατηγικής.
- Οι τάσεις τουριστικής προβολής και τα ενδεδειγμένα μέσα που χρησιμοποιούνται τόσο στην Ελλάδα όσο και σε ανταγωνιστικούς προορισμούς.

Βάσει των παραπάνω καταλήγουμε στους εξής άξονες :

Άξονας 1: Έντυπη και ηλεκτρονική προβολή

Άξονας 2: Δημόσιες Σχέσεις

Άξονας 3: Ειδικές Δράσεις Προβολής

Άξονας 4: Υποστηρικτικές Ενέργειες – Τεχνική Στήριξη

Η επιτυχία της τουριστικής προβολής εξαρτάται από τρεις πολύ σημαντικούς παράγοντες (α)τη **συνέχεια** : η τουριστική προβολή πρέπει να σχεδιάζεται και να υλοποιείται σε βάθος χρόνου και να υπάρχει μια διαρκής επανάληψη συγκεκριμένων θεμάτων. (β)τη **συμπληρωματικότητα των μέσων**, η οποία αφορά τόσο στις προτεινόμενες δράσεις μεταξύ τους όσο και αυτών με δράσεις που υλοποιούνται από άλλους φορείς. (γ)το **συντονισμό** που αφορά στην ανάγκη ύπαρξης ενός συντονιστικού οργάνου που θα αναλάβει τη συνολική ευθύνη για την εφαρμογή του παρόντος και των μελλοντικών Marketing Plan.

2.9 Μέσα προώθησης που έχουν χρησιμοποιηθεί

αξιολόγηση έχει έντονο το στοιχείο του υποκειμενισμού. Συνεπώς, για την προβολή και διαφήμιση του ιδιαίτερου αυτού προϊόντος, είναι αναγκαία η ανάπτυξη (με ιδιαίτερα μάλιστα προσοχή) εξειδικευμένων δράσεων προβολής μέσω των οποίων προκαλείται ευνοϊκή διάθεση στους δυνητικούς πελάτες και υποβοηθούνται οι τελικές πωλήσεις.

Δράσεις προβολής του τουριστικού προϊόντος της Κρήτης κατά την προηγούμενη προγραμματική περίοδο και μέχρι σήμερα, υλοποιήθηκαν από τους εξής:

A. Ελληνικός οργανικός Τουρισμός (ΕΟΤ)

Το περιεχόμενο της πολιτικής προβολής του ΕΟΤ μπορεί να ομαδοποιηθεί σε 7 ενότητες, ως εξής:

- ✓ Άμεση διαφήμιση, καμπάνια, έκτακτες καταχωρήσεις στο εξωτερικό
- ✓ Διεθνείς Εκθέσεις
- ✓ Δημόσιες Σχέσεις
- ✓ Εκδόσεις – Προωθητικό Υλικό
- ✓ Συν-διαφήμιση με TOUR OPERATORS σε επιλεγμένες αγορές
- ✓ Υποστήριξη Διεθνών Συνεδρίων και Εκδηλώσεων Διεθνούς Εμβέλειας
- ✓ Συμμετοχή στα προγράμματα των Ν.Ε.Τ.Π.

Στα πλαίσια όλων των παραπάνω ενοτήτων προβλήθηκε και η Κρήτη, ως ένας από τους κυριότερους τουριστικούς προορισμούς της Ελλάδας.

B. Εταιρεία Τουρισμού Κρήτης

Στο πλαίσιο του ΠΕΠ Κρήτης (Β' ΚΠΣ) υλοποίησε σημαντικές δράσεις που αφορούσαν την τουριστική προβολή της περιφέρειας και πιο συγκεκριμένα :

- ✓ Έκδοση εντύπων.
- ✓ Συμμετοχή σε εκθέσεις και workshops.
- ✓ Καταχωρίσεις στον τύπο και εξειδικευμένα έντυπα.
- ✓ Προβολή της κρητικής διατροφής μέσα από τα έντυπα της εταιρείας, τη διοργάνωση εκδηλώσεων και καταχωρίσεις σε ειδικά έντυπα.
- ✓ Φιλοξενία δημοσιογράφων, κλπ.

Παράλληλα η Ε.Τ.Κ. συμμετείχε στην υλοποίηση διάφορων συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, όπως :

Πρόγραμμα Creta Tournet για την ανάπτυξη περιφερειακού κόμβου σύνδεσης μέσω internet, που συνδέει τις τοπικές τουριστικές επιχειρήσεις με τον αντίστοιχο ευρωπαϊκό κόμβο.

Επαγγελματική κατάρτιση στον τομέα του βιοτουρισμού και της προώθησης εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πρόγραμμα Leonardo Da Vinci). Ενίσχυση τουριστικών ΜΜΕ και τουριστικών πολιτιστικών φορέων του ιδιωτικού τομέα, Γεύση από Μεσόγειο (πρόγραμμα Interreg II).

Πρόγραμμα για τη διάδοση εργαλείων και τεχνικών διαχείρισης της καινοτομίας και ίδρυση παρατηρητηρίου web (πρόγραμμα Innoregio).

C. Νομαρχιακή Επιτροπή Τουριστικής Προβολής (Ν.Ε.Τ.Π.)

Οι δράσεις προβολής που υλοποιήθηκαν από τις Ν.Ε.Τ.Π. των 4 νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων του νησιού περιλαμβάνουν :

1. Έκδοση εντύπων και οπτικοακουστικού υλικού.

Εκδόθηκαν διάφορα διαφημιστικά έντυπα όπως : αφίσες, χάρτες, τουριστικοί οδηγοί, θεματικοί οδηγοί, κλπ, ενώ παράλληλα δημιουργήθηκαν βιντεοταινίες, slides, CD ROM, κλπ. Όλο το παραπάνω υλικό χρησιμοποιήθηκε για την υποβοήθηση των λοιπών δράσεων τουριστικής προβολής (διανομή σε εκθέσεις, σε tour operators, σε δημοσιογράφους του εξωτερικού, κλπ). Πρέπει να σημειωθεί ότι το διαφημιστικό υλικό δεν είναι ενιαίο για ολόκληρη την Κρήτη, αλλά κάθε Ν.Ε.Τ.Π. διαθέτει το δικό της, ανάλογα με τα χρηματοδοτικά μέσα που διαθέτει.

2. Συμμετοχή σε εκθέσεις.

Η συμμετοχή σε μεγάλες εκθέσεις του εξωτερικού γίνεται κυρίως μέσω του περιπτέρου του ΕΟΤ. Οι 4 Ν.Ε.Τ.Π. συμμετέχουν σε ενιαίο περίπτερο (Κρήτη) και κάθε εκπρόσωπος δίνει πληροφορίες και προωθεί το διαφημιστικό υλικό του Νομού του.

3. Υποστηρικτικές δράσεις

Ανάλογα με τα χρηματοδοτικά μέσα που διαθέτει κάθε Ν.Ε.Τ.Π. υλοποιεί διάφορες δράσεις τουριστικής προβολής, όπως : οργάνωση επισκέψεων δημοσιογράφων και τουριστικών πρακτόρων, διαφημιστικές καταχωρίσεις σε εφημερίδες και περιοδικά, δώρα δημοσίων σχέσεων, οργάνωση εκδηλώσεων, κλπ.

D. Τουριστικές Επιχειρήσεις της Κρήτης (τουριστικά γραφεία, ξενοδοχειακές επιχειρήσεις)

Οι μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες της Κρήτης καθώς και τα γραφεία εισερχομένου τουρισμού του νησιού συμμετέχουν ή επισκέπτονται τις τουριστικές εκθέσεις που διοργανώνονται στην Ευρώπη και κυρίως στις μεγαλύτερες τουριστικές αγορές (Γερμανία, Βρετανία, Σκανδιναβικές χώρες, Γαλλία, κλπ).

Παράλληλα παράγουν διαφημιστικό υλικό (έντυπα παρουσίασης των ξενοδοχείων, βιντεοταινίες, CD – ROM, κλπ) το οποίο διαθέτουν σε πελάτες και σε εμπλεκόμενους με το τουριστικό κύκλωμα.

Τα τελευταία έτη έχει αρχίσει να γίνεται μια σημαντική προσπάθεια για την προβολή μέσω του internet (κατασκευή εταιρικών ιστοσελίδων, παρουσία και διαφημιστικά banners σε δικτυακούς κόμβους τουριστικού περιεχομένου), που αφορά αφενός τις μεγάλες τουριστικές μονάδες και αφετέρου την προβολή του θεματικού τουρισμού.

2.10 Συμπεράσματα για την τουριστική προβολή

Η διαφημιστική προβολή θεωρείται ότι έχει πάντοτε *θετικά αποτελέσματα* (εκτός των περιπτώσεων της αρνητικής διαφήμισης) ανεξάρτητα από το μέγεθος της επιτυχίας ή τη σχέση κόστους – οφέλους. Θα πρέπει λοιπόν να αναζητηθούν οι καταλληλότεροι τρόποι χρησιμοποίησής της, ώστε να επιτυγχάνονται τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα σε σχέση με τους διατιθέμενους πόρους.

Η μέχρι σήμερα ακολουθούμενη τουριστική προβολή δεν χαρακτηρίζεται από μεγάλη αποτελεσματικότητα, λαμβάνοντας υπόψη ότι δεν γίνεται *οργανωμένη προώθηση* ανάλογα με την ομάδα στόχο (target group), τη χώρα, κλπ, αφού διάφοροι φορείς υλοποιούν (όπως εκείνοι εκτιμούν καλύτερα) δράσεις προβολής σπαταλώντας πόρους, χωρίς τα ανάλογα αποτελέσματα

Απουσιάζει η μακροχρόνια στρατηγική τουριστικής προβολής (π.χ. σε επίπεδο δεκαετίας) και γίνεται προσέγγιση όλων των τουριστικών αγορών με τον ίδιο τρόπο, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα ιδιαίτερα κοινωνικά, πολιτισμικά και οικονομικά χαρακτηριστικά κάθε χώρας.

Αποτελεί ζητούμενο η εναρμόνιση όλων των εμπλεκόμενων στην διαφημιστική προβολή (ΕΟΤ, Ν.Ε.Τ.Π. κλπ), ώστε να υπάρχει συνέχεια, συμπληρωματικότητα των χρησιμοποιούμενων μέσων προβολής και συντονισμός. Με τον τρόπο αυτό θα αποφευχθεί η αλόγιστη διασπορά πόρων (μεμονωμένες ή σποραδικές ενέργειες) και μάλιστα χωρίς έλεγχο της αποτελεσματικότητας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η απλή συμμετοχή σε τουριστικές εκθέσεις δεν συνεπάγεται θεαματικά αποτελέσματα, εφόσον δεν υλοποιηθούν και άλλες συνοδευτικές – συνδυαστικές ενέργειες προβολής.

Πραγματοποιούνται μεγάλες δαπάνες για την γενική τουριστική προβολή της Ελλάδας, οι οποίες όμως δεν απαραίτητες στο σύνολό τους, αν ληφθεί υπόψη ότι η χώρα μας είναι ένας γνωστός τουριστικός προορισμός. Μέρος των δαπανών αυτών θα μπορούσε να διατεθεί για την *προβολή του θεματικού τουρισμού* (θρησκευτικός, αθλητικός, συνεδριακός, κλπ) ή των *ιδιαίτερων φυσικών και πολιτιστικών χαρακτηριστικών της Κρήτης* με αναμφισβήτητα καλύτερα αποτελέσματα.

Κεφάλαιο 3

3.1. Προτάσεις για αναβάθμιση του τουρισμού στην Κρήτη

Η Κρήτη έχει μία σημαντική ιστορική και πολιτιστική διαδρομή από την περίοδο του Μινωικού Πολιτισμού μέχρι σήμερα. Διαθέτει πλούσιους φυσικούς πόρους, εύφορες εκτάσεις για γεωργική και κτηνοτροφική εκμετάλλευση, ιστορικά και πολιτισμικά στοιχεία παγκοσμίου ενδιαφέροντος αλλά και περιοχές φυσικού κάλλους, που σε συνδυασμό με τις ευνοϊκές κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν, αποτελούν τη βάση της ανάπτυξης της οικονομίας της, με περισσότερο ανεπτυγμένους σήμερα τον πρωτογενή τομέα και τον τριτογενή, κυρίως λόγω τουρισμού. Η γεωγραφική θέση της Κρήτης είναι προνομιακή με βάση τις ροές μεταφορών, εμπορίου και τουρισμού που εισέρχονται και εξέρχονται κάθε χρόνο από το νησί. Αυτονόητο είναι ότι για να προσελκύσει μια χώρα τουρίστες θα πρέπει οι σχέσεις με τις χώρες προέλευσης και ειδικά τις γειτονικές να είναι ειρηνικές.

3.1.1 Περιβάλλον

Η αύξηση της τουριστικής κίνησης, εξαρτάται κυρίως από τρεις παράγοντες:

- a. Την καλή οικονομία των χωρών προέλευσης,
- b. Την παγκόσμια ηρεμία, αλλά και την ηρεμία στις σχέσεις μεταξύ των κρατών και
- c. Το φυσικό, δομημένο και πολιτιστικό περιβάλλον της χώρας υποδοχής.

Όταν υπάρχει υγιής οικονομία ο πελάτης-καταναλωτής έχει τη δυνατότητα να προγραμματίσει τις διακοπές του άνετα και με ασφάλεια. Το πιο βασικό όμως είναι το περιβάλλον με την ευρεία έννοια της χώρας προορισμού. Η χώρα μας διαθέτει πολλές περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, εθνικούς δρυμούς, αισθητικά δάση, σπάνια βιοποικιλότητα, άριστες κλιματολογικές συνθήκες και μια ανεξάντλητη αρχαιολογική και πολιτιστική κληρονομιά. Κατά συνέπεια πρέπει να δώσουμε ιδιαίτερη βαρύτητα στα έργα υποδομής ώστε να αναδείξουμε το τουριστικό μας προϊόν.

Από τα παραπάνω, εύκολα καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι ο τουρισμός βρίσκεται σε στενή εξάρτηση με το φυσικό περιβάλλον και μάλιστα, σύμφωνα με ορισμένες εκτιμήσεις, σε ποσοστό 90%. Αυτό σημαίνει ότι το φυσικό περιβάλλον αποτελεί βασική παράμετρο της τουριστικής ανάπτυξης μιας περιοχής. Ο τουρισμός καλείται να αναδείξει και να αξιοποιήσει με τον καλύτερο δυνατό τρόπο το φυσικό περιβάλλον, με σκοπό να παραχθούν οικονομικά, κοινωνικά, πολιτισμικά και περιβαλλοντικά οφέλη. Για να κερδίσουμε την αειφορία των ωφελειών που προέρχονται από τον τουρισμό, τότε θα πρέπει να εκμεταλλευτούμε «αειφορικά» το φυσικό περιβάλλον, έτσι ώστε να προσφέρει αεανάως τις ίδιες τουλάχιστον υπηρεσίες. Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει οι σχέσεις τουρισμού και φυσικού περιβάλλοντος να είναι αρμονικές έτσι ώστε να υπάρξει παράλληλα και η μεταξύ τους ισορροπία.

Με άλλα λόγια δεν μπορεί να γίνει μονομερής ανάπτυξη του τουρισμού, διότι θα γίνεται σε βάρος του φυσικού περιβάλλοντος αξιώνοντας περισσότερους φυσικούς πόρους ή υποβαθμίζοντάς τους.

Στη χώρα μας, είναι χαρακτηριστική η υπερσυγκέντρωση τουριστών και η σημαντική περιβαλλοντική επιβάρυνση ορισμένων περιοχών, οι οποίες αναπτύχθηκαν επιλεκτικά και μονομερώς, σε αντίθεση με άλλες περιοχές εξίσου αξιόλογες που παρέμειναν αναξιοποίητες. Η υπερσυγκέντρωση τουριστών σε ορισμένες περιοχές και η κάλυψη των αυξανόμενων αναγκών της ζήτησης συνοδεύτηκε με αύξηση των επεμβάσεων στο φυσικό περιβάλλον, με αποτέλεσμα την εμφάνιση σοβαρών περιβαλλοντικών επιβαρύνσεων και απωλειών. Κάποια από τα προβλήματα που δημιουργούνται στο περιβάλλον είναι:

- ✓ η απώλεια σημαντικών εκτάσεων πρασίνου,
- ✓ ο κατατεμαχισμός των τοπιακών ενοτήτων,
- ✓ η καταστροφή των βιοτόπων,
- ✓ η μείωση της βιοποικιλότητας
- ✓ η ρύπανση των υδάτων και γενικά η απαξίωση του φυσικού περιβάλλοντος.

Οι περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις επιδρούν αρνητικά στον τουρισμό, αφού επηρεάζουν την ποσότητα και ποιότητα του τουριστικού προϊόντος το οποίο πρέπει πάντοτε να ανταποκρίνεται στα συνεχώς ανερχόμενα standards των τουριστών. Αποτέλεσμα της διάστασης μεταξύ «πραγματικού» και «επιθυμητού» ήταν η

εμφάνιση στη δεκαετία του '90 σημείων «κόπωσης» των τουριστών, που συνοδεύτηκε με σταδιακή «εγκατάλειψη» παραδοσιακών τουριστικών κέντρων και αναζήτηση άλλων περιοχών με «περισσότερο» φυσικό περιβάλλον. Η τάση αυτή εξελίσσεται αυξητικά μέχρι τις μέρες μας. Η συνειδητοποίηση της κατάστασης αυτής και η ανάγκη προσαρμογής στις απαιτήσεις της ζήτησης συνέβαλαν στην εμφάνιση νέων όρων στην τουριστική ορολογία: ήπιος, εναλλακτικός, πράσινος, αειφορικός τουρισμός, οικοτουρισμός, κ.λπ. Όροι, που χρησιμοποιούνται κατά κόρον τα τελευταία χρόνια για να υποδηλώσουν την εναλλακτική πρόταση τουρισμού, σε αντίθεση προς τον μαζικό τουρισμό. Κατά συνέπεια, είναι απαραίτητη η δημιουργία ενός πλαισίου προσδιορισμού των νέων αυτών μορφών τουρισμού για να συνειδητοποιηθούν οι βασικές προϋποθέσεις ανάπτυξής τους και, σε συνδυασμό με τις υπάρχουσες δυνατότητες, να καταδειχθούν οι διαγραφόμενες προοπτικές τους.

3.1.2 Τουριστικό προϊόν

Το ελληνικό τουριστικό προϊόν, σε ό,τι αφορά τα ποιοτικά στοιχεία του, χαρακτηρίζεται από μία προσφορά που στηρίζεται –εξαιτίας της ανάλογης ζήτησης– στο πρότυπο "ήλιος - θάλασσα" και βασίζεται στα γεωκλιματικά χαρακτηριστικά της χώρας, όπως και στα ιστορικά, πολιτιστικά, κοινωνικά και λοιπά χαρακτηριστικά.

Τα παραπάνω στοιχεία είναι από τη μία αυτά που το ανέδειξαν και το βοήθησαν στο να αποτελεί σήμερα τη βαριά βιομηχανία της χώρας, αλλά και εκείνα που το ωθούν στο να εμφανίζει σημάδια μειωμένης ανταγωνιστικότητας (24η θέση στην έκθεση για την ανταγωνιστικότητα των τουριστικών προϊόντων του WEF το 2008 από 22η το 2007), έντονης εποχικότητας και ευκολίας στην υποκατάσταση. Όσο και αντιφατικά αν ακούγονται τα παραπάνω, το τουριστικό προϊόν που προσφέρει η χώρα μας το προσφέρουν και άλλες χώρες της Μεσογείου (π.χ. Τουρκία, Κροατία) σε ανταγωνιστικότερες ως προς την Ελλάδα τιμές (WEF), με αποτέλεσμα να είναι ιδιαίτερος εύκολο να υποκατασταθεί, μιας και έχει τοποθετηθεί διεθνώς ως προϊόν καλοκαιρινών διακοπών, αλλά και να πλήττεται από φαινόμενα έντονης εποχικότητας.

Ο ελληνικός τουρισμός για να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά του, να αναβαθμίσει και να παγιώσει μία υψηλή θέση στην παγκόσμια αγορά, εκμεταλλευόμενος τα

συγκριτικά του πλεονεκτήματα, θα πρέπει να επενδύσει σε ένα μοντέλο που θα εμπλουτίσει το τουριστικό προϊόν, θα βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά του και θα διευρύνει την τουριστική περίοδο, αμβλύνοντας ουσιαστικά την εποχικότητα. Μία από τις δράσεις του μοντέλου αυτού είναι και οι ειδικές μορφές τουρισμού.

Οι ειδικές μορφές τουρισμού είναι εκείνα τα τουριστικά προϊόντα που χαρακτηρίζονται από ποικιλία, απευθύνονται σε τουρίστες κάθε οικονομικής δυνατότητας και προσαρμόζονται δυναμικά στις προτεραιότητες και τις απαιτήσεις του, όπως είναι ο θαλάσσιος, ο συνεδριακός, ο εκθεσιακός, ο αθλητικός τουρισμός, ο τουρισμός ευεξίας κ.ά. Στόχος της ανάπτυξής τους είναι ο περιορισμός ή και η εξάλειψη της εποχικότητας, μέσω της επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου και η ποιοτική αναβάθμιση και ο εμπλουτισμός του προσφερόμενου τουριστικού προϊόντος.

Η Ελλάδα, στην προσπάθειά της να αναπτύξει ορισμένες από τις παραπάνω ειδικές μορφές, αλλά και τον τουρισμό γενικότερα, έχει να αντιμετωπίσει ορισμένους ανταγωνιστές. Ανταγωνίστριες χώρες (της Ελλάδας) στον τουριστικό τομέα είναι εκείνες που προσφέρουν το ίδιο τουριστικό προϊόν και απευθύνονται στις αγορές του Ηνωμένου Βασιλείου, της Γερμανίας και της Ιταλίας και είναι η Ισπανία, η Ιταλία, η Κύπρος, η Κροατία, η Τουρκία και η Πορτογαλία.

Είναι αδύνατο να οριοθετηθεί με σαφήνεια ο τομέας του τουρισμού και των ταξιδιών δεδομένου ότι οι τουριστικές δραστηριότητες επηρεάζουν και επηρεάζονται από μία μεγάλη ποικιλία παραγόντων. Οι παράγοντες αυτοί μπορεί να είναι είτε κοινωνικοί, είτε οικονομικοί είτε να σχετίζονται άμεσα με το φυσικό περιβάλλον του κάθε κράτους. Στις μέρες μας, είναι κοινώς αποδεκτό ότι ο τουρισμός επηρεάζει κάθε πτυχή της καθημερινής ζωής ενός τόπου και μπορεί να εξελιχθεί σε κύριο μοχλό ανάπτυξής του.

3.1.3 Συγκοινωνίες

Την τελευταία εικοσαετία έχουν γίνει πολλές προσπάθειες στον τομέα των υποδομών μεταφορών. Τα υπάρχοντα οδικά δίκτυα χαρακτηρίζουν την μεγάλη ανάπτυξη της βόρειας πλευράς σε βάρος της νότιας και της ενδοχώρας του νησιού, όπου χαρακτηριστική είναι η έλλειψη κάθετων οδικών αξόνων και του νότιου άξονα που θα έπρεπε να αποτελέσουν τον κύριο στόχο ενός νέου σχεδιασμού. Παράλληλα τα αεροδρόμια και τα λιμάνια της Κρήτης πρέπει να είναι σε θέση να επιτρέψουν την ομαλή διακίνηση των εκατομμυρίων τουριστών, αλλά και των αγροτικών προϊόντων του νησιού. Εκεί κυρίως εντοπίζεται και η ανάγκη ολοκλήρωσης των βασικών έργων υποδομής. Παρακάτω θα δούμε αναλυτικά αυτά τα έργα:

1. Ο Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης (B.O.A.K)

Για τη διασύνδεση των πόλεων της βόρειας ζώνης της Κρήτης από Κίσσαμο μέχρι Σητεία, των λιμένων και των αεροδρομίων της, άρχισε η κατασκευή του B.O.A.K., ο οποίος αποτέλεσε αργότερα τμήμα του πρωτεύοντος οδικού δικτύου. Μέσα στα πλαίσια του Περιφερειακού Σχεδιασμού Ανάπτυξης της Κρήτης, αποφασίσθηκε η λειτουργική αναβάθμισή του σε αυτοκινητόδρομο. Επιβάλλεται η ολοκλήρωση του B.O.A.K. στα τμήματα που δεν έχει κατασκευασθεί, η σύνδεσή του με τις πόλεις, τα αεροδρόμια και λιμάνια, όπου δεν έχει γίνει. Επίσης επιβάλλεται η ταχεία προώθηση εκπόνησης των μελετών αναβάθμισης του B.O.A.K. σε αυτοκινητόδρομο, η σύνδεσή του με το οδικό δίκτυο (Λιμένες Καστελλίου-Καλαμάτας) και ο προγραμματισμός χρηματοδότησης και κατασκευής των σχετικών έργων.

2. Τα έργα Συλλογής, Μεταφοράς, Επεξεργασίας και Διάθεσης Λυμάτων

Η Κρήτη είναι μία προνομιούχος, από πλευράς κάλλους, περιοχή της ανατολικής Μεσογείου. Είναι λοιπόν πολύ σημαντική η προστασία του φυσικού περιβάλλοντός της (θαλάσσιου, επιφανειακού, υπόγειων νερών κλπ.) και κατ' επέκταση η προστασία της υγείας των κατοίκων και των εκατοντάδων χιλιάδων τουριστών οι οποίοι την επισκέπτονται και διαμένουν σε αυτήν. Γι' αυτό το λόγο, τα Έργα Συλλογής, Μεταφοράς, Επεξεργασίας και Διάθεσης των Λυμάτων στην Κρήτη πρέπει να αντιμετωπισθούν ως ένα μεγάλο και καίριο θέμα και παράλληλα να καταστρωθεί ένα ενιαίο σχέδιο εξασφάλισης οικονομικών πόρων για την ολοκλήρωσή τους.

3. Το Ενεργειακό Πρόβλημα της Κρήτης

Στην Κρήτη υφίσταται από ετών έλλειμμα μεταξύ προσφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και ζήτησης, με αποτέλεσμα οι συχνές διακοπές οι οποίες δημιουργούνται κατά τις περιόδους αιχμής οι οποίες συμπίπτουν με τις περιόδους μεγάλης τουριστικής κινητικότητας ενώ επηρεάζεται σημαντικά και η ανάπτυξη του τόπου, αλλά και η εικόνα που παρουσιάζει η Κρήτη. Το ενεργειακό πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπισθεί με ένα ενιαίο ορθολογικό σχεδιασμό, ο οποίος να προβλέπει άμεσες λύσεις.

Σύμφωνα λοιπόν με τα παραπάνω, για να αναβαθμιστεί ο τουρισμός στην Κρήτη, πρέπει πριν απ' όλα να δοθεί μεγάλη σημασία στην ολοκλήρωση των βασικών έργων υποδομής. Τα έργα αυτά εκτός του ότι θα καλυτερεύσουν την καθημερινότητα των κατοίκων, θα δημιουργήσουν με τη σειρά τους τις προϋποθέσεις για την αναβάθμιση του τουρισμού. Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο στο οποίο πρέπει να δοθεί προσοχή είναι το περιβάλλον. Η Κρήτη φημίζεται για τις περιοχές ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, τα αισθητικά δάση, την σπάνια βιοποικιλότητα, τις άριστες κλιματολογικές συνθήκες και μια ανεξάντλητη αρχαιολογική και πολιτιστική κληρονομιά. Κατά συνέπεια πρέπει να δώσουμε ιδιαίτερη βαρύτητα στα έργα υποδομής ώστε να αναδείξουμε το τουριστικό μας προϊόν.

Οι άξονες δράσεις για τον τουρισμό και την παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος είναι οι εξής:

- ✓ Διαφοροποίηση των τουριστικών δραστηριοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της καλύτερης διαχείρισης του μαζικού τουρισμού και την ενθάρρυνση εναλλακτικών τύπων τουρισμού.
- ✓ Βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών, έμφαση στην πληροφόρηση και ευαισθητοποίηση των επισκεπτών, καθώς και στην καλύτερη διαχείριση της ροής των επισκεπτών.
- ✓ Αλλαγή της συμπεριφοράς των τουριστών. Στο πλαίσιο αυτό ενθαρρύνονται ειδικές δράσεις, όπως τηλεοπτικές καμπανιές, σύνταξη κώδικα συμπεριφορά και ενθάρρυνση των επισκεπτών για κατάλληλη επιλογή μέσων μεταφοράς.

Η βιώσιμη ανάπτυξη του Τουρισμού προϋποθέτει διάφορους τομείς:

A) Σχεδιασμός (Πολεοδομία -Χωροταξία):

Ο σχεδιασμός των τουριστικών περιοχών πρέπει να γίνεται με βάση την

Φέρουσα Ικανότητα κάθε περιοχής. Θα πρέπει να γίνεται οριοθέτηση περιοχών με τουριστική ανάπτυξη, να χρησιμοποιούνται τεχνικές για τη διαχείριση της ροής των επισκεπτών, να γίνει ουσιαστική εφαρμογή Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων για κάθε έργο τουριστικής ανάπτυξης, να παρέχεται βοήθεια στις υποβαθμισμένες περιοχές προκειμένου να επανενταχθούν στην τουριστική αγορά, να γίνεται συστηματική και λεπτομερειακή καταγραφή περιοχών και να προτείνονται συνδυασμοί που θα αξιοποιούν την ποικιλία των μνημείων και της γεωγραφίας, θα πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, να υπάρξει ενθάρρυνση ήπιων παρεμβάσεων και γενικότερα ενθάρρυνση ήπιων μορφών τουρισμού (π.χ. αγροτουρισμός) που σέβονται τις ιδιαιτερότητες του τόπου υποδοχής κ.α.

Β) Θεσμική οργάνωση:

Θα πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα για την προστασία παραδοσιακών οικισμών, περιοχών με ιδιαίτερα οικολογικό ενδιαφέρον που αποτελούν ταυτόχρονα και τουριστικούς προορισμούς. Ταυτόχρονα θα πρέπει να ενισχυθεί η διαδικασία παρακολούθησης και εφαρμογής των διαφόρων κανονισμών που προβλέπονται γι' αυτές τις περιοχές.

Γ) Οικονομική ανάπτυξη:

Θα πρέπει να υιοθετηθούν κίνητρα για την ενθάρρυνση ορισμένων τύπου τουρισμού που σέβεται τις τοπικές ιδιαιτερότητες.

Δ) Έρευνα:

Παράλληλα με τα παραπάνω απαιτείται να συνεχισθεί η μελέτη των επιπτώσεων από το φαινόμενο του τουρισμού αλλά και των δυνατοτήτων αποκατάστασης για περιοχές που αντιμετωπίζουν ήδη προβλήματα υποβάθμισης.

3.2. Αναπτυξιακοί και Συλλογικοί Φορείς

Στην Κρήτη δραστηριοποιούνται αναπτυξιακοί φορείς σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο που υλοποιούν σημαντικά έργα και συμβάλλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού. Έχουν αποκτήσει κυρίαρχο λόγο στον τουριστικό κλάδο και έχουν συμβάλει στη θεσμική οργάνωση αλλά και στην επέκτασή του στο διεθνή χώρο. Η ύπαρξη των συλλογικών και επαγγελματικών φορέων του τουρισμού κατέστη αναγκαία, μια και πρόκειται για έναν κλάδο ιδιαίτερα σύνθετο και πολυμορφικό που εξυπηρετεί πολλά συμφέροντα από την μία μεριά, από την άλλη δημιουργεί συγκρούσεις και αντιθέσεις. Οι συλλογικοί φορείς τουρισμού δημιουργούν οικονομίες κλίμακας, ικανοποιούν από κοινού συγκεκριμένους στόχους, ασκούν συντονιστικό ρόλο, παρεμβαίνουν στην χάραξη τουριστικής πολιτικής, ασκούν διαπραγματευτική ικανότητα και προασπίζουν τα συμφέροντα των μελών τους. Γενικά ασκούν τέτοια δράση που οι μεμονωμένες επιχειρήσεις θα ήταν αδύνατον να πραγματοποιήσουν. Στην Περιφέρεια Κρήτης δραστηριοποιούνται οι εξής ομάδες που φορέων που έχουν να επιδείξουν έμμεσα ή άμεσα σημαντικό έργο στον κλάδο του τουρισμού:

ΕΟΤ – Διεύθυνση Τουρισμού Κρήτης

Υπάγεται στο Υπουργείο Ανάπτυξης και κύριος σκοπός του είναι η χάραξη και υλοποίηση της εθνικής τουριστικής πολιτικής και η οργάνωση, ανάπτυξη και προώθηση του τουρισμού. Οι βασικές δράσεις υλοποιούνται από τη Γενική Γραμματεία Τουρισμού του ΥΠΑΝ. Οι Διευθύνσεις Τουρισμού γενικά δεν έχουν ιδιαίτερη δυναμική και κυρίως επικεντρώνονται στη λειτουργία γραφείων πληροφόρησης, στην συλλογή στατιστικών στοιχείων, στη διανομή υλικού προβολής και στη χορήγηση αδειών λειτουργίας ξενοδοχείων και τουριστικών γραφείων. Είναι αισθητή η έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής και ανθρώπινου δυναμικού καθώς και δυνατότητας ουσιαστικής παρέμβασης και στήριξης του τουρισμού.

Εταιρεία Τουρισμού Κρήτης

Πρόκειται για μία αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία, ιδρυτικά μέλη της οποίας είναι δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς που εμπλέκονται με τον τουρισμό του νησιού (Περιφέρεια Κρήτης, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, συλλογικοί τουριστικοί φορείς,

συνεταιριστικές τράπεζες κ.λπ). Ο μηχανισμός αυτός δημιουργήθηκε, προκειμένου να καλύψει ένα πάγιο αίτημα των φορέων του νησιού για ενιαίο συντονισμό και προώθηση του κρητικού τουρισμού. Σκοποί της Εταιρείας είναι ο συντονισμός των τουριστικών φορέων, η έρευνα, η εκπόνηση μελετών και η υποβολή προτάσεων σε ευρωπαϊκά και εθνικά προγράμματα, η επιμόρφωση των εμπλεκόμενων στον κρητικό τουρισμό, η προβολή και η προώθηση του κρητικού τουρισμού, η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού κ.λπ

Νομαρχιακές Επιτροπές Τουριστικής Προβολής

Σε νομαρχιακό επίπεδο δραστηριοποιούνται οι ΝΕΤΠ οι οποίες είναι θεσμοθετημένα όργανα, ανήκουν στις Νομαρχίες λαμβάνουν χρηματοδότηση από τον νομαρχιακό προϋπολογισμό και υλοποιούν δράσεις τουριστικής προβολής. Συνεργάζονται με άλλους τουριστικούς φορείς και μεταξύ τους και σχεδιάζουν marketing plans, δημιουργούν υλικό προβολής σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή, συμμετέχουν σε εκθέσεις και συνέδρια και γενικά υποστηρίζουν σε Νομαρχιακό επίπεδο το τουριστικό προϊόν.

Ενώσεις Ξενοδόχων και Ξενοδοχειακών Καταλυμάτων των Νομών της Κρήτης.

Οι Ενώσεις ξενοδόχων είναι τοπικής εμβέλειας και στα βασικά αντικείμενα τους συμπεριλαμβάνονται η καταπολέμηση της παραξενοδοχίας και του αθέμιτου ανταγωνισμού, η ανάπτυξη της διαπραγματευτικής ικανότητας και η προάσπιση των συμφερόντων των μελών τους. Το όργανο που καλύπτει το σύνολο των ενώσεων των ξενοδόχων και δραστηριοποιείται σε υπερτοπικό επίπεδο είναι η Ομοσπονδία Ξενοδόχων Κρήτης.

Σύνδεσμος Τουριστικών και Ταξιδιωτικών Γραφείων Κρήτης

Ο Σύνδεσμος προασπίζει τα συμφέροντα των μελών του που είναι τα τουριστικά γραφεία που εδρεύουν στην Περιφέρεια. Μέχρι τώρα έχει δραστηριοποιηθεί δυναμικά και έχει λάβει σημαντικές πρωτοβουλίες που αφορούν την τουριστική πρακτόρευση και την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι ιδιοκτήτες τουριστικών γραφείων από την μονοπώληση των μεγάλων τουριστικών πρακτόρων του εξωτερικού.

Ενώσεις Ξενοδοχοϋπαλλήλων

Πρόκειται για τις επαγγελματικές ενώσεις των απασχολούμενων στον τουριστικό κλάδο. Είναι τοπικής εμβέλειας και υπάγονται στον Εργατικό Κέντρο κάθε περιοχής. Σκοπός τους είναι να υποστηρίζουν με κάθε μέσο τα μέλη τους και να τους παρέχουν κατάρτιση, τεχνική υποστήριξη, πληροφόρηση σε θέματα ποιότητας και εκπαίδευσης. Κυρίως όμως ενημερώνονται για το ισχύον θεσμικό πλαίσιο και τις συλλογικές συμβάσεις. Σε περιφερειακό επίπεδο δραστηριοποιείται ο Σύνδεσμος Ξενοδοχοϋπαλλήλων, μέλη του οποίου είναι οι ενώσεις Ξενοδοχοϋπαλλήλων του κάθε Νομού, ο οποίος εκπροσωπεί τα μέλη του στις διαπραγματεύσεις σε εθνικό επίπεδο.

Γενική Γραμματεία Περιφέρειας Κρήτης και Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α και Β βαθμού

Οι φορείς του δημόσιου τομέα (Περιφέρεια Κρήτης, Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, Δήμοι, Δημοτικές επιχειρήσεις) διαδραματίζουν ενεργό ρόλο στην τουριστική ανάπτυξη σε τοπικό, περιφερειακό και υπερτοπικό επίπεδο. Ανάμεσα στα κύρια αντικείμενα τους έχουν ευθύνη για τη χάραξη της περιφερειακής πολιτικής, την επικοινωνία με την πολιτεία, την τουριστική προβολή, την αξιοποίηση και διάθεση των κοινοτικών και εθνικών κονδυλίων.

Αναπτυξιακοί Οργανισμοί και Εταιρείες

Οι αναπτυξιακές εταιρείες δημιουργήθηκαν με σκοπό τη διαχείριση των Κοινοτικών Προγραμμάτων και των Πρωτοβουλιών (Φορείς Διαχείρισης) και την ορθολογική κατανομή των χρηματοδοτικών πόρων στα γεωγραφικά πεδία δράσης τους. Πρόκειται για τους αναπτυξιακούς οργανισμούς τοπική εμβέλειας ΟΑΔΥΚ και ΟΑΝΑΚ και τις Αναπτυξιακές Εταιρείες: Αναπτυξιακή Ηρακλείου, Λασιθίου, ΑΚΟΜΜ, ΟΑΣ, καθώς και τον ενδιάμεσο φορέα του ΥΠΑΝ, η Αναπτυξιακή Κρήτης. Το βασικό τους αντικείμενο θεωρείται η διαχείριση μέρους του ΠΕΠ Κρήτης (ΟΑΝΑΚ), του Ε.Π Ανταγωνιστικότητα για τις ΜΜΕ (Αναπτυξιακή Κρήτης) και της Πρωτοβουλίας LEADER (ΟΑΔΥΚ, ΑΚΟΜΜ, Αναπτυξιακές Ηρακλείου Λασιθίου). Κύρια πεδία δράσης τους (ΟΑΝΑΚ, ΟΑΔΥΚ) είναι θέματα τεχνικών υποδομών (ύδρευση, αποχέτευση, απορρίμματα), θέματα περιβάλλοντος (προστασία οικοσυστημάτων, διαχείριση υδατικών πόρων), ενέργειας (αξιοποίηση ήπιων

μορφών), τουρισμού (ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου) και πολιτισμού (Πολιτιστικές διαδρομές), η εκπόνηση μελετών και η συμβουλευτική υποστήριξη ΟΤΑ και επιχειρήσεων. Ο ρόλος τους στον τομέα του τουρισμού απορρέει από τα προγράμματα που διαχειρίζονται, τα οποία περιέχουν πολλές δράσεις που αφορούν την ανάπτυξη έμμεσα ή άμεσα του τουρισμού. Ενδεικτικά αναφέρεται η χάραξη και δημιουργία πολιτιστικών και φυσιολατρικών διαδρομών που χρηματοδότησαν οι ΟΑΝΑΚ και ΟΑΣ στο πλαίσιο των Ε.Π Κρήτης και Τουρισμός- Πολιτισμός. Ο ΟΑΣ λειτουργεί τα τελευταία χρόνια Γραφείου Αγροτουρισμού που δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της LEADER I. Οι Ομάδες Τοπικής Δράσης της Κοινοτικής Πρωτοβουλίας LEADER I και II έχουν χρηματοδοτήσεις επενδύσεις που αφορούν την ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού (φυσιολατρικός τουρισμός, αγροτουρισμός) τη δημιουργία επιχειρήσεων, μουσείων, εστιατορίων και την δημιουργία διακρατικών συνεργασιών και δικτύων σε θέματα τουρισμού.

Επιμελητήρια

Τα επιμελητήρια Κρήτης (ένα σε κάθε Νομό) έχουν ως μέλη όλες τις επιχειρήσεις της Κρήτης είτε αυτές θεωρούνται τουριστικές είτε όχι. Στην Αθήνα εδρεύει και το Ξενοδοχειακό Επιμελητήριο μέλη του οποίου είναι όλα τα ξενοδοχεία της Ελλάδας. Στις δράσεις των επιμελητηρίων που αφορούν τον τουρισμό είναι η υποστήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων του τουριστικού κλάδου, η ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητάς τους και η μείωση της κερδοσκοπίας, η ανάπτυξη των διακρατικών εταιρικών σχέσεων, η πληροφόρηση, η κατάρτιση – εκπαίδευση.

3.2.1 Προτάσεις Αναβάθμισης και Ανάπτυξης

Ο στρατηγικός στόχος - όραμα «Κρήτη Κέντρο Οικονομίας και Έρευνας στη Ν.Α. Μεσόγειο» που είχε τεθεί στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους επαναπροσδιορίζεται σε «Αναβάθμιση του ρόλου της Κρήτης στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α. Μεσογείου στη βάση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της, της χρήσης προηγμένων Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνίας και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων της» λαμβάνοντας υπόψη:

- ✓ τις διεθνείς εξελίξεις,
- ✓ τις δυνατότητες της τοπικής οικονομίας,
- ✓ τη δυναμική και αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη στην Περιφέρεια, ανταποδοτική επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, ελκυστικότητα για τις επιχειρηματικές δραστηριότητες, ποιοτική διαβίωση για όλους και βασίζεται στις εξής παραμέτρους:
 - ∞ τη δυνατότητα ανάδειξης της Κρήτης σε εμπορευματικό κέντρο στην ευρύτερη περιοχή. Διαρθρωτικές αλλαγές που προωθούνται στη λειτουργία του λιμένος, σε συνδυασμό με τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται, δημιουργούν ευνοϊκές προϋποθέσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς του.
 - ∞ τα οικονομικά χαρακτηριστικά της Κρήτης που προσδιορίζουν τις δυνατότητες ανάπτυξής της ως οικονομικού κέντρου, με βάση τη σύνθεση της τοπικής παραγωγής, τις εισαγωγικές και εξαγωγικές δραστηριότητες βασικών τοπικών παραγωγικών μονάδων και τα σημερινά στοιχεία προέλευσης-προορισμού εμπορευμάτων.
 - ∞ τις στρατηγικές που ακολουθούν άλλα ανταγωνιστικά κέντρα στην ευρύτερη περιοχή και τις επιλογές που κάνουν για να σταθεροποιήσουν ή και να διευρύνουν τον ρόλο τους στην ευρύτερη περιοχή.

Ο παραπάνω στρατηγικός στόχος ως προς το ρόλο της Κρήτης στη Ν.Α. Μεσόγειο ενισχύεται ιδιαίτερα μετά και την ένταξη της Κύπρου και της Μάλτας, σε σχέση με συγκεκριμένους πλέον άξονες συνεργασίας και αλληλεγγύης. Ως προς τη στρατηγική και την επιλογή τομέων παρέμβασης, τα μεγαλύτερα περιθώρια αξιοποίησης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων εκτιμώνται ότι υπάρχουν:

- ✓ Στον τουρισμό και τον πολιτισμό, με βελτίωση των πυλών εισόδου - εξόδου, επιλεκτική ανάδειξη του φυσικού, πολιτιστικού και ιστορικού περιβάλλοντος, καθώς και την εφαρμογή νέων τεχνολογιών για την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Στον τομέα του τουρισμού, η διασφάλιση κρίσιμου βιώσιμου μεγέθους και δικτυώσεων αποτελεί προϋπόθεση, ενώ έχουν ήδη γίνει και τα πρώτα βήματα αναπροσανατολισμού με το άνοιγμα νέων αναβαθμισμένων τμημάτων αγοράς.

- ✓ Σε προηγμένες υπηρεσίες, στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, στις επικοινωνιακές τεχνολογίες και τη βιοτεχνολογία.
- ✓ Στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. η Κρήτη θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως «πilotική» περιφέρεια, κέντρο ανταλλαγής εμπειριών και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για εκτεταμένες εφαρμογές Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Ευρώπη και την Μεσόγειο.

Στη γεωργία, εφόσον εξασφαλισθούν εφαρμογές συστημάτων ειδικής ποιότητας σε επιλεγμένα τοπικά προϊόντα και βελτίωση του συστήματος τυποποίησης, διακίνησης και προώθησης των προϊόντων.

Η Περιφερειακή Αναπτυξιακή πολιτική, επικεντρώνεται στους στόχους που παρουσιάζονται στην επόμενη ενότητα.

3.2.2 Ειδικό Στόχοι

A) Δημιουργία και λειτουργία ολοκληρωμένου δικτύου συνδυσμένων μεταφορών επιβατών και φορτίων.

Ο Ειδικός Στόχος επιδιώκεται μέσα από την ολοκλήρωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου, των λιμανιών και των αεροδρομίων καθώς και τη χρήση νέων τεχνολογιών.

Οι νέες τεχνολογίες μπορούν να διασφαλίσουν τη λειτουργία συνδυσμένων μεταφορών επιβατών και φορτίων σε ένα ολοκληρωμένο και λειτουργικό δίκτυο λιμανιών, αεροδρομίων και οδικών αξόνων του νησιού που θα εξυπηρετεί τους νέους άξονες συνεργασίας και θα αναδεικνύει την ταυτότητα των μεγάλων αστικών κέντρων της Κρήτης. Το ολοκληρωμένο και λειτουργικό αυτό δίκτυο θα πρέπει να αποτελεί μέρος ή συμπλήρωμα των διευρωπαϊκών δικτύων μεταφορών, προσδιορίζοντας συγχρόνως τις βασικές πύλες εισόδου και το ρόλο των αστικών κέντρων της Περιφέρειας.

B) Ενίσχυση της έρευνας και της χρήσης νέων τεχνολογιών και σύνδεση των ερευνητικών αποτελεσμάτων με την παραγωγική διαδικασία και επιχειρηματικότητα.

Ο Ειδικός Στόχος επιδιώκεται μέσα από την προώθηση καινοτομιών στη διοίκηση-οργάνωση επιχειρήσεων αλλά και για τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της τουριστικής δραστηριότητας καθώς και την αξιοποίηση των αποτελεσμάτων έρευνας στον γεωργικό τομέα και τον πολιτισμό.

Γ) Ανάπτυξη επικοινωνιών - Αξιοποίηση ενέργειας

Ο Ειδικός Στόχος επιδιώκεται μέσα από την αξιοποίηση συγκριτικών πλεονεκτημάτων, θέσης και υφιστάμενης τεχνολογικής υποστήριξης και εμπειρίας.

Ειδικότερα η γεωγραφική θέση της Κρήτης της επιτρέπει να αναδειχθεί σε κέντρο τηλεπικοινωνιακό, διασυνδέοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση με την ΝΑ Μεσόγειο ενώ η σημαντική συγκέντρωση ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών ιδρυμάτων δημιουργούν θετικές προϋποθέσεις για την ανάδειξη της Κρήτης σαν Κέντρο Τηλεματικών Εφαρμογών και Υπηρεσιών.

Δ) Αναβάθμιση του τουρισμού

Ο Ειδικός Στόχος επιδιώκεται μέσα από την αναβάθμιση της ποιότητας, τον εμπλουτισμό και την ενίσχυση του τουριστικού προϊόντος, τη μείωση της εποχικότητας και την προώθηση ειδικών μορφών εναλλακτικού τουρισμού. Παράλληλη επίδιωξη αποτελεί η εφαρμογή νέων τεχνολογιών στις τουριστικές επιχειρήσεις, η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού, η προώθηση κοινοπραξιών δικτύωσης καθώς και η αποτελεσματικότερη διοίκηση των επιχειρηματικών μονάδων αλλά και η καλύτερη και συνολική προβολή του τουριστικού προϊόντος.

Ε) Προστασία - Ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος και πολιτιστικού αποθέματος

Ο Ειδικός Στόχος ως προς το φυσικό απόθεμα αφορά στην ολοκλήρωση της διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων, τη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών, την εξειδίκευση του χωροταξικού σχεδιασμού και την ολοκλήρωση του εθνικού κτηματολογίου. Επίσης, προτεραιότητα πρέπει να δοθεί για την περιβαλλοντική προστασία περιοχών όπου εκτελούνται μεγάλα έργα, παρουσιάζονται έντονες τουριστικές συγκεντρώσεις, εντοπίζονται επιπτώσεις από τη γεωργική και κτηνοτροφική δραστηριότητα ενώ ειδική μέριμνα θα πρέπει να υπάρξει για το περιβάλλον των μικρών νησιών της Κρήτης.

Η προστασία και ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος συνδέεται με την προστασία και ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων και μνημείων και ιστορικών συνόλων, τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και την προώθηση του Κρητικού τρόπου ζωής.

ΣΤ) Αστική Ανάπτυξη

Ο Ειδικός Στόχος εκτιμάται ότι μπορεί να επιτευχθεί μέσα από παρεμβάσεις ολοκληρωμένου χαρακτήρα σε επιλεγμένες αστικές περιοχές (ιδίως όταν αυτές ανήκουν σε ευρύτερες ζώνες τουριστικής ή/και αγροτικής ανάπτυξης), στη λογική ενίσχυσης του ρόλου σημαντικών αστικών ή/και ημιαστικών κέντρων της Περιφέρειας, προς την κατεύθυνση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης

Ζ) Ανάπτυξη αγροτικών περιοχών

Ο Ειδικός Στόχος επιδιώκεται μέσα από την παραγωγή - τυποποίηση και εμπορία επώνυμων ποιοτικών προϊόντων, την προώθηση της βιολογικής γεωργίας και κτηνοτροφίας, την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας των αγροτών, τη δημιουργία νέων δομών και την προώθηση των εξαγωγών.

Στην κατεύθυνση της συμπλήρωσης και αξιοποίησης των υποδομών άρδευσης, σημαντικό είναι το θέμα της αναδιάρθρωσης καλλιεργειών και της παραγωγής προϊόντων που εμφανίζουν συγκριτικό πλεονέκτημα στο πλαίσιο μιας ανταγωνιστικής αγοράς.

Σημαντική, επίσης, για την ενίσχυση των προϊόντων του πρωτογενή είναι και η αναδιάρθρωση των σχετικών με αυτήν τομέων μετακίνησης και εμπορίας προϊόντων.

Σημειώνεται ότι στις αγροτικές περιοχές συμπεριλαμβάνονται και αυτές του ορεινού χώρου της Περιφέρειας.

Η) Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού

Ο Ειδικός Στόχος επιδιώκεται μέσα από την εκπαίδευση – κατάρτιση - δια βίου μάθηση με χρήση νέων τεχνολογιών, τις υποστηρικτικές κοινωνικές υπηρεσίες και την καταπολέμηση της ανεργίας.

Θ) Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης

Ο Ειδικός Στόχος αναφέρεται στην επάρκεια στελεχιακού δυναμικού, την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, τον εκσυγχρονισμό της νομοθεσίας και του ρυθμιστικού περιβάλλοντος που θα πρέπει να αποβλέπουν σε απλούστευση διαδικασιών.

Κεφάλαιο 4

4.1 Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού

Ο τουρισμός σαν κοινωνικό φαινόμενο αποτελεί ένα μεγάλο συγκριτικό πλεονέκτημα για τις οικονομίες των περιοχών όπου αναπτύσσεται. Παραγωγικά ανήκει στο τριτογενή τομέα χωρίς αυτό να αποκλείει την συνεργασία του με τους άλλους δυο τομείς το αγροτικό τομέα και την βιομηχανία-βιοτεχνία. Οι επιπτώσεις του τουρισμού ανάλογα με τον τύπο που εμφανίζεται είναι άλλοτε θετικές και άλλοτε αρνητικές. Ο τύπος τουρισμού που συναντάμε τις τελευταίες δεκαετίες χαρακτηρίζεται από την μαζική του μορφή ή αλλιώς είναι ο τουρισμός των μεγάλων αριθμών που η εμφάνιση του παγιώνεται μετά τον β' παγκόσμιο πόλεμο. Οι επιδράσεις του πολλές και ποικιλίες τόσο στο τομέα της οικονομίας όσο και στην κοινωνία- πολιτισμό και περιβάλλον. Ειδικότερα ανάμεσα στο τουρισμό και στο περιβάλλον υπάρχει μια σχέση αλληλεξάρτησης και ανατροφοδότησης.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια τάση διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος και παράλληλα μια ευαισθησία απέναντι στο περιβάλλον μέσα από την ανάληψη κάποιων πρωτοβουλιών. Οι ειδικές απαιτήσεις της τουριστικής ζήτησης επιβάλλουν την βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών και οι ιθύνοντες του τουρισμού προσανατολίζονται σε μοντέλο ανάπτυξης ενός νέου τύπου τουριστικής δραστηριότητας η οποία δεν βλάπτει τους φυσικούς πόρους και δεν θα τους εξαντλεί, προκειμένου να αντιμετωπιστούν όχι μόνο οι τωρινές ανάγκες, αλλά και οι μελλοντικές. Πάνω σε αυτή την φιλοσοφία, τίθενται η ανάγκη υιοθέτησης και προώθησης ενός πρότυπου ήπιου και ποιοτικότερου τουρισμού που θα διαχέεται σε όλα τα επίπεδα ανάπτυξης τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε τοπικό επίπεδο αφού οι πολιτικές και τα πρότυπα που χρησιμοποιεί είναι εντελώς διαφορετικά από εκείνα του μαζικού τουρισμού. Στην πορεία αυτή συμβάλουν βέβαια και οι ιδιωτικοί φορείς.

Οι μορφές αυτές του τουρισμού που συνδέονται με ενδιαφέροντα αποτελούν τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Είναι μικρής κλίμακας και χαρακτηρίζονται από μια ήπια και ελεγχόμενη δραστηριότητα, η οποία συνδέεται με τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές αξίες που επιτρέπουν τόσο στους οικοδεσπότες όσο και τους φιλοξενούμενους να υφίστανται θετικές αλληλεπιδράσεις.

Για την καταπολέμηση σοβαρών προβλημάτων που αντιμετωπίζει σήμερα ο τουρισμός σε πολλές χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, μεταξύ των οποίων

και το πρόβλημα της εποχικότητας, οι πολιτικές τους εξουσίες και ειδικότερα οι αρμόδιοι για τον τουρισμό στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα αναπτύσσουν διάφορες εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι οποίες κάτω από προϋποθέσεις μπορούν να δώσουν διέξοδο στα αδιέξοδά του.

Ο εναλλακτικός τουρισμός έχει μεγάλα πλεονεκτήματα: σέβεται το περιβάλλον και τον πολιτισμό, προβάλλει την πολιτιστική κληρονομιά κάθε τόπου, αξιοποιεί την τοπική κουζίνα και προωθεί έτσι τα τοπικά προϊόντα, ωφελεί τους πολλούς και τους μικρούς (και όχι τους λίγους και τους μεγάλους), προσφέρει στους τουρίστες εμπειρίες με ποιότητα και χρώμα, καθώς συμβάλλει στην επιβίωση και αναζωογόνηση της υπαίθρου.

Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν κάνει δειλά βήματα τις περασμένες δεκαετίες στην Ελλάδα, μια και οι προϋποθέσεις ήταν λίγες κάτι που λειτούργησε ως τροχοπέδι για την περαιτέρω ανάπτυξη τους. Τέτοιες μορφές ήταν ο χειμερινός τουρισμός, ο εκθεσιακός τουρισμός, ο θαλάσσιος τουρισμός, ο τουρισμός υγείας κλπ. Σύμφωνα λοιπόν με τις νέες τάσεις η τουριστική ανάπτυξη θα πρέπει να κατευθυνθεί προς ένα πολυμορφικό τουρισμό που θα ικανοποιεί τις ανάγκες του σύγχρονου τουρίστα και παράλληλα θα αξιοποιεί τον πλούτο των πόρων της. Αυτό δεν συνεπάγεται με την κατάργηση του μοντέλου του μαζικού τουρισμού αλλά με τη βελτίωση της ποιότητας του μέσα από την αναβάθμιση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος.

Ανάλογα με τα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής εμφανίζονται οι διάφορες εναλλακτικές μορφές οι οποίες χρησιμοποιούνται για την τόνωση της τουριστικής ανάπτυξης.

4.1.1 Γενικός Τουρισμός ή Τουρισμός διακοπών – Αναψυχής

Ο γενικός τουρισμός ή τουρισμός διακοπών-αναψυχής, όπως χαρακτηρίζεται και αλλιώς, αποτελεί μια δραστηριότητα του ελεύθερου χρόνου του ανθρώπου που σχετίζεται στενά με την ανάγκη που έχει αυτό για ανάπαυση και αναψυχή. Η μορφή αυτή του τουρισμού είναι αναμφίβολα η σημαντικότερη τόσο από άποψης μεγέθους στο σύνολο της τουριστικής αγοράς όσο και από άποψης αναγκών σε πόρους και υπηρεσίες που απαιτούνται για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών.

Ο γενικός τουρισμός, δηλαδή ο τουρισμός διακοπών-αναψυχής ως προς τη μορφή του διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες: σε τουρισμό περιήγησης, όπου ο τουρίστας παρουσιάζει γεωγραφική κινητικότητα και μετακινείται τον περισσότερο χρόνο των διακοπών του από χώρα σε χώρα ή από περιοχή σε περιοχή στην ίδια μοναδική χώρα τουριστικού προορισμού, σε τουρισμό διαμονής, όπου ο τουρίστας παραμένει στην ίδια συγκεκριμένη περιοχή ή τόπο της χώρας τουριστικού προορισμού σε όλη τη διάρκεια των διακοπών του και σε τουρισμό μικτού χαρακτήρα, που περιλαμβάνει τουρισμό περιήγησης και τουρισμό διαμονής.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του γενικού τουρισμού, είναι η δημιουργία μιας κατάλληλης υποδομής και ανωδομής, όπως είναι για παράδειγμα η κατασκευή τουριστικών καταλυμάτων όλων των ειδών και κατηγοριών, η ύπαρξη αναπτυγμένου συγκοινωνιακού δικτύου και σύγχρονων μεταφορικών μέσων, η επάρκεια μέσων ψυχαγωγίας και διασκέδασης, η δυνατότητα για ψώνια και κατά προτίμηση αφορολόγητων ειδών, η κατάλληλη εκπαίδευση των στελεχών και του ειδικευμένου προσωπικού που απασχολούνται στην τουριστική βιομηχανία κλπ.

4.1.2 Μορφωτικός Τουρισμός

Ο μορφωτικός τουρισμός αποτελεί μια μορφή τουρισμού, στην οποία τα άτομα έχουν σαν κύριο σκοπό τη συμμετοχή σε πολιτιστικές εκδηλώσεις. Συγκεκριμένα αυτό το είδος τουρισμού που εμφανίζει ανοδικές τάσεις διεθνώς, περιλαμβάνει μεταξύ άλλων επισκέψεις ιστορικών μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, μουσείων, πινακοθηκών, παρακολούθησεις συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων, όπερας, καθώς επίσης συμμετοχές σε πολιτιστικές εκδηλώσεις ή σεμινάρια γλωσσολογίας, φιλοσοφίας, ψυχολογίας, κοινωνιολογίας, ανθρωπολογίας κλπ.

Βέβαια, για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού απαιτείται πέρα από την βασική τουριστική υποδομή και ανωδομή και ειδική υποδομή, όπως για παράδειγμα πλούσια προγράμματα πολιτιστικών, καλλιτεχνικών και μορφωτικών εκδηλώσεων. Κάτι τέτοιο όμως προϋποθέτει την ύπαρξη διεθνούς φήμης θεάτρων κάθε είδους, μουσείων, πινακοθηκών, ιστορικών χώρων, βιβλιοθηκών, εκπαιδευτικών ιδρυμάτων όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης κλπ.

4.1.3. Τουρισμός Εκθέσεων

Η μορφή αυτή περιλαμβάνει την οργάνωση συνεδρίων και διεθνών εκθέσεων σε περιοχές που προσφέρουν και άλλες δυνατότητες. Δυστυχώς για τη χώρα μας ενώ οι δυνατότητες που διαθέτει για την ανάπτυξη του τουρισμού αυτού είναι πολύ μεγάλες, βρίσκεται στην τελευταία θέση στη διεθνή συνεδριακή πίτα από την άποψη του αριθμού συνεδρίων που φιλοξενεί ετήσια. Η μέχρι σήμερα πείρα δείχνει ότι όσες ελληνικές ξενοδοχειακές επιχειρήσεις επένδυσαν σε μεγάλα και σύγχρονα συνεδριακά κέντρα διαπίστωσαν ότι ο τζίρος των συνεδριακών πελατών τους ήταν διπλάσιος από αυτόν των άλλων πελατών τους και ότι παρά τη διεθνή ύφεση η ζήτηση για συνεδριακό τουρισμό αυξάνεται σε αντίθεση με το γενικό τουρισμό που μειώνεται.

Για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού απαιτείται η λήψη μιας σειράς μέτρων τα οποία σχετίζονται τόσο με την υποδομή όσο και με την αλλαγή του θεσμικού πλαισίου για τους οργανωτές συνεδρίων και εκθέσεων καθώς πολλά μη ειδικευμένα άτομα οργανώνουν σήμερα συνέδρια με αποτέλεσμα να δυσφημίζεται η Ελλάδα στο εξωτερικό. Όσον αφορά την υποδομή την τελευταία περίοδο υπάρχει μια έντονη

κινητικότητα εκ μέρους της πολιτείας για να καλυφθούν οι ελλείψεις και παραλείψεις των προηγούμενων χρόνων.

4.1.4. Τουρισμός Υγείας ή Θεραπευτικός Τουρισμός

Ο τουρισμός υγείας ή θεραπευτικός τουρισμός, όπως ονομάζονταν παλιότερα, εξελίσσεται σε μια από τις βασικότερες μορφές τουρισμού. Τα άτομα που μετέχουν σε αυτόν έχουν σαν κύριο κίνητρο την αποκατάσταση και διατήρηση της υγείας τους, τη θεραπεία και ανάρρωσή τους από διάφορες ασθένειες κλπ.

Τα βασικά χαρακτηριστικά αυτής της μορφής τουρισμού αναφέρονται από τη μια πλευρά στη σύνθεση της πελατείας του, που αποτελείται αποκλειστικά από άτομα της δεύτερης και τρίτης ηλικίας και από την άλλη πλευρά στον τόπο που προσφέρονται οι τουριστικές υπηρεσίες και που προσδιορίζεται αποκλειστικά από τους φυσικούς πόρους.

Η μορφή αυτή τουρισμού, εκτός από ειδικές εγκαταστάσεις υδρόλουτρο-θαλασσό-αεροθεραπείας και καταλύματα αξιώσεων με συμπληρωματικές εγκαταστάσεις, όπως για παράδειγμα εστιατόρια, χώρους ψυχαγωγίας, χώρους άθλησης, κλπ απαιτεί και ειδικές ιατρικές φυσιοθεραπευτικές υπηρεσίες.

4.1.5. Τουρισμός Άθλησης

Ο τουρισμός άθλησης έχει σαν κύριο κίνητρο την άσκηση ενός αθλήματος, όπως είναι για παράδειγμα η ποδηλασία, η ιππασία, το τένις, το γκολφ, η ανεμοπορία, διάφορα προγράμματα γυμναστικής κλπ.

Η άθληση σαν απασχόληση κατά τη διάρκεια των διακοπών θεωρείται σε αυτήν τη μορφή τουρισμού ο πιο σημαντικός παράγοντας μαζί με τη δυνατότητα που υπάρχει για την πραγματοποίηση εκδρομών και περιηγήσεων.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού είναι η δημιουργία εγκαταστάσεων άθλησης εκ μέρους των ξενοδοχειακών επιχειρήσεων και η απασχόληση έμπειρων γυμναστών, εκπαιδευτών αθλημάτων κλπ. Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι μια τέτοια επένδυση σε συμπληρωματικές εγκαταστάσεις άθλησης, ανεβάζει αναμφίβολα το επίπεδο αξίας και απόλαυσης των διακοπών, παράλληλα με τη ανταγωνιστικότητα και το κύρος της ξενοδοχειακής επιχείρησης.

4.1.6 Τουρισμός Πόλης

Ο τουρισμός πόλης πρόκειται για μια μορφή τουρισμού, που έχει σαν κύριο χαρακτηριστικό ότι τα άτομα που μετέχουν σε αυτόν ταξιδεύουν σε μια πόλη και την περιηγούνται για μερικές μέρες. Οι περιηγήσεις αυτές συνδέονται άμεσα με το μορφωτικό τουρισμό και ιδιαίτερα με διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις που λαμβάνουν χώρα, ενώ τα επαγγελματικά ταξίδια παίζουν και αυτά με τη σειρά τους σημαντικό ρόλο.

Ο τουρισμός πόλης πραγματοποιείται κατά κύριο λόγο από άτομα ανώτερης μορφωτικής και εισοδηματικής στάθμης και που ταξιδεύουν τις περισσότερες φορές χωρίς να συνοδεύονται από τις οικογένειες τους. Τα ταξίδια αυτά οργανώνονται σε μεγάλο ποσοστό από τους tour operators, ταξιδιωτικά /τουριστικά γραφεία και αεροπορικές εταιρίες.

Επίσης θα πρέπει να ειπωθεί ότι ένας ακόμα πόλος έλξης για πολλά άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό, είναι η νυκτερινή ζωή, η διασκέδαση, τα ψώνια, οι ενδιαφέρουσες εκδρομές και τέλος το ωραίο περιβάλλον.

4.1.7. Συνεδριακός Τουρισμός

Στο συνεδριακό τουρισμό υπάγονται κάθε είδους οργανωμένες εκδηλώσεις, όπως για παράδειγμα συνέδρια ή συναντήσεις με μεγάλο ή μικρό αριθμό συμμετοχών και σε οποιοδήποτε επίπεδο, δηλαδή τοπικό, περιφερειακό, εθνικό ή διεθνές. Επειδή ο συνεδριακός τουρισμός είναι περιορισμένης χρονικής διάρκειας, δυο ως τέσσερις ημέρες συνήθως, συνδυάζεται με κάποια άλλη μορφή τουρισμού, όπως για παράδειγμα τουρισμό πόλης, μορφωτικό τουρισμό κλπ.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του συνεδριακού τουρισμού σε μια χώρα υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής και ανωδομής και συγκεκριμένα η κατασκευή σύγχρονων συνεδριακών κέντρων άρτια τεχνολογικά εξοπλισμένων και με βοηθητικούς χώρους κάθε είδους, όπως για παράδειγμα εστιατόρια, αναψυκτήρια, χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων, ιατρεία, ταχυδρομεία, γραφεία εξυπηρέτησης συνέδρων κλπ, καθώς επίσης η κατασκευή αιθουσών συνεδρίων μεγάλης χωρητικότητας εκ μέρους των μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων του κέντρου και της περιφέρειας.

Ας σημειωθεί ότι η έγκαιρη πληροφόρηση των ενδιαφερόμενων κύκλων για τα συνέδρια και τις διάφορες συναφείς εκδηλώσεις, που θα πραγματοποιηθούν σε μια χώρα που επιδιώκει να αναπτύξει το συνεδριακό τουρισμό, πέρα από το ότι θα βοηθήσει σημαντικά στην προσέλκυση τους, θα προβάλλει παράλληλα και την ίδια στο εξωτερικό σαν χώρα συνεδριακού τουρισμού.

4.1.8 Τουρισμός Περιπέτειας

Ο τουρισμός περιπέτειας πρόκειται για μια μορφή τουρισμού με έντονο το στοιχείο του απροσδόκητου, του άγνωστου και της έκπληξης. Φωτογραφικά σαφάρι, περιπλανήσεις σε άγνωστες περιοχές, κωπηλασία σε ορμητικούς ποταμούς κλπ. αποτελούν μερικά από τα χαρακτηριστικά του γνωρίσματα. Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τουρισμό είναι συνήθως νέοι άνθρωποι, κατά κύριο λόγο ελεύθεροι επαγγελματίες και στελέχη επιχειρήσεων.

Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι η ζήτηση για τουρισμό περιπέτειας, έρχεται να καλύψει μια ανάγκη του σύγχρονου ανθρώπου των μεγαλουπόλεων για εκτόνωση από το στρες που του προκαλεί ο σύγχρονος τρόπος ζωής και η ανία της ρουτίνας.

4.1.9. Οικογενειακός Τουρισμός

Ο οικογενειακός τουρισμός είναι γνωστό ότι η ύπαρξη παιδιών σε μια οικογένεια αποτελεί αποφασιστικό παράγοντα επιλογής τόσο του τόπου διακοπών όσο και του χρόνου που θα πραγματοποιηθούν αυτές.

Οι tour operators γνωρίζουν ότι όταν τα τουριστικά πακέτα που προσφέρουν στην τουριστική αγορά είναι προσιτά στις οικογένειες, τότε αυτές ταξιδεύουν συνήθως με τα παιδιά τους. Αλλά ακόμα και αν τα τουριστικά πακέτα που προσφέρουν δεν είναι και τόσο προσιτά στον οικογενειακό προϋπολογισμό, προσπαθούν να τα κάνουν, προσφέροντας ειδικές εκπτώσεις για τα παιδιά. Διάφορες εκπτώσεις προσφέρουν επίσης και για τα παιδιά των οικογενειών που κάνουν ατομικό και όχι μαζικό τουρισμό, όπως για παράδειγμα στα μεταφορικά μέσα που χρησιμοποιούν για τη μετακίνησή τους από τον τόπο της μόνιμης διαμονής τους στον τόπο του τουριστικού τους προορισμού. Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του οικογενειακού τουρισμού είναι η δημιουργία κατάλληλης υποδομής και ανωδομής, όπως για

παράδειγμα αίθουσες παιχνιδιών, παιδικές χαρές, παιδικές πισίνες, παιδικοί σταθμοί κλπ και ακόμα ειδικευμένο ανθρώπινο δυναμικό για να προσέχει και να συντροφεύει μικρά κυρίως παιδιά.

4.1.10. Τουρισμός Τρίτης Ηλικίας

Τουρισμός τρίτης ηλικίας είναι η τάση που υπάρχει σήμερα για περισσότερα και μακρύτερα ταξίδια ,μια ηλικία που συνήθως διαθέτει ελεύθερο χρόνο, σταθερό εισόδημα, υψηλό δείκτη αποταμίευσης λόγω νοοτροπίας και τρόπου ζωής, μα πάνω από όλα μεγάλη επιθυμία για ταξίδια και γενικότερα για τουρισμό.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι η τρίτη ηλικία αποτελεί το συντηρητικότερο τμήμα του τουριστικού δυναμικού μιας χώρας, που κινείται συνήθως τουριστικά στο εσωτερικό της ή το πολύ σε χώρες κοντινές, και κυρίως σε αυτές που συνορεύουν με τη χώρα της μόνιμης διαμονής τους. Τα συγκοινωνιακά μέσα που χρησιμοποιεί γι' αυτόν το σκοπό είναι κατά κύριο λόγο το τρένο, κατά δεύτερο λόγο το ιδιωτικό αυτοκίνητο και το λεωφορείο και κατά τρίτο λόγο το αεροπλάνο.

Για τον τουρισμό τρίτης ηλικίας δεν απαιτείται ειδική υποδομή και ανωδομή εκ μέρους των χώρων που επιθυμούν να τον αναπτύξουν.

4.1.11. Τουρισμός Χειμερινών Σπορ

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ είναι μια δυναμική μορφή τουρισμού, που προσπαθούν να αναπτύξουν οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών στο πλαίσιο της προσπάθειάς τους να διαφοροποιήσουν το τουριστικό τους προϊόν και με αυτόν τον τρόπο να αξιοποιήσουν και να εκμεταλλευτούν τους αδρανείς μήνες και να προσελκύσουν διάφορες κατηγορίες τουριστών, κυρίως δε τουριστών υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Ο τουρισμός χειμερινών σπορ καλύπτει το σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων που διεξάγονται στη διάρκεια του χειμώνα. Συγκεκριμένα καλύπτει τις δραστηριότητες εκείνες που εκδηλώνονται σε ορισμένο γεωγραφικό χώρο και για την ακρίβεια συνήθως σε ορεινές περιοχές σε συνδυασμό πάντα με ορισμένες κλιματολογικές συνθήκες, όπως για παράδειγμα χαμηλές θερμοκρασίες που λησιάζουν τους 0ο Κελσίου ή και κάτω από αυτούς , πολύ χιόνι κλπ.

Τα άτομα που κάνουν αυτής της μορφής τον τουρισμό, συνδέονται αποκλειστικά με χειμερινά σπορ και με συναφείς προς αυτά δραστηριότητες.

Η ανάπτυξη του τουρισμού χειμερινών σπορ προϋποθέτει εκτός άλλων τη δημιουργία μιας κατάλληλης υποδομής και ανωδομής, όπως για παράδειγμα άρτια οργανωμένα χιονοδρομικά κέντρα, πίστες πάγου για παγοδρομίες και καλλιτεχνικό πατινάζ, πίστες πάγου για αγωνιστικά έλκηθρα και άλλης κατηγορίας έλκηθρα, αγωνιστικές πίστες σκι, πίστες σκι για παιδιά, αρχάριους και ερασιτέχνες σκιέρ, τουριστικά καταλύματα όλων των κατηγοριών και κυρίως πέντε και τεσσάρων αστέρων, συγκοινωνιακή σύνδεση των τόπων χειμερινών σπορ με τα μεγάλα αστικά κέντρα και τους χώρους άφιξης-αναχώρησης τουριστών, όπως για παράδειγμα αεροδρόμια, σιδηροδρομικοί σταθμοί, λιμάνια κλπ.

4.1.12 Τουρισμός Παραχείμασης

Ο τουρισμός παραχείμασης αναφέρεται στις τουριστικές δραστηριότητες ατόμων, που κατά τη διάρκεια του χειμώνα κάνουν διακοπές μικρής ή μεγάλης διάρκειας σε χώρες με ήπια κλίματα, για να αποφύγουν τις αντίξοες καιρικές συνθήκες, που επικρατούν στους τόπους της μόνιμης διαμονής τους.

Τα άτομα που πραγματοποιούν αυτής τη μορφή τουρισμού είναι κατά το πλείστο άτομα τρίτης ηλικίας που αντιμετωπίζουν πρόβλημα υγείας και που έχουν ελεύθερο χρόνο στη διάθεση τους και σταθερό εισόδημα.

Η ανάπτυξη του τουρισμού παραχείμασης με ταχύτερους ρυθμούς θα εξαρτηθεί από πολλούς παράγοντες, κυρίως όμως από την αρτιότητα των τουριστικών πακέτων παραχείμασης και την τιμή διάθεσης τους στην τουριστική αγορά. Στη διαμόρφωση χαμηλών τιμών τουριστικών πακέτων παραχείμασης θα συμβάλλουν η καθιέρωση ειδικών χαμηλών ναύλων από τα διάφορα μέσα μαζικής μεταφοράς, καθώς επίσης η πραγματοποίηση εκπτώσεων στις υπηρεσίες φιλοξενίας που προσφέρουν τα διάφορα τουριστικά καταλύματα κατά τη χειμερινή περίοδο.

4.1.13. Ορεινός Τουρισμός

Ο ορεινός τουρισμός, αν και παρουσιάζει ορισμένες ομοιότητες με τον τουρισμό χειμερινών σπορ, σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να ταυτιστεί με αυτόν. Συγκεκριμένα δεν έχει χρονικούς περιορισμούς εκδήλωσης και αναφέρεται στο σύνολο των δραστηριοτήτων υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, που εκδηλώνεται αποκλειστικά και μόνο στις ορεινές περιοχές των χώρων υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που επιθυμούν να αναπτύξουν αυτής της μορφής τουρισμό.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού είναι η δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων που δένουν με το φυσικό περιβάλλον και διαθέτουν όσο το δυνατό περισσότερους συμπληρωματικούς χώρους, όπως εστιατόρια, μπαρ, καφετέριες, αίθουσες αναψυχής κλπ.

Επίσης θα πρέπει οι ορεινές αυτές περιοχές, στις οποίες αναπτύσσονται κάθε είδους δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού, να εξυπηρετούνται συγκοινωνιακά όσο το δυνατό πληρέστερα και καλύτερα γίνεται.

4.1.14. Αγροτικός Τουρισμός ή Αγροτουρισμός

Ο αγροτικός τουρισμός ή αγροτουρισμός, όπως χαρακτηρίζεται και αλλιώς, αναφέρεται στις δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής και τουρισμού που αναπτύσσονται στον αγροτικό χώρο και εντάσσονται στο πλαίσιο του αγροτικού περιβάλλοντος και της αγροτικής ζωής. Συγκεκριμένα αναφέρεται σε μορφές τουριστικών δραστηριοτήτων που εντάσσονται οργανικά και αρμονικά στον αγροτικό χώρο και περιλαμβάνει διάφορες τουριστικές δραστηριότητες, όπως για παράδειγμα οικονομικές και κοινωνικές, που χαρακτηρίζουν τον αγροτικό χώρο.

Σύμφωνα με τη διεθνή πρακτική και εμπειρία, ο αγροτικός τουρισμός διακρίνεται σε δύο βασικές μορφές και συγκεκριμένα:

- ✓ Σε εκείνη που καλύπτει υποδοχή και φιλοξενία τουριστών σε αγροκτήματα, όπου οι φιλοξενούμενοι συμμετέχουν στη ζωή των αγροτών και στις δραστηριότητες γενικότερα. Η μορφή αυτή αγροτικού τουρισμού είναι ευρύτερα γνωστή σαν διακοπές αγροικιών.

- ✓ Σε εκείνη που αφορά στη δημιουργία τουριστικών καταλυμάτων και ενοικιαζόμενων δωματίων σε εξωαστικούς μικροσυννοικισμούς, όχι απαραίτητα αγροτικού χαρακτήρα και τη φιλοξενία τουριστών σε αυτά συνήθως με το σύστημα «κλίνη και πρόγευμα».

Η ανάπτυξη του αγροτικού τουρισμού σε οποιαδήποτε αγροτική περιοχή προϋποθέτει τη δημιουργία της κατάλληλης υποδομής και ανωδομής, που θα επιτρέψει την ανάπτυξη των σχετικών δραστηριοτήτων, όπως για παράδειγμα εσωτερική διαμόρφωση και εξοπλισμός δωματίων που προορίζονται για ενοικίαση, διάνοιξη δρόμων ή βελτίωση του ήδη υφισταμένου οδικού δικτύου, δημιουργία χώρων εστίασης και αναψυχής, αξιοποίηση των τουριστικών φυσικών πόρων της περιοχής κλπ.

Εικόνα 44 - Μέρη της Ελλάδας που ασκούν αγροτουρισμό

4.1.15. Θαλάσσιος Τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός αναφέρεται στο σύνολο των τουριστικών δραστηριοτήτων, που διεξάγονται στο θαλάσσιο χώρο μιας χώρας υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών. Αναμφίβολα ο θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια από τις δυναμικότερες μορφές του σύγχρονου τουρισμού, αφού η σημασία του στις τουριστικές οικονομίες των χωρών που έχουν τόσο τις φυσικές προϋποθέσεις όσο και τις οικονομικές δυνατότητες να τον αναπτύξουν είναι κυριολεκτικά μεγάλη.

Η πιο παραγωγική και συναλλαγματοφόρα δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι οπωσδήποτε εκείνη της ναύλωσης σκαφών αναψυχής κάθε είδους, όπως για παράδειγμα πολυτελών θαλαμηγών, ιστιοφόρων, ταχύπλοων σκαφών κλπ. Η πελατεία στην οποία απευθύνεται και οι ανάγκες ή επιθυμίες της οποίας ικανοποιεί, είναι ως επί το πλείστο τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης.

Άλλη αξιόλογη συναλλαγματοφόρα δραστηριότητα του θαλάσσιου τουρισμού είναι και αυτή των κρουαζιερών, η ζήτηση των οποίων παρουσιάζει διεθνώς σημαντική αύξηση. Οι σύγχρονες τάσεις της αγοράς κρουαζιέρων συγκλίνουν στα μεγαλύτερα και πολυτερέστερα κρουαζιερόπλοια, τα οποία εξασφαλίζουν υψηλή ποιότητα διαμονής και ψυχαγωγίας στους πελάτες τους, που κατά κανόνα αποτελούν τουρίστες μεσαίας και υψηλής εισοδηματικής τάξης.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη το θαλάσσιου τουρισμού είναι δημιουργία της κατάλληλης υποδομής και ανωδομής, το κόστος της οποίας κάθε άλλο παρά χαμηλό είναι, ιδιαίτερα δε σε ό,τι αφορά στην κατασκευή σύγχρονων και άρτια εξοπλισμένων μαρίνων για τον ελλιμενισμό, τον ανεφοδιασμό και γενικά την εξυπηρέτηση των σκαφών αναψυχής, των επιβατών και των πληρωμάτων τους είτε είναι ενοικιαζόμενα ή ιδιωτικής χρήσης και στη συμπλήρωση ή και ανανέωση του στόλου των σκαφών αναψυχής και των κρουαζιερόπλοιων.

6.1.16 Χρονομεριστικός Τουρισμός

Ο χρονομεριστικός τουρισμός είναι αναμφίβολα η ταχύτερα αναπτυσσόμενη μορφή τουρισμού σήμερα. Με ρυθμό ανάπτυξης 30% περίπου το χρόνο, οι χρονομεριστικές διακοπές πιστεύεται βάσιμα ότι θα αποτελέσουν μελλοντικά ό,τι ήταν το οργανωμένο τουριστικό πακέτο για την δεκαετία του '50. Ο πρωτοποριακός αυτός θεσμός δίνει τη λύση στον «κορεσμένο» τουρίστα του τουριστικού πακέτου, που απαιτητικός όσο ποτέ άλλοτε σήμερα αναζητά υψηλή ποιότητα τουριστικών υπηρεσιών στις διακοπές του.

Η υπερσύγχρονη αυτή μορφή τουρισμού, που έχει κατά κανόνα πελατεία μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης, βασίζεται στην αρχή της πώλησης του δικαιώματος χρήσης ορισμένων ημερών ή εβδομάδων σε ένα ξενοδοχείο ή ένα συγκρότημα διαμερισμάτων την ίδια χρονική περίοδο κάθε χρόνο. Επειδή όμως είναι πολύ φυσικό ο αγοραστής του δικαιώματος αυτού να αρχίσει γρήγορα να κουράζεται με την ιδέα της επιστροφής στο ίδιο μέρος, στο ίδιο ξενοδοχείο ή συγκρότημα διαμερισμάτων, την ίδια χρονική περίοδο κάθε χρόνο, οδηγήθηκε εκ των πραγμάτων να επιδιώξει την ανάπτυξη δικτύων ανταλλαγής παρόμοιων δικαιωμάτων. Έτσι λοιπόν μπορεί πια σήμερα να ανταλλάξει κανείς το δικαίωμα χρήσης που έχει αγοράσει σε ένα ξενοδοχείο ή σε ένα συγκρότημα διαμερισμάτων για ορισμένο χρονικό διάστημα

κάθε χρόνο, με παρόμοιο δικαίωμα χρήσης άλλου αγοραστή σε ξενοδοχείο ή συγκρότημα διαμερισμάτων όχι μόνο σε άλλη περιοχή, αλλά και σε άλλη χώρα. Επίσης μπορεί να το πουλήσει, να το ενοικιάσει ή να το κληροδοτήσει, όπως ακριβώς συμβαίνει με τα άλλα ακίνητα.

Ειδικότερα σε ότι αφορά στα ξενοδοχεία, θα πρέπει να ειπωθεί ότι πολλά από αυτά έχουν αρχίσει να συνειδητοποιούν ότι γίνεται ολοένα και πιο δύσκολο για αυτά να πετύχουν ικανοποιητική απόδοση του κεφαλαίου που έχουν επενδύσει, όταν εξαρτώνται μόνο από το παραδοσιακό τουριστικό πακέτο, σε μια εποχή που οι tour operators πιέζουν για χαμηλότερες τιμές. Για αυτό και επιδιώκουν να εφαρμόσουν το σύστημα των χρονομεριστικών διακοπών, που τους εξασφαλίζει πέρα από την αρχική εισροή κεφαλαίων ένα σταθερό εισόδημα και μια σταθερή πληρότητα με τουρίστες κατά κανόνα μέσης και υψηλής εισοδηματικής στάθμης, όπως ήδη ειπώθηκε.

4.1.17 Θρησκευτικός Τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού, που αφορά σε μια κατηγορία ατόμων τα οποία επισκέπτονται θρησκευτικούς τόπους, που βρίσκονται στη χώρα της μόνιμης διαμονής τους ή σε κάποια άλλη είτε για λόγους λατρείας είτε για να εκπληρώσουν κάποιο τάμα που είχαν κάνει κλπ.

Η μορφή αυτή τουρισμού είναι περιορισμένης διάρκειας, συνήθως μια ως τρεις ημέρες. Επίσης τα τουριστικά πακέτα για θρησκευτικό τουρισμό είναι σχετικά φθηνότερα από εκείνα άλλων μορφών τουρισμού, επειδή είναι οπωσδήποτε λιγότερα, ενώ τα οικονομικά ωφελήματα για τους θρησκευτικούς τόπους και κατ' επέκταση για τις οικονομίες των χωρών στις οποίες βρίσκονται αυτοί σημαντικά.

Για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού δεν χρειάζεται ειδική υποδομή και ανωδομή, αλλά μόνο η βασική.

4.1.18 Επιλεκτικός Τουρισμός

Επιλεκτικός τουρισμός είναι η συνειδητοποίηση των τουριστικών επιχειρηματιών αλλά και των πολιτικών εξουσιών των χωρών υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, ότι η ικανοποιητική απόδοση του κεφαλαίου που έχουν επενδύσει στην τουριστική

οικονομία γίνεται με το πέρασμα του χρόνου ολοένα και πιο δύσκολη, όταν αυτή εξαρτάται μόνο από το παραδοσιακό τουριστικό πακέτο και μάλιστα σε μια εποχή που οι tour operators πιέζουν συνεχώς για χαμηλότερες τιμές, οδήγησε στην ωρίμανση της ιδέας για την ανάπτυξη του επιλεκτικού τουρισμού.

Ο επιλεκτικός τουρισμός πραγματοποιείται κατά κανόνα από άτομα υψηλής εισοδηματικής στάθμης που, όπως μπορεί να συμπεράνει κανείς, όχι μόνο θέλουν αλλά και μπορούν να ξοδέψουν μεγάλα ποσά για την ικανοποίηση των τουριστικών τους αναγκών ή επιθυμιών. Τα άτομα αυτά ταξιδεύουν συνήθως μεμονωμένα, δηλαδή κάνουν ατομικό τουρισμό, που σημαίνει ότι είτε αγοράζουν ατομικά τουριστικά πακέτα ΙΤ (individual inclusive tours) είτε τα φτιάχνουν όπως αυτοί ακριβώς θέλουν, έτσι ώστε να ικανοποιούνται κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο οι τουριστικές τους ανάγκες ή επιθυμίες, είτε δεν αγοράζουν καθόλου τουριστικά πακέτα, που σημαίνει ότι αγοράζουν τις διάφορες τουριστικές υπηρεσίες μεμονωμένα.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του επιλεκτικού τουρισμού είναι η χώρα υποδοχής και φιλοξενίας αυτής της κατηγορίας τουριστών να δημιουργήσει την κατάλληλη υποδομή και ανωδομή, δηλαδή ξενοδοχεία πέντε και τεσσάρων αστερών με πολλούς συμπληρωματικούς χώρους, υψηλής ποιοτικής στάθμης σέρβις, νυκτερινή ζωή, καλλιτεχνική κίνηση, αναπτυγμένη αγορά, μουσεία, πινακοθήκες, καλό συγκοινωνιακό δίκτυο, άνετα μεταφορικά μέσα, καθαρό περιβάλλον κλπ.

4.1.19 Τουρισμός Κινήτρων

Ο τουρισμός κινήτρων είναι ουσιαστικά μια σχετικά νέα μορφή τουριστικής δραστηριότητας που αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς και που υπόσχεται σημαντικά οικονομικά οφέληματα για τις χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών που θέλουν, αλλά και που έχουν τις προϋποθέσεις να τον αναπτύξουν.

Η μορφή τουρισμού για την οποία ο λόγος αποτελεί αναμφίβολα ένα αποτελεσματικό μέσο του σύγχρονου μάρκετινγκ, που χρησιμοποιούν ολοένα και περισσότερο οι μεγάλες βιομηχανικές, εμπορικές και παροχής υπηρεσιών επιχειρήσεις στην προσπάθειά τους να αυξήσουν την παραγωγικότητα των εργαζομένων που απασχολούν και κατ' επέκταση την ανταγωνιστικότητά τους τόσο στις αγορές του εσωτερικού όσο και του εξωτερικού. Για να επιτευχθούν λοιπόν οι σκοποί αυτοί των επιχειρήσεων, προσφέρονται εκ μέρους τους διάφορα κίνητρα στους εργαζομένους

μεταξύ των οποίων και ομαδικά τουριστικά πακέτα συνήθως για τουριστικούς προορισμούς στο εξωτερικό. Αυτή η μέθοδος υποκίνησης των εργαζομένων εκ μέρους των επιχειρήσεων αποδείχθηκε στην πράξη αποτελεσματική, για αυτό και έχει εξαπλωθεί, όπως ήδη ειπώθηκε, σημαντικά τα τελευταία χρόνια και ιδιαίτερα στις Η.Π.Α απ' όπου άρχισε να εφαρμόζεται για πρώτη φορά στα μέσα της δεκαετίας του '60.

Ο τουρισμός κινήτρων έχει κατά κανόνα περιορισμένη χρονική διάρκεια, τρεις ως τέσσερις ημέρες συνήθως. Σκοπός του tour operator που αναλαμβάνει για λογαριασμό της επιχείρησης να φτιάξει το σχετικό τουριστικό πακέτο-κίνητρο, είναι να δώσει στο χρήστη του στο ολιγοήμερο αυτό διάστημα την ευκαιρία να απολαύσει κάτι το ξεχωριστό, κάτι το οποίο δεν θα είχε ο ίδιος την δυνατότητα να ζήσει, αν έπρεπε να αγοράσει με δικά του χρήματα το τουριστικό αυτό πακέτο.

Για την ανάπτυξη του τουρισμού κινήτρων, απαραίτητη προϋπόθεση είναι να προσφέρεται ένας τουριστικός προορισμός που κατά προτίμηση να ξεχωρίζει από τους συνηθισμένους. Σε αντίθεση με άλλες μορφές τουρισμού, ο τουρισμός κινήτρων δεν δίνει έμφαση στις πολυσύχναστες μεγαλουπόλεις, αλλά στην ατμόσφαιρα που δημιουργεί το περιβάλλον του τουριστικού προορισμού, καθώς επίσης στην άνεση και την πολυτέλεια που προσφέρουν τα ξενοδοχεία του κατά κύριο λόγο και οι άλλες συμπληρωματικές τους εγκαταστάσεις.

4.1.20 Οικολογικός Τουρισμός

Για την ανάπτυξη του οικολογικού τουρισμού δεν χρησιμοποιούνται βαριές κατασκευές, ενώ τόσο ο τουρίστας όσο και το τουριστικό κύκλωμα υποδοχής και εξυπηρέτησης του σέβονται τη φύση, μέχρι του σημείου να αποφεύγονται τα μαζικά μέσα μετακίνησης παντού όπου αυτό είναι εφικτό.

Στο πλαίσιο της ανάπτυξης του οικολογικού τουρισμού εντάσσεται η τουριστική ανάπτυξη των παραδοσιακών οικισμών, των βιότοπων, των εθνικών δρυμών κλπ.

Ο οικολογικός τουρισμός αποτελεί αναμφίβολα την εξισορρόπηση μιας χώρας στο μαζικό τουρισμό και τα προβλήματά του, γι' αυτό και η ανάπτυξη του κρίνεται επιτακτική παντού όπου αυτή είναι εφικτή.

4.1.21 Λαϊκός Τουρισμός

Ο λαϊκός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού, που χαρακτηρίζεται για την πελατεία του και συγκεκριμένα για το ότι αποτελείται αυτή από άτομα που συνήθως είναι χαμηλής εισοδηματικής στάθμης και ακόμα ότι τα άτομα αυτά ταξιδεύουν συνήθως οικογενειακά και με κάθε είδους ιδιόκτητα μεταφορικά μέσα, όπως για παράδειγμα αυτοκινούμενα τροχόσπιτα, αυτοκίνητα, μοτοσυκλέτες κλπ.

Παρά το γεγονός ότι τα οικονομικά οφέληματα από αυτήν τη μορφή τουρισμού κάθε άλλο παρά σημαντικά είναι, όλες χωρίς εξαίρεση οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών έχουν λίγο-πολύ αναπτύξει την απαραίτητη υποδομή και ανωδομή για την εξυπηρέτηση τουριστών αυτής της κατηγορίας. Συγκεκριμένα έχουν κατασκευαστεί κάμπινγκ σε οδικούς άξονες, σε τουριστικές τοποθεσίες και στις παρυφές πόλεων, που προσφέρουν στα άτομα που πραγματοποιούν αυτής της μορφής τουρισμό υπηρεσίες φιλοξενίας.

Ας σημειωθεί ότι η διαμονή σε κάμπινγκ είναι συγκριτικά αισθητά φθηνότερη σε σχέση με άλλα τουριστικά καταλύματα. Το γεγονός αυτό εκτιμάται πάρα πολύ από τους τουρίστες του λαϊκού τουρισμού και κυρίως από αυτούς που συνοδεύονται στις τουριστικές τους μετακινήσεις από τις οικογένειές τους, ιδιαίτερα δε όταν αυτές είναι πολυμελείς.

4.1.22 Κοσμοπολίτικος Τουρισμός

Η πελατεία του κοσμοπολίτικου τουρισμού είναι κατά κύριο λόγο ο κόσμος της αριστοκρατίας και οι μεγιστάνες του πλούτου, που συχνά ταξιδεύουν από το ένα κοσμοπολίτικο κέντρο στο άλλο. Όπως γίνεται αντιληπτό, τα άτομα αυτά που ξοδεύουν μεγάλα χρηματικά ποσά τόσο κατά την τουριστική μετακίνησή τους όσο και κατά τη διαμονή τους στον τουριστικό προορισμό που επισκέπτονται, γι' αυτό και οι απαιτήσεις τους γενικά είναι πάρα πολύ μεγάλες.

Τα άτομα που κάνουν κοσμοπολίτικο τουρισμό μετακινούνται συνήθως με ιδιόκτητα μεταφορικά μέσα, όπως για παράδειγμα ιδιόκτητα αεροπλάνα, θαλαμηγούς κλπ. Στον τουριστικό προορισμό τους διαμένουν είτε σε ξενοδοχεία πολυτελείας, είτε σε ιδιόκτητες πολυτελείς θαλαμηγούς.

Η ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού, αν και θα την επιθυμούσαν πολλές χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών για καθαρά οικονομικούς λόγους, είναι οπωσδήποτε δύσκολη και αυτό γιατί εκτός από την κατάλληλη υποδομή και ανωδομή, απαιτείται και η καταξίωση του τουριστικού προορισμού στη συνείδηση της αριστοκρατίας και των μεγιστάνων του πλούτου σαν τόπος κοσμοπολίτικου τουρισμού.

4.1.23 Κοινωνικός Τουρισμός

Ο κοινωνικός τουρισμός, σαν ιδιαίτερη μορφή τουρισμού, ορίζει το σύνολο των σχέσεων και φαινομένων τουριστικού χαρακτήρα, που διευκολύνουν τη συμμετοχή στον τουρισμό των ασθενέστερων οικονομικών τάξεων. Με άλλα λόγια ο κοινωνικός ή επιδοτούμενος τουρισμός αποτελεί τη μορφή εκείνη του τουρισμού, που χαρακτηρίζεται από το γεγονός ότι πραγματοποιείται από μέλη του κοινωνικού συνόλου, των οποίων η αγοραστική δύναμη είναι λίγο-πολύ περιορισμένη, χάρη σε ειδικές παροχές προς αυτά που μπορεί να είναι άμεσες ή έμμεσες.

Οι παροχές για κοινωνικό τουρισμό αποτελούν σήμερα για τις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες υποχρέωση του κράτους. Συγκεκριμένα το σύγχρονο κοινωνικό κράτος έχει υποχρέωση πέρα από υγεία, καλά γερατεία, εργασία, παιδεία κλπ να εξασφαλίσει σε άτομα χαμηλής εισοδηματικής στάθμης τη δυνατότητα να κάνουν διακοπές και με αυτόν τον τρόπο να ισορροπήσουν τόσο ψυχικά όσο και σωματικά.

Απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη του κοινωνικού τουρισμού είναι η δημιουργία της κατάλληλης υποδομής και ανωδομής, όπως για παράδειγμα κατασκευή ειδικών τουριστικών καταλυμάτων που να ανταποκρίνονται στις οικονομικές δυνατότητες της πελατείας τους, δηλαδή των κοινωνικών τουριστών, χορήγηση επιδομάτων διακοπών που να αναπροσαρμόζονται σύμφωνα με τις πραγματικές ανάγκες κάθε οικογένειας, εφαρμογή επιχορηγούμενων προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού για ειδικές κατηγορίες ατόμων, όπως για παράδειγμα σπουδαστές, στρατιώτες, συνταξιούχους που η οικονομική τους κατάσταση κάθε άλλο τους επιτρέπει να κάνουν διακοπές, χρηματοδότηση των διακοπών με ευνοϊκούς όρους κλπ.

4.1.24 Τουρισμός Αναπήρων ή Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες

Ο τουρισμός αναπήρων ή ατόμων με ειδικές ανάγκες πρόκειται για μια μορφή τουρισμού, η ανάπτυξη της οποίας προωθείται τελευταία ολοένα και περισσότερο σε ορισμένες χώρες.

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη αυτής της μορφής τουρισμού είναι η δημιουργία κάθε είδους τουριστικών εγκαταστάσεων, που να διαθέτουν ανάλογο εξοπλισμό για την εξυπηρέτηση των τουριστών με ειδικές ανάγκες, όπως και η προσφορά τουριστικών πακέτων που θα απευθύνεται στην ειδική αυτή κατηγορία πελατείας και θα ικανοποιεί τις δικές της τουριστικές ανάγκες ή επιθυμίες.

Επίσης θα πρέπει οι χώρες υποδοχής και φιλοξενίας τουριστών, που επιθυμούν να αναπτύξουν την ειδική αυτή μορφή τουρισμού, να θεσπίσουν ειδικές τεχνικές προδιαγραφές που θα πρέπει απαραίτητα να τηρούν τα τουριστικά καταλύματα και οι άλλες τουριστικές εγκαταστάσεις που κατασκευάζονται ειδικά για την εξυπηρέτηση των τουριστών με ειδικές ανάγκες. Τέτοιου είδους προδιαγραφές είναι για παράδειγμα ράμπες, ανελκυστήρες, ειδικός εξοπλισμός στα δωμάτια και τους λοιπούς χώρους των τουριστικών καταλυμάτων κλπ. ώστε να μπορεί να γίνεται χρήση τους εκ μέρους των τουριστών με ειδικές ανάγκες χωρίς προβλήματα ή τουλάχιστον με όσο το δυνατό λιγότερα γίνεται.

- Όλες οι παραπάνω μορφές αποτελούν ένα κομμάτι των εναλλακτικών μορφών τουρισμού και συνδέονται στενά μεταξύ τους έχοντας ένα κοινό στόχο την ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.

Για να επιτευχθεί αυτό θα πρέπει η πολιτική να είναι κοινή, καθώς και οι δράσεις όλων των εμπλεκομένων με τον τουρισμό σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό, τοπικό επίπεδο να είναι συντονισμένες.

Η Κρήτη έχει ιδανικές συνθήκες για την ανάδειξη του εναλλακτικού τουρισμού (ιδιαίτερα του φυσιολατρικού, του πολιτιστικού, του οικολογικού, του θαλάσσιου τουρισμού και του αγροτουρισμού) κι αυτό γιατί το φυσικό περιβάλλον του τόπου μας χαρακτηρίζεται από εξαιρετική ποικιλία και ομορφιά, η κύρια ασχολία πολλών κατοίκων είναι η γεωργία, η πολιτιστική μας κληρονομιά είναι ιδιαίτερα πλούσια και σημαντική. Καθώς επίσης, η Κρητική παραδοσιακή δεδεσματολογία είναι ιδιαίτερη

γνωστή. Εν κατακλείδι οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού χαρακτηρίζονται από την ποικιλία που προσαρμόζεται στις προτιμήσεις και στην οικονομική δυνατότητα κάθε επισκέπτη. Βασική επιδίωξη είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου με ανάπτυξη δραστηριοτήτων κατάλληλων και ελκυστικών για διάφορες εποχές (τουρισμός τεσσάρων εποχών), πάντα στο πλαίσιο των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της υπό μελέτη περιοχής. Θα πρέπει να μελετηθούν οι τουριστικοί πόροι, η υποδομή της κάθε περιοχής, οι προοπτικές ανάπτυξης καθώς και τα πιθανά προβλήματα που μπορούν να δημιουργηθούν. Η διαφοροποίηση αυτή θα είναι ανθρωποκεντρική, φιλική προς το περιβάλλον, ποιοτική και θα εξασφαλίζει την προσπελασιμότητα στο ελαχιστοποίηση των δυσμενών επιπτώσεων του τουρισμού στο φυσικό και δομημένο περιβάλλον.

4.2. Τουρισμός στην Κρήτη

Μέχρι την τελευταία δεκαετία ο βασικός προσανατολισμός του τουρισμού στην Κρήτη είναι ο **μαζικός τουρισμός** και όχι ο εναλλακτικός.

Αυτό σημαίνει ότι ο τουρισμός απευθύνεται σ' ένα συγκεκριμένο τμήμα αγοράς χαμηλών και μεσαίων εισοδημάτων που έρχονται με οικονομικά πακέτα της τάξης των 120 ευρώ για 3 -4 μέρες με ημιδιατροφή. Αυτοί λοιπόν που έρχονται έχουν περιορισμένη αγοραστική δύναμη και δεν μπορούν να καταναλώσουν σχεδόν τίποτα άλλο πέρα απ' αυτά που περιέχει το "πακέτο" τους.

Στο εναλλακτικό κομμάτι του τουρισμού υπάρχει πλέον αγορά η οποία στον αγροτικό τουρισμό φτάνει περίπου το 25% των ευρωπαϊών τουριστών και συνεχώς διευρύνεται. Σημειωτέον ότι αυτοί οι επισκέπτες είναι από μεσαία στρώματα και πάνω, είναι άτομα με ποιοτικά στοιχεία και απαιτήσεις που διατίθενται να πληρώσουν, είναι επομένως πολύ αποδοτικοί οικονομικά. Επιπλέον ενισχύουν τις τοπικές κοινωνίες και τους μικρούς επιχειρηματίες ή αγρότες, κι όχι τους λίγους και τους μεγάλους...

Η πολυμορφία και η μοναδικότητα της φύσης της Κρήτης αποτελούν ένα συγκριτικά ισχυρό πλεονέκτημα, που αν αξιοποιηθεί κατάλληλα για την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού, μπορεί να αποδώσει πολλά στην τοπική οικονομία.

4.2.1. Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κρήτης για ανάπτυξη Εναλλακτικών μορφών Τουρισμού

1. Φύση – Περιβάλλον

- ✓ Φαράγγια του Ρούβα, των Κουνάβων, του Αγιοφάραγγου
- ✓ Δάση Αγίας Ειρήνης, Ρούβα, Σύμης
- ✓ Οροπέδια Ομαλού, Βιάννου, Στρούμπουλα
- ✓ Βιότοποι Ζαρού, Αλμυρού Γαζιού
- ✓ Χλωρίδα – Πανίδα Ευρω-αφρικάνικη με μοναδικά και σπάνια είδη (βότανα, Κρητικός αίγαγρος, χελώνα καρέτα-καρέτα, φώκια μονάχους-μονάχους κ.α)
- ✓ Μονοπάτια ξεχωριστά που διασχίζουν τοπία μοναδικού φυσικού κάλλους

2. Ιστορία – Πολιτισμός

- ✓ Προϊστορική περίοδος από Ύστερη Νεολιθική Εποχή (6.000 π.Χ) μέχρι το τέλος της Μινωϊκής Περιόδου. Κνωσός, Φαιστός, Μάλια, Γόρτυνα, Αρχάνες, Κόμμο, Μάταλα κλπ.
- ✓ Πρωτοβυζαντινή περίοδος και Μεταβυζαντινή περίοδος. Άγιος Τίτος Γόρτυνας, Μονή Αγκαράθου και Επανωσήφη, το φρούριο Ρόκα. Οι αγιογραφίες της περιόδου είναι ανυπολόγιστης αξίας και μαρτυρούν την ύπαρξη της περίφημης σχολής αγιογραφίας Κρήτης.
- ✓ Περίοδος Ενετοκρατίας. Βασιλική του Αγίου Μάρκου, Αγίας Ειρήνης, Βενετσιανικό λιμάνι Ηρακλείου, Φρούριο Κούλε, Νεώρια, υδραγωγεία Αγίας Ειρήνης Σπηλιών και Μοροζίνη Αρχανών, λαξευτά πατητήρια Κουνάβων και Καταλαγαρίου

3. Ανθρωπογενές περιβάλλον - Παράδοση

- ✓ Η υπερεκμετάλλευση του Βόρειου Άξονα του Νομού έχει προκαλέσει μετακίνηση πληθυσμών από τον υπόλοιπο νομό.
- ✓ Οι κάτοικοι της ενδοχώρας έχουν παραμείνει αλώβητοι πολιτιστικά προσηλωμένοι στην παράδοση. Οι κύριες ασχολίες είναι η γεωργία με

προϊόντα λάδι, κρασί, οπωροκηπευτικά εποχής και πρώιμα, η κτηνοτροφία και λιγότερο η αλιεία.

- ✓ Λαϊκή τέχνη με ποιοτικά προϊόντα όπως κεραμικά, υφαντά, κεντήματα, αγιογραφίες και αργυροχρυσοχοϊα.
- ✓ Οι βιολογικές υδροπονικές καλλιέργειες είναι ελάχιστες στο Νομό αλλά ενθαρρυντικά αυξανόμενες

4.3. Αθλητικές Δραστηριότητες που λαμβάνουν χώρα στην Κρήτη

Η Κρήτη είναι ένα πολύχρωμο παζλ από μυθολογία, ιστορία, περήφανους ανθρώπους, βουνά φαράγγια και θάλασσα . Το κομμάτι αυτού του παζλ συνθέτουν μια εικόνα μοναδική και μαγική. Είναι ένα νησί με αμέτρητες φυσικές ομορφιές, που συνδυάζει με τον καλύτερο τρόπο βουνό και θάλασσα . Οι εναλλαγές του τοπίου, οι γεωλογικές ιδιομορφίες και οι καλές κλιματολογικές συνθήκες καθιστούν την Κρήτη ένα ιδανικό μέρος για ποικίλες δραστηριότητες.

Οι επισκέπτες μπορούν να εξερευνήσουν τα πανέμορφα φαράγγια του νησιού και τα επιβλητικά βουνά των Λευκών Όρεων και του Ψηλορείτη, να επιχειρήσουν καταδύσεις στον βυθό της θάλασσας, να πετάξουν με αλεξίπτωτο πλαγιάς στον γαλάζιο Κρητικό ουρανό η απλά να γνωρίσουν από κοντά την καθημερινή ζωή των ανθρώπων σε απομονωμένα χωριά απολαμβάνοντας την ηρεμία και το μεγαλείο της παρθένας Κρητικής υπαίθρου.

Το Κρητικό τοπίο δίκαια θεωρείται ένα από τα πιο σπάνια στον κόσμο ,χάρη στην ποικιλότητα ειδών και πολυμορφία φυσικών σχηματισμών. Το κλίμα του νησιού έχει συμβάλει στην διαμόρφωση μιας πολύ πλούσιας χλωρίδας, με διαφορετικά, εκπληκτικής ομορφιάς οικοσυστήματα, που συνθέτουν ένα σύνολο σπάνιας πολυμορφίας. Καμία άλλη περιοχή της γης ίδιας έκτασης με την Κρήτη δεν παρέχει τόσα είδη φυτών όσα η Κρήτη. Συγκεκριμένα υπάρχουν 2108 είδη αυτοφυών φυτών από τα οποία τα 302 είναι ενδημικά.. Παράλληλα με την ποικιλότητα της χλωρίδας πλούσια είναι και η πανίδα .

Μερικές από τις δραστηριότητες στις οποίες μπορούν να επιδοθούν οι επισκέπτες τις Κρήτης όπως και οι ντόπιοι κάτοικοι παρατίθενται στην συνέχεια.

4.3.1. Ορειβασία – Πεζοπορία

Στην Κρήτη εκτός από τη θάλασσα και τις υποδομές που εξασφαλίζουν τα οργανωμένα θέρετρα , αξίζει να απολαύσει κανείς και τις ομορφιές της υπαίθρου και του βουνού. Στο τοπίο με τις διαρκείς εναλλαγές του από τραχύ και έρημο σε καταπράσινο και ήμερο μπορεί κανείς να γνωρίσει τα βουνά και τα φαράγγια , να ανιχνεύσει και να γνωρίσει την ιστορία και τον πολιτισμό της Κρήτης μέσα από αρχαιολογικά μνημεία , τα ιστορικά μοναστήρια τις εκκλησίες και τους οικισμούς. Ο Ψηλορείτης , τα Λευκά Όρη και τα υπόλοιπα βουνά κρύβουν πάρα πολλά μονοπάτια με όλων των βαθμών δυσκολίας , ενώ τα φαράγγια που σχηματίζονται ανάμεσα τους αποτελούν μοναδική εμπειρία και πρόκληση για κάθε πεζοπόρο και ορειβάτη . Στην Κρήτη υπάρχει επίσης τμήμα του ευρωπαϊκού μονοπατιού E4 το οποίο διασχίζει μεγάλο μέρος του νησιού και έχει πολύ καλή σηματοδότηση . Το Ευρωπαϊκό μονοπάτι μεγάλων διαδρομών , ξεκινά από τα Πυρηναία , διασχίζει ολόκληρη την οροσειρά των Άλπεων και μέσω της Γιουγκοσλαβίας φτάνει στην Φλώρινα απ' όπου ξεκινά το Ελληνικό κομμάτι . Διασχίζει ολόκληρη την Ελλάδα απ' όπου φτάνει στο Γύθειο και από εκεί νοητά στο Καστέλι απ' όπου αρχίζει το E4 στην Κρήτη , φτάνοντας μέχρι την Ζάκρο όπου τελειώνει. Δίνει την δυνατότητα στους περιπατητές να γνωρίσουν την άγνωστη Κρητική φύση, μιας και περνά από παλιά μονοπάτια, οικισμούς, μοναστήρια και βέβαια τα ψηλά βουνά της Κρήτης.

Η χάραξη και η σηματοδότηση έγινε με πρωτοβουλία της Περιφέρειας Κρήτης, σε συνεργασία με τις κοινότητες των περιοχών όπου διασχίζει το E4 και όλους τους ορειβατικούς Συλλόγους της Κρήτης. Υπεύθυνος για όλο το έργο καθώς και την χαρτογράφηση του E4 στην Κρήτη είναι ο αρχιτέκτων-συγγραφέας και ορειβάτης Γιώργος Πετράκης.

E4 Μονοπάτια

Διαδρομές 1-10 : Ν. ΧΑΝΙΩΝ

Διαδρομές 11-20 : Ν. ΧΑΝΙΩΝ - Ν. ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Διαδρομές 21-30 : Ν. ΡΕΘΥΜΝΟΥ - Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Διαδρομές 31-40 : Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ - Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ

Ιδανικές για ορειβασία / αναρρίχηση περιοχές στο νησί είναι οι εξής:

Δυτική Κρήτη

1. Καλαθάς: Αναρριχητική πίστα , στον Καλαθά Χανίων
2. Σταυρός: Στο Ακρωτήρι Χανίων
3. Γκίγκιλος: Βρίσκεται ακριβώς πάνω από το φαράγγι της Σαμαριάς και η πρόσβαση απαιτεί πεζοπορία περίπου μίας ώρας , από το μονοπάτι, η από το Ξυλόσκαλο.
4. Θέρρισος: 14 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά από τα Χανιά υπάρχει το φαράγγι του Θερίσου..
5. Παλιόκαστρο – Ν. Ρεθύμνου.

Ανατολική Κρητή

6. Κοψιάς – αναρριχητική πίστα στο Ν. Ηρακλείου, περιοχή Κοκκίни Χάνι.
7. Αγιοφάραγγο – Ν. Ηρακλείου- Καλοί Λιμένες
8. Καπετανιανά - Ν. Ηρακλείου - Στα Αστερούσια Όρη
9. Αλμυρός - Ν. Ηρακλείου
10. Δίκτη – Ν. Λασιθίου:

4.3.2 Αλεξίπτωτο Πλαγιάς – Παρά Πέντε

Το αλεξίπτωτο πλαγιάς ή αλεξίπτωτο πάρα πέντε λειτουργεί όπως τα γνωστά αλεξίπτωτα, αλλά πριν την πτώση ο αλεξιπτωτιστής χρησιμοποιεί την ίδια τακτική που χρησιμοποιούν οι χειριστές ανεμοπτέρων και αιωροπτέρων. Για να συνδεθούν τα αθλήματα της υπαίθρου με τον τουρισμό και να δικαιολογηθεί ο τουρισμός αθλημάτων Υπαίθρου σαν εναλλακτική μορφή τουρισμού, πρέπει να σημειωθεί ότι πολλές φορές διοργανώνονται αγώνες αθλημάτων υπαίθρου σε διάφορες περιοχές. Αυτοί οι αγώνες προσελκύουν όχι μόνο τους αθλητές, τους προπονητές, τους συνοδούς και το βοηθητικό προσωπικό που χρειάζονται τα αθλήματα, αλλά και πολλούς θεατές/ οπαδούς που ταξιδεύουν σε άλλα μέρη για να συμμετέχουν ή για να παρακολουθήσουν τους αγώνες. Όλοι αυτοί οι άνθρωποι αποτελούν την τουριστική πελατεία του αθλητικού τουρισμού. Στην Κρήτη λειτουργούν σχολές όπου μπορεί ο καθένας να μάθει τα μυστικά της πτήσης κάνοντας παράλληλα και πρακτική εξάσκηση. Επίσης αρκετές πίστες όπου αρχάριοι ή προχωρημένοι έχουν την

δυνατότητα να εξασκηθούν απολαμβάνοντας από ψηλά την Κρητική φύση. Στην Περιφέρεια Κρήτης συνολικά εννέα περιοχές που πραγματοποιείται αλεξίπτωτο πλαγιάς. Πιο συγκεκριμένα:

✓ Αμμόλοφος Νέας Χώρας

Βρίσκεται μέσα στην πόλη των Χανίων, μόλις 2 χλμ. από το κέντρο της πόλης. Έχει βόρειο προσανατολισμό και είναι ιδανικός για αρχάριους και για εκμάθηση. Υψομετρική διαφορά μόλις 10μ.

✓ Οροπέδιο Ομαλού

Οι πτήσεις εδώ είναι μαγικές μιας και βρίσκονται δίπλα στο φαράγγι της Σαμαριάς και τον Γκίγκιλο. Η υψομετρική διαφορά είναι 640μ.

✓ Φαλάσαρνα

Στο δυτικότερο κομμάτι της Κρήτης, πάνω από την αρχαία Φαλάσαρνα απογειώνονται οι σύγχρονοι αιορωπτεριστές.

✓ Οροπέδιο Ασκύφου

. Το οροπέδιο ακόμη και με άπνοια βγάζει δυνατά θερμικά ικανά να κρατήσουν τον αλεξιπτωτιστή στον αέρα ώρες ολόκληρες.

✓ Λίμνη Κουρνά

Περίπου 50 χλμ. από τα Χανιά βρίσκεται η λίμνη του Κουρνά.. Οι πλαγιές γύρω από τη λίμνη βγάζουν δυνατά θερμικά, τέτοια που κάνουν την πτήση πολύωρη και ενδιαφέρουσα.

✓ Βαρύπετρο

Μόλις 7 χλμ. έξω από τα Χανιά βρίσκεται το χωριό του Βαρύπετρου. Έχει βόρειο προσανατολισμό και η θέα είναι καταπληκτική μιας και πίσω βρίσκονται τα Λευκά Όρη και η λίμνη της Αγιάς.

✓ Αβδού

Στο κεντρικό και ανατολικό κομμάτι της Κρήτης στο χωριό Αβδού υπάρχει μία ακόμη πτήση Parapente. Η υψομετρική της διαφορά είναι 350μ. και ο προσανατολισμός της βόρειος.

✓ Καμινάκι

Μια περιοχή που συνδυάζει μοναδικές ομορφιές . Το οροπέδιο του Λασιθίου. Μπορεί κανείς να περπατήσει, να κάνει cave - exploring στο Δικταίο Άντρο, που βρίσκεται κοντά, ακόμη και να πετάξει με parapente από το χωριό .

4.3.3 Ποδηλασία

Οι θαυμάσιοι επαρχιακοί δρόμοι , πνιγμένοι στο πράσινο και τα αρώματα των βοτάνων και των λουλουδιών, όχι απλώς προσφέρονται, αλλά μπορούν να εξασφαλίσουν καταπληκτικές εμπειρίες στον λάτρη του mountain bike. Ποδηλασία μπορεί να κάνει κανείς είτε οργανωμένα, συμμετέχοντας σε κάποια ομάδα με προγραμματισμένες εξορμήσεις (Τάλως, Κύδων, Αρτέμιδες), είτε μεμονωμένα νοικιάζοντας ποδήλατο και ακολουθώντας διαδρομές με οδηγό το ένστικτο και τη διάθεση για γνωριμία με την Κρήτη.

4.3.4. Καταδύσεις

Κατά την παραμονή στην Κρήτη κάθε επισκέπτης έχει την ευκαιρία να δοκιμάσει την εμπειρία των καταδύσεων στον υπέροχο υποθαλάσσιο κόσμο της Κρήτης. Ακόμη και για τους αρχάριους, σε όλη την Κρήτη λειτουργούν κέντρα καταδύσεων που θα τους μυήσουν στα μυστικά της ασφαλούς κατάδυσης και θα τους συνοδεύσουν σε απίστευτης ομορφιάς τοπία στο βυθό της θάλασσας, παρέχοντας παράλληλα και τον απαραίτητο εξοπλισμό.

4.3.5. Ιστιοπλοΐα

Σήμερα 4.000 χρόνια μετά τους Μινωίτες αν και πολλά πράγματα έχουν αλλάξει, παραμένουν τα ίδια κύματα της ίδιας θάλασσας που προκαλούν για ένα ταξίδι με τους ίδιους ανέμους του Κρητικού πελάγους. Οι απόγονοι των Μινωιτών, οι άνθρωποι των ιστιοπλοϊκών ομίλων της Κρήτης προσφέρουν με την γνώση τους αυτή τη διαχρονική αθλητική δραστηριότητα που είναι ιστιοπλοΐα.

Οι εκπληκτικές συνθήκες που δημιουργούν οι θαλάσσιοι βορειοδυτικοί άνεμοι κάνουν την Κρήτη ένα τόπο ιδανικό και για τους *seifers* χαρίζοντάς τους μοναδικές δυνατότητες και συγκινήσεις. Στην Κρήτη υπάρχουν πολλά λιμάνια και αγκυροβόλια για όσους θελήσουν να επισκεφθούν το νησί μέσω θαλάσσης. Τέλος υπάρχουν σχολές ιστιοπλοΐας, και εταιρίες ενοικίασεως σκαφών, για κρουαζιέρες με αφετηρία το νησί.

4.3.6 Ιππασία

Η Κρήτη προσφέρεται σαν ιδανικός τόπος για ιπποτουρισμό. Η ανεκτίμητης ομορφιάς Κρητική φύση, με την τεράστια ποικιλία γεωφυσικών σχηματισμών και βλάστησης, τον πλούτο των μνημείων όλων των μεγάλων Μεσογειακών πολιτισμών και μια ολοζώντανη λαϊκή παράδοση, είναι το πλαίσιο μέσα στο οποίο η ιππασία γίνεται μια δραστηριότητα απόλαυσης και χαράς.

Το νησί διαθέτει αρκετά Ικανοποιητικά οργανωμένους στάβλους και ιππικούς ομίλους, με ανθρώπους που αγαπούν και χαίρονται την σχέση τους με τα άλογα.

4.3.7. Γκολφ

«Η Ελλάδα θα είναι η σημαντικότερη τουριστική αγορά γκολφ της Μεσογείου τα προσεχή 10 χρόνια». Η φράση αυτή ανήκει στον Γιώχαν Μπάχμαν, διευθύνοντα σύμβουλο της Swiss Golf Invest AG, η οποία είναι μία από τις ξένες εταιρείες, που επενδύουν δισεκατομμύρια ευρώ στην Ελλάδα, ιδίως σε δημοφιλείς τουριστικούς προορισμούς (όπως το Crete Golf Club) , το μεγαλύτερο και πιο σύγχρονο γήπεδο γκολφ στην Ελλάδα, το Crete Golf Club, ένα διαμάντι για τον Αθλητισμό και το Τουρισμό της Κρήτης

Το γήπεδο καταλαμβάνει συνολική έκταση 720 στρεμμάτων και έχει 18 διαδρομές (οπές). Κάθε διαδρομή έχει γίνει με τρόπο ώστε να εναρμονίζεται με το υπάρχον τοπίο.

Βασική αρχή της φιλοσοφίας του σχεδιασμού του υπήρξε η προστασία του περιβάλλοντος και η διατήρηση των τυπικών χαρακτηριστικών του τοπίου της Κρήτης.

Η Κρήτη όμως έχει προσελκύσει και άλλη μία σημαντική επένδυση, από τον κυπριακό όμιλο του κ.Φ. Φωτιάδη και τη θυγατρική του εταιρεία Emerald Developments SA., που έχουν αποκτήσει 1.600 στρέμματα στις νότιες ακτές του νησιού, στην περιοχή της Αγίας Γαλήνης για την κατασκευή εγκαταστάσεων Golf, spa και συγκροτήματα πολυτελών κατοικιών

4.4 Τα Αρνητικά και τα Θετικά του Κρητικού Τουρισμού

Τα αρνητικά του Κρητικού τουρισμού:

- ✓ Ελλείψεις σε κοινωνικές υποδομές, εξοπλισμό και συναφείς υπηρεσίες.
- ✓ Αδυναμίες οργάνωσης και λειτουργίας επιμέρους τουριστικών κλάδων που οδηγούν σε χαμηλής ποιότητας τουριστικό προϊόν.
- ✓ Περιορισμένη διεύρυνση τουριστικού προϊόντος σε νέες κατηγορίες και νέες αγορές.
- ✓ Χαμηλή ημερήσια δαπάνη και μικρή διάρκεια παραμονής εισερχόμενου τουρισμού.
- ✓ Χαμηλή ανταγωνιστικότητα τουριστικού προϊόντος.
- ✓ Εξάρτηση από μεγάλα πρακτορεία διεθνούς τουρισμού.
- ✓ Έλλειψη κατάλληλα εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού, τόσο σε αριθμό όσο και σύνθεση.
- ✓ Άνιση ανάπτυξη μεταξύ περιφερειών της χώρας,
- ✓ Κόπωση των τουριστών από προϊόντα του μαζικού τουρισμού αλλά και από τους παραδοσιακούς χώρους υποδοχής.
- ✓ Αυξανόμενη ευαισθητοποίηση σε θέματα ποιότητας το περιβάλλοντος. Οι επισκέπτες αποφεύγουν περιοχές με προβλήματα ρύπανσης καθώς και περιοχές υπέρ-εμπορευματοποιημένες, αιτώντας περισσότερες αυθεντικές εμπειρίες.

Τα θετικά του Κρητικού τουρισμού:

- ✓ Σημαντικός τουριστικός προορισμός παγκοσμίως
- ✓ Πολύ σημαντικοί ιστορικοί και πολιτιστικοί πόροι.
- ✓ Αφθονία και ποικιλομορφία φυσικών πόρων.
- ✓ Ευρύτατη παραγωγή προϊόντων πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα
- ✓ Δημιουργία τα τελευταία χρόνια σημαντικών επιχειρήσεων όλων των κλάδων για προσέλκυση ειδικού τουρισμού, αναβάθμιση και εκσυγχρονισμοί μονάδων.

Στη Κρήτη ο τουρισμός είναι μια σημαντική οικονομική δραστηριότητα που κατέχει την κυρίαρχη θέση στον τριτογενή τομέα. «Η Κρήτη, από τότε που εμφανίστηκε στην τουριστική αγορά, αποδείχθηκε μια αξιόλογη περιοχή υποδοχής του τουριστικού ρεύματος και γρήγορα καθιερώθηκε ως παραδοσιακός προορισμός οργανωμένου μαζικού τουρισμού» (Δημ. Τερζάκης). Το νησί είναι σε θέση να αναπτύξει ποιοτικό τουρισμό και ν' ανταποκριθεί στην αναπτυσσόμενη ζήτηση για πολιτικά τουριστικά προϊόντα συνδυάζοντας τις πολιτιστικές της ευαισθησίες και τον οικονομικό δυναμισμό του τουρισμού. Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο μπορούν ν' αναπτυχθούν νέες μορφές τουρισμού, όπως: εκπαιδευτικός τουρισμός, μοναστηριακός τουρισμός, συνεδριακός τουρισμός, αθλητικός τουρισμός, αγροτικός τουρισμός, πολιτισμικός τουρισμός, εσωτερικός τουρισμός κ.α.

Η Κρήτη, ως τουριστικός προορισμός έχει μεγάλες δυνατότητες να προσελκύσει, όχι μόνο ξένους τουρίστες, αλλά κυρίως να τονώσει τον εσωτερικό τουρισμό, παρατείνοντας έτσι την τουριστική περίοδο.

Χωρίς αμφιβολία η ανάπτυξη του τουρισμού έχει σημαντικές θετικές και αρνητικές επιπτώσεις. Η σημασία του τουρισμού και ιδιαίτερα η οικονομική σημασία του είναι εμφανής από την πραγματοποίηση μεγάλων έργων τουριστικής υποδομής από το κράτος, τη δημιουργία υπουργείων τουρισμού, από τον πολλαπλασιασμό των τουριστικών επιχειρήσεων κ.λ.π. Η ανάπτυξη του τουρισμού συνέβαλε στην δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, στην τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας της περιφέρειας, στην πραγματοποίηση μεγάλων επενδύσεων σε έργα τουριστικής υποδομής, στην αντιμετώπιση του ελλείμματος του ισοζυγίου πληρωμών, στην αύξηση του εθνικού εισοδήματος.

Κεφάλαιο 5

5.1 Συμπεράσματα

Ο τουρισμός στην Κρήτη βρίσκεται σε σταθερά ανοδική πορεία χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν τομείς με μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης. Η ανάγκη αυτή εντοπίζεται κυρίως στην ελλιπή τουριστική υποδομή καθώς και στην απαξίωση ορισμένων εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Το φαινόμενο αυτό συναντάται κυρίως στο θαλάσσιο τουρισμό καθώς πρόκειται για το είδος του στο οποίο ενώ υπάρχει η δυνατότητα να αναπτυχθεί σε μεγάλο μέρος της Κρήτης, δε γίνονται οι απαραίτητες ενέργειες από τους αρμόδιους φορείς ώστε να αναδειχθεί.

Σύμφωνα με τον τελευταίο Αναπτυξιακό Νόμο (ΑΝ), προβλέπονταν επενδύσεις σε μικροτουριστικό επίπεδο, δηλαδή στη βασική υποδομή και κυρίως σε ξενοδοχειακές κλίνες. Βεβαίως έχουν πραγματοποιηθεί επενδύσεις σε κλάδους που δεν υπάρχει κρατική ενίσχυση όπως στις αερομεταφορές, στην επίγεια εξυπηρέτηση των αεροδρομίων, στο θαλάσσιο τουρισμό και αλλού, χωρίς όμως να είναι ορατά τα απαιτούμενα αποτελέσματα.

Οι περιφερειακές πύλες εισόδου στην Κρήτη υστερούν του μέσου Ευρωπαϊκού όρου και τα όποια συγκριτικά πλεονεκτήματά μας στο θαλάσσιο τουρισμό χάνονται λόγω του ελλιπούς και χαμηλής ποιότητας δικτύου λιμένων και μαρίνων. Παρατηρώντας προσεκτικά το πρώτο κεφάλαιο εντοπίζουμε το πλήθος των λιμανιών που περιστοιχίζουν το νησί. Πρόκειται συνολικά για είκοσι δύο λιμάνια από τα οποία αν εξαιρέσουμε τα επτά πιο μεγάλα κατά κύριο λόγο εμπορικά λιμάνια (Ηρακλείου- Ρέθυμνου- Χανίων- Αγ. Νικολάου- Σητείας- Ιεράπετρας- Σούδας) όλα τα υπόλοιπα φαντάζουν ιδανικά για την ουσιαστική αναβάθμιση του θαλάσσιου τουρισμού. Πρόκειται για γραφικούς κολπίσκους που έχουν διατηρήσει τη φυσική και ενίοτε άγρια ομορφιά τους όπου ωστόσο οι λάτρεις του θαλάσσιου τουρισμού μπορούν να απολαύσουν την ηρεμία του τοπίου κάνοντας διακοπές της αρεσκείας τους και χωρίς αυτό να σημαίνει ότι στερούνται της ευκαιρίας να περιηγηθούν και στην ενδοχώρα του νησιού καθώς οι χιλιομετρικές αποστάσεις αποτελούν αμελητέα ποσότητα.

Επιπροσθέτως θα πρέπει να επιμείνουμε στην επίλυση του χωροταξικού προβλήματος τουλάχιστον των τριών μεγάλων λιμανιών του νησιού, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα να φιλοξενούνται περισσότερα κρουαζιερόπλοια κατά τη θερινή περίοδο, ευνοώντας έτσι την επισκεψιμότητα στα μουσεία και τα μνημεία των

αστικών κέντρων του νησιού καθώς και την αύξηση της εισροής συναλλάγματος, γιατί ακόμα και ο περιορισμένος χρόνος των επισκεπτών στη στεριά – αφού η διαμονή τους είναι στα πλοία- μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα ωφέλιμη για την τοπική οικονομία.

Εμμένοντας ακόμα στον τομέα της τουριστικής υποδομής, χρειάζεται να τονιστεί πόσο απαραίτητη είναι η παρέμβαση των κρατικών φορέων, δηλαδή του υπουργείου Μεταφορών αλλά και της Περιφέρειας Κρήτης όσον αφορά τις χωροταξικές αλλά και τις αισθητικές παρεμβάσεις τουλάχιστον στα δυο διεθνή αεροδρόμια της Κρήτης (Ηράκλειο & Χανιά). Παράλληλα με αυτού του είδους τις παρεμβάσεις θα πρέπει να λυθεί και το πρόβλημα της κάλυψης εποχικών αναγκών σε προσωπικό, τόσο σε υπαλλήλους αρμοδιότητας ΥΠΑ, όσο και σε προσωπικό ελέγχου και ασφάλειας. Συμπληρωματικά, από τους πρωταρχικούς στόχους επιβάλλεται να είναι η ολοκλήρωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Εξίσου σημαντική θα είναι η συμπλήρωση και αναβάθμιση των βασικών οδικών αρτηριών των αστικών κέντρων της Κρήτης με σκοπό τη βελτίωση της ελκυστικότητας και λειτουργικότητας των πόλεων. Τέλος, θα ήταν ωφέλιμο να οργανωθεί μια διαφημιστική καμπάνια από την Περιφέρεια Κρήτης, απευθυνόμενη προς τους οδηγούς με σκοπό τη βελτίωση της οδικής τους συμπεριφοράς στα εθνικά οδικά δίκτυα, που τείνει να γίνει ανασταλτικός παράγοντας για την επισκεψιμότητα στο νησί.

5.2. Προτάσεις – Εισηγήσεις

Ο τουρισμός αποτελεί για το νησί μας ένα κλάδο οικονομικής δραστηριότητας η σημασία του οποίου δεν μπορεί να υποβαθμιστεί και πολύ περισσότερο να αγνοηθεί. Εκτός όμως από οικονομικές επιδράσεις η ανάπτυξη του τουρισμού ασκεί και άλλες επιδράσεις, οι σημαντικότερες από τις οποίες είναι οι κοινωνικές, οι πολιτιστικές και οι περιβαλλοντικές. Πρέπει λοιπόν να ληφθούν μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων αυτών αλλά και να προστατευτούν οι υπόλοιπες περιοχές προκειμένου να μη φτάσουν σε αυτό το σημείο. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να αναπτυχθεί ένα σχέδιο τουρισμού για το νησί, το οποίο θα πρέπει να γίνει αποδεκτό από όλους τους φορείς και να υπηρετηθεί με συνέπεια.

Πρέπει λοιπόν η τουριστική ανάπτυξη της Ελλάδος, και ιδιαίτερα της Κρήτης, να είναι ισορροπημένη και περιφερειακά αποκεντρωμένη, όχι όμως ασύνδετη και χωρίς συνολική διάρθρωση και συνοχή. Ιδιαίτερα σήμερα που ο τουρισμός βρίσκεται σε μία ενδιαφέρουσα καμπή δημιουργώντας την συνείδηση ότι αποτελεί και εξελίσσεται σε βασικό πυλώνα της εθνικής μας οικονομίας αλλά και ότι εισέρχεται σε μία ενδιαφέρουσα περίοδο νέας ισορροπίας, κινδύνων και προκλήσεων.

Ο τουρισμός ως ένα ευαίσθητο προϊόν, είναι από τους κλάδους εκείνους που δέχονται τις μεγαλύτερες πιέσεις από την διεθνή κρίση στην πολιτική και την οικονομία. Παρ'όλα αυτά όμως, βρίσκεται σε μία περίοδο δυναμικής ανάπτυξης, με το άνοιγμα νέων αγορών, νέων προϊόντων και με τη διαμόρφωση νέων όρων και κανόνων, που χρειάζονται για την ποιότητα, τον εμπλουτισμό και την διεύρυνση του τουριστικού προϊόντος.

Στόχος, των αρμόδιων φορέων θα πρέπει να είναι η σταδιακή εξέλιξη του τουρισμού από μαζικό σε επιλεκτικό, προσανατολισμένο στις απαιτήσεις και τα ενδιαφέροντα του σύγχρονου τουρίστα-καταναλωτή. Η εξέλιξη αυτή δεν συνεπάγεται καθόλου τον περιορισμό του οργανωμένου τουρισμού, αλλά την ποιοτική βελτίωσή του και την προσφορά παράλληλα νέων προϊόντων. Πρέπει να είναι μία συντονισμένη προσπάθεια για την αναβάθμιση του επιπέδου των προσφερόμενων υπηρεσιών, τη βελτίωση της εισοδηματικής διαστρωμάτωσης και τη χρονική επέκταση της τουριστικής ζήτησης προς τη χώρα μας.

Το ζητούμενο είναι, πλέον, πως θα εξελιχθεί η τουριστική κίνηση το τρέχον έτος και με πιθανότερο ενδεχόμενο να επηρεασθούν επιμέρους τομείς, και περιοχές όπως είναι εκείνες που εξαρτώνται από μια χώρα προέλευσης. Η πολιτική επέκτασης της τουριστικής περιόδου, καθ' όλο τον χρόνο, είναι στόχος της τουριστικής πολιτικής. Όμως αυτό περνάει μέσα από την παράλληλη προώθηση πολλών μορφών τουρισμού όπως ο αθλητικός, τουρισμός τρίτης ηλικίας, ιαματικός, συνεδριακός, αγροτικός κ.α , εργαλεία με τα οποία θα πετύχουμε την επέκταση του τουρισμού στο σύνολο της ελληνικής επικράτειας και παράλληλα την επέκταση της τουριστικής περιόδου.

- Ακολουθούν προτάσεις για τη βελτίωση της εικόνας του νησιού, που η πραγματοποίησή τους μπορούν να κάνουν τον τουρισμό πιο προσοδοφόρο βελτιώνοντας έτσι και το οικονομικό αλλά και το κοινωνικό προφίλ της Κρήτης.

Προτάσεις

1. Υποστήριξη των επιχειρήσεων προκειμένου να παράξουν υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής τεχνολογίας.
2. Ενίσχυση των υποδομών των Ερευνητικών Ιδρυμάτων της Κρήτης με στόχο την παραγωγή νέας γνώσης και την εν συνεχεία μετατροπή της σε καινοτομικά προϊόντα.
3. Αναβάθμιση των υποδομών εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες προκειμένου το περιφερειακό εκπαιδευτικό σύστημα να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας.
4. Θεσμοθέτηση της διαφήμισης του τουριστικού προϊόντος, με την εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων και εργαλείων μάρκετινγκ στη βάση τριμερούς συνεργασίας κράτους, επιχειρήσεων / εργαζομένων και τοπικής αυτοδιοίκησης, ενισχύοντας έτσι την εικόνα της Κρήτης σε διεθνές επίπεδο.
5. Προσέλκυση υψηλού επιπέδου επισκεπτών ιστορικών χώρων / μνημείων.
6. Ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης λυμάτων και στερεών απορριμμάτων στην Κρήτη καθώς και προσαρμογή των τουριστικών επιχειρήσεων και προορισμών στις νέες κλιματικές συνθήκες.

- 7.** Η δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας και Κοινωνικής αλληλεγγύης με σκοπό την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών της Κρήτης.
- 8.** Επένδυση σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Η δημιουργία μιας σειράς τουριστικών υποδομών όπως αγροτουριστικά καταλύματα, κέντρα θαλασσοθεραπείας, συνεδριακές αίθουσες, υποδομές τουρισμού υγείας και θαλάσσιου τουρισμού και προπονητικά κέντρα, είναι μερικοί από τους τομείς που με την εξέλιξή τους θα αναβαθμίσουν το τουριστικό προϊόν και θα δώσουν δυνατότητα επέκτασης της τουριστικής περιόδου ενώ παράλληλα θα δημιουργηθούν νέες θέσεις απασχόλησης και θα προσελκύσουμε υψηλότερου επιπέδου επισκέπτες.
- 9.** Η προσέλκυση νέων τουριστικών αγορών. Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης δίνει στην Κρήτη τη δυνατότητα για προσέλκυση νέων τουριστικών αγορών όπως της Μάλτας, της Πολωνίας, της Λετονίας, Ουγγαρίας, Σλοβενίας, Σλοβακίας, Εσθονίας και Τσεχίας προκειμένου να δημιουργηθεί μια μακρόχρονη ανάπτυξη στο νησί.
- 10.** Προώθηση του γαστρονομικού τουρισμού και αξιοποίηση του Κρητικού διατροφικού προτύπου, το οποίο είναι ήδη γνωστό και αγαπητό σε πολλές χώρες της Ευρώπης.
- 11.** Η συγκράτηση των τιμών στα καταλύματα σε συνδυασμό με την ανάσχεση της φθίνουσας ποιότητας των εξοξενοδοχειακών υπηρεσιών βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.
- 12.** Η άμεση ανταπόκριση σε επίπεδο μακροπρόθεσμου σχεδιασμού, τόσο του δημόσιου τομέα όσο και του ιδιωτικού, προκειμένου να προστατευτεί στο μέτρο του δυνατού ο πλανήτης και να αναπτυχθεί ο τουρισμός στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης, καθώς οι μεταβολές στις κλιματικές συνθήκες αναμφίβολα θα επηρεάσουν σημαντικά τους τουριστικούς προορισμούς και τις τουριστικές επιχειρήσεις.
- 13.** Να δοθεί έμφαση στην εξέλιξη του εσωτερικού τουρισμού. Αρκεί βέβαια να σημειώσουμε ότι η μέχρι τώρα εξέλιξη αυτού του είδους τουρισμού οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και στην προβολή του προγράμματος «Μένουμε Ελλάδα».
- 14.** Προσέλκυση νέων δημογραφικών τμημάτων με την ανάλυση υπαρχόντων target group,επισημάνσης μελλοντικών και προτασεις για προσέλκυση νέων

15. Κρουαζιέρες και συνέργαση Τουριστικών προορισμών με την εκμετάλλευση ανεκμετάλλετων λιμανιών και προορισμών καθώς και συνεργασία γειτονικών χωρών για προνομιακά πακέτα κρουαζιέρας.Σημαντικό παράδειγμα είναι οι πρόοδοι που έχουν γίνει στις αφίξεις των κρουαζιερόπλοιων καθώς τον τελευταίο χρόνο επισκέφτηκαν την πόλη του Ηρακλείου 273 κρουαζιερόπλοια. Όπως καταλαβαίνουμε, η άφιξη κρουαζιερόπλοιων είναι μια σημαντική ανάσα για τον Κρητικό τουρισμό. Για αυτό το λόγο έχει τεθεί ως στόχος, από το Δήμο Χανίων, για το έτος 2011 η εκβάθυνση της προβλήτας «Αδρίας», η εκβάθυνση του λιμανιού, κατασκευή επιβατικού σταθμού, έτσι ώστε να καταστεί το λιμάνι της Σούδας σταθμός κρουαζιέρας.

- Το γενικό συμπέρασμα είναι, οτι τα σημαντικά πλεονεκτήματα τουρισμού της Κρήτης υπερκαλύπτουν οποιεσδήποτε αδυναμίες, και οι περαιτέρω προοπτικές ανάπτυξης είναι από τις πλέον αισιόδοξες του ελληνικού χώρου, τόσο ποσοτικά, όσο και ποιοτικά. Βέβαια, . Αν δεν αντιμετωπίσουμε με τόλμη και αποφασιστικότητα τα χρόνια προβλήματα που αφήσαμε να συσσωρευτούν, τότε είναι πιθανό στο άμεσο μέλλον να δυσκολευτούμε στην καταγραφή θετικών αποτελεσμάτων .

Βιβλιογραφία

- ✓ Χάρης Κοκκώσης, Πάρις Τσάρτας, Βιώσιμη Τουριστική Ανάπτυξη και Περιβάλλον, Εκδόσεις Αθήνα, Κριτική, 2000.
- ✓ Λαγός Δημήτριος, Γ. Τουριστική Οικονομία, Αθήνα, Κριτική, 2000.
- ✓ Στέλιος Βαρβαρέσος, Τουρισμός (Έννοιες, μεγέθη, δομές), Η Ελληνική Πραγματικότητα, Αθήνα, Προπομπός, 2000.
- ✓ Στέλιος Βαρβαρέσος, Τουριστική Ανάπτυξη και Διοικητική Αποκέντρωση, Αθήνα, Προπομπός, 1999 Ηγουμενάκης Νίκος, Τουριστική Οικονομία, Αθήνα Interbooks, 1997.
- ✓ Κραβαρίτης Κωνσταντίνος, Επαγγελματικός Τουρισμός Συνεδρίων, Κινήτρων, Εκθέσεων, Αθήνα, Interbooks, 1992.
- ✓ Γεωργία Γιαννοπούλου, Η Ολική Ποιότητα στον Τουρισμό: Η Διοίκηση Ολικής Ποιότητας και οι Εφαρμογές της σε Τουριστικές Επιχειρήσεις, Αθήνα, Έλλην, 2004.
- ✓ Λούκας Δ. Αθανασίου, Τουριστική Εκπαίδευση και Κατάρτιση: Εξελίξεις, Προβλήματα, Ανάγκες και Πολιτική, Αθήνα Ι.Τ.Ε.Π. 2004.
- ✓ Γρηγόρης Θ. Παπανίκος, Οι Ελληνικές Τουριστικές Εισπράξεις, Αθήνα, Ι.Τ.Ε.Π., 2005
- ✓ Καμίλης Π. και Βαγιονής Ν., Τουριστικός Σχεδιασμός, Μέθοδοι και Πρακτικές Αξιολόγησης, Αθήνα, Προπομπός, 1999.
- ✓ Καμίλης Π., Οικοτουρισμός, Η Εναλλακτική Προοπτική Αεροφόρου Τουριστικής Ανάπτυξης, Αθήνα, Προπομπός, 2001.
- ✓ Τουριστική πολιτική, Σωτηριάδης Μάριος
- ✓ Εισαγωγή στον τουρισμό, Νίκος Γ. Ηγουμενάκης, Κώστας Ν. Κραβαρίτης, Περικλής Ν.– 1999
- ✓ Εθνική Στατιστική Υπηρεσία
- ✓ Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού
- ✓ Κρητικό περιοδικό «ΣΤΙΓΜΕΣ»
- ✓ Μαζικό και Εναλλακτικός Τουρισμός, Περιβαλλοντική Ομάδα 6^ο ΤΕΕ Ηρακλείου
- ✓ Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού : Θαλάσσιος Τουρισμός και η Ανάπτυξη στον Νομό Χανίων, Πτυχιακή Εργασία Τζαβάρας Μαρία & Γιαννούτσου Ιωάννα
- ✓ Ιστορικό Αρχείο Κρήτης

Ηλεκτρονική Βιβλιογραφία

- ✓ www.ecocrete.gr
- ✓ www.lato.fm.gr
- ✓ www.creteregion.gr
- ✓ info.biz2crete.gr
- ✓ skoulakis.blogspot.com
- ✓ www.minpres.gr
- ✓ www.nd.gp
- ✓ www.rethimno.gr
- ✓ www.chania.gr
- ✓ www.lassithi.gr
- ✓ www.iraklio.gr
- ✓ www.liaison.gr/ketakritis_2007
- ✓ www.crete.tournet.gr
- ✓ www.apodimos.com
- ✓ www.4crete.gr
- ✓ www.wikipedia.org/wiki/nomosirakliou-39ko
- ✓ www.4crete.gr/cretguide/lasithi.htm
- ✓ www.wikipedia.org/wiki/nomoslasithiou-39ko
- ✓ www.creta-info.gr
- ✓ www.alternativegreece.gr
- ✓ www.ecocrete.gr
- ✓ www.crete.gr
- ✓ www.traveldailynews.gr
- ✓ www.patris.gr
- ✓ www.heraclion.gr
- ✓ www.in.gr
- ✓ www.gnto.gr
- ✓ www.ecotourism.com
- ✓ www.sportourism.com
- ✓ www.agrotravel.gr
- ✓ www.synedrion.gr
- ✓ www.minagric.gr
- ✓ www.traveldailynews.gr
- ✓ www.hapco.gr